

Eiropas Komisija

Ne Eiropas Komisija, ne jebkāda persona, kas darbojas tās vārdā,
nav atbildīga par šīs publikācijas informācijas izmantošanu.

© Fotoattēli: Eiropas Kopienas

Dienests *Europe Direct* jums
palīdzēs rast atbildes uz jautājumiem
par Eiropas Savienību

Bezmaksas tālruņa numurs (*):
00 800 67 89 10 11

(*). Daži mobilā tālruņa operatori nedod piekļuvi
numuriem ar 00 800, vai arī par zvanīšanu uz šiem
numuriem var būt jāmaksā.

Liela daļa papildu informācijas par Eiropas Savienību ir pieejama internetā.
Tai var piekļūt, izmantojot *Europa* serveri (<http://europa.eu>).

Kataloga dati un rezumējums ir atrodamī šīs publikācijas beigās.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2009. gads.

ISBN 978-92-79-12680-2

doi:10.2767/26895

© Eiropas Kopienas, 2009. gads.

Pārpublicēšanas gadījumā atsauce uz avotu ir obligāta.

Printed in Germany

IESPIESTS UZ BALTA, HLORU NESATURUŠA PAPIĀRA

LABAS PĀRMAIŅAS DZĪVĒ

ES iegulda cilvēkos ar Eiropas Sociālā
fonda starpniecību

Eiropas Komisija

Nodarbinātības, sociālo lietu un
iespēju vienlīdzības ģenerāldirektorāts

Vienība A1

Manuskripts pabeigts 2009. gada jūnijā

Saturs

Jaunieši

Izaugsme īstajā darbā

10 Odrija Libra (*Audrey Libres*), 21 gads, atgriezās koledžā Šampanā (Francijā), lai iegūtu floristikas praktiskās kvalifikāciju.

Fiziskā sagatavotība dzīvei

14 Šina Metjūsa (*Sheena Matthews*), 27 gadi, no Dublinas, Īrijā, piedalījās sporta treniņu vadības kursos un tagad palīdz apmācīt jaunos instruktorus.

Veselīga uzņēmējdarbība

18 Radmila Petruškova (*Radmila Petroušková*), 26 gadi, pēc iesaistīšanās jauno uzņēmēju projektā atvēra veselīgas pārtikas kafējnicu Česke Budejovicē, Čehijā.

Izaicinājums pelnīt iztiku

12 Bruno de Almeida Aveiro, 18 gadi, izmantoja trīsgadīgu izglītības un apmācības projektu, lai iegūtu pilsētas dārznieka darbu Luksemburgā.

Austrumu solījums

16 Bruno Tekseira (*Bruno Teixeira*), 29 gadi, izmantoja komandējuma laikā Indonēzijā iegūtos sakarus, lai izveidotu tirdzniecības konsultāciju biroju Porto, Portugālē.

Izstarojot jaunību un enerģiju

20 Jans Leljevrs (*Yann Lelièvre*), 27 gadi, pirms sava sporta preču veikala atvēršanas Klermonferānā, Francijā, saņēma atbalstu biznesa plāna izstrādei.

Sieviešu un vīriešu līdztiesība

Sievietes dodas uz darbu, bet vecākā paaudze izklaidējas

24 Kamēr Koula Agelu (*Koulla Aggelou*), 38 gadi, strādā par apkopēju Augoru, Kiprā, viņas gados vecā māte tiek aprūpēta saskaņā ar dienas aprūpes programmu.

Unikāla tūrisma uzņēmuma izveide

28 Rika Lēna Lapalainena (*Riikka-Leena Lappalainen*), 50 gadi, piedaloties sievietēm uzņēmējām paredzētā starptautiskā projektā, guva panākumus ar savu ģimenes viesnīcu ziemeļu Savo reģionā, Somijā.

Labāks darba un ģimenes dzīves līdzsvars

32 Žerārs Jansens (*Gerard Jansen*), 53 gadi, strādā kā tālrunnieks vietējā ūdens pārvaldē Drahtenā, Nīderlandē.

Rotaļu laiks birojā

26 Stefans Vitihs (*Stephan Wittich*), 39 gadi, var turpināt savu pētniecisko darbu, kamēr viņa meita atrodas mazbērnu novietnē Vīnes Universitātē, Austrijā.

Sieviete pie stūres

30 Žurnāliste Beāta Šozda (*Beata Szozda*), 26 gadi, pēc uzņēmējdarbības kursu apmeklēšanas izveidoja savu interneta autoizdevumu Poznaņā, Polijā.

Nākotne pašas rokās

34 Katarīna Vargova (*Katarína Vargová*), 37 gadi, saņēma apmācību un konsultācijas, kas viņai palīdzēja pēc ilgāka bērnu kopšanas atvaļinājuma atkal atrast darbu Bratislavā, Slovākijā.

Mazaizsargāti cilvēki

Invaliditāte nav šķērslis darbam

38 Andrejs Lubovjeckis (*Andrzej Lubowiecki*), 47 gadi, piedalījāsursos, kas palīdz cilvēkiem ar daļēju invaliditāti pieteikties darbam Gdiņā, Polijā, un jau nākamajā dienā ieguva darbu apsardzes uzņēmumā.

Pasniedzot roku neredzīgajiem

42 Studente Sarmīte Gromska, 21 gads, Latvijas Universitātē, Rīgā, saņem bezmaksas mācību materiālus Braila rakstā.

Kā sadzīvot ar sāpēm

46 Apkopēja Otilija Markesa (*Otilia Marques*), 54 gadi, apmācībuursos Luksemburgā iemācījās, kā cīnīties ar reimatisma izraisītām muguras sāpēm, kas neļāva viņai strādāt.

Panākumu recepte

40 Eva Ģula (*Éva Gyulai*), 33 gadi, pēc vienu gadu ilgām apmācībām kulinārijas jomā strādā ģimeinei draudzīgā delikatešu restorānā Seksārdā, Ungārijā.

Lauku dzīves baudīšana

44 Andrejs Lovrencecs (*Andrej Lovrencec*), 22 gadi, saņēma profesionālo apmācību, kas palīdzēja viņam atrast darbu lauksaimniecības nozarē Prekmurje reģionā, Slovēnijā.

Georgijas stāsts

48 Rehabilitācijas programma Korfu, Grieķijā, ļāva Georgijai Hrisikopolu (*Georgia Chrisikopoulou*), 36 gadi, atrast dārznieces darbu.

Vecāka gadagājuma strādnieki

Sagatavošanās jaunai karjerai

52 Jane Grēne (*Jane Grøne*), 58 gadi, pateicoties darba pieredzes kursiem, kvalificējās par autobusa vadītāju Olborgā, Dānijā.

Pieredzes istā vērtība

56 Programma, kas saista darba devējus un vecāka gadagājuma strādniekus Vinē, Austrijā, ļāva Rosvītai Kerbelai (*Roswitha Kerbel*), 55 gadi, iegūt darbu labdarības līdzekļu vākšanas organizācijā.

Jaunas prasmes un kopības izjūta

60 Informācijas tehnoloģiju kursi pamudināja uzņēmēju Aldonu Mikalauskienu (*Aldona Mikalauskiene*), 71 gads, modernizēt savu grāmatvedības uzņēmumu Viļņā, Lietuvā.

Pār kvalificēšanās par mūsdienīgu darbaspēku

54 Datorprasmju apgūšana palīdzēja 53 gadus vecajam Milanam Nedbalam (*Milan Nedbal*) no Prusinovices, Čehijā, pēc štatu samazināšanas atgūt darbu rūpniecības nozarē.

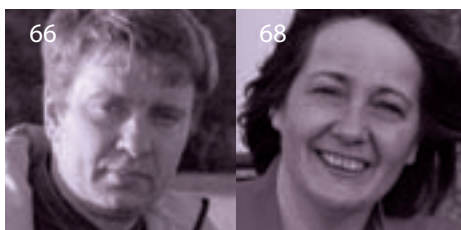
Sabiedrības solidaritāte sniedz jaunu cerību

58 Cvetans Ivanovs (*Tsvetan Ivanov*), 62 gadi, pateicoties vecāka gadagājuma mājām piesaistītu iedzīvotāju atbalsta projektam, kļuva par sociālo darbinieku Vratsā, Bulgārijā.

Atgriešanās darbā

62 Kvalifikācijas paaugstināšanas kursi sniedza iespēju Georgam Mifsudam (*George Mifsud*), 60 gadi, sākt jaunu darbu ainavu uzturēšanas jomā Maltā.

Uzņēmējdarbība

Mentoringa virza transportlīdzekļi uz gaisa spilvena uz pareizā ceļa

66 Mentoringa projekts nodrošināja Pēteram Tarmetam (*Peeter Tarmet*), 32 gadi, nepieciešamās zināšanas, lai popularizētu izbraucienus ar kuģi uz gaisa spilvena Tallinā, Igaunijā.

Bites kā bizness

70 Normunds Zeps, 31 gads, piedalījās apmācību kursos par mazo uzņēmumu vadīšanu un tagad nodarbojas ar biškopību Kalupē, Latvijas laukos.

Būvniecības uzņēmumam ir nepieciešami noturīgi pamati

74 Hosē Salmerons Guindoss (*José Salmerón Guindos*), 47 gadi, pateicoties MVU paredzētajai programmai, pārveidoja savu celtniecības uzņēmumu Lavertecuelā, Spānijā.

Ekoloģiskās enerģijas ražošana

68 Sandra Bārnsa-Kīvuda (*Sandra Barnes-Keywood*), 37 gadi, ieguva nepieciešamās prasmes un zināšanas, lai padarītu savu viesu māju Dienvidanglijā, Čičesteras tuvumā, draudzīgāku videi.

Drošība fermā

72 Gaetāna Anselma (*Gaetane Anselme*), 40 gadi, saņēma konsultācijas par to, kā uzlabot drošību bērniem, kas apmeklē viņas mācību fermu Valonijā, Beļģijā.

Nākotnes veidošana laukos

76 Florins Istrats (*Florin Istrate*), 39 gadi, palīdz lauksaimniekiem Barbutetu, Rumānijā, radīt ilgtspējīgus iztikas līdzekļus sev un savām ģimenēm.

Jaunas prasmes

Otra iespēja — jauna karjera

80 Marija Terēze Vella (*Marie Therese Vella*), 48 gadi, ieguva jaunu darbu, pateicoties apmācības programmai cilvēkiem, kuri ir vecāki par 40 gadiem, un tagad viņai ir pilnas slodzes darbs attīstības fondā Maltā.

Labs darbinieks saņēma oficiālu atzinību

84 Žolts Korcs (*Zsolt Korcz*), 34 gadi, piedalījās vienu gadu ilgos apmācības kursos un kļuva par kvalificētu mūrnieku pēc tam, kad vairākus gadus bija strādājis kā nekvalificēts celtnieks Zalaegersegā, Ungārijā.

Karjeras izaugsme

88 Intensīvās apmācības sesijas palīdzēja Bilianai Filipovai (*Biliana Filipova*), 33 gadi, no Dupnitsas, Bulgārijā, tikt galā ar pieaugošajiem pienākumiem uzņēmuma pārvaldībā.

Risināt problēmas ir vienkāršāk, ja ir pieejams atbalsts

82 Arodprasmju apmācība Larnakā, Kiprā ļāva Andreasam Apatzidim (*Andreas Apatzidis*), 41 gads, iegūt autofurgona vadītāja darbu, kas viņam ir patiešām piemērots.

Ieguldījums labā naktsmierā

86 Daniels Deliss (*Daniel Dellisse*), 50 gadi, ar darba devēja starpniecību piedalījās tehniskās pārkvalificēšanās kursos Flandrijā, Beļģijā, lai varētu pāriet uz darbu dienas maiņā.

Zināšanu atjaunošana

90 Peters Mellers (*Peter Meller*), 48 gadi, atsvaidzināja savas prasmes mašīnbūvē Magdeburgā, Vācijā, un nodrošināja sev darbu mašīnbūves nozarē.

Izglītība un apmācība

Tradīciju vērtība

94 Eiropas stipendija sniedza iespēju antropoloģei Monikai Strojai (*Monica Stroe*), 24 gadi, no Bukarestes, Rumānijā, padziļināt savu pētniecisko darbību.

Ārā no mežiem

98 Apmācība mežsaimniecībā palīdz Marijai Balbinai Soaresai Melo Ročai (*Maria Balbina Soares Melo Rocha*), 59 gadi, pārvaldīt savu ģimenes īpašumu netālu no Porto, Portugālē.

Mērķēt augstu

102 Koledžas lektors Neds Jurgaitis (*Nedas Jurgaitis*), 28 gadi, no Šauļiem, Lietuvā, izgāja īpašu apmācību pie dažiem Eiropas labākajiem akadēmiķiem un ieguva nepieciešamo pārliecību savas karjeras attīstīšanai.

Atbalsts radošai darbībai

96 Harri Hānpē (*Harri Haanpää*), 33 gadi, vēlētos dalīties savās prasmēs plašsaziņas līdzekļu jomā, kas viņam palīdzēja radīt savu filmu veidošanas uzņēmumu Helsinkos, Somijā.

Karjera jaunievedumu jomā

100 Pateicoties pētniecības stipendijai, Simone Rosi (*Simone Rossi*), 30 gadi, no Umbrijas, Itālijā, sāka vadīt jaunas saules enerģijas sistēmas izstrādes projektu un ieguva pastāvīgu darbu.

Rādīt turpmāko ceļu citiem

104 Aktieris un mūziķis Mogenss Lausens (*Mogens Lausen*), 44 gadi, ieguva nepieciešamās zināšanas, lai izveidotu uzņēmumu, kas piedāvā personiskās karjeras apmācības Orhūsā, Dānijā.

Sociālā integrācija

Pareizā ceļa atrašana

108 Jana Urbanija (*Jana Urbanija*), 26 gadi, atveseļojās no narkotiku atkarības un piedalījās neformālā apmācību programmā, kas ļāva viņai sākt studijas Ļubļanas universitātē, Slovēnijā.

No ielas uz "mēles" modes skatē

112 Fiorella, 50 gadi, divus gadus dzīvoja uz ielas Bolonjā, Itālijā, bet pēc tam piedalījās arodapmācības kursos bezpajumtniekiem, kur ieguva atbilstošu kvalifikāciju, lai vadītu apģērbu veikalu.

Saziņa nedzirdīgajiem

116 Mario Greško (*Mário Greško*), 30 gadi, pārvarēja ar kurlumu saistītās grūtības un pēc datorprasmju apgūšanas ieguva meklēto darbu automobiļu rūpnīcā Bratislavā, Slovākijā.

Jaunas iemaņas IT jomā — labākai nākotnei

110 Hristoss Gianakopulos (*Christos Giannakopoulos*), 27 gadi, bārenis kopš bērnības, piedalījās datorprasmju apmācībā un tagad strādā mazumtirdzniecības jomā Halkidā, Grieķijā.

Palīdzīga roka — iespēja laboties

114 Dzīves apmācību projekts sniedza Alanam Makginlijam (*Allan McGinlay*), 47 gadi, iespēju atstāt izciesto cietumsodu pagātnē un atrast darbu, lai palīdzētu citiem bijušajiem likumpārkāpējiem Višavā, Skotijā.

Pasmaidiet un sakiet "siers"!

118 Anne Li Tūvesone (*Anne-Lie Thuvesson*), 52 gadi, saņēma palīdzību cīņā ar depresiju un izveidoja savu kulinārijas veikalu Hesleholmā, Zviedrijā.

Cīņa pret diskrimināciju

Igaunijas integrācijas projekts paver durvis

122 Mesurme Pisareva (*Messurme Pissareva*), 37 gadi, piedalījās projektā nepilsoņu integrācijai Igaunijas sabiedrībā Jehvi un tagad vada nekustamā īpašuma uzņēmumu.

Ceļš uz augstāko sabiedrību

126 Amparo Navaha Maldonado (*Amparo Navaja Maldonado*), 30 gadi, ieguva vadošu amatu lielā viesnīcā, pateicoties romu kopienai paredzētajai programmai Seviljā, Spānijā.

Zināšanas rada iespējas

130 Pateicoties apmācību programmai bezdarbniecēm, Khadidža Madždubi (*Khadija Majdoubi*), 38 gadi, piepildīja savu sapni un atvēra skaistumkopšanas salonu Amsterdamā, Nīderlandē.

Iekļaušanās darbaspēka rindās

124 Stažēšanās piegādes ķēžu loģistikā nodrošināja pastāvīgu darbu Seržam Mbami (*Serge Mbami*), 38 gadi, no Līmerikas, Īrijā.

Stāvot uz savām kājām

128 Jauniešu attīstības programma palīdzēja Abširam Abukaram (*Abshir Abukar*), 25 gadi, iegūt darbu un integrēties savā pašreizējā kultūrvidē Malmē, Zviedrijā.

Dažādības spēks

132 Kornēlija Šulthaisa (*Cornelia Schultheiss*), 44 gadi, saņēma palīdzību konsultāciju biroja atvēršanai, kas veicina starpkultūru sapratni uzņēmēju vidū Berlīnē, Vācijā.

Alfabētiskais tēmu rādītājs

134

Projektu saraksts ieguldījumiem cilvēkos

142

Labas pārmaiņas dzīvē

Patiesi stāsti par Eiropas Sociālo fondu

Eiropas Savienība — ko tā mums sniedz? Eiropas Sociālais fonds ir viena no atbildēm uz šo jautājumu. Tas iegulda cilvēkos: ik gadu aptuveni 10 miljonus cilvēku visās 27 ES dalībvalstīs. Ietekme nereti ir personiski jūtama, un 54 šajā izdevumā apkopotie stāsti atklāj, kā ESF ievieš patiesas pārmaiņas reālu cilvēku dzīvē.

ESF tika izveidots 1957. gadā, un mūsdienās tā pārziņā ir 10 % ES budžeta. Šī nauda tiek tērēta dažādiem individuāliem projektiem visā ES, kas izstrādāti gan valstu, gan vietējā līmenī, lai atbilstu konkrētām cilvēku vajadzībām dažādās situācijās.

Tas atspoguļo pirms vairāk nekā pusgadsimta pieņemto ES dibinātāju tālredzīgo izpratni par to, ka vienotības veidošana starp nācijām nav balstīta tikai uz nolīgumiem un tirdznieciskiem darījumiem. ESF ir praktisks pierādījums solidaritātei starp dalībvalstīm un kopienām un ļauj Eiropas pilsoņiem pielāgoties jaunajiem izaicinājumiem, kas ir veidojušies gadu gaitā. ESF īsteno Eiropas sabiedrības kopīgās vērtības, kas balstītas uz taisnīgu attieksmi un pienācīgu dzīves kvalitāti visiem. Praksē tas nozīmē iespējas iegūt darbu, veselības aprūpi, mājokli un izglītību, kā arī aprūpes un atbalsta nodrošināšanu mazaizsargātiem sabiedrības locekļiem.

ESF galvenā prioritāte ir nodarbinātības veicināšana, taču tas nenozīmē vienkārši jebkādu darbu. ESF finansētie projekti palīdz cilvēkiem atrast piemērotāko darbu: darbu, kurā viņi var attīstīties un kuru var paturēt. Projekti piedāvā pārkvalificēšanās iespēju un atbalstu, kas var palīdzēt cil-

vēkiem atkal iekļauties darba tirgū, kā arī mazina spriedzi ģimenēs un kopienās. Šie projekti ir arī ES galvenais instruments, lai palīdzētu cilvēkiem pielāgoties restrukturizācijai, un tie vēršas pret izaicinājumiem, ar kuriem cilvēki saskaras, izmantojot savas tiesības pārvietoties no vienas dalībvalsts uz citu. ES ekonomisko izaugsmi var veidot tikai ar tās 500 miljonu iedzīvotāju kopīgiem pūliņiem un izturību.

ESF galvenais princips ir iespējas: palīdzēt cilvēkiem, lai viņi paši varētu sev palīdzēt, izdarītu savu izvēli un īstenotu savus mērķus. Šajā grāmatā ir apkopoti stāsti par 54 cilvēkiem, kuri izmantoja ESF finansēto iniciatīvu piedāvātās iespējas.

Visiem šiem stāstiem ir kaut kas kopīgs: tie vēsta par cilvēkiem, kuri ir apņēmušies uzlabot savu dzīvi un nav padevušies, saskaroties ar šķēršļiem, neveiksmēm un reizēm arī patiesi lielām grūtībām. Visi šie cilvēki ir centušies uzlabot savu situāciju vai atgriezties uz pareizā ceļa. Tomēr viņiem bija nepieciešama palīdzīga roka, mazliet atbalsta un papildu pārliecība, ko var piedāvāt ESF projekti.

Intervijās ir pievērsta uzmanība sievietēm un vīriešiem dažādās vecuma grupās — no pusaudžiem līdz pensionāriem, pilsētu un lauku iedzīvotājiem katrā Eiropas Savienības valstī. Starp šiem cilvēkiem ir gan godkāriģi uzņēmēji ar idejām par tirdzniecību, gan vecāki, kas cenšas apvienot darbu ar bērnu audzināšanu, gan tādi, kas cīnās ar garīgu vai fizisku nespēju, kā arī ļaudis, kas vēlas integrēties sev nepazīstamā sabiedrībā.

Šie cilvēki pierāda, kā iespējas strādāt, lai cik tās būtu pieticīgas, var patiesi glābt

cilvēkus, kuri citādi būtu zaudējuši cerības dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi. Viņi rāda, kā ļaudis gūst labumu, palīdzot cits citam: gan aprūpētāji, gan aprūpētie. Atbalsts nav vienvirziena process, bet gan abpusējs ieguvums. Šie cilvēki arī apliecina, ka nekad nav par vēlu mācīties un dažādu vecumu un spēju cilvēki var kļūt pārliecinātāki, apgūstot jaunas prasmes, ko sniedz izglītība un apmācības.

Katrs gadījums ir atšķirīgs, un šo projektu ietvaros piedāvātā palīdzība ir vairāk piemērota specifisku, individuālu vajadzību apmierināšanai. Rezultāti ļauj secināt, ka šis ir vispiemērotākais un veiksmīgākais veids, kā mainīt cilvēku dzīvi.

Intervētie bija gatavi dalīties ļoti personiskās savas dzīves detaļās un bieži vien paskaidroja, ka tā dara, jo tic: viņu stāsts palīdzēs cilvēkiem, kas saskārušies ar līdzīgiem sarežģījumiem. Īpaši aizkustinošs piemērs ir Georgijas Hrisikopolu (*Georgia Chrisikopoulou*) gadījums Korfu, Grieķijā: viņa sasniedza savu mērķi par spīti neskatāmām grūtībām, kas neļāva sākt normālu dzīvi un veidot attiecības ar dēlu, ar kuru sieviete dzīvo šķirti.

Komentāri, kas kā pavediens caurvij stāstus, pierāda, ka ESF patiešām maina dzīvi. “Šis projekts man tik daudz ir palīdzējis, un es vēlos, lai Zviedrijā visi uzzinātu par to vairāk,” stāsta Anne Lī Tūvesone (*Anne-Lie Thuvesson*) no Hesleholmas.

“Tas man iemācīja, ka es varu paveikt jebko. Vienalga, lai ko es gribētu, — ja pacentīšos, tas ir iespējams,” paziņo Mesurme Pisareva (*Mesurme Pissareva*) no Igaunijas. Žoltam Korcam (*Zsolt Korcz*) no Ungārijas un Andreasam Apatzidim (*Andreas Apatzidis*)

no Kipras projekti radīja "brīnumus". Arī daudzi citi apstiprina, ka bez ESF atbalsta viņi nebūtu "tur, kur ir šodien".

Šie stāsti liecina arī par projektu vadītāju un organizētāju enerģiju un nodošanas darbam; viņi bieži vien spēj pamanīt citos potenciālu, ko sabiedrība parasti nepamana. Viņi neļauj pārējiem padoties un nereti iztēlojas saliedētāku sabiedrību, kurā katram ir iespēja īstenot savu potenciālu. Projekti un cilvēki, kurus tie atbalsta, ir mazi, tomēr noteikti soļi ceļā uz šo mērķi. "Apmācību pabeigšana pierāda, ka cilvēki var gūt pa-

nākumus," skaidro Henriks Johanesons (*Henrik Johannesson*) no Dānijas.

Pērs Larsons (*Per Larsson*) no Zviedrijas to saprot šādi: "Tas pierāda, ka cilvēkos ir iekšējs spēks, ja vien viņiem ir iespēja to attīstīt."

Šie piemēri rāda, ka ES joprojām ir daudz jādara, lai sasniegtu patiesu sociālo vienotību. Apstākļi, kādos cilvēki dzīvo, un tiem pieejamās priekšrocības katrā reģionā ir atšķirīgas. Kopš 20. gadsimta 80. gadiem ESF mērķis ir novirzīt līdzekļus uz mazāk

turīgiem Eiropas reģioniem ar nolūku izlīdzināt atšķirības starp bagātājiem un nabadzīgājiem. Ir skaidrs, ka cilvēku centieni uzlabot savu un pirmām kārtām savu bērnu dzīvi ir raksturīgi visām valstīm un kultūrām.

Šo stāstu uzklauššana un publiskošana bija privilēģija un sniedza iedvesmu visiem šīs grāmatas tapšanā iesaistītajiem cilvēkiem. Mēs ceram, ka arī jums šie stāsti šķitīs tikpat aizkustinoši un iedvesmojoši un jūs pārlicināsieties, ka ESF patiešām "ievieš pārmaiņas dzīvē".

Jaunieši

Izaugsme īstajā darbā

Podiņi ar krāšņām krizantēmām — tumši sārtām, zeltainām, rūsganām un krēmkrāsas — ir salikti rindā uz ietves pie dārzniecības centra *Le Jardin*et Reimsas nomalē, Francijas ziemeļos. **Odrija Libra** (*Audrey Libres*) sveicina klientus, pieņem pasūtījumus, veido pušķus un rūpējas par augiem blakus esošajās siltumnīcās.

21 gadu vecā meitene strādā centrā *Le Jardin*et trīs gadus, un šis darbs viņai ir ļoti piemērots. “Reizēm darbs ir grūts un var nākties strādāt daudz stundu. Taču pie mums starp kolēģiem valda patikama gaisotne. Es vēlos šeit palikt.” Odrija stāsta, ka jau sen vēlējusies darbu floristikas jomā, un, pateicoties apmācībām, kuras Eiropas Savienība līdzfinansēja no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem, viņa tagad darbojas īstajā virzienā. Tomēr to sasniegt nebūt nebija vienkārši.

Odrija piedzima Sedanā, Francijas Ardēnos, un visu dabisko viņa iemilēja jau bērnībā, kuru pavadīja šajā skaistajā, mežonīgajā un kalnainajā reģionā valsts ziemeļaustrumos. “Kad biju maza, es daudz laika pavadīju laukā ar tēvu. Mēs mēdzām iet pastaigās un lasīt sēnes. Tētis mani vizināja ķerrā — es vienmēr biju netīra!”

Spēcīgs raksturs

Tomēr, kad Odrijai bija deviņi gadi, vecāki izšķīrās, un viņa pārcēlās uz Reimsu kopā ar māti, kura apprecējās otrreiz. Odrijas vectēvs bija tas stiprais un vienojošais spēks, kas palīdzēja noturēt kopā ģimeni — Odriju un viņas divas māsas. Taču viņš 2001. gadā nomira, un dzīve sarežģījās.

“Man tolaik bija daudz pārdzīvojumu. Ar tēvu satikos katru otro nedēļas nogali, taču arī patēvs vēlējās būt man kā īsts tēvs, bet es to negribēju. Es ar viņu nepavisam nesapratos,” Odrija atceras. “Man bija spēcīgs raksturs, un es runāju pretī. Tagad to nožēloju. Ar laiku es sapratu, ko viņš vēlējās panākt. Viņš gribēja mums palīdzēt.”

Tajā pašā laikā Odrijai neveicās ar mācībām. “Man nepatika skola,” viņa atzīst. “Man patīk būt kustībā, tāpēc pavadīt visu dienu, sēžot uz krēsla un klausoties skolotājā, likās velta laika izšķiešana. Es gribēju sākt strādāt, taču māte vēlējās, lai dodos studēt.” 17 gadu vecumā Odrija pameta skolu, pabeigusi tikai trīs vidusskolas klases un neieguvusi kvalifikāciju. “Es to nenožēloju,” viņa apgalvo.

“Visi man tuvie cilvēki mani iedvesmoja un teica, lai nepadodos. Otrās iespējas skola sniedza man jaunu izdevību, un es tai pateicos no visas sirds.”

Pēc gada, konfliktiem saasinoties, Odrija sakravāja mantas un pameta ģimenes māju. Viņa apmetās uz dzīvi pie sava ilglaicīgā drauga Nikolasa un viņa ģimenes un kādu laiku nesazinājās ne ar vienu no saviem vecākiem.

Otra iespēja

Odrija izmēģināja dažādus darbus, piemēram, apgērbu pārdošanu. “Bet man tas nepatika,” viņa skaidro. “Es vienmēr esmu gribējusi būt floriste.” Galu galā viņu pieņēma darbā ziedu veikalā uz divu mēnešu ilgu pārbaudes laiku. Taču pēc šiem diviem mēnešiem īpašnieks vairs nevēlējās sadarboties, un Odrija jau atkal bija bez darba. “Es tolaik patiešām biju diezgan nomākta. Taču man tuvie cilvēki mani iedvesmoja un teica, lai nepadodos. Otrās iespējas skola sniedza man jaunu izdevību, un es tai pateicos no visas sirds.”

2004. gada novembrī Odrija sāka mācības skolā, Francijas *Centre de Formation d’Apprentis (CFA)* Šalonā, Šampaņā. Viņa tur palika līdz 2005. gada septembrim, kad pieteicās par mācekli centrā *Le Jardin*. Otrās iespējas skola ir izveidota, lai palīdzētu jauniešiem, kuri jaunāki par 25 gadiem, atrast darbu. Viņi iesaistās tālākizglītības programmā, lai uzlabotu franču valodas, matemātikas un sakaru un informācijas tehnoloģiju zināšanas, kā arī piedalītos semināros par darba meklēšanu. Vienlaikus viņi iegūst darba pieredzi, kas palīdz atklāt vai nostiprināt savus profesionālos mērķus. Šī skola palīdzēja Odrijai atrast uzņēmumu, kas piedāvātu meklēto mācekles vietu.

Divus gadus līdztekus darbam dārzu centrā viņa apmeklēja mācības, lai iegūtu profesionālās kvalifikācijas sertifikātu (*Certificat d’Aptitude Professionel — CAP*) floristikā. Odrija ieguva šo sertifikātu 2007. gada jūnijā un izlēma turpināt studijas, lai iegūtu diplomu stādu audzēšanā (*BEP*). Skola seko līdzī viņas sekmēm.

Katru mēnesi vienu nedēļu Odrija pavada Nansī, Vožas reģionā Francijā, kur studē, lai iegūtu diplomu. Viņai ir veiksmīgi jānokārto eksāmeni, lai saglabātu darbu centrā *Le Jardin*, un tas nozīmē, ka ir pastāvīgi jāmacās. Nansī ir pārāk tālu, lai turp brauktu katru dienu, tāpēc Odrijai ir jānododas uz Nansī nedēļas nogalē un jāapmetas viesnīcā.

Mācīšanās darbā

Stādu audzētavā Odrija izbauda sava darba sezonālo raksturu. Visu Svēto dienu un Ziemassvētki ir īpaši noslogots laiks, kad ir daudz pasūtījumu un pasākumu. Tas nozīmē virsstundu darbu, lai apmierinātu pieprasījumu. Dārzniecības centrs, kas piedāvā dažādas preces, tostarp dārza tehniku un piederumus, kā arī mākslīgo ziedu dekorācijas, ir atvērts sešas ar pusi dienas nedēļā, arī svētdienu rītos. Darbinieki strādā maiņās, un viena diena nedēļā tiem ir brīva. Reizēm Odrija ar savu darba dēvēju dodas pēc jauniem ziedu krājumiem netālu no Beļģijas robežas.

Vai ir nepieciešams īpašs talants, lai izveidotu brīnišķīgu pušķi ar saskaņotu krāsu un ziedu kombināciju? Odrija ir peticīga. “Ir jāmacās par krāsām un to variēšanu,” viņa atzīst. “Tas ir gaumes jautājums — daži ir skaistāki par citiem. Kad sāku strādāt, mani pušķi nebūt nebija izcili, un tagad es redzu atšķirību.”

Arī Odrijas personiskā dzīve ir nokārtojusies. Tagad viņai un Nikolasa ir ērts dzīvoklis pirmajā stāvā un divi zinātkāri kaķēni Šikeins un Kastrols. Tomēr ir pārāgri domāt par precībām. Viņi abi ir pārāk jauni, un Nikolass vēl nav atradis darbu. “Mums ir nepieciešama lielāka drošības sajūta,” piesardzīgi saka Odrija. Viņa ir atsākusi sazināties ar māti un tēvu, kurš dzīvo aptuveni stundas brauciena attālumā no Reimsas. “Tagad mana dzīve ir krietni stabilāka, un es jūtos pārliecināta par nākotni. Es ļoti vēlos pati savu ziedu veikalu. Tas ir mans sapnis.”

Benuā Možāns (*Benoit Maujean*), *Le Jardin* īpašnieks, gadu gaitā ir tēvišķi sekojis Odrijas izaugsmei. “Viņa ir ieguvusi lielu pieredzi, un tagad viss ir atkarīgs no viņas pašas,” viņš saka. “Odrija var sasniegt krietni vairāk, ja to vēlas. Tagad viņai ir jāstāv uz savām kājām.”

Izaicinājums pelnīt iztiku

“Es centos mācīties skolā, taču man neizdevās,” nopietni saka **Bruno de Almeida Aveiro**. Tagad 18 gadus vecais puisis atceras, ka viņam radās grūtības mācīties klasē jau septiņu vai astoņu gadu vecumā. “Man ātri zuda koncentrēšanās spējas, un skolotāja ieteica pāriet uz palīgskolu.”

Bruno ar savu ģimeni dzīvo klusajā Bisenas ciematīņā Luksemburgas ziemeļos. Viņa māte Benilde ir apkopēja, bet tēvs Jorge strādā vietējā uzņēmumā, kas specializējas metāla celtniecības materiālu ražošanā. Vecākais brālis Hugo, 22 gadi, ir ražošanas inženieris populārā riepu ražošanas uzņēmumā.

Par spīti sarežģījumiem ar formālās izglītības iegūšanu, Bruno uzaugot ir apguvis pārsteidzoši daudz valodu. Viņa vecāki pārcēlās uz Luksemburgu no Portugāles tieši pirms Bruno piedzimšanas, un mājās vecāki sarunājas portugāļu valodā. Pamatskolā abi brāļi mācījās luksemburgiešu valodu un vēlāk apguva arī franču un vācu valodu. Tagad Hugo atzīst, ka abi savstarpēji sarunājas savā personiskā valodā, kas sastāv no dažādu valodu vārdiem — gan drīz nesaprotami pārējiem. Tomēr bērnībā šo valodu sakarā neviens no vecākiem nevarēja viņam palīdzēt, ja radās ar mācībām saistīti jautājumi.

Papildu atbalsts

Lai palīdzētu pārvarēt problēmas, Bruno pārgāja uz Skolēnu integrācijas centru, kur mācības notika nelielās grupās un pieredzējuši skolotāji nodrošināja papildu palīdzību. Kad Bruno tikko bija sasniedzis pusaudža vecumu, viņam piedāvāja iespēju pavadīt nedēļu *Liewenshaff* projektā Meršeidā — programmā, ko līdzfinansē Eiropas Savienība par Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem. Tas palīdz jauniešiem ar īpašām problēmām vai bez formālas kvalifikācijas uzlabot savas sociālās, akadēmiskās un arodprasmes un pilnībā integrēties sabiedrībā. Pēc diviem gadiem, 2006. gadā, Bruno iesaistījās projektā uz pilnu laiku.

Viņam patika *Liewenshaff* jaunā pieeja. Šajā projektā tiek piedāvāti pieci arodapmācību moduļi: kulinārija, lauksaimniecība, dārkopība, dzelzs apstrāde un rūpnieciskā uzkopšana. Izvēloties uzkopšanu, Bruno atklāja savu patieso interesi strādāt ar mehānismiem un mācīties izmantot pareizos produktus. “Es spēju koncentrēties uz to, kas mani interesē, un es ātri mācos,” viņš skaidro, “bet reizēm

“Kopš bērnības nekad neesmu domājis par strādāšanu. Mana ģimene man vienmēr palīdzēja, un man šķita, ka viss būs vienkārši. Tomēr dzīvē viss ir savādāk.”

es nepavisam nespēju koncentrēties.” Patiesi, Bruno apgalvo, ka, nodarbojoties ar savu iecienītāko vaļasprieku, proti, spēlējot videospēles, viņam nav problēmu koncentrēt uzmanību uz ekrānā notiekošajiem piedzīvojumiem.

Darba uzsākšana

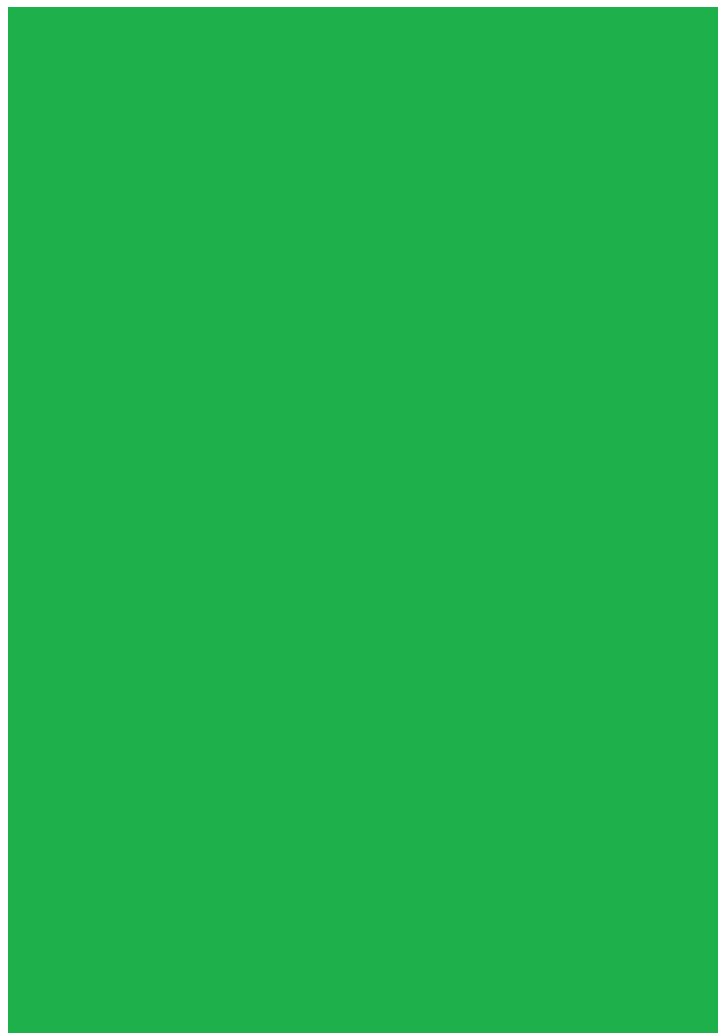
2008. gadā projekts palīdzēja Bruno iegūt darba pieredzi Bisenas pašvaldībā. Strādājot nelielā pašvaldības parku un dārzu uzkopšanas komandā, viņa pamata darbavieta ir noliktavā tikai divu minūšu gājiena attālumā no mājās. Viņa valsts finansētā alga ir 80 % apmērā no minimālās algas, un Bruno ir noslēdzis trīs mēnešu darba līgumu, kuru iespējams divreiz pagarināt. Viņš un viņa kolēģi atbild par Bisenas publisko dārzu un atpūtas vietu uzkopšanu un uzturēšanu. Katrā gadalaikā veicama darbs ir atšķirīgs: rudenī ir jāgrābj lapas, Ziemassvētkos jāpalīdz izgreznot Kristus dzimšanas ainas atveidojums ciemata galvenajā baznīcā, bet pavasarī ir jāsaģatavo dobes un jāstāda puķes. Kopš darba uzsākšanas Bruno ir daudz iemācījies, un šī dažādība viņam patīk. “Es labprātāk strādāju, nevis mācos,” atzīst jaunietis.

Bruno sociālais darbinieks no *Liewenshaff* turpina viņu atbalstīt, un jaunietis bieži atgriežas *Liewenshaff*, lai sniegtu palīdzīgu roku tādos pasākumos kā koncerti un sabiedriskā darbība. “Reizēm es palīdzu virtuvē, reizēm uzkopšanas darbos,” viņš skaidro. “Es pazīstu šos cilvēkus.” Pēc deviņu mēnešu ilgas darba pieredzes viņš var atgriezties centrā, ja viņam joprojām ir nepieciešama palīdzība pastāvīgas darbavietas atrašanā. Ideālā gadījumā Bruno vēlētos paturēt pašreizējo darbu, tomēr viņš saprot, ka tas var būt sarežģīti. Pašvaldības darbinieku skaitu nosaka kopienas lielums, un viņam būs jāgaida, kamēr parādīsies kāda vakance.

Sagatavošanās dzīvei

Bruno praktiskās iemaņas ir lieti noderējušas arī mājās. Tēvs un dēli veltīja desmit gadus, lai pilnībā atjaunojot māju. “Tur joprojām valda haoss,” atzīst Bruno. “Bija grūti, un mēs joprojām pie tā strādājam.” Viņš arī mācās, lai iegūtu autovadītāja apliecību. Tādējādi radīsies vairāk darba iespēju, ļaujot viņam vadīt kravas automašīnas un ekskavatorus, sāls un smilšu kaisītājus un ceļa tīrītājus, kas novietoti rindā pie Bisenas pašvaldības garāžas.

Taču Bruno daudz nedomā par nākotni. “Es nekad neesmu domājis par to, ko vēlos darīt savā dzīvē, bet *Liewenshaff* projekta ietvaros es sāku uzdot sev šo jautājumu. Es sapratu, ka man ir jāatrod darbs, bet nezināju, kāds darbs. Kopš bērnības nekad neesmu domājis par strādāšanu. Mana ģimene man vienmēr palīdzēja, un man šķita, ka viss būs vienkārši. Tomēr dzīvē viss ir savādāk. Skolā nebiju izcilnieks, un ja nebūtu *Liewenshaff* projekta, es vispār nevarētu atrast darbu,” viņš uzver. “Tur es apjautu, kāda ir dzīve, un to, ka dzīvē ir jāstrādā. Esmu šeit laimīgs. Būs jāpadomā, kā rīkoties tālāk.”

Fiziskā sagatavotība dzīvei

Ir septembris Dublinas dienviddaļā, Īrijā. Šīna Metjūsa (*Sheena Matthews*) agri ierodas darbā sporta kompleksā.

Viņa ir pasniedzēja kurssos, kur jaunieši tiek apmācīti par sporta zāles instruktoriem, sporta treneriem un sagatavoti citai aktīva dzīvesveida karjerai. Vispirms auditorijā notiek lekcija anatomijā, uzreiz pēc tam ir 40 minūšu ilga stepa aerobikas nodarbība, bet pēc tam — tikpat aktīva nodarbība ar velotrenažieriem. Šie visi ir 27 gadus vecās sievietes darba rīta pienākumi.

Izskatās nogurdinoši, tomēr Šīna, runājot par savu darbu, ir enerģijas un entuziasma pilna. “Man patiešām patīk mācīšana. Ir lieliski redzēt, kā studenti pārveido savu dzīvi un kļūst aktīvāki,” viņa stāsta. Šīnas pasniegtie kursi *Spoirt Teic* ir vietējā apmācību iniciatīva, ko piedāvā FÁS (Īrijas valsts apmācības un nodarbinātības iestāde) un līdzfinansē Eiropas Savienība par Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem.

“Kursi sniedz studentiem iespēju iegūt darbu sporta kompleksā, kā arī saņemt starptautisku kvalifikāciju kā sporta trenerim vai fiziskās sagatavotības instruktoram,” saka Šīna. Programmu var pielāgot studentu individuālajām vēlmēm. “Mēs cenšamies sniegt viņiem pieredzi, kuru tie vēlas iegūt, neatkarīgi no tā, vai tas ir sporta trenera, sporta zāles instruktora vai deju pasniedzēja darbs. Mans mērķis ir nodrošināt cilvēkiem darbu un palīdzēt viņiem sasniegt savus dzīves mērķus. Es redzu, kā atnāk jauni, kautrīgi studenti, un vēroju, kā viņi pārvēršas. Tas patiešām vairo viņu pašpārliecību un saziņas prasmes.” Viņa piebilst, ka apmācības ir ļoti veiksmīgas. “Aptuveni 90 % studentu atrod darbu sporta, brīvā laika vai aktīva dzīvesveida jomā.”

Šīna ir aizrautīga kursu vadītāja, un tam ir nopietns iemesls — pirms dažiem gadiem viņa pati bija studente. Sieviete apgalvo, ka deviņus mēnešus ilga kursa “pilnībā mainīja manu dzīvi”. “Atceros, kādā situācijā biju iepriekš,” Šīna skaidro. “Es pametu skolu 14 vai 15 gadu vecumā, un man nebija ne jausmas, ko vēlos darīt. Man nebija nekādu interešu vai mērķu.”

Vientuļā mātē

Šīna strādāja dažādās darbavietās, tostarp par viesmili, apkopēju un veikala darbinieci. “Es bieži mainīju darbus,” viņa saka, “no

“Mans mērķis ir nodrošināt cilvēkiem darbu un palīdzēt viņiem sasniegt savus dzīves mērķus. Es redzu, kā atnāk jauni, kautrīgi studenti, un to, kā viņi pārvēršas.”

viena slikta darba uz citu. Un, par spīti tam, es vienmēr biju laba darbiniece. Darba devēji vēlējās mani paaugstināt amatā, bet es nezināju, vai vēlos turpināt strādāt šādu darbu, tāpēc vienmēr to pametu.” Tad viņa 18 gadu vecumā palika stāvoklī. “Tobrīd biju laimīga, taču tagad domāju, ka biju mazliet par jaunu. Bērns tādā vecumā ir liela atbildība,” viņa norāda. Šīna kā vientuļā māte bija atkarīga no sociālajiem pabalstiem, kuriem vajadzēja nodrošināt iztiku viņai un viņas meitiņai Meganai. Tas bija grūti gan personiskā, gan finansiālā ziņā — Šīna pieņēma svarā un cieta no dzemdību depresijas. “Aptuveni gadu pēc Meganas piedzimšanas es izlēmu, ka jārikojas, lai mainītu savu pašreizējo dzīvi. Negribēju, lai meita uzskata, ka esmu niecība,” saka Šīna. “Es gribēju būt viņai paraugs.”

Vingrošana un profesionāli padomi kļuva par nozīmīgu pagrieziena punktu. “Es sāku apmeklēt sporta zāli un pabeidzu personiskās attīstības kursus.” Viņa zaudēja svaru, bet pašapziņa palielinājās. “Tas lika apzināties, ka man vēl ir daudz iespēju. Atceros, kā aizgāju uz aerobikas nodarbību un ieraudzīju instruktori. Viņa izskatījās lieliski un likās tik nosvērta. Es sev teicu: “Es vēlos strādāt viņas darbu.”” Kad Šīna lūdza instruktorei padomu, viņa izstāstīja par *Spoirt Teic* kursiem.

Pašpārlicinātības iegūšana

Šīna reģistrējās kursiem un jau uzreiz jūta, ka tie nāk viņai par labu. “Pirmoreiz runājot auditorijas priekšā, es trīcēju un biju nervoza. Tomēr mēnešu gaitā kļuva krietni pārlicinātāka. Tagad man patiešām patīk uzstāties studentu priekšā.” Pēc kursu pabeigšanas viņa strādāja sporta zālēs un par deju pasniedzēju, pēc tam ieguva darbu sporta kompleksā *South Tallaght*, kur notiek kursi. Sākotnēji Šīna strādāja par sporta zāles instruktori un deju pasniedzēju, bet viņa zināja, ka patiesībā vēlas būt kursu pasniedzēja. Viņa sāka aizvietot citus pasniedzējus. “Es reizēm strādāju 11 dienas pēc kārtas. Biju ļoti nogurusi, bet patiešām vēlējos iegūt pasniedzējas darbu. Es negrasījos padoties.”

Šīnas pieredze bija apliecinājums tam, ka viņa var mainīt savu dzīvi. “Es uzzināju, kā izvirzīt sev mērķus un sasniegt tos.” Viņai ir vēl vairāk plānu nākotnei. “Mans nākamais solis būs medicīnas skola,” viņa saka. “Es zinu, ka to spēju. Pat tad, ja tam būs nepieciešams daudz laika, es nepadošos.”

Austrumu solījums

Porto pilsēta Portugālē jau gadsimtiem ilgi ir bijusi starptautiskās tirdzniecības centrs, un **Bruno Teixeira (Bruno Teixeira)** turpina savas dzimtās pilsētas tradīciju. Jaunais uzņēmējs 2008. gada sākumā izveidoja konsultāciju uzņēmumu *Trading EuroPacific*, lai veicinātu Portugāles un Āzijas uzņēmumu sadarbību.

Viņš palīdz uzņēmumiem atrast izplatītājus, piegādātājus un pārstāvjus, kas nepieciešami Āzijā, lai piekļūtu jauniem tirgiem un mazinātu izmaksas. “Kultūras atšķirības starp ES un Āziju apgrūtina uzņēmumiem no viena kontinenta iekļūt otra kontinenta tirgū,” stāsta 29 gadus vecais Bruno. “Es nolēmu izveidot uzņēmumu, kas būs kā tilts starp abiem kontinentiem.” Viņa uzņēmums *Trading Europe Pacific (TEP konsultācijas)* strādā ar portugāļu uzņēmumiem, kas vēlas tirgoties Āzijas tirgos un otrādi, vai arī meklēt ražotājus un kontrolēt produkcijas kvalitāti. Viņš strādā ar tīklu, kas ietvert septiņas Āzijas valstis — Indonēziju, Ķīnu, Vjetnamu, Malaiziju, Taizemi, Singapūru un Filipīnas: “Mēs aptveram 50 % pasaules iedzīvotāju.”

Viņš pamanīja tirgus nišu savam uzņēmumam 2006. gadā, kad pēc norīkojuma apmācību programmas *Network Contacto* ietvaros strādāja Portugāles vēstniecībā Džakartā, Indonēzijā, un šo programmu līdzfinansēja Eiropas Savienība no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem.

Ļoti svarīga pieredze

Portugāles Ārējās tirdzniecības institūta (*ICEP*) piedāvātā programma ietvēra trīs mēnešu sākotnējo apmācību Tirdzniecības ministrijā Portugālē un pēc tam sešu mēnešu apmācību Indonēzijā. Šajā laikā Bruno sagatavoja pārskatu par Indonēzijas tirgu un palīdzēja Portugāles uzņēmumiem iekļūt šajā tirgū.

Pierādījās, ka darbā, ko Bruno pašlaik dara, pieredzei ir būtiska loma. “Norīkojums bija ļoti noderīgs iegūto kontaktu ziņā,” viņš saka. “Es iepazinos ar lēmumu pieņēmējiem un ietekmīgiem cilvēkiem. Es uzzināju vairāk par reģionu un iespējām, kādas Indonēzijas tirgos paveras Eiropas uzņēmumiem.”

“Pat pirms došanās uz Indonēziju es domāju par uzņēmuma atvēršanu Āzijā,” piebilst Bruno. “Bērnībā mani fascinēja šis reģions. Man patika lasīt par kultūru, dzīvo dabu, par visu,” viņš skaidro. Bruno uzzināja vairāk par uzņēmējdarbības potenciālu Āzijā, kad

“Āzijā ir milzum daudz iespēju, taču uzņēmumiem ir ļoti grūti iekļūt Āzijas tirgū. Viņiem ir nepieciešams kāds, kas var sniegt atbalstu un padomus.”

augstskolā studēja ekonomiku un tirgvedību. “Āzijā dzīvo gandrīz 50 % pasaules iedzīvotāju. Tā ir pasaules rūpnīca, un tur tiek radīts daudz izejvielu,” viņš saka.

Atgriežoties no darba Indonēzijā, Bruno strādāja telekomunikāciju uzņēmuma tirgvedības nodaļā. Tomēr viņš vienmēr bija vēlējies vadīt pats savu uzņēmumu un kopā ar Indonēzijā satikto partneri sāka plānot, kā izmantot savas zināšanas par Āzijas tirgiem un vietējos kontaktus uzņēmējdarbības uzsākšanai.

Trading EuroPacific tika izveidots 2008. gada janvārī. “Mēs sākām kalt plānus aptuveni gadu pirms tam.”

Piekļuve iespējām

Kaut gan uzņēmums darbojas tikai neilgi, Bruno stāsta, ka tas līdz šim ir uztverts pozitīvi un uzņēmējdarbība ir veiksmīga. Vienīgā lielā problēma, ar ko viņš līdz šim saskārās, ir viņa vecums. “Domājot par lielu uzņēmumu konsultantu, cilvēki neplāno, ka viņiem padomus sniegs jauniešs,” viņš stāsta. “Viņu pārliecināšanai ir nepieciešams laiks. Kad izrādu savas zināšanas un sakarus, tas atstāj uz viņiem iespaidu, bet sākumā ir grūti.” Tagad Bruno par saviem klientiem uzskata vairākus lielus uzņēmumus, un viņam ir partneru tīkls Āzijas valstīs. “Mēs plānojam izveidot ilgtermiņa attiecības ar [Portugāles uzņēmumiem] un pārraudzīt to tirgus Āzijā.”

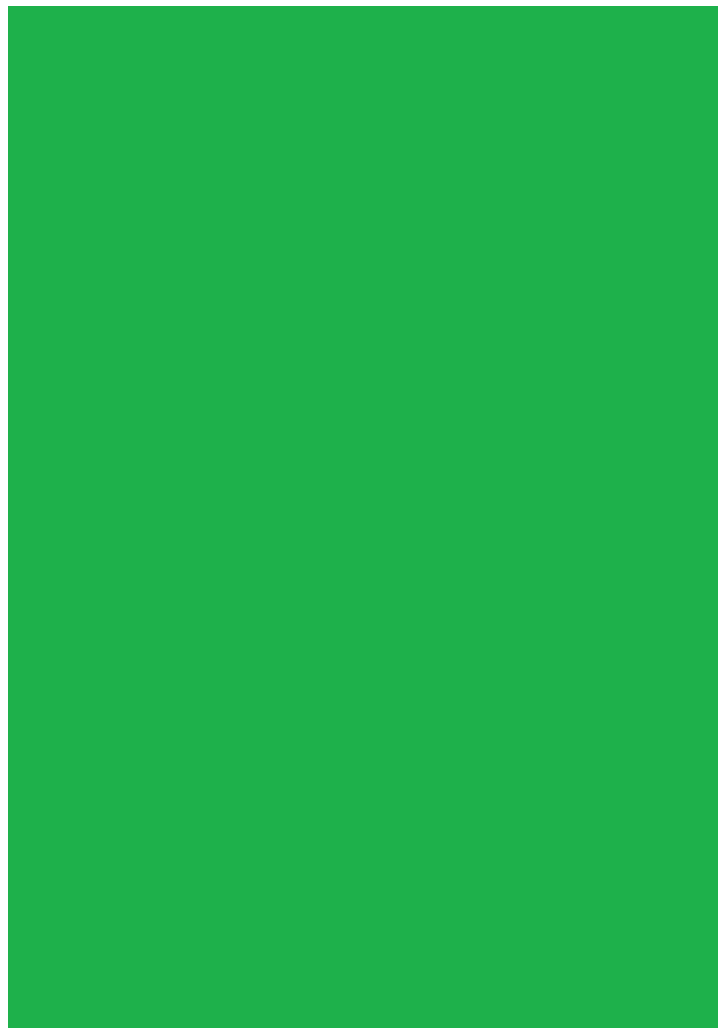
Bruno sniedz piemēru par vienu no saviem klientiem — Portugāles audumu ražotāju. “Uzņēmums šeit nevar saražot visus nepieciešamos piederumus. Mēs nodrošinām tam sakarus ar Āzijas uzņēmumiem, kuriem ir konkrēta tehnoloģiskā kompetence un ražošanas jauda,” viņš stāsta. “Tas ļaus uzņēmumam dažādot piedāvāto produktu klāstu.” Cits uzņēmums, ar ko Bruno strādā, ir portugāļu lielizmēra metālapstrādes iekārtu ražotājs. Viņš tam palīdz atrast uzņēmumus, kam pārdot produktus. “Āzijā ir milzum daudz iespēju, taču uzņēmumiem ir ļoti grūti iekļūt Āzijas tirgū,” saka Bruno. “Viņiem ir nepieciešams kāds, kas var sniegt atbalstu un padomus.”

Nākotnes plānošana

Nākotnē Bruno ir iecerējis paplašināt savu darbību citās Eiropas valstīs. “Es gribētu atvērt biroju Barselonā. Spānija būs pirmais so-

lis.” Viņš mēģina iekļūt arī Indijas tirgū un saņēma pieprasījumus no Brazīlijas un Meksikas uzņēmumiem, kas vēlas veikt uzņēmējdarbību Āzijā. Taču pirms paplašināšanās Bruno vēlas nostiprināt savu uzņēmumu. “Gribam nogaidīt, līdz nostiprināsimies Portugālē, un tikai tad pāriesim uz citām valstīm. Tas ir pakāpenisks process.”

Otra viņa vēlme ir iegūt mazliet vairāk brīva laika. “Pašlaik es ļoti daudz strādāju. Man bieži ir jāstrādā arī nedēļas nogalēs,” viņš piebilst. “Es labprāt vairāk nodarbotos ar sportu, pavadītu vairāk laika ar draudzeni un uzturētos brīvā dabā.”

Veselīga uzņēmējdarbība

Ir pusdienlaiks, un kafējnīcā “Zdravá Jídelna Spirála” (Veselīgā spirāle) Česke Budejovicē, Čehijā, valda rosība. Mazajā kafējnīcā drūzmējas dažādi cilvēki — gan strādnieki un studenti, kas ieskrien uz ātru maltīti, gan pensionāri un vecāki ar bērniem, kas šeit pavada ilgāku laiku: sēž pie viena galda, sarunājas un spēlē spēles. Viņi iegriežas pēc svaigi gatavotiem dienaspāšajiem ēdieniem — pēc dārzenu platēm un risiem ar kariju, biezzupām, falāfeļiem un dažādām pašceptām kūkām.

Radmila Petruškova (Radmila Petroušková), kas 2008. gada sākumā kopā ar kādu draugu atvēra šo kafējnīcu, skaidro savu filozofiju: “Mūsu specialitāte ir veģetāri un veselīgi ēdieni. Mēs cenšamies pēc iespējas vairāk izmantot dabisku un bioloģiski audzētu pārtiku un izvairīties no konservantiem un pārmērīga sāls vai garšvielu daudzuma. Iespējams izvēlēties arī pārtiku vai ēdienus bez glutēna, kas paredzēti alergiskiem cilvēkiem.” Kafējnīcā reizēm pārdo zivis, bet ne gaļu. “Mēs arī cenšamies ievērot abpusēji izdevīgas tirdzniecības principus, kur vien iespējams. Mums ir svarīgi būt pēc iespējas ētiskākiem,” viņa piebilst. Šī pieeja guva ievēriību, un tagad viņiem jau ir izveidojies pastāvīgo klientu loks. “Līdz šim atsaucība ir bijusi laba,” turpina 26 gadus vecā kafējnīcas īpašniece. “Šeit ir patiesi draudzīga gaisotne.”

Radmilai gan sava uzņēmuma vadīšana, gan ēdināšanas nozare ir kaut kas jauns. Kopš 16 gadu vecuma viņa strādāja par modeli, ceļojot pa visu pasauli un piedaloties modes skatēs un foto sesijās. “Tā bija lieliska pieredze,” viņa saka. “Es apskatīju pasauli, un man par to maksāja.” Tomēr 23 gadu vecumā Radmila juta, ka laiks uz modes skates “mēles” ir pagājis, un viņa vēlējās stabilāku dzīvi. Viņa strādāja viesnīcas reģistratūrā savā dzimtajā pilsētā, bet pēc trim gadiem šis amats viņai vairs nesniedza gandarījumu. “Visas dienas bija vienādas. Es vēlējos jaunus izaicinājumus,” viņa stāsta.

Radmila sāka domāt, ka kopā ar draugu, kam ir pieredze šefpavāra darbā, varētu atvērt savu kafējnīcu, kura specializētos veselīgu ēdienu gatavošanā. “Mums abiem patīk veselīgs dzīvesveids, un mēs domājam, ka šai idejai ir liels potenciāls,” viņa saka. “Mēs domājam, ka pēc tā šajā pilsētā būs pieprasījums. Šeit nav nevienas līdzīgas iestādes.”

Noderīgs padoms

Šo ideju palīdzēja īstenot jauno uzņēmēju atbalsta programma, ko līdzfinansēja Eiropas Savienība no Eiropas Sociālā fonda li-

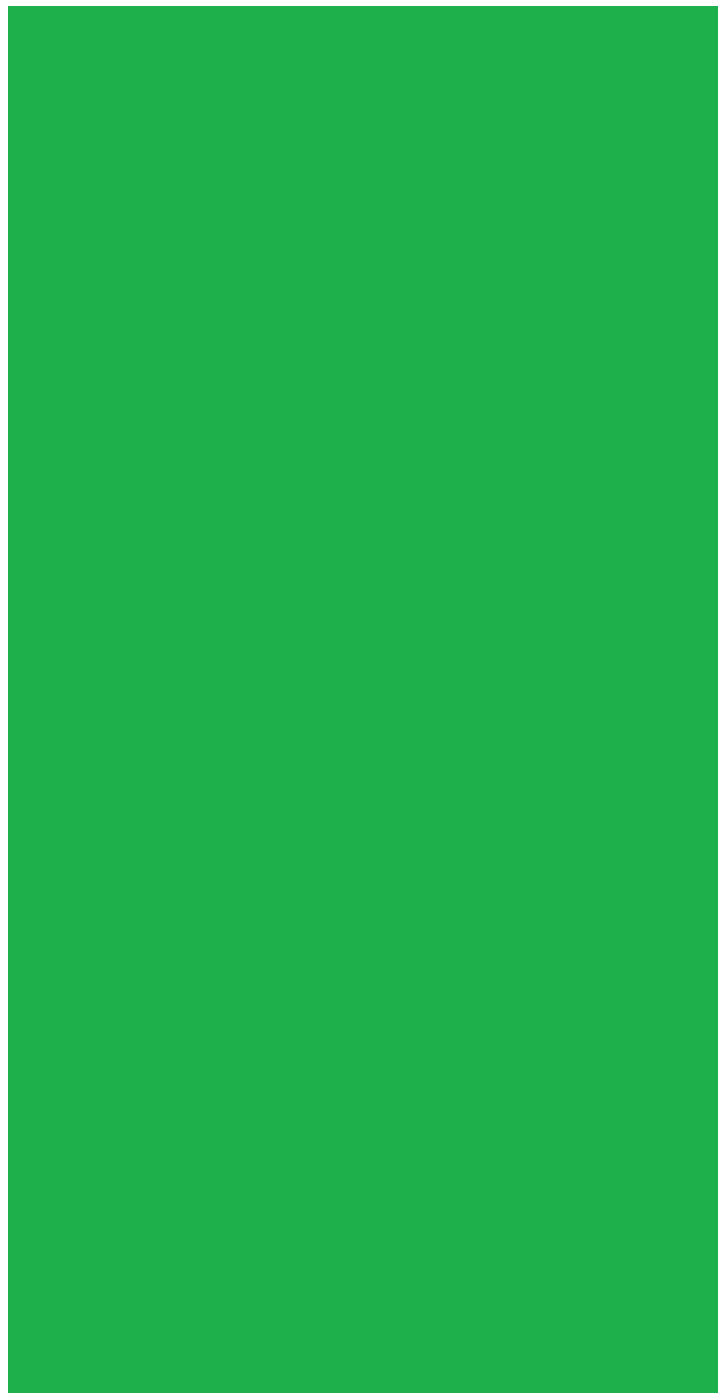
“Es patiešām priecājos par savu lēmumu. Tagad esmu pati sev priekšniece, un tas man ļoti patīk.”

dzekļiem. Eksperti viņiem ieteica, kā izveidot savu kafejnīcu un izstrādāt prasībām atbilstošu biznesa plānu, ko uzrādīt bankai. “Nevienam no mums nebija nekādas pieredzes uzņēmuma dibināšanā,” Radmila stāsta. “Tāpēc konsultanti mums daudz palīdzēja finanšu un administratīvos jautājumos. Viņi nosūtīja mūs pie pareizajiem cilvēkiem.”

Ar saņemtu bankas aizdevumu un pēc gadu ilgas plānošanas kafejnīca sāka darbu 2008. gada sākumā. “Iesākumā es nezināju, cik daudz darba ir jāveic, vadot uzņēmumu. Ir liela atšķirība starp darbinieka un pašnodarbinātā dzīvi.” Kamēr Radmila kārto uzņēmuma administratīvos jautājumus, darbu ar dokumentiem un grāmatvedību, viņas partneris atbild par ēdienu. “Taču es nemitīgi uzzinu aizvien vairāk par gatavošanu,” stāsta Radmila.

Līdz šim uzņēmums ir bijis veiksmīgs, un jaunie uzņēmēji priecājas par savu pieredzi. Viņiem ir arī plāni par uzņēmuma attīstību nākotnē. “Mēs vēlamies paplašināt telpas, lai varētu uzņemt vairāk cilvēku,” Radmila turpina. “Gribam nolīgt vairāk darbinieku. Mēs mēģinām atrast vēl vienu pavāru.” Viņiem ir arī iecere paplašināt citus piedāvātos pakalpojumus, piemēram, nodrošināt ēdināšanu vietējās pamatskolās un papildināt kafejnīcu ar veselīgu uzskodu apkalpošanas lodziņu. “Visbeidzot, mēs gribētu paplašināties arī citās pilsētās,” viņa saka. “Taču šobrīd līdz tam vēl ir tālu. Mēs rīkosimies pakāpeniski.”

“Es patiešām priecājos par savu lēmumu,” nobeigumā saka Radmila. “Tagad esmu pati sev priekšniece, un tas man ļoti patīk.”

Izstarojot jaunību un enerģiju

Tikai pēc dažu gadu strādāšanas tirdzniecības pārstāvja un pēc tam tirgvedības aģenta amatā **Janam Leljevram (Yann Lelièvre)** bija pilnīgi skaidrs, ko viņš vēlas darīt. “Es redzēju, kā mani draugi un kolēģi iegūst arvien augstāku stāvokli sabiedrībā, pateicoties labām idejām un nopietnam darbam,” viņš stāsta, “un arī es vēlējos kaut ko darīt, lai sevi pilnveidotu.”

Jans ir kaislīgs brīvdabas sporta veidu piekritējs, kurš uz darbu dodas ar skrituļslidām un nedēļas nogalēs kāpj klinšu smailēs. Viņa enerģija šķiet neizsmejama, “bet bez stabila biznesa plāna,” kā Jans saka, “sapnis par veikalu brīvdabas sporta preču pārdošanai pamazām sāka attālināties”.

Tas, ka Janam bija tikai 27 gadi, viņu neuztrauca, bet citi, piemēram, Klermonferānas vietējās aizdevumu iestādes, viņa jaunību un pieredzes trūkumu uzskatīja par trūkumu. “Bija grūti panākt, lai banka mani uztver nopietni,” viņš skaidro. “Biju tikko veicis tirgus izpēti, tomēr īsti nezināju, kā prezentēt savas idejas, lai radītu iespaidu.”

Klermonferānā esošajā informācijas centrā *Espace Info Jeunes*, ko daļēji finansē Eiropas Savienība par Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem, jauniešiem palīdz saņemt apmācības, atrast darbu un mājokli, kā arī iesaistīties aktivitātēs vai uzsākt projektu. “Es saprotu, ka ir nepieciešami likumi un noteikumi,” saka Jans, “bet šķēršļi, kas jāpārvar, lai izveidotu uzņēmumu, var būt pārsteidzoši. *Espace Info Jeunes* palīdzēja man izprast sistēmu un izstrādāt profesionālu biznesa plānu. Tas bija liels atbalsts, kas man ļāva pārliecināt bankas, kā arī piesaistīt svarīgus piegādātājus. Bez tā es nebūtu tur, kur esmu šodien.”

Ekoloģiskais sports

Jana veikalā *Espace* tiek pārdoti dažādi augstas kvalitātes apģērbi, apavi un aprīkojums klinšu kāpšanai un alpinismam, skrituļslidošanai un skeitbordam, kā arī daudziem citiem “ekoloģiskiem” brīvdabas sporta veidiem (nevis motorizētajiem sporta veidiem). Viņš lepojas ar sava uzņēmuma sniegumu videi: šis jautājums viņam ir tuvs. “Mēs nerūpējamies par piesārņotāju izpriešām,” viņš apgalvo. “Mēs pārdodam tikai izturīgākos izstrādājumus, stingri ievērojām noteikumus par atkritumu šķirošanu, un veikals ir aprīkots ar enerģētiski efektīvāko apgaismes sistēmu.”

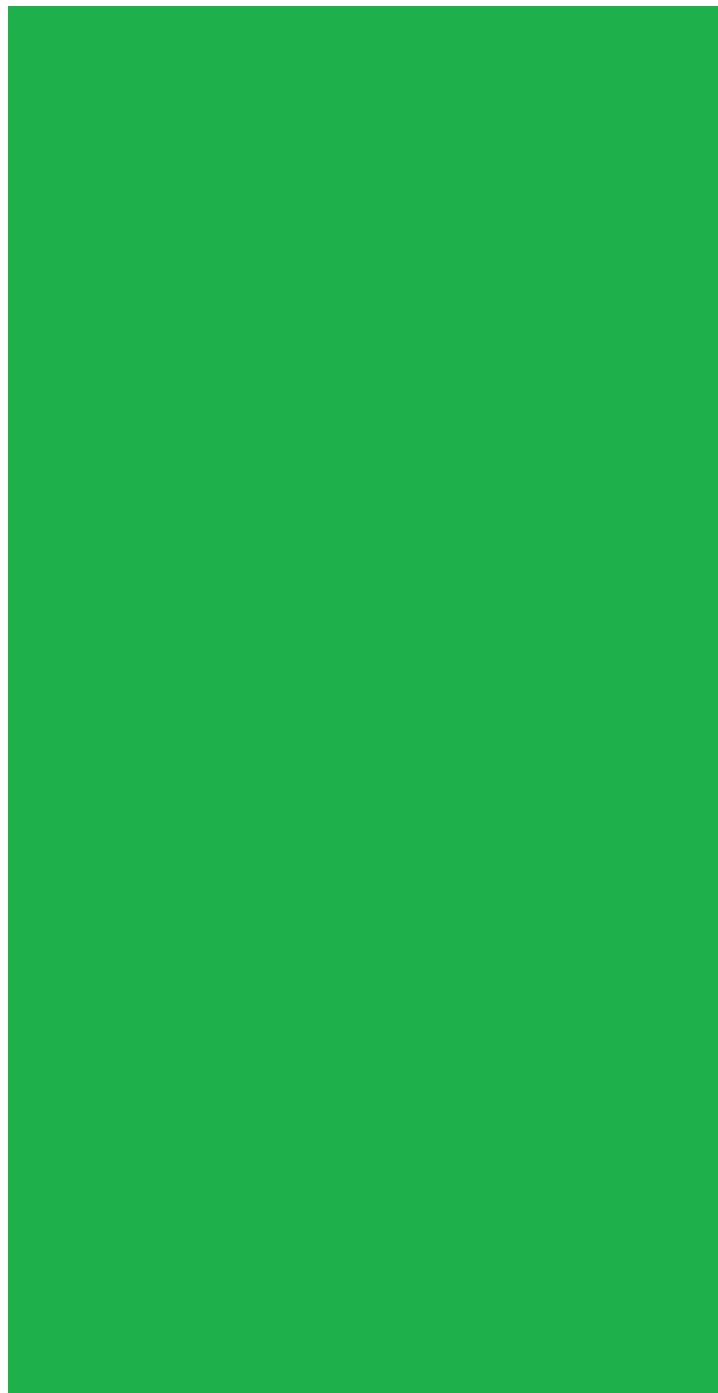
“Šī pieredze ir mani mainījusi. Tā man ir sniegusi daudz pašapziņas. Tagad es zinu, kā viss notiek, un zinu, ka spēju vairot savus panākumus, ja koncentrējos uz to.”

Kopš veikala izveidošanas 2002. gadā tas ir turpinājis paplašināties. “Mēs tikko pārcēlāmies uz lielākām telpām. Pašlaik es algoju vienu darbinieku uz pusslodzi un divus darbiniekus uz pilnu slodzi, un par to es patiešām priecājos. Mums šeit ir lieliska komanda. Mēs vienmēr apgūstam jaunus produktus un tehnoloģijas un sniedzam iespējami labākos padomus saviem klientiem,” viņš priecājas.

Panākumu vairošana

Jana dinamismu un enerģiju nespētu slāpēt pat visnaidīgākā uzņēmējdarbības vide. “Man patīk ātrums, patīk atrasties kustībā un likt cilvēkiem un lietām kustēties. Tas ir aizraujoši!” Taču mierīgākos brīžos, kad veikala durvis jau slēgtas, viņš velta laiku atmiņām. “Būtībā es domāju, ka man trūka ticības sev,” Jans atzīst. “Šī pieredze ir mani mainījusi. Tā man ir sniegusi daudz pašapziņas. Tagad es zinu, kā viss notiek, un zinu, ka spēju vairot savus panākumus, ja koncentrējos uz to.”

“Pašlaik nevaru pateikt, ko es darīšu pēc diviem, pieciem vai desmit gadiem, taču vienu es zinu droši: es neapstāšos pie sasniegtā. Es turpināšu virzīties tālāk, meklēt lielākas un labākas iespējas, un ar mani būs jauni kolēģi, partneri un sabiedrotie.”

**Sieviešu un
vīriešu līdztiesība**

Sievietes dodas uz darbu, bet vecākā paaudze izklaidējas

Mazajā Kipras ciematīnā Augoru netālu no Famagustas atrodas saņemta, gadsimtu veca māja. Tai ir atjaunoti dzīvespriecīgi zili slēgi, klona grīda un tradicionālie pītie koka griesti. Pie sienas gaišā, plašā priekšstelpā ir ar mežģinēm izšūts paziņojums — “Laipni lūdzam klubīnā 2007”. Ap galdu sēž vairāki vecāka gadagājuma vīrieši un sievietes; viņu sejas gadu gaitā ir mainījies darbs Vidusjūras saulē, viņi smejas un joko cits ar citu, verot uz diega lielas, apaļas pērles.

Šis ir 2007. gada janvārī ciematā Augoru uzsāktās programmas *Never Home Alone* (Nepaliec mājās viens pats) centrs, kuru līdzfinansē Eiropas Savienība par Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem. Programmas mērķis ir palīdzēt vietējās kopienas sievietēm vieglāk strādāt, sniedzot atbalstu un nodrošinot izklaidi vecāka gadagājuma vecākiem, kurus citādi sievietēm būtu jāuzrauga, paliekot mājās.

Stress un ilgas darba stundas

Koula Agelu (*Koula Aggelou*) ir viena no 15 sievietēm, kas gūst tiešu labumu no šīs programmas. Viņai ir divi bērni, un viņa katru darbadienas rītu strādā par apkopēju ciematā, bet viņas 71 gadu vecā māte Fotini dodas uz “klubīnu”. “Pirms programmas uzsākšanas dzīve bija ļoti sarežģīta,” Koula skaidro. “Man nebija laika sev un reizēm pat savai ģimenei. Es vienmēr biju satraukusies un steidzīga.” Viņa tīrīja dzīvokļus netālajā tūristu viesnīcā, kas atrodas Aijanapā, reizēm izbraucot no mājas ar autobusu sešos no rīta, strādājot 12 stundu darba maiņu vai atgriežoties mājās ap pulksten 23.00. “Reizēm es biju tik nogurusi, ka domāju par aiziešanu no darba,” viņa atzīst. Taču ģimenei bija nepieciešami viņas ienākumi. Viņas vīrs Angelloss strādāja par celtnieku, līdz atrada darbu vietējā restorānā. “Ja es nestrādātu, mums klātos grūti,” saka Koula.

Programma ietekmē dzīves arī citiem dēliem un meitām no 15 ģimenēm. Vecāki (vecākajam no tiem ir 88 gadi) dodas uz centru katru darbadienas rītu. “Programmas galvenais mērķis nav aprūpēt vecāka gadagājuma cilvēkus, bet gan ļaut sievietēm strādāt,” apstiprina kluba vadītājs Andri Hristoforu (*Andri Christoforou*). “Tas sniedz viņām nepieciešamo laiku, lai parūpētos par sevi un savu ģimeni.” Centrā var saņemt arī konsultācijas par nodarbinātības iespējām.

Pat tad, ja vecāki neietilpst galvenajā mērķa grupā, tie centrā gūst acīmredzamu prieku. Katru rītu notiek nodarbības, piemēram,

“Pirms programmas uzsākšanas dzīve bija ļoti sarežģīta. Es vienmēr biju satraukusies un steidzīga.”

adīšana, gleznošana un rotu veidošana. Reizēm vecāki paši gatavo kafiju vai cep kūkas, vāra ievārījumu un gatavo makaronus. “Tās ir kā otras mājas,” skaidro Andri. Trīs reizes nedēļā ir pieejami speciālisti — fizioterapeiti un ārsti —, kas piedāvā ārstniecības kursu, un tiek organizētas ekskursijas uz izstādēm un muzejiem. Tā kā Augoru ir neliels ciematiņš, vairums vecāka gadagājuma cilvēku, arī Fotini, spēj aiziet uz centru paši. Tomēr, ja aprūpes komanda pamana, ka kāda trūkst, viens no komandas biedriem zvana, lai noskaidrotu, kā šim cilvēkam klājam un vai viņam nav jāaizbrauc pakal. Agrā pēcpusdienā pēc pašu gatavotas maltītes ieturēšanas mazā pensionāru grupā stalti mēro ceļu uz mājām.

Labā kompānija

“Šī ir patiešām laba programma, un tā vecāka gadagājuma cilvēkiem sniedz prieku,” stāsta Koula. “Mūsu ciemā kaut kas tāds notiek pirmoreiz. Mana māte kādreiz uztraucās, jo zināja, ka esmu pārāk norūpējusies. Tagad viņa piedalās nodarbībās, un mēs visi jūtamies labāk.”

“Tur ir laba kompānija, un tas ir patīkams laika pavadīšanas veids,” piekrīt Fotini, kas ir pārcietusi krūts vēža ārstēšanu. “Meitenes, kas vada klubiņu, ir ļoti jaukas. Es satieku sava vecuma cilvēkus, un mēs runājam par agrākajiem laikiem. Ja es nenāktu uz šo vietu, man būtu jāpaliek mājās. Un es priecājos, ka manai meitai ir vieglāk strādāt.”

Attiecības starp Koulu un Fotini ir ļoti ciešas, tādēļ jo pārsteidzošāks ir fakts, ka patiesībā viņas ir pamāte un pameita. Koulas īstā māte nomira, kad meitene vēl nebija sasniegusi gada vecumu, un tēvs Kostas palika viens ar astoņiem maziem bērniem. Koulai bija tikai četri gadi, kad Fotini apprecēja viņas tēvu un uzņēmās grūto uzdevumu — audzināt ģimeni. “Mana pamāte mani uzaudzina kā savu īsto bērnu,” pateicīgi saka Koula. “Es viņu satieku katru dienu, un mēs nespējam dzīvot viena bez otras.”

Pietiekami daudz laika

Koula piecas dienas nedēļā strādā no 7.30 līdz 13.00. Tas nozīmē, ka viņa var aizvest savas 11 gadus vecās dēvēs Simeosu un Fotini uz ciemata skolu un sagaidīt viņas pie skolas vārtiem 14.30. Pa

ceļam uz mājām viņas bieži iegriežas Koulas vecāku mājā. Viņai ir laiks sagatavot bērniem pusdienas, palīdzēt ar mājas darbiem un uzraudzīt viņu pēcskolas aktivitātes: dejošanu un angļu valodas nodarbības. “Pirms tika uzsākta programma, es gāju uz mātes māju palīdzēt ikreiz, kad biju brīva, un laiks vienmēr bija problēma,” Koula skaidro. “Reizēm es paliku ar viņu no rīta un strādāju pēcpusdienā, bet tagad man ir laiks bērniem.”

Katru nedēļu Koula uzkopj piecas dažādas mājas Augoru ciematā. Kristīna Kaula (*Christina Kaoulla*), kurai ir aptuveni 80 gadu, deviņi bērni un daudz mazbērnu, ir viena no kaimiņiem, kam Koula palīdz jau divus gadus un kas gaida viņu ciemos. Koulai papildu ienākumi nav galvenais iemesls doties strādāt. “Mēs esam draudzenes, un mums kopā ir jautri,” viņa skaidro un uzkopj ģerāniju podiņus uz Kristīnas terases. “Es to nedaru tikai naudas dēļ.”

Rotaļu laiks birojā

Stefans Vitihs (Stephan Wittich) jau 12 gadus strādā Vīnes universitātē. Viņam kā starptautisko tiesību docentam ir noslogots darba grafiks, kurā ietilpst gan regulāri mācību pienākumi, gan pētnieciskie projekti.

Kad Stefanam un viņa sievai Izabellai, kura arī strādā universitātē, pirms četriem gadiem piedzima pirmā meita Marija, dzīve kļuva vēl nevaļīgāka. Izabella uzreiz pēc meitas piedzimšanas paņēma vienu gadu ilgu atvaļinājumu, un pēc tam Stefans paņēma 12 mēnešu atvaļinājumu. “Es pārstāju vadīt lekcijas,” viņš stāsta. “Mana prioritāte bija Marijas pieskatīšana. Tomēr tas īsti nebija atvaļinājums; man joprojām bija daudz darba.”

Pēc doktora grāda iegūšanas sākot strādāt pie nākamā darba, kura tēma ir starptautisko tiesu procesi, viņam bija jāatrod veids, kā apvienot garās darba stundas ar saviem jaunajiem tēva pienākumiem. “Man kā akadēmiķim ir iespēja strādāt saskaņā ar elastīgu darba grafiku. Bet, no otras puses, ir ļoti svarīgi, lai ir kāda klusa vietiņa, kur netraucēti koncentrēties,” viņš turpina.

Risinājuma meklēšana

Stefans izmantoja universitātes vadīto bērnu pieskatīšanas centru studentiem un darbiniekiem. “Es spēju paveikt darbus, tikai pateicoties šai mazbērnu novietnei,” viņš saka.

Projekts *Children's Office* (Bērnu birojs) tika uzsākts 2002. gadā ar Eiropas Savienības līdzfinansējumu no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem, un tā mērķis ir nodrošināt pieejamu un elastīgu bērnu aprūpi. “Pastāvīga mazbērnu novietne nebūtu mums piemērota. Mēs, iespējams, nevarētu to atļauties,” saka Stefans. Katru darbadienu ir pieejamas profesionālas auklītes un telpas bērniem, sākot no vecuma, kad tie tikko sāk staigāt, līdz pat 12 gadiem. Tikmēr bērnu vecākiem ir pieejama klusa mācību telpa, kas aprīkota ar datoriem un galdiem, lai viņi varētu strādāt, vienlaikus esot savu mazuļu tuvumā. Stefans stāsta, ka atšķirībā no pastāvīgās bērnu novietnes šo ir iespējams rezervēt, paziņojot neilgi pirms tam, un mazbērnu novietne ir pieejama arī uz tik īsu laiku kā dažas stundas.

Kļūšana par vecākiem bieži ir iemesls studiju vai akadēmiskās karjeras pārmaiņām, kavēšanai vai pārtraukšanai, tāpēc universitāte nolēma palīdzēt saviem darbiniekiem un studentiem saskaņot

“Es varēju turpināt savu pētniecisko darbu, tikai pateicoties bērnu pieskatīšanas centram. Tas nozīmē, ka es varēju apvienot darbu pie disertācijas un meitas pieskatīšanu.”

studijas un ģimenes dzīvi, kā arī padarīt universitāti draudzīgāku bērniem. Koordinatori aprēķināja, ka aptuveni 11 % Vīnes augstskolu studentu, proti, apmēram 11 500 cilvēkiem, un līdz 50 % darbinieku ir jāauklē savi bērni.

Stefanam ir skaidrs, kādi ir viņa ieguvumi. “Tas man ļoti palīdzēja, es varēju turpināt savu pētniecisko darbu, tikai pateicoties bērnu pieskatīšanas centram. Tas nozīmē, ka varēju apvienot darbu pie disertācijas un meitas pieskatīšanu.” Tas arī ļāva Marijai jau no mazotnes iepazīties ar citiem bērniem un pieaugušajiem, viņš piebilst. “Viņai nebija nekādu pielāgošanās problēmu, sākot apmeklēt bērnudārzu.”

Lidojošo auklīšu dienests

Daniela Finci (*Daniela Finzi*), kura studē trešajā kursā filoloģijas doktora studiju programmā vācu literatūru un kultūru, ir māte, kura izmanto bērnistabu savām divus gadus vecajām dvinēm. “Es izmantoju bērnistabu kopš brīža, kad meitenēm bija četri mēneši,” viņa saka. “Tā man ir ideāli piemērota, un es izvēlos strādāt šeit, jo varu patiešām daudz izdarīt. Mājās vienmēr kaut kas novērš uzmanību.”

Birojs piedāvā arī citas iespējas, nodrošinot “lidojošo auklīšu” bērnu aprūpes pakalpojumu universitātes pasākumu laikā, koordinējot bērnu aukļu kolektīvu un sniedzot padomus un informāciju vecākiem. Cita iniciatīva, kurā ir iesaistījies Stefans, ir “bērnu universitāte”, kur mācībspēki divu nedēļu ilgos vasarasursos iepazīstina bērnus ar mācību priekšmetiem, ko paši pasniedz. “Tas viņus mudina uzzināt kaut ko vairāk par universitāti un sākt domāt par jomām, kurās tie vēlāk gribētu studēt,” viņš skaidro.

Unikāla tūrisma uzņēmuma izveide

Rikas Lēnas Lapalainenas (*Riikka-Leena Lappalainen*) diena sākas agri, ienirstot ezerā pie savas mājas — pat decembra vidū, kad gaisa temperatūra ir -4°C grādi un ledus ir 10 cm biezs. “Es to daru katru dienu,” viņa saka. “Tas lieliski palīdz pamosties.”

Dzīvojot dziļos laukos Ziemeļsavo reģionā, Somijā, Rika Lēna izjūt dabu vairāk nekā tikai savā ikdienas peldes rituālā. Ezera krastā viņa vada nelielu viesnīcu un tūrisma uzņēmumu kopā ar vīru Reijo, kurš šeit uzauga savā ģimenes lauku mājā. “Ezers ir ļoti kluss, ļoti mierīgs,” viņa saka. “Kad bijām jaunāki, sapņojām par tūrisma uzņēmuma izveidi šajā vietā.”

Šis sapnis tagad ir kļuvis par realitāti, un ienākumi no viesiem pārsniedz primāros ienākumus no ģimenes zemes, ko sniedz liellopu ganāmpulks un graudaugi. Tūristi ierodas izbaudīt mežonīgo dabu un nododas dažādām brīvdabas aktivitātēm, tostarp brauc ar sniega motocikliem, nodarbojas ar distanču slēpošanu, brauc suņu pajūgā, dodas medībās, makšķerē, peldas un burā.

Pagājušā gadsimta 90. gadu sākumā pāris atvēra dažas pirmās brīvdienas mājiņas. Tuvākajā apkārtnē darbojās vien daži tūristiem paredzēti uzņēmumi, un Rikas Lēnas un viņas vīra uzņēmums kļuva populārs un strauji attīstījās. 2001. gadā viņi uzcēla dūmu pirti — diezgan neparastu tradicionālo pirti, un tas piesaistīja vēl vairāk cilvēku. “Pēc tam pie mums brauca tūristu grupas ar autobusiem. Tā mums radās ideja par paplašināšanos. Brīvdienas mājiņas un pirti vēlējās rezervēt vairāk cilvēku, nekā mēs varējām uzņemt.” Komandas veidošana un pasākumi uzņēmumiem ir kļuvuši par nozīmīgu uzņēmējdarbības daļu.

2004. gadā Rika Lēna izlēma aiziet no grāmatvedes darba valsts pārvaldē, kur bija nostrādājusi 20 gadus, un veltīt visu enerģiju ģimenes uzņēmumam. Viņi sāka darbu pie galvenās viesnīcas ēkas, kas tagad ir uzņēmuma centrs, un sāka izīrēt citas mājiņas. Šeit ir septiņas viesistabas un liela zāle pusdienām un pasākumu rīkošanai, kā arī vairākas brīvdienas mājiņas. Vasarā te ir iespējams izmitināt 40 cilvēkus, bet ziemā — aptuveni 30.

Ienirstot dzelmē

Atteikšanās no stabila darba bija nopietns solis, tāpēc Rika Lēna izlēma piedalīties apmācībās, kas palīdz mainīt karjeru. Viņa pida-

“Esmu ļoti laimīga, ka pametu stabilo darbu, lai pievērstos pati savam uzņēmumam. Ir lieliski, ka esmu pati sev priekšniece.”

lijās visos uzņēmējdarbības sektoros strādājošām sievietēm uzņēmējām paredzētā starptautiskā projektā, ko līdzfinansēja Eiropas Savienība par Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem.

Rīka Lēna kopā ar dalībniecēm no Beļģijas, Dānijas, Somijas, Francijas, Itālijas un Spānijas apmeklēja mazos tūrisma uzņēmumus citās valstīs un guva jaunas idejas uzņēmējdarbībai. “Es daudz iemācījos par sīkumiem. Ļoti iedvesmoja viena no ekskursijām uz lauku uzņēmumu Itālijā,” viņa saka. “Es šajā uzņēmumā redzēju kaislību un lepnumu. Tā parasti pietrūkst Somijā.”

“Es iemācījos apzināties personiskās attieksmes vērtību,” piebilst Rīka Lēna, uzskatot, ka tas ir būtisks uzņēmuma panākumu faktors. Citu valstu apmeklējumi sniedza iedvesmu savam uzņēmumam un iedrošināja pāri veidot uzņēmumu vēl personiskāku. Tas ļāva viņai izveidot jaunus kontaktus un sniedza jaunas iespējas uzņēmumam.

“Mēs apmeklējām Lapzemi, ieturējām maltīti, un es pamanīju ļoti neparastos šķīvjus. Es sazinājos ar vietējo dizaineri, kurš tos izgatavo, un nolīgu viņu, lai izstrādā īpašu trauku servīzi tikai mums.” Vietējais speciālists izveidoja visus tekstilizstrādājumus viesnīcā, kā arī darbinieku formas tērpus ar individuālu pieskaņu atbilstoši tradicionālajam somu dizainam. Viņi pārdod arī ar rokām gatavotus izstrādājumus, ko veidojuši vietējie amatnieki un mākslinieki, kā arī vietējās delikateses. “Visi mazie akcenti sniedz unikālu pieredzi, ko vēlamies nodrošināt saviem viesiem.”

Raugoties nākotnē

Kaut gan ceļš ne vienmēr ir bijis gluds, Rīka Lēna ir pārliecināta, ka viņas lēmums bija pareizs. “Protams, ir bijuši grūti brīži — mums bija jāatmaksā liels aizdevums. Tas lika domāt par atbildību un neizdošanās sekām. Tomēr esmu ļoti laimīga, ka pametu stabilo darbu, lai pievērstos pati savam uzņēmumam,” viņa stāsta. “Es jūtos lieliski, ka man ir tāda dzīve un esmu pati sev priekšniece.”

Tagad uzņēmumā darbojas visi trīs pāra pieaugušie bērni — 29 gadus vecā Sanna Rīka, 27 gadus vecais Esa Miko un 23 gadus vecais Juho Peka. “Es ļoti lepojos ar to, ka viņi visi tagad ir uzņēmuma daļa. Viņi pēdējo gadu laikā ir krietni vairāk iesaistījušies,” atceras Rīka Lēna. Un viņa cer, ka bērni piedalīsies visā arvien vairāk.

“Nākotnē mēs vēlamies pārtraukt darbošanos uzņēmumā un ļaut jaunajai paaudzei ieviest savas idejas. Klienti kļūst jaunāki, tāpēc mums ir jābūt uz viena viļņa ar tiem.”

Sieviete pie stūres

Žurnālistei **Beātai Šozdai** (*Beata Szozda*) jauna uzņēmuma izveidošana Poznaņā, Polijā, šķita kā grūts brauciens pret kalnu. Draugi un ģimene viņu ļoti iedrošināja, tomēr potenciālie investori nebija ieinteresēti ieguldīt tiešsaistes pakalpojumos, ko piedāvā cilvēks bez uzņēmējdarbības pieredzes, jo īpaši sievietēm paredzētā tiešsaistes izdevumā par automašīnām.

“Mani vienmēr ir interesējušas automašīnas,” Beāta atceras. “Jau kopš pamatskolas lielākā daļa manu draugu bija puīši, un viņi vienmēr runāja par automašīnām, tāpēc es, protams, pievienojos viņiem. Atceros, ka reiz ģimenes izbraukumā tēvs sāka man stāstīt par dažādiem automašīnu modeļiem. Kad atgriezos, es varēju vēlreiz nosaukt visu automašīnu ražotāju un modeļu nosaukumus draugiem.”

Viņa sāka interesēties par žurnālistiku pēc tam, kad 2003. gadā ieguva otro vietu skaistumkonkursā “Miss Polija”. Gadu pēc konkursa viņai piezvanīja kāds reportieris, lai noskaidrotu, vai viņa ir saņēmusi organizatoru apsoltu balvu un atbalstu. Beātas noliedzošā atbilde valstī uzjundīja kaislības ap stāstu sēriju par problēmām ar skaistumkonkursu. Drīz pēc tam viņa saņēma darba piedāvājumu no vairākiem plašsaziņas līdzekļu uzņēmumiem.

Līdz 2007. gadam Beāta studēja starptautiskās attiecības humanitāro zinātņu bakalaura programmā Poznaņā. Viņa vadīja arī 15 minūšu ilgu automašīnu apskatu vietējā televīzijas kanālā un iepirkšanās šovu citā kanālā. Beāta pārgāja strādāt uz televīziju pēc tam, kad bija nostrādājusi trīs gadus laikrakstā *Gazeta Poznań*, kur viņas pārziņā bija sadaļa par automašīnām un sievietēm paredzēta iknedēļas padomu sleja par automašīnām.

Kaislības pārvēršana uzņēmējdarbībā

Tieši strādājot televīzijas programmā par automašīnām, Beātai radās ideja izveidot pašai savu īpaši sievietēm paredzētu izdevumu par automašīnām. Beāta izpētīja, vai šo ideju ir iespējams pārvērst dzīvotspējīgā uzņēmumā. Viņa atrada pētniecības kompānijas veiktu aptauju, kurā uzrādīts, ka gandrīz pusi no Polijā pārdotajām automašīnām ir iegādājušās sievietes — vai nu pašas, vai arī, ietekmējot savu vīru lēmumu.

“Es vairākus gadus biju žurnāliste ar automašīnām saistītās jomās, bet man neizdevās atrast nekādu informāciju par automašīnām,

*“Mans darbs ir mana kaislība.
Man neatliek daudz laika miegam,
jo ir jāpaveic milzums darba.”*

kas īpaši atbilst sievietu prasībām,” viņa saka. “Es nevēlējos koncentrēties tikai uz automobiļu ražošanas nozari. Mana ideja bija portāls, kas paredzēts sievietēm un stāsta par sievietēm. Es gribēju izveidot izdevumu, kas sniedz sievietēm daudz praktisku padomu par automašīnas lietošanu ikdienā.”

Beātas ģimene un kolēģi televīzijas kanālā iedrošināja viņu tiekties pēc sava sapņa, taču ceļā stājās grūtības, ar kādām bieži saskaras jaunie uzņēmēji, — investoru atrašana, kuri vēlētos riskēt ar savu naudu viņas uzņēmumā. Tad kolēģi no televīzijas kanāla minēja, ka Poznaņas Zinātnes un tehnoloģiju parks un Adama Mickjeviča (*Adam Mickiewicz*) universitātes fonds rīko konkursu jauniem uzņēmējiem ar labām idejām jaunu uzņēmumu izveidei. Konkursa noslēgums bija nākamajā dienā.

“Es iesniedzu pieteikumu piecas minūtes pirms konkursa beigām,” Beāta atceras. “Tas bija 16. marts, mana dzimšanas diena.”

Beāta bija viena no konkursantiem, kurus fonds izvēlējās dalībai konkursa uzņēmējdarbības apmācību programmā, ko līdzfinansēja Eiropas Savienība no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem. No 2007. gada marta līdz jūnijam Beāta apmeklēja apmācības par biznesa plāna sagatavošanu, ieguva informāciju par grāmatvedību un Polijas juridiskajām un nodokļu prasībām, kā arī saņēma konsultācijas par investīciju līdzekļu meklēšanu.

Programmas beigās Beāta bija pabeigusi savu biznesa plānu, kuru pēc tam izvērtēja ekspertu komisija. Viņi nolēma, ka Beātas biznesa plāns ir pietiekami dzīvotspējīgs, lai saņemtu sākotnējo finansējumu no ES. Viņa izmantoja šo naudu, lai 2008. gada augustā izveidotu *Autopolki.pl* — Polijā pirmo sievietēm paredzēto informācijas portālu par automašīnām. Tagad viņa strādā pilnu slodzi, vadot uzņēmumu un paplašinot portālu. Darba stundas ir garas, taču Beāta izdzīvo savu sapni.

“Mans darbs ir mana kaislība,” viņa saka. “Man neatliek daudz laika miegam, jo ir jāpaveic milzums darba. Bieži es tieku gulēt tikai ap pulksten trijiem naktī.”

Vieta izaugsmei

Vietne tiek uzturēta par ienākumiem no reklāmām. Papildus automašīnu apskatiem un auto vadīšanas padomiem *Autopolki.pl* pie-

dāvā lasītājam arī iespēju veikt testa braucienus ar automašīnām, jo Beāta ir noslēgusi līgumus ar vietējiem automašīnu tirgotājiem. Pēc tam sievietes iesniedz automašīnu apskatus vietnē *Autopolki.pl*. Beāta ļoti daudzus apskatus veido pati un bieži dodas uz ārzmēm veikt testa braucienus ar automašīnām, kā arī iegūst informāciju, piedaloties automašīnu izstādēs.

Vietne ir arī paplašinājusies un piedāvā sievietēm visas dienas auto vadīšanas apmācību kursus neizmantojot lidlaukā ārpus Poznaņas. Kursus vada autovadītāju apmācību uzņēmums, ar *Autopolki.pl* starpniecību piedāvājot atlaidi dalībniecēm, kas vēlas uzlabot savas braukšanas prasmes. Nesen apmācību sesijā piedalījās 20 sievietes, kuras mācījās, kā kontrolēt automašīnu uz mitra un apledojuša ceļa.

Beātas ieceres ar to nebeidzas. Viņai portāls ir atspēriena punkts lielākām uzņēmējdarbības iecerēm, kas sniegs pietiekamu peļņu, lai varētu nolīgt darbā žurnālistus un citus darbiniekus. Viņa vēlas izveidot karti ar Polijas remontdarbnīcām, kurām sievietes var uzticēties, ka tiks labi paveikts darbs par atbilstošu cenu. Beāta vēlas izveidot interneta veikalu, kas pārdod piederumus automašīnām. Viņa ir saņēmusi piedāvājumus arī no potenciālajiem investoriem, lai paplašinātu vietni ārpus Polijas.

“Kamēr strādāju kāda cita labā, es nespēju strādāt ar pilnu potenciālu, kā vēlējos,” viņa saka. “Es mīlu šo neatkarību kā uzņēmēja. Es novērtēju brīvību izveidot un vadīt uzņēmumu.”

Apmeklētājam, kas atstāj vietni, Beāta saka: “*Szerokiej drogi!*” Šīs frāzes tulkojums ir: “Lai jums plats ceļš!”, un tā Polijā tradicionāli novēl drošu braucienu mājup.

Labāks darba un ģimenes dzīves līdzsvars

Ūdens ir nopietna problēma Frīzlandes reģionā, Nīderlandē, kur lielākā daļa zemes tiek izmantota lauksaimniecībā un atrodas zem jūras līmeņa. Tas nozīmē, ka **Žerāra Jansena (Gerard Jansen)** advokāta darbs reģionālajā ūdens pārvaldē ir noslogots.

“Vienmēr ir interešu konflikti,” saka 53 gadus vecais vīrietis. “Piemēram, lauksaimnieki vēlas augstāku ūdens līmeni, bet sabiedrība to nevēlas. Mums ir jāatrod līdzsvars.”

“Reizēm uzņēmumi nevēlas tērēt naudu [lai izpildītu tiesiskās normas], un viss beidzas ar tiesu darbiem,” viņš piebilst. **Kad rodas konflikti, tieši Žerārs nodarbojas ar to risināšanu.** Viņš jau kopš 1993. gada strādā pārvaldē, kur darbojas kā juridiskais konsultants izpildes un licencēšanas nodaļā.

Žerāra nodaļai ir vairākas funkcijas: pārbaudīt, vai ūdens virsma atbilst tiesību aktos noteiktajiem standartiem, pārliecināties, ka tiek uzturētas jūras aizsargsistēmas un ir pareizs jūras līmenis, pārliecināties, ka uzņēmumi un zemes īpašnieki izpilda tiesiskās prasības un, visbeidzot, atbilstoši rīkoties, ja šīs prasības netiek izpildītas. Tas nozīmē, ka viņš risina “visus tiesiskā procesa posmus”.

Kaut gan Žerāram patīk savs darbs, pirms dažiem gadiem viņš sāka vēlēties elastīgāku darba grafiku. Žerāram ir divi mazi dēļēni — Riks un Niko, un stundu ilgais ikdienas brauciens ar automašīnu no mājām Drahtenā uz Leuwardenu, kā arī fiksētais darba grafiks izmaksāja dārgi. Viņam radās grūtības koncentrēties darbam birojā. “Pirms dažiem gadiem mēs pārcēlāmies uz jaunu atvērta tipa biroju. Tas ir ļoti trokšņains.”

Darbs mājās

2006. gadā Žerārs iesaistījās projektā *e-papa* (e-tētis), ko līdzfinansēja Eiropas Savienība par Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem, lai palīdzētu vīriešiem — darba ņēmējiem — strādāt mājās. Šī programma nodrošina elastīgāku darba laiku, un nav nepieciešams braukt uz darbu. Daļu nedēļas Žerārs tagad strādā mājās; tas ļauj viņam aizvest dēlus uz skolu, ieturēt kopā ar viņiem pusdienas, palīdzēt mājās darbos un pat iesaistīties mājsaimniecības darbos.

“Tāldarbs man palīdzēja rast labāku līdzsvaru starp darbu un ģimenes dzīvi,” viņš saka, piebilstot, ka tādējādi arī atslogo savas

“Tāldarbs man palīdzēja rast labāku līdzsvaru starp darbu un ģimenes dzīvi. Agrāk es dēlus redzēju tikai vakarā.”

sievas dzīvi, kura strādā uz pilnu slodzi par geriatrijas medmāsu tuvējā slimnīcā. “Agrāk es redzēju dēlus tikai vakarā. Tagad mēs kopā varam darīt dažādas lietas.”

Elastīgāks darba grafiks ir uzlabojis arī viņa darbu un veikumu. “Strādājot mājās, darbs nav jāpārtrauc pulksten 17.00 un nav jādodas prom — var pabeigt iesākto savā tempā. Tam iespējams vēlāk atkal pievērsties.”

Programmas darbības principi

Programma palīdz organizācijām ieviest elastīgākus darba grafikus. Tā palielina zināšanas par priekšrocībām, ko tāldarbs sniedz darbiniekiem, un pastāvīgi novērtē to, kā darbinieki pielāgojas tāldarbam, agri uzrādot potenciālās problēmas. Žerārs iesaistījās projektā uz diviem gadiem, kuru laikā viņš aizpildīja anketas par projekta panākumiem.

Pateicoties programmai, ūdens pārvalde izprata tāldarba priekšrocības un tagad aktīvi popularizē to saviem darbiniekiem. “Modernam darba devējam ir jānodrošina elastīgāka darba grafika iespējas,” skaidro Gjila de Jonga (*Gjil de Jong*), kura ir Žerāra reģionālās iestādes vadītāja. Viņa pati strādā kā tāldarbiniece un rēķina, ka aptuveni vienai ceturtdaļai viņas nodaļas darbinieku tagad ir tāds pats darba grafiks. “Tas noteikti palīdz uzlabot līdzsvaru starp darbu un ģimenes dzīvi,” viņa saka.

Gjila tic, ka ir svarīgi, lai abas puses skaidri vienotos par to, ko no tām gaida pieejamības vai atskaitīšanās par paveikto darbu ziņā, kā arī par vienkāršām procedūrām. “Mēs arī nodrošinām, lai nākamajā dienā pēc tāldarba būtu regulāras sapulces, kurās varētu uzzināt par notikušo,” viņa piebilst.

Žerārs ir elastīgāka darba grafika īstens aizstāvis. “Tas ļoti palīdz,” viņš saka. “Nākamgad es palielināšu dienu skaitu, kad strādāju mājās.”

Nākotne pašas rokās

Katarína Vargova (Katarína Vargová) bija veiksmīga uzņēmēja, kura vadīja savu mazo tekstilpreču uzņēmumu Bratislavā, Slovākijā, bet tad viņa pārtrauca karjeru, lai audzinātu jaundzimušo dēlu. Tomēr bērna kopšanas atvaļinājums bija ilgāks, nekā iecerēts. Pēc trim mājās pavadītiem gadiem Katarína bija gatava atgriezties darbā, bet, tāpat kā daudzas sievietes, kas paņēmušas atvaļinājumu, lai audzinātu bērnus, arī viņa saprata, ka tas ir grūts uzdevums.

“Es faktiski biju zaudējusi kontaktu ar ārpasauli,” viņa saka. “Man bija jānokļūst atpakaļ aprītē. Un man vajadzēja jaunu izaicinājumu.” Jautājums bija: kā rīkoties? “Es zināju: lai ko es darītu, ja man ir mazs bērns, kas jāpieskata, es balansēšu starp vairākiem pienākumiem.”

Atgriešanās aprītē

Sievietēm, kas atgriežas darbaspēka rindās pēc ilgāka bērna kopšanas atvaļinājuma, paredzētais īpašais apmācību kurss, ko līdzfinansēja Eiropas Savienība no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem, palīdzēja Katarīnai uzlabot savas prasmes un atrast jaunus veidus, kā paust savus talantus un mērķus.

Viens no lielākajiem šķēršļiem pēc ilgstošas darba neapmeklēšanas ir pašapziņas atgūšana — problēma, ar kuru pēc bērna kopšanas atvaļinājuma saskaras daudzas sievietes. Tāpēc apmācību kursā bija ietverti moduļi, kas īpaši vērsti un pašapziņas un pašpārliecinātības veidošanu.

Kursā viņa arī sastapās ar cilvēkiem no uzņēmējdarbības vides. “Es zināju, ka vēlos darīt kaut ko saistītu ar mākslu,” viņa saka. “Apmācību programma man palīdzēja atrast cilvēkus ar līdzīgām interesēm.”

Atskatīšanās pagātnē, došanās nākotnē

Apmācību programmā Katarína satika nelielas darbnīcas “*Ateliér Keramiky Rena*” īpašnieci, kas piedāvā keramikas stundas Bratislavas nomalē. Katarína tagad pārņem darbnīcas vadību, kamēr tās īpašniece pavada laiku ārzemēs. Katarína māca skolēniem māla veidošanas mākslu un veido pati savas skulptūras, kuras pārdod vietējā galerijā.

“Es zināju: lai ko es darītu, ja man ir mazs bērns, kas jāpieskata, es balansēšu starp vairākiem pienākumiem.”

Viņa saka, ka pašreizējais darbs ir tas, ko viņa visvairāk ir vēlējusies. “Es mācījos tēlotājmākslas skolā,” saka Katarīna, “un ļoti vēlējos atgriezties pie tā. Es zināju, ka manam nākotnes darbam lielā mērā jābūt saistītam ar mākslu. Tāpēc es ļoti priecājos, kad uzzināju par keramikas darbnīcu.”

“Šeit, ateljē, mēs ļaujām cilvēkiem paust savu būtību,” viņa saka, “nosmērēt rokas, atraisīties un justies brīvi. Darbs ar mālu dažiem cilvēkiem var būt ļoti dziļa un ārstnieciska pieredze, un patiesībā es pati gūstu daudz enerģijas no saviem skolēniem.”

Liels paldies

Katarīna saka, ka savā dzīvē ir atradusi pareizo līdzsvaru. Viņa sāk dienu agri no rīta, aizved dēlu uz bērnudārzu un pēc tam sāk darbu darbnīcā. “Dažas dienas man ir jāpasniedz nodarbības, bet pārējās dienās es vienkārši strādāju pie saviem darbiem. Tad atgriežos, lai pēcpusdienā izņemtu dēlu no bērnudārza.”

Katarīna stāsta, ka apmācību kurss nodrošināja nepieciešamo pārlicību karjeras atjaunošanai un jauna darbības virziena uzsākšanai, sniedzot palīdzīgu roku, par ko viņa ir ļoti pateicīga. “ESF programma man palīdzēja atsvaidzināt vadības un tirgvedības prasmes un attīstīties kā māksliniecei. Tas bija tieši tāds atbalsts, kāds man nepieciešams.”

**Mazaizsargāti
cilvēki**

Invaliditāte nav šķērslis darbam

Andrejs Lubovjeckis (Andrzej Lubowiecki) kādreiz strādāja kuģu būvētavā Gdiņas ciematā, kas ir Gdaņskas pilsētas daļa Baltijas jūras krastā, Polijā. Savos ziedu laikos senā kuģu būvētava nodrošināja aptuveni 20 000 darbavietu. Tagad ir palikuši tikai aptuveni 3000 strādnieku.

Neskatoties uz to, 12 gadus Andrejam bija labi apmaksāts un stabils darbs: vispirms kā galdniekam un pēc tam kā krāsotājam. Bet 2001. gadā viņam arvien lielāku sāpju dēļ bija jāveic gūžas protēzēšanas operācija vietējā slimnīcā. Andrejs stāsta, ka operācija tomēr bija neveiksmīga: kļūdas dēļ tika pārgriezts nervs, un, tā vietā, lai atgūtu kustības spēju, viņš varēja staigāt tikai ar kruķu palīdzību. Viņš nespēja atgriezties darbā, un pēc 180 dienām priekšnieks viņu atlaida.

Tā kā viņam bija tikai fiziska darba prasmes un darba nebija, Andrejam nācās dzīvot no invaliditātes pabalstiem. Viņš nevarēja atļauties maksāt par pārkvalificēšanos. "Savas invaliditātes dēļ es neticēju, ka reiz atradīšu darbu," viņš skaidro. Viņam piecus gadus nebija darba, līdz viņš ievēroja plakātu uz autobusa ar sludinājumu par darba iespējām cilvēkiem ar "daļēju invaliditāti". "Es devos tieši uz darba centru un reģistrējos kā bezdarbnieks. Pēc divām dienām viņi man izstāstīja par apmācību programmu." 2006. gada jūnijā Andrejs reģistrējās četru dienu ilgā kursam, ko līdzfinansēja Eiropas Savienība par Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem; šie kursi ir piemēroti invalīdu vajadzībām un sniedz padomus par darba meklēšanu, CV izveidošanu un pieteikšanos darbam. Vietējā pašvaldība, kas ir viens no partneriem, nodrošināja mikroautobusu, kas viņu katru dienu veda no mājām.

Apņēmība atmaksājas

"Pēc kursu pabeigšanas es atradu darbu jau nākamajā dienā," leprini paziņo Andrejs. "Intervijā es pierādīju, ka tiešām vēlos šo darbu." Vietējais apsardzes uzņēmums pieņēma viņu darbā un apmācīja lietot datoru. Viņš strādā centrālajā birojā, sešu cilvēku kolektīvā, kas atbild par operāciju uzraudzību visā Gdaņskas apgabalā, datu savākšanu un nepieciešamības gadījumā — policijas brīdināšanu par drošības pārkāpumiem. Viņa darba maiņa ir 24 stundas pēc kārtas, pēc tam ir brīvas 48 stundas, tostarp nedēļas nogalēs un brīvdienās, un katru trešo nedēļas nogali nav jāstrādā. "Sākumā

nakts vidū man ļoti nāca miegs, bet tagad esmu pieradis,” saka Andrejs, kaut gan viņam joprojām ir problēmas ar gulēšanu pēc darba maiņas beigām. Tā kā alga ir neliela, viņš joprojām saņem invaliditātes pabalstu.

Andreja sieva Anja ir bērnudārza audzinātāja, un viņa dodas uz darbu pulksten 6 no rīta. “Sākumā bija lieliski nestrādāt,” viņš atceras. “Anja man izveidoja veicamo darbu sarakstu. Es devos iepirkties un pēc tam sēdēju un dzēru alu.” Bet, laikam ejot, viņš sāka izjust gan finansiālu, gan psiholoģisku spriedzi. Par laimi, viņi iegādājās dzīvokli mājokļu programmas ietvaros, paņemot aizdevumu no kuģu būvētavas tieši pirms operācijas. Līdz tam ģimene dzīvoja vienā istabā pie Anjas vecākiem. “Tomēr vissliktākais bezdarba laikā bija tas, ka brīdī, kad visi vasarā devās atvaļinājumā, mūsu dēliem nācās palikt mājās, jo mums nebija naudas,” viņš skaidro. Tagad, kad viņam ir pastāvīgi ienākumi, ģimene var plānot brīvdienas kalnos.

Tipiska diena, kad Andrejam nav jāstrādā, ietver celšanos reizē ar abiem dēliem — 16 gadus veco Karolu un 14 gadus veco Przemeku, brokastu gatavošanu viņiem un pavadīšanu uz skolu. Andrejam vienmēr ir patīcis gatavot, un viņš kādreiz mainījās receptēm ar Anjas draugiem. “Mans firmas ēdiens ir meža sēņu zupa ar nūdelēm,” saka Andrejs, kurš laukos lasa sēnes un labprāt makšķerē. Viņš arī izremontēja māju un izgatavoja piemērotus trauku skapjus. “Es vienmēr esmu spējis pielāgoties — es varu darīt jebkurus mājsaimniecības darbus. Cilvēks ir dzīvnieks, kas iemācās visu!”

Atpakaļ normālā dzīvē

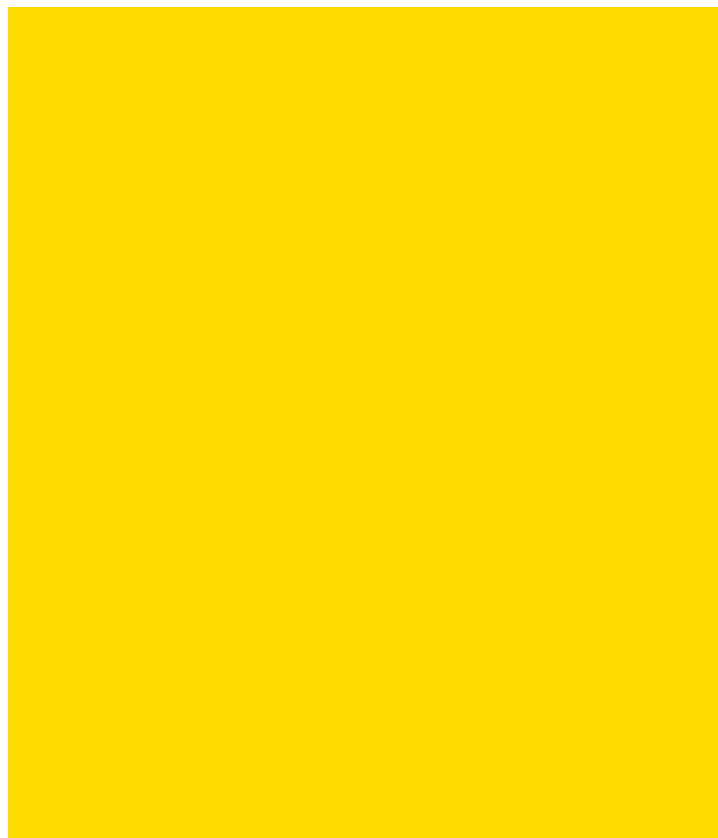
Andrejs saka, ka ar darbu viņš jūtas “100 % labāk”. “Tas ir loģiski, ka būt bez darba nav patīkami,” viņš uzsver. “Daži cilvēki vienkārši piedzeras, bet es tāds neesmu. Kursi sniedza man pārlicību, ka, par spīti savai invaliditātei, es zinu, kas man nepieciešams, lai atrastu darbu.”

“Sākumā es biju laimīga, ka man bija “mājsaimnieks”,” piebilst Anja. “Bet tad es aptvēru, ka Andrejam ir diezgan liels stress. Kad viņam bija jādodas ārpus mājas tikties ar cilvēkiem, viņš jutās neērti. Tagad viss atkal ir normālā gultnē, un mēs sadalām mājsaimniecības darbus.”

“Kursi sniedza man pārlicību, ka, par spīti savai invaliditātei, es zinu, kas man nepieciešams, lai atrastu darbu.”

“Tas bija veiksmīgs projekts,” apstiprina kursu koordinatore Anna Dabrowska (*Anna Dabrowska*) no apmācību centra *Fundacja Gospodarcza*. “Mums visu laiku notiek līdzīgas iniciatīvas cilvēkiem ar invaliditāti, kurās tiek piedāvātas profesionālās apmācības vai konsultācijas par sava uzņēmuma izveidi. Tas tagad ir ļoti populāri, jo cilvēki var saņemt ES subsīdijas.”

Andrejs gribētu uzsākt savu uzņēmējdarbību — pārkrāsot pārveidēšanas konteinerus. Viņš tiesas ceļā piedzen kompensāciju par operāciju, kas padarīja viņu par invalīdu, un joprojām ir sarūgtināts par to. Taču otra gūžas protēzēšanas operācija 2008. gada jūlijā bija veiksmīga, un tagad viņš var pārvietoties jau tikai ar spieķi. Viņš zina, ka viņam klājas labāk nekā daudziem citiem. “Invalīdiem Polijā parasti nav darba,” saka Andrejs. “Viņiem ir grūti to atrast, un uzņēmumi nevēlas pieņemt darbā invalīdus. Bet šeit pilsēta mēģina uzlabot iespējas.”

Panākumu recepte

Ir darbadienas pusdienlaiks, un visi galdiņi restorānā *Ízlelő* (Kārumiņš) Šekšardas pilsētā, Ungārijā, ir aizņemti. Gar gaišās, dzīvespriecīgās telpas sienu izvietotā koka kāpelēšanas konstrukcija un rotaļlietu kaudze liecina, ka šai vietai ir “ģimenei draudzīga” pieeja. Daudzveidīgajā klientu lokā ir ne tikai māmiņas ar mazuļiem, bet arī pāri, vecāka gadagājuma cilvēki un vietējo biroju darbinieki.

Rosīgajā virtuvē 33 gadus vecā **Eva Ģula** (*Éva Gyulai*) palīdz gatavot ēdienus. “Man ļoti patīk šeit strādāt katru dienu, te ir tik daudz, ko darīt, un kulinārija man vienmēr ir bijusi tuva,” viņa skaidro. “Visā kolektīvā ir savstarpēji labas attiecības. Tas ir īsts komandas darbs.” Evai tas nozīmē nolasīt kolēģu vēlmes no lūpām — viņa ir gandrīz pilnīgi nedzirdīga jau kopš dzimšanas, kad medicīniska kļūda un skābekļa pārdozēšana neatgriezeniski bojāja viņas dzirdi. Septiņi no restorāna darbiniekiem ir invalīdi, un viņi ieguva darbu *Ízlelő*, pateicoties vietējam apmācību projektam, ko līdzfinansēja Eiropas Savienība no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem. Organizācija *Blue Bird Foundation* (Zilā putna fonds), kas izveidota 1997. gadā ar mērķi aicināt sabiedrību piedāvāt iespējas un izvēles visiem cilvēkiem, 2006. gada jūnijā uzsāka projektu *LIFT* (*Likeliness — Integration — Full employment — Training — Iespēja — Integrācija — Pilna nodarbinātība — Apmācība*), un šī organizācija ir palīdzējusi 36 jauniešiem bez darba, ar zemu izglītību un invaliditāti iegūt jaunas prasmes un atrast darbu.

Slikts darbs, zema alga

Eva, kura ir dzimusi Šekšardā, līdz 16 gadu vecumam apmeklēja īpašu mājas skolu nedzirdīgajiem Budapeštā. Tur viņa iemācījās lasīt no lūpām, tad atgriezās savā dzimtajā pilsētā, lai iegūtu skolas sertifikātu. Tomēr nebija viegli atrast pienācīgu darbu. Viņa sāka veikt nekvalificētu gabaldarbu, šujot autiņus rūpnīcā. “Mums maksāja par izgatavotajiem priekšmetiem, un maksa bija ļoti zema,” viņa atceras. “Tāpēc es nemitīgi strādāju, man visu laiku sāpēja mugura un galva. Tas bija patiešām garlaicīgi.”

Pirms kāda laika Eva satika un apprecēja savu tagadējo vīru Zoltanu, kurš strādā vietējā drukāšanas uzņēmumā, un jaunais pāris apmetās pie vīra vecākiem. Kad piedzima viņu abi dēli, 10 gadus vecais Ākošs un 7 gadus vecais Balāss, viņa priecājās, ka varēja doties bērnu kopšanas atvaļinājumā un auklēt viņus. Balāsam ir astma un redzes problēmas, kuru dēļ jau ir bijušas nepieciešamas

“Visā Ungārijā ir invalīdi,
kuri vēlētos strādāt šādā vietā.
Šī ideja ir jāatdarina.”

divas operācijas, un viņš attīstībā atpalika par vienu gadu. Tomēr, kad dēli bija gatavi iet skolā, Eva ļoti gribēja atrast citu darbu.

Jauns sākums

Eva no citas mātes dzirdēja par *LIFT* projektu, un bija to 16 cilvēku vidū, kas pieteicās kulinārijas kursiem (vēl 20 cilvēki apguva celtniecības prasmes). Apmācības ilga vienu gadu, un šajā laikā viņa saņēma algu no projekta budžeta. 2007. gada septembrī Eva ieguva pavāres kvalifikāciju un kopā ar sešiem citiem kolēģiem, kas gatavo ēdienu, mazgā traukus un pieņem pasūtījumus pie galdiņiem, sāka strādāt ģimenei draudzīgā restorānā, kuru arī vada fonds. “Man paveicās. Es dievinu gatavošanu,” skaidro Eva, kura mācījās no savas vīramātes, profesionālas šefpavāres. “Mūsu bērni vienmēr ir izsalkuši, tāpēc mans vaļasprieks ir mans darbs.” Evas specialitāte ir saldumi: viņai patīk gatavot pankūkas, kā arī strūdeles un siera kūku.

Ízlelő virtuvē ik dienas tiek sagatavots līdz 140 porcijām, no kurām 40 % ir paredzēti klientiem līdzņemšanai. Galvenais šefpavārs un dietologs kopīgi izstrādā ēdienkarti ar veselīgiem ēdieniem, kas patīk jauniešiem. Restorāns jau piegādā pusdienas fonda ģimenes aprūpes centram un plāno paplašināt savu darbību, nodrošinot ēdināšanu vietējā pamatskolā. Ākošam patīk šeit ēst, kad vecāki viņu te atved. “Garšīgi!” viņš sajūsmināts apstiprina, kad ir notiesājis otro zupas porciju. “Labāk nekā skolas ēdnīcā.”

Arī citi klienti piekrīt, ka restorānā tiek piedāvāti kvalitatīvi ēdieni par saprātīgām cenām. “Cilvēki, kuri šeit strādā, vienmēr ir smaidīgi, un viņi zina visu klientu vārdus,” piebilst Judite Botoša (*Judit Botos*), kura regulāri ietur maltītes *Ízlelő*.

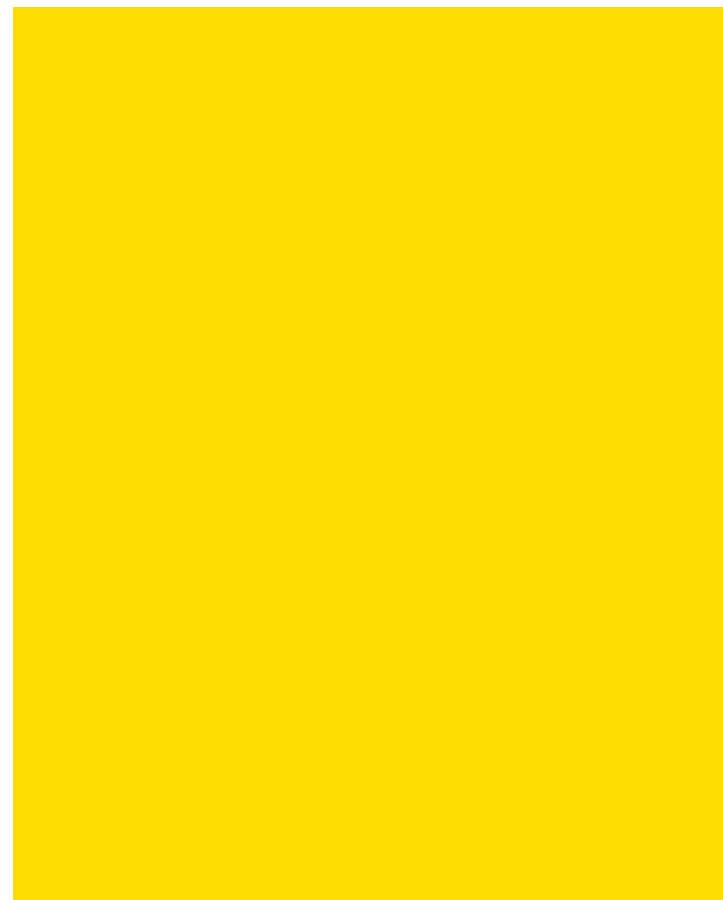
“Mūsu mērķis ir palīdzēt ģimenēm ar maziem bērniem un cilvēkiem ar invaliditāti, un restorāns apvieno abus šos mērķus,” skaidro Andrea Mészáros (*Andrea Mészáros*), *Blue Bird Foundation* rīkošotājdirektore. “Mēs plānojam, ka uzņēmums strādās bez zaudējumiem trīs gadus, bet pirmā gada beigās mēs jau gūvām peļņu.”

Brīvības garša

Eva un Zoltans ar stabiliem otriem ienākumiem spēja īstenot savu sapni — iegādāties pašiem savu māju. “Pie Zoltana vecākiem nav

pietiekami daudz vietas, un mēs vēlējamies kādas pārmaiņas,” skaidro Eva. “Tur nebija dārza, un bērniem nebija, kur spēlēties. Kad atgriezāmies mājās, varējām vienīgi sēdēt un skatīties televizoru.” 2008. gada decembrī viņi pārcēlās uz savu māju ārpus Seksardas, ar prieku uzņemoties izaicinājumu veikt īpašuma remontu. Palielajā dārzā ir vīnogulāji un augļu koki. Zoltans vēlas iemācīties gatavot vīnu, bet Evas prioritāte ir ābolu audzēšana, lai varētu gatavot savus ābolu pīrāgus, kā arī puķu stādīšana. “Man ļoti patīk dārza darbi,” viņa saka. “Ārpus pilsētas ir svaigs gaiss un brīvības izjūta.” Viņa arī mācās, lai iegūtu autovadītājas apliecību.

Eva jūtas laimīga par to, ka atrada *Ízlelő* restorānu. “Visā Ungārijā ir invalīdi, kuri vēlētos strādāt šādā vietā,” viņa norāda. “Šī ideja ir jāatdarina. Mēs neiebilstu — mēs par to ļoti priecātos!”

Pasniedzot roku neredzīgajiem

“Es neesmu pārliecināta, vai gribu kļūt redzīga. Aklums ir daļa no manas personības.”

Sarmīte Gromska, kura traģiskas medicīniskas kļūdas dēļ jau no zīdaiņa vecuma ir neredzīga, neatceras, ka kādreiz būtu redzējusi. Tagad viņai pat grūti iztēloties, kā tas ir. “Es piedzimu priekšlaicīgi, aptuveni septītajā mēnesī, un mani ievietoja inkubatorā. Tas izraisīja aklumu. Tas bija negadījums, nekas vairāk. “Cilvēki mani nesaprot, kad saku, ka nevēlos būt redzīga. Ja es spētu redzēt, es zaudētu daļu no savas identitātes. Aklums nosaka manu personību,” viņa piebilst.

Sarmīte saka, ka aklums sniedz viņai arī “patiesāku” pasaules redzējumu. “Visu nenosaka izskats,” viņa skaidro. “Es domāju, ka “redzu” labāk par redzīgajiem. Vairums cilvēku pievērš uzmanību tam, ko vēlas saskatīt ar acīm, bet es redzu cilvēku dvēseles. Es redzu “balss žestus”, tās intonācijas un jūtu to pieskaramies man.”

Sarmīte, kura dzīvo Rīgā ar saviem vecākiem un diviem brāļiem, ir iedvesmojošs piemērs tam, ko cilvēks var sasniegt ar apņemšanos un atbalstu. Viņa pavadīja bērnību īpašā slēgta tipa mācību iestādē neredzīgajiem, kur iemācījās lasīt un rakstīt Braila rakstā. Turpinot mācības universitātē, viņa bija izcila studente un ieguva stipendiju. Sarmītei ir arī muzikālās dotības, un viņa spēlēja saksofonu jauniešu grupā. Kaut gan viņa ik pa laikam vēl uzspēlē saksofonu, viņa saka, ka uz laiku atstāj mūziku novārtā, lai koncentrētos universitātei.

Mācību materiāli

Sarmītei ir nepieciešams īpašs aprīkojums mācībām, un viņa ļoti labi raksta gan ar plāksnīti, gan īpašu Braila rakstāmmašīnu, kā arī ar datoru, kas aprīkots ar balss atpazīšanas programmatūru.

Lai saņemtu visus universitātes kursu materiālus iztulkotus Braila rakstā, viņa ir atkarīga no Latvijas Neredzīgo bibliotēkas. Tomēr Gunta Bite, bibliotēkas Braila raksta nodaļas vadītāja, skaidro: “Transkripcija Braila rakstā ir pārāk dārga. Mēs varam veikt šo darbu uz vietas, pateicoties Eiropas Savienības finansējumam, kas palīdzēja mums izveidot Braila raksta nodaļu.” Projekta mērķis bija sniegt neredzīgiem un vājredzīgiem cilvēkiem dažādus pakalpo-

“Braila bibliotēka ir mainījusi ne tikai manu dzīvi, bet arī citu neredzīgu cilvēku dzīvi.”

jumus un materiālus, kas viņiem ļoti palīdz integrēties sabiedrībā un darba tirgū un dzīvot neatkarīgāk.

ES par Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem sniedz bibliotēkai iespēju iegādāties aprīkojumu un saņemt apmācības, lai varētu sākt drukāt grāmatas un citus dokumentus neredzīgajiem. Braila raksta lasītājiem no visas Latvijas tagad bez maksas ir pieejama pavisam jauna lasāmviela. Un viņi var pieprasīt arī specifiskus tekstus, kad tas nepieciešams.

Tagad nodaļā pie tekstu sagatavošanas strādā arī neredzīgi vai vājredzīgi cilvēki. “Tieši strādājot bibliotēkā, vienu vasaru es pārlicinājos, ka vēlos kļūt par Braila raksta izdevumu redaktori,” skaidro Sarmīte, kura pašlaik tiecas pēc šīs karjeras universitātē.

Mēģinājums kļūt patstāvīgai

Lielāko savas dzīves daļu Sarmīte ir bijusi pilnībā atkarīga no saviem vecākiem. Patiešām, Sarmītes mātes Gromskas kundzes stāsts ir atsevišķa pētījuma vērts — tas vēsta par drosmi, apņemšanos un ziedošanos bērnam visa mūža garumā.

Taču Sarmīte zina: kādu dienu viņa būs viena pati un vajadzēs nostāties uz savām kājām. “Jā, man bija bail sākt mācības universitātē,” viņa saka. “Tas bija liels solis — gan akadēmiskā, gan personiskā ziņā. Man vēl joprojām ir nepieciešama citu cilvēku, jo sevišķi manas ģimenes, palīdzība, taču man jāmācās būt stiprai un jāizdzīvo.”

“Braila bibliotēka ir ļoti mainījusi manu dzīvi, un esmu pārlicināta, ka arī citu neredzīgu cilvēku dzīves. Es noteikti esmu daudz ieguvusi no šī ESF projekta. Tā kā es varu izdrukāt visus materiālus, kas nepieciešami studijām, man ir iespēja turpināt izaugsmi, virzīties uz priekšu un kļūt par pilnvērtīgu sabiedrības locekli.”

Lauku dzīves baudīšana

Andrejs Lovrencecs (Andrej Lovrencec) ir uzaudzis nelielā zemnieku saimniecībā Prekmurjes reģionā Slovēnijas ziemeļaustrumos, tādēļ viņam ir cieša saikne ar laukiem. “Man šis reģions ļoti patīk, es te iederos. Es nevaru iedomāties dzīvi pilsētā,” saka 22 gadus vecais jauniešs. “Iespējams, es varētu pārcelties uz dzīvi kaut kur citur šajā apgabalā, taču es nedomāju, ka varētu pārcelties tālu prom.”

Kopā ar māti un tēvu mājās viņš nodarbojas ar zemkopību, audzē kviešus, vīnogas, augļus un kartupeļus, kā arī nodarbojas ar lopkopību — audzē kazas, govīs un bulļus. Lai gan saimniecība ir neliela, tā nodrošina pārtiku ģimenei un lopiem, daļu ražas var arī pārdot.

Andrejam skolā bija grūtības mācībās, un viņam bieži nācās kavēt stundas garīgās veselības problēmu dēļ. Jau bērnībā viņam uzņāca galvassāpju lēkmes, vemšana, kā arī pasliktinājās redze, un 12 gadu vecumā viņš saslima ar depresiju.

“Skolā bija grūti. Man bija problēmas ne tikai ar mācībām, bet arī ar klasesbiedriem. Tie bija tikai sīkumi, taču man tie traucēja.” 2002. gadā, kad Andrejs mācījās 7. klasē, viņa veselības stāvoklis pasliktinājās tik ļoti, ka viņš veselu gadu neapmeklēja skolu. 15 gadu vecumā Andrejam piešķīra invaliditāti, un, lai gan viņš 2004. gadā ieguva pamatizglītību, nodarbinātības iespējas pēc skolas beigšanas bija ļoti ierobežotas. Visu dienu pavadot mājās, viņš jutās garlaikots un izolēts. “Es biju mājās un gaidīju, kad kaut kas notiks. Es nezināju, ko darīt, kur doties, un man nebija naudas.”

2008. gadā Andrejs nolēma mainīt savu dzīvi un sāka apmeklēt apmācības. Tajās bija iekļauta 3 mēnešus ilga mentoringa programma, ko vadīja vietējā organizācija *Mosaic* — tā nodarbina un atbalsta sociāli neaizsargātus iedzīvotājus, jo īpaši cilvēkus ar invaliditāti. Tika piedāvātas četru veidu aktivitātes — lauksaimniecība, ekoloģiski tīras pārtikas ražošana, ekotūrisms un ēku restaurācija.

Pilnas slodzes darbs

Apmācību programma, kuras ietvaros darba vietā apgūst profesiju, ir valsts mēroga pasākums, ko sāka īstenot 2004. gadā; to līdzfinansē Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds. Tā ir paredzē-

“Es iepazīstos ar jauniem cilvēkiem un katru dienu iemācos ko jaunu. Turklāt tagad es esmu finansiāli neatkarīgs.”

ta cilvēkiem, kuriem ir grūtības atrast darbu, tostarp cilvēkiem ar invaliditāti, jauniem cilvēkiem ar zemu kvalifikāciju un ilgstošiem bezdarbniekiem.

Pēc programmas pabeigšanas Andrejam piedāvāja pilnas slodzes darbu. Viņš darbojas nelielā komandā, kas veic dažādus ar lauksaimniecību vai pārtikas ražošanu saistītus darbus. Šis darbs Andrejam ir ideāls, jo atbalstoša un draudzīga vide tiek apvienota ar darbu, kurā viņam ir pieredze un kurš viņam patīk. “Man patīk šeit strādāt, jo man patīk lauksaimniecība,” Andrejs saka.

“Darbs ir ļoti interesants neatkarīgi no tā, vai jāstrādā ārā vai telpās.” Tā kā darbs ir saistīts ar lauksaimniecību, darbinieki strādā, kad tas nepieciešams — atkarībā no sezonas un ražas. “Dažreiz mēs strādājam septiņas dienas nedēļā,” viņš piebilst. Tā kā Andrejs ir uzaudzis zemnieku saimniecībā, viņš pie šāda režīma ir pieradis. “Man nav iebildumu pret garajām darba stundām. Turklāt darbs ir lielisks, jo mani kolēģi ir arī mani draugi.”

Personiskās iemaņas

Acīmredzams, ka viņam patiešām patīk strādāt, viņa pašpārliecinātība ir augusi un viņš kļuvis patstāvīgāks. “Es iepazīstos ar jauniem cilvēkiem un katru dienu iemācos ko jaunu,” viņš saka. “Turklāt tagad es esmu finansiāli neatkarīgs.” Pastāvīgie ienākumi ļāvuši Andrejam iegādāties automobili, tas savukārt palīdz viņam pārvietoties, tādējādi uzlabojot sociālo dzīvi.

Andreja vecāki ir pamanījuši lielu atšķirību. “Viņš ir daudz laimīgāks un dzīvespriecīgāks. Viņš bieži satiekas ar draugiem — agrāk tā nebija,” saka Andreja māte.

Pārmaiņas ir pamanījuši arī Mateja Kaljeviča (*Mateja Kaljevič*), vietējā nodarbinātības dienesta darbiniece, kas ir atbildīga par cilvēku iekārtošanu darbā. “Pēc programmas pabeigšanas Andrejs ir pilnībā mainījies. Sākumā viņš nāca kopā ar savu māti, kura runāja viņa vietā. Andrejs no visa baidījās un nebija pārliecināts par sevi. Tagad viņš ir viens no pašapzinīgākajiem dalībniekiem, kas mums bijuši.”

Novērtējot uzlabojumus, ko viņa dzīvē sniedzis darbs, Andrejs saka: “Es esmu patiešām apmierināts. Šī ir pirmā reize, kad es esmu

saņēmis, ko gribēju. Man nav lielu nākotnes plānu. Taču arī tad, ja nekas nemainīsies, man būs labi. Mums ir teiciens: lēnām brauksi, tālāk tiksī.”

Dzīve ar sāpēm

Otilija Markesa (*Otilia Marques*) bija tikai 22 gadus veca, kad viņa pameta savas mājas Ansiu, Portugālē, lai pievienotos savai mātai un viņas vīram Luksemburgā. Tāpat kā daudzi citi eiropieši, viņa pārcēlās uz citu valsti, cerot atrast darbu un sākt jaunu dzīvi.

“Sākumā bija grūti,” Otilija atceras. “Es strādāju rūpnīcā, taču es nekad nebiju mācījusies franču valodu. Man to vajadzēja iemācīties darbā.” Tā kā viņai bija septiņi brāļi un māsa, viņa bija pieradusi pie apkārtējo palīdzības, saskaroties ar grūtībām.

1975. gadā Otilija Portugālē apprecējās ar Manuēlu Augusto (*Manuel Augusto*). Pēc gada arī viņš pārcēlās uz Luksemburgu un šobrīd strādā uzņēmumā, kas nodarbojas ar celtniecības materiālu piegādi. Tajā pašā laikā Otilija atrada jaunu darbu pasta un telekomunikāciju uzņēmumā “P&T”, kur viņa vēl joprojām strādā par apkopēju. Pēc trim gadiem piedzima viņu meita Aleksandra, un šķita, ka nākotne ir sakārtota.

Lepnums par darbu

Otilijai bija nesen sasniegusi 30 gadu vecumu, kad viņa sāka sajost reimatiskas sāpes mugurā, kas pastiprinājās vēl vairāk, kad viņa guva diska traumu. “Vairāk nekā 20 gadus es esmu cietusi no sāpēm, kas padara darbu grūtāku, un ar laiku situācija arvien pasliktinās. Taču es cenšos darīt visu iespējamo,” viņa vienkārši piebilst. Otilija strādā uzņēmuma ģērbtuvju un tualešu telpās un lepojas ar mirdzošajiem spoguļiem un tīrajām flīzēm. Viņas darba pienākumos ietilpst dušu tīrīšana, pakāpšanās uz kāpnēm, lai notīrītu putekļus no skapīšiem, pilnu ūdens spaiņu nešana un atkritumu tvertņu iztukšošana... Tas ir smags fizisks darbs. “Dažreiz var izdarīt nepareizu kustību, un tad sāp vēl vairāk,” viņa paskaidro. “Taču nav neviena cita, kas to varētu padarīt, tādēļ man jātiek ar visu galā.” Kad tehniskie darbinieki no telekomunikāciju kabeļu likšanas atgriežas dubļainā apģērbā, darba ir daudz, jo īpaši ziemā.

2007. gada septembrī uzņēmums piedāvāja Otilijai atvaļinājumu, lai viņa divas dienas nedēļā piecu nedēļu garumā varētu piedalīties apmācībā, ko līdzfinansē Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds, un iemācītos pārvaldīt sāpes. Tieši tobrīd viņas meita Aleksandra strādāja Starptozaru arodveselības dienestā (*Service de Santé au Travail Multisectoriel*) — valdības dienestā, kas

“Es esmu iemācījusies kontrolēt savas kustības, lai man darbā un mājās mazāk sāpētu mugura.”

ir atbildīgs par arodveselību dažādās darba nozarēs un kas rīkoja šīs apmācības, un viņa iedrošināja māti izmantot šo iespēju.

Otilija uzzināja, kā darbojas viņas mugura, savainojumu risku un rīcību muguras pasargāšanai. Instruktori parādīja vingrinājumus, kas palīdz nostiprināt kāju muskuļus, atslābināšanās tehnikas, kas palīdz izvairīties no saspringuma, un pat pareizo diētu, kas uzlabotu viņas vispārējo veselību un izturību. Viņa uzzināja, kā pareizi jāceļ un jāpārvieto smagumi, lai izvairītos no sāpēm. “Apmācībās es uzzināju, ka man jāatpūšas uz ceļiem, jo es nevaru noliekties, un es cenšos vairs nepiepildīt atkritumu maisus pārāk pilnus. Es esmu iemācījusies kontrolēt savas kustības, lai man darbā un mājās mazāk sāpētu mugura. Apmācības man palīdzēja, jo tika paskaidrots, ko sagaidīt.” Bija pieejami pat psihologi, lai palīdzētu dalībniekiem risināt problēmas.

Agrs sākums

Telekomunikāciju uzņēmuma, kurā Otilija strādā, galvenā mītne atrodas Luksemburgas priekšpilsētā; tā ir stūrainā sarkanu ķieģeļu ēka, kuru ieskauj plaša teritorija ar zālienu un kokiem. Tas nozīmē, ka viņa var braukt uz darbu ar automobili un novietot to uzņēmuma teritorijā. “Lai gan es dzīvoju netālu, ir ērtāk braukt ar automobili, arī tāpēc, ka mans darbs sākas agri — pulksten 6 no rīta.”

Otilijas ikdienu sastāv no sāpju pārvaldības un to samazināšanas pieņemamā līmenī. Uzzinot, ka operācijai tikai 20 % gadījumu ir panākumi, viņa no tās atteicās. Tā vietā viņa regulāri apmeklēja masieri un reizi gadā vietējā kūrortpilsētā Mondorflebēnā saņēma intensīvu ārstēšanu. Otilija izvairās no pretspāju līdzekļu lietošanas. “Es ārstējos, lai apturētu artrīta tālāku attīstību, jo tiklīdz tas notiek, nekas vairs nav līdzams,” viņa paskaidro.

Viņa un Manuēls dzīvo gaišā, sakoptā mājā ar baltām sienām, puļēta koka mēbelēm un flīžu grīdām. Palodzes rotā sarkanas ģerānijas, un šur tur atrodami dekoratīvi trauki vai citi suvenīri viņu dzimtajās Portugāles krāsās. Tagad Otilija jūtas pietiekami labi, lai varētu pastaigāties kopā ar viņu draudzīgo sešus gadus veco labradoru Bellu.

Darba turpināšana

Viņa cer, ka varēs turpināt strādāt līdz pensijas vecuma sasniegšanai. “Gan jau redzēs, cik ilgi tas būs,” viņa filozofiski saka. “Darbam būs nepieciešama drošme. Es vēl joprojām jūtu sāpes un dažreiz esmu nedaudz nomākta. Sāpes mainās atkarībā no laikapstākļiem — kad liet, tās ir spēcīgākas. Taču jāmēģina turpināt iesākto. Nevar visu laiku sūdzēties, ar sāpēm ir jāsadzīvo.”

Nadine Sadlere (*Nadine Sadler*) no P&T Veselības un sociālo jautājumu dienesta saka, ka katru gadu aptuveni 20 darbinieki piedalās apmācībās par muguras sāpēm. “Apmācības ir patiešām noderīgas,” viņa saka. “Es ceru, tās palīdzēs Otilijai pagarināt viņas darba mūžu.”

“Apmācības bija ļoti noderīgas,” apstiprina Fatima Tomaza (*Fatima Tomaz*), kas vada 14 apkopēju komandu. “Es pati tajās piedalījos un uzzināju daudz jauna.”

Otilijas dzīvojamā istabā atrodas ierāmēts sertifikāts, kas apliecina apmācību laikā sasniegto progresu un iedrošina viņu praktiski izmantot iegūtās zināšanas. Tas liecina par to, cik nozīmīga viņai bijusi šī pieredze.

Georgijas stāsts

“Es domāju, ka, runājot par savu dzīvi, var palīdzēt citiem cilvēkiem,” vienkārši saka **Georgija Hrisikopolu (Georgia Chrisikopoulou)**. “Es kādreiz biju ļoti negatīvi noskaņota. Es nepieņemu to, ka esmu slima, un nevēlējos lūgt palīdzību. Es joprojām pazīstu cilvēkus, kuri neuztver ārstus nopietni.”

Garīgas slimības dēļ 36 gadus vecā Georgija ir pavadījusi vairākus gadus, laiku pa laikam ārstējoties slimnīcā dzimtajā Korfu pilsētā Grieķijā. Bet kopš 2006. gada tālredzīga rehabilitācijas programma palīdzēja viņai pāriet no aprūpes mājas uz savu dzīvokli un sākt strādāt. Šo programmu vada organizācija *New Horizons Cooperative* (Jauno apvāršņu kooperatīvs), ko līdzfinansēja Eiropas Savienība no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem.

Kooperatīva mītne atrodas Korfu pilsētas sirdī, ēkā, kur ir arī kooperatīva kafejnīca un apelsīnu koku apēnota terase. Studenti pie galdiem lasa un dzer kafiju. Parastie klienti, iespējams, īpaši neievēros iestādes zobgalīgo nosaukumu *Lunatico*. Un viņi var nezināt, ka ap to esošajās elegantajās ēkās ar plaši atvērtajiem dzelzs vārtiem ir kādreizējā Korfu īpašā režīma psihiatriskā slimnīca, kas ir vecākā Grieķijā. Tagad tā ir pārveidota par universitātes fakultātēm.

Slimības sākums

Georgija ir daļa no dārznieku komandas, kas kopj apkārtnes puķu dobes un mauriņus; visi ir ģērbti pelēkos kombinezonos un naģenēs. Viņas stāsts ir par grūtībām un drosmi. Georgija, kura ir vecākā no četriem bērniem ģimenē, atceras, ka vecāki pret viņu izturējās bargi. “Es biju pārāk jauna, lai saprastu, ka daru nedarbus,” viņa saka. “Man nemaz netika izrādīta mīlestība, kamēr es uzaugu.” 12 gadu vecumā viņai sāka izkrist mati, un tika diagnosticētas psihiatriskas problēmas. 17 gadu vecumā Georgija palika stāvoklī un mēģināja izdarīt pašnāvību. Par spīti vecāku pretēstībai, viņa pameta skolu, apprecējās un pārcēlās uz dzīvi pie vīra vecākiem. Tomēr laulība nebija laimīga. Viņa ar vīru sāka lietot daudz alkohola un narkotiku, un vīrs kļuva vardarbīgs.

Aptuveni 24 gadu vecumā Georgija jau bija nopietni slima. “Es sāku dzirdēt balsis un domāju, ka esmu nolādēta. Es iztēlojos, ka ar mani runā televizors un man ir telepātiskas spējas. Es nespēju izturēt savu bērnu un izgāzu visas negatīvās emocijas uz viņu un savu ģimeni — es karoju ar visiem. Es gribēju atņemt sev dzīvību.”

“Man patīk viss šajā darbā. Tas ir pilnīgi mainījis manu dzīvi. Man vienmēr ir patikusī dārzkopība — man patīk būt tuvu dabai.”

Visbeidzot viņa atgriezās pie savas mātes un tēva, un no tā brīža viņa attiecības uzlabojās. “Galū galā mani vecāki mani izglāba,” viņa atzina. Georgija sāka lietot zāles, sākumā gan negribīgi, tomēr viņas galvā joprojām skanēja vīra draudošā balss. Viņa pame-ta Korfu un devās ceļojumā, apmetoties Štutgartē, kur strādāja bāros un klubos. “Tas drīzāk bija murgs, nevis darbs nakts maiņā,” viņa sarūgtināta atceras. Georgija cieta no ēšanas traucējumiem un iekļuva parādos. Viņa pārgurusi atgriezās mājās. Tomēr, pat veselības stāvoklim pasliktinoties, viņa attiecās ticēt, ka ir slima.

Palīdzības pieņemšana

2002. gadā Georgija iestājās psihiatriskajā slimnīcā, bet vīrs viņu no tās izņēma. “Sākumā viņš bija diezgan jauks,” viņa atceras, “bet drīz atkal kļuva tāds, kā agrāk.” 2005. gadā Georgija beidzot saprata, ka viņai ir labāk vienai pašai. Viņas dzīvē bija divi svarīgi notikumi: jaunākais brālis Prokopiss Ziemassvētku vakarā gāja bojā negadījumā, bet tēvs mira no sirdstriekas. Georgija izlēma rast ceļu uz veselīgāku dzīvi.

Viņa atgriezās slimnīcā un pēc gada pārgāja uz rehabilitācijas programmu. Sešus mēnešus Georgija dzīvoja jauniešu viesnīcā Tinalionā. 2006. gada oktobrī viņa jutās pietiekami labi, lai pārceltos uz aizsargātu dzīvokli kopā ar citu pacientu, Korinu Muzakiti (*Corinna Mouzakiti*). Georgija arī sāka strādāt kooperatīva dārzkopības un vides komandā.

“Man šajā darbā patīk viss, jo īpaši stādīšana. Tas ir pilnīgi mainījis manu dzīvi,” viņa saka. “Man vienmēr ir patikusī dārzkopība — man patīk būt tuvu dabai. Vakarā, kad skatos televizoru, man tās pietrūkst. Es labprātāk strādāju.” Tomēr viņai ir jābūt uzmanīgai. “Karsts laiks nenāk par labu manai galvai,” Georgija atzīst. Viņai ir jāapstājas un jāietur pārtraukums. Komandas vadītāji to saprot un neliek Georgijai izpildīt grūtākos uzdevumus. “Georgija ir ļoti lepna, un viņa pamatīgi cenšas,” saka viņas sociālā darbiniece Helēna Mošata (*Helena Moshat*). Profesionālu komanda uzrauga Georgijas attīstību, un viņa jebkurā diennakts laikā var izsaukt ārstu, lai saņemtu palīdzību.

Kooperatīva pieeja

Kooperatīvā *New Horizons* (Jaunie apvāršņi) ir 70 darbinieku, tostarp 45 pacienti, kuri strādā kopā ar pārējo personālu. Tāpat kā kafejnīcas

un vides komanda, arī viņi vada uzkopšanas dienestu, autostāvvietu un restorānu un bāru ar nosaukumu *Dusk* (Krēsla) Korfu pilsētā. Kooperatīvs, kas izveidots 2005. gadā, ir attīstījies no desmit cilvēkiem līdz 183 balsstiesīgiem dalībniekiem, no kuriem 98 ir pacienti. Valdē vienmēr ir vismaz divi agrākie slimnīcas iemītnieki.

Vides komandai ir līgums ar vietējo pašvaldību. Dmitris Vlačos (*Dmitris Vlachos*), komandas uzraugs, ir lepns, ka piedāvā profesionālus un konkurētspējīgus pakalpojumus. “Mūsu klienti ir ļoti apmierināti ar darbu,” viņš apstiprina. “Mēs mācām saviem darbiniekiem veikt labu darbu.” Visi darbinieki ir izgājuši apmācību, piemēram, par elektrisko instrumentu lietošanu, un viņiem visiem ir pilns aizsargapriekojums. Georgijas diena ik rītu sākas pulksten astoņos, un reizēm viņa ar kolēģiem brauc ar mikroautobusu uz attālākām vietām. Viņa nopelna 500 eiro mēnesī par četriem vai pieciem darba rītiem nedēļā, kā arī saņem pabalstu no veselības aprūpes dienestiem, bet par kopīgi lietoto dzīvokli viņai nav jāmaksā īre.

“Mēs nesakām klientiem, ka daži no mūsu darbiniekiem ir pacienti,” skaidro Tanasis Papavlasopoulos (*Thanasis Papavlasopoulos*), sociālās ekonomikas eksperts, kas palīdzēja izveidot kooperatīvu. “Mēs negribam, lai kādam no šiem darbiniekiem tiktu uzspiesta kauna zīme un vēlamies, lai neviens nevarētu pateikt, kuriem darbiniekiem ir veselības problēmas. Desmit no šiem darbiniekiem jau ir pilnīgi patstāvīgi. Var redzēt, kādu atšķirību ESF projekts ir ieviesis četru gadu laikā,” viņš piebilst. “1997. gadā slimnīcā bija 350 pacientu no visas salas. Tagad šeit ir tikai 15 gultas neatliekamajiem, kritiskiem gadījumiem. Tas ir pamatīgs progress. Viens no svarīgākajiem jautājumiem ir reintegrācija, un mūsu galvenais mērķis ir sniegt cilvēkiem iespēju strādāt un ļaut viņiem būt neatkarīgiem.”

Nepārtraukta cīņa

Georgija ir atsākusi dažus no saviem vecajiem vaļaspriekiem. Viņai patīk gatavot ēdienu un izšūt, un kādreiz viņa gleznoja un rakstīja mūziku. “Man vienmēr ir patikusī mūzika. Es kādreiz gribēju būt dejotāja,” viņa sapņaini piebilst. Viņa regulāri apmeklē savu māti, brāli un māsu un ir tuva abiem māsas bērniem.

Georgijai joprojām ik dienu ir jācīnās, lai viņas dzīve “nenoskrietu no sliedēm”: viņai trīs reizes dienā ir jādzēr zāles. Pirms dažiem

mēnešiem Georgijas veselības stāvoklis atkal pēkšņi pasliktinājās. “Es biju ļoti nikna. Es kļiedzu,” viņa skaidro. “Es devos pie ārsta un lūdzu palīdzību, un mēs veselu mēnesi cīnījāmies, lai man nekļūtu sliktāk... un tā bija sīva cīņa.”

Kā Georgija uztur dzīvesprieku? “Pateicoties manam raksturam, kā arī bērnam,” viņa atbild. “Un man ir laba ģimene. Es nevēlos tai darīt pāri.” Viņas dēls Antonis tagad dzīvo Atēnās pie tēva. Dēls ar Georgiju divreiz nedēļā runā pa tālruni, bet Georgija saka, ka attiecības būtu labākas, ja viņš nedzīvotu tik tālu. Sieviete ir apņēmusies pietiekami atveseļoties, lai viņai varētu būt pašai savas mājas, kur atkal varētu dzīvot kopā ar dēlu.

Vecāka gadagājuma strādnieki

Sagatavošanās jaunai karjerai

Es varēju visu atlikušo dzīvi pārtikt no bezdarbnieka vai pirmspensionēšanās pabalstiem, taču es to nevēlējos,” izaicinoši paziņo **Jane Grøne (Jane Grøne)**. “Es gribēju atrast darbu un to izdarīju pati, nevis tāpēc, ka nodarbinātības dienests lika to darīt. Tā bija mana iniciatīva. Taču apmācība bija būtiska, jo šo darbu nevar veikt, ja nav nokārtots pārbaudījums un iegūta vadītāja apliecība.”

Vadot savu dzelteno vienstāva autobusu vai sarunājoties ar kolēģiem uzņēmumā *City Trafik* — vienā no diviem lielākajiem autobusu uzņēmumiem Olborgā, Dānijā, Jitlandes vējnainajā piekrastē, Jane vienmēr šķiet bezrūpīga. Taču 2007. gadā viņai nebija darba un kvalifikācijas, kas palīdzētu to atrast, turklāt viņa bija sasniegusi 50 gadu vecumu. Kad Jane vietējā avīzē pamanīja sludinājumu par autobusu vadītāju apmācību, viņa juta kārdinājumu pieteikties, jo viņai patīk braukt un šis darbs šķita interesants. Taču viņa vilcinājās. Vai viņa varēs novaldīt tik lielu transportlīdzekli? Un vai viņa varēs uzņemties atbildību par pasažieru drošību? “Sākumā man šķita, ka mans vecums varētu sagādāt grūtības,” Jane atzīst.

Pēc nedēļas Jane pamanīja to pašu sludinājumu. “Tā šķita kā likteņa zīme,” viņa atceras. “Es nodomāju: ja to var citi cilvēki, kāpēc gan lai to nevarētu arī es? Es varētu pamēģināt un skatīties, vai to spēju. Ja vajadzīgs, es vienmēr varu to pārtraukt.”

Jane pieteicās apmācībai un 2007. gada novembrī sāka dalību vietējā arodapmācības centra *AMU Nordjylland (ArbejdsMarkeds Uddannelser* — Darba tirgus izglītība) programmā “Kompetence darbam” (*Job Competence*) — izglītojošā projektā, ko līdzfinansē Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds. Autobusu vadītāju apmācībā tika iekļauta gan teorija, gan prakse, apmācības moduļu tēmas bija veselība un drošība, pirmā palīdzība, rīcība ar naudu, ergonomika un palīdzība pasažieriem ar invaliditāti.

Jane ir ļoti apmierināta ar saņemto apmācību. “Mācībspēki to padarīja jautru un aizraujošu. Viņi bija ļoti profesionāli. Lai gan dažas lietas, ko vajadzēja mācīties, bija garlaicīgas, man ne mirkli nebija garlaicīgi.”

Darba piedāvājums

Vienlaikus Jane sāka meklēt darbu, un *City Trafik* viņai piedāvāja sākt darbu 2008. gada februārī. Taču radās problēma —

*“Ja ir iegūts diploms un labs darbs
ar labiem kolēģiem, tas uzlabo pašapziņu.
Tā ir laba sajūta.”*

lai gan šajā laikā viņa jau būtu pabeigusi apmācību, Janei šķita, ka trūkst praktiskās pieredzes. “Es biju nobažījiesies, jo uzņēmums man piedāvāja darbavietu un visi citi jaunie vadītāji bija gatavi sākt strādāt.” Viņa baidījās, ka zaudēs šo iespēju, taču uzņēmums turēja vārdu. “Atbilstoši dāņu teicienam — varbūt tas bija manu zilo acu dēļ,” Jane viltīgi smejas. Viņa divus mēnešus apmeklēja papildu braukšanas stundas un aprīlī bija gatava sākt darbu.

“Es esmu patiešām priecīga, ka saņēmu autobusa vadītāja apliecību,” viņa piebilst. “Iegūstot diplomu un labu darbu ar labiem kolēģiem, ievērojami uzlabojas pašapziņa. Tā ir laba sajūta.”

“Apmācību pabeigšana norāda, ka cilvēki var gūt panākumus,” apstiprina Henriks Johanesons (*Henrik Johannesson*), AMUTransporta un loģistikas nodaļas vadītājs. “Mēs redzam daudz cilvēku, kas vecāki par 50 gadiem, bieži vien viņi ir zaudējuši savu darbu un vēlas sākt jaunu karjeru.”

Atbildības uzņemšanās

Jane nāk no Hjeringas, pilsētas Dānijas ziemeļos. 15 gadu vecumā viņa pārcēlās uz Olborgu, jo viņas vecāki šajā pilsētā atvēra kafejnīcu. Taču drīz nomira Janes māte, un kā vecākajai no sešiem bērniem Janei nācās pieskatīt trīs brāļus un divas māsas, kā arī palīdzēt tēva uzņēmumā. Viņai nebija daudz laika, lai mācītos un kārtotu eksāmenus, tāpēc viņa pameta skolu, neieguvusi kvalifikāciju.

Pēc dažiem gadiem viņa apprecējās, piedzima trīs bērni. Jane kopā ar vīru izveidoja nelielu biroja aprīkojuma uzņēmumu, un viņa tajā strādāja par reģistratori un sekretāri. Kad 1997. gadā nomira Janes vīrs, viņai nācās pārdot uzņēmumu un meklēt darbu. “Man bija gandrīz 50 gadi un bija jāizlemj, ko es vēlos darīt. Es meklēju un meklēju,” viņa atceras. Jane atrada veselības aprūpes darbinieces amatu un bija pabeigusi gadu ilgu arodapmācību, lai iegūtu paaugstināšanai nepieciešamo papildu kvalifikāciju, taču ceļu satiksmes negadījumā viņa savainoja muguru un tāpēc vairs nevarēja celt smagumus un veikt citus ar darbu saistītus pienākumus. Aptuveni gadu Jane saņēma slimības pabalstu, pēc tam bezdarbnieka pabalstu, un tad viņa saprata, ka vairs nevēlas šādi dzīvot.

Janes bērni tagad ir pieauguši un patstāvīgi. Viņas vecākais dēls dzīvo Kopenhāgenā, taču meita un jaunākais dēls dzīvo netālu, un viņa īpaši priecājas par laiku, ko pavada kopā ar savu divus gadus veco mazdēlu Matiasu (*Mathias*).

Viņa strādā 37 stundas nedēļā, parasti sešas dienas; viņas maiņas var sākties pulksten 4 no rīta vai beigties pulksten 1.30 naktī. Katru rītu viņa ierodas depo, lai uzzinātu, kāds maršruts jāveic attiecīgajā dienā. *City Trafik* depo strādā 170 vadītāji, tostarp 22 sievietes.

Konfliktu pārvaldība

Pateicoties savam darbam, Jane ir labāk iepazinusi savu pilsētu. Olborgas vecpilsētas šaurās ielas ar kārtīgajām, pasteltoņos krāsotajām mājām nav vieta, kur ir vienkārši vadīt lielu transportlīdzekli. Jane ir lepna par to, ka brauc mierīgi un uzmanīgi, lai viņas pasažieriem būtu drošs un ērts brauciens. Viņa norāda, ka pie luksoforiem tik un tā ir jāapstājas. Kādēļ steigties? Viņa priecājas par saskarsmi ar pastāvīgajiem pasažieriem, un tie savukārt parāda savu pateicību. “Viņi man pasniedz dāvanas: šokolādes konfektes un vīna pudeles...!”

Taču vardarbība pret satiksmes līdzekļu darbiniekiem rada bažas, aptuveni pirms gada divi cilvēki tika arestēti par bruņotiem uzbrukumiem autobusu vadītājiem. Viena no apmācību tēmām bija konfliktu pārvaldība; Jane stāsta, ka līdz šim vislielākās problēmas ir sagādājuši nevaldāma cilvēku grupa autobusa pieturā. Taču viņa atcerējās apmācību, ātri aizvēra durvis un turpināja braukt. Tagad autobusus ir ierīkotas trauksmes sistēmas, kas saistītas ar vietējo policiju.

“Es esmu ļoti apmierināta ar savu darbu,” secina Jane. “Es esmu apmierināta ar kolēģiem un priekšnieku. Pret visiem labi izturas, un mēs palīdzam cits citam. Tā ir kā liela ģimene, kurā neviens netiek atstāts novārtā. Es šeit palikšu līdz savai nāvei!” viņa joko. Gara un apmierinoša karjera ir iespējama: ja vien vadītāji ik pēc pieciem gadiem atjaunina medicīnisko izziņu, pensionēšanās vecums ir pielāgojams. Uzņēmuma *City Trafik* vecākajam autobusa vadītājam ir 72 gadi.

“Man patiešām patīk nākt uz darbu — pat pulksten 4 no rīta,” viņa saka. “Es nekad nenožēloju to, ka strādāju.”

Pārqualificēšanās par mūsdienīgu darbaspēku

Milans Nedbals (*Milan Nedbal*) no Kromeržižas apgabala, Čehijā, augstu vērtē trīs lietas. “Ģimene, veselība un darbs,” saka 53 gadus vecais vīrs. Taču, kad 2006. gada oktobrī tika slēgta rūpnīca, kurā viņš strādāja, vīrietis nezināja, vai viens no šiem galvenajiem balstiem nav zudis uz visiem laikiem.

Milans visu dzīvi ir kārtīgi strādājis. Pēc tekstilrūpniecības studijām universitātē Liberecā viņš 27 gadus strādāja tekstilrūpniecībā, veicot dažādus darbus — sākot no darba ceļā un beidzot ar vietējās rūpnīcas ģenerāldirektora amatu. “Ar savu darbu es sasniedzu dažādus amatus,” viņš saka. “Strādājot par rūpnīcas direktoru, es biju atbildīgs par visiem ražošanas aspektiem. Es sagādāju izejmateriālus, veicu sagatavošanas darbus, kā arī vadīju darbiniekus.”

20. gadsimta 90. gados Čehijas tekstilrūpniecībā sākās lejupslīde. Tādēļ tad, kad beidzot bankrotēja rūpnīca, kurā Milans strādāja, šajā nozarē nebija daudz darba iespēju. “Apziņa, ka esi kļuvis lieks, bija slikta,” viņš saka. “To pasliktināja arī stress, meklējot jaunu darbu.”

Viņš nekavējoties sāka meklēt darbu, taču sākumā viņam neveicās. “Es nosūtīju savu CV vairāk nekā 140 uzņēmumiem,” viņš turpina. “Taču es saņēmu vienu un to pašu atbildi: “Pateicamies, ka interesējaties par mūsu uzņēmumu, taču šobrīd mums nav atbilstošu darba piedāvājumu...””

Bija grūti atrast darbu saistībā ar līdzšinējo pieredzi, turklāt iepriekš ieņemtais vadošais amats bija kā barjera. “Tam bija negatīva ietekme. Kad uzņēmumi uzzināja, ka es esmu bijis rūpnīcas direktors, viņi vairs nevēlējās mani pieņemt darbā zemākos amatos,” Milans saka. “Viņi baidījās, ka es vēlēšos visus izriktot.” Taču viņš turpināja sūtīt darba pieteikumus. “Man vajadzēja turpināt. Tas bija ļoti svarīgi,” viņš saka. “Es esmu optimists, taču šāda situācija ietekmē pašapziņu. Es nezināju, vai vēl kādreiz atradīšu darbu.”

Jaunu tehnoloģiju apgūšana

Milans saprata, ka, iespējams, jāuzlabo savas prasmes, lai atrastu darbu mūsdienu darbaspēka vidū. 2007. gadā viņš sāka apmeklēt pārqualificēšanās kursus, kurus piedāvāja vietējais nodarbinātības dienests. Projektu sagatavoja un organizēja vietējā bezpeļņas bibliotēka *Knihovna Kromerizska*, un to līdzfinansēja Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds. Kursu tēma bija datori un IT,

“Apmācība bija ļoti noderīga, un es ievērojami uzlaboju zināšanas par datoriem... Tagad es jūtos daudz drošāk.”

tajos mācīja rīkoties ar aparatūru un programmatūru, meklēt informāciju internetā, izveidot un sagatavot dažādus dokumentus datorrakstā, uzmanība tika veltīta arī komunikācijas prasēm un vides izglītībai.

“Pirms kursu apmeklēšanas man bija nelielas zināšanas par to, kā strādāt ar datoru,” viņš saka. “Es tos sāku lietot tikai savas iepriekšējās karjeras beigu posmā. Taču apmācība bija ļoti noderīga, un es būtiski pilnveidoju datoru lietošanas prasmes.”

Tie arī palīdzēja uzlabot citas prasmes, kas palīdz atrast darbu, piemēram, pieteikuma vēstuli un CV rakstīšanu, pareizā apģērba izvēli intervijām, labāku komunikāciju ar cilvēkiem. “Taču visvairāk tā man palīdzēja atgūt pašapziņu. Es pamanīju atšķirību saskarsmē ar citiem cilvēkiem,” piebilst Milans.

2007. gada vasarā šīs pūles atmaksājās, un viņš ieguva darbu vietējā ražošanas uzņēmumā. Viņa jaunās, uzlabotās prasmes bija būtiskas. “Lai iegūtu darbu, bija nepieciešamas labas datorlietošanas prasmes. Turklāt uzņēmums nebaidās pieņemt darbā gados vecākus darbiniekus.” Uzņēmums *Chropyňská Strojírna* specializējas robota roku, kas autobūvē metina detaļas, ražošanā, kā arī ražo citus produktus, piemēram, plastmasas presēšanas veidnes automobiļu buferu izgatavošanai.

Komunikācijas prasmes

Milans strādā nodaļā, kas atbild par sadarbību. “Man ir jānodrošina, lai mūsu apakšuzņēmēji ražotu piegādes ķēdes dažādās detaļas,” viņš saka. “Mēs nevaram visu izdarīt paši.” Šajā darbā ir nepieciešama ne tikai pieredze ražošanā, bet arī prasme strādāt ar datoru. Viņa pienākumos ietilpst pieprasījumu veikšana un piegādātāju atlase, pasūtījumu un tehniskās specifikācijas dokumentācijas sagatavošana, kā arī dažādo detaļu piegādes nodrošināšana. Šim mērķim viņš izmanto projektu pārvaldības un tehnisko programmatūru. “Visai komunikācijai un koordinēšanai ir nepieciešams dators. Ja es neprastu darboties ar datoru, man būtu grūtības.”

“Šis darbs pilnībā atšķiras no mana iepriekšējā amata. Iepriekš man vajadzēja nodarboties tikai ar iekšējām lietām. Tagad man jā-sazinās ar citiem uzņēmumiem un jāorganizē visa piegādes ķēde,” viņš piebilst.

Darba atsākšana ir būtiski mainījusi Milana dzīves kvalitāti. “Tagad es jūtos daudz drošāk. Es nedomāju tik daudz par nākotni, es esmu apmierināts ar pašreizējo situāciju,” viņš saka. Milanam patīk strādāt dārzā un pavadīt laiku kopā ar ģimeni. “Taču man nav daudz brīva laika,” viņš atzīst, “es daudz strādāju”. Cilvēkam, kas darbu vērtē tik augstu kā Milans, tā ir laba zīme.

Pieredzes īstā vērtība

“Rodas izjūta, ka, tiklīdz cilvēks kļūst vecāks, darba devējam viņš vairs nav vajadzīgs. Vecākiem darbiniekiem ir prasmes, taču viņi ir pārāk veci un pārāk dārgi.”

Ir viegli saprast nelielo rūgtumu, kas jūtams 55 gadus vecās **Rosvītas Kerbelas** (*Roswitha Kerbel*) balsī. Sieviete ar plašu kvalifikāciju, kura lielāko daļu dzīves ir veltījusi iespaidīgas karjeras veidošanai izdevējdarbības jomā, atskārsmē, ka neviens nevēlas viņu pieņemt darbā, rada vilšanos. Pēc 50 gadu vecuma sasniegšanas viņa četrus gadus Vīnē, Austrijā, meklēja darbu, nesāņēmot piemērotus piedāvājumus. “Es saņēmu daudz atteikumu,” viņa atceras. “Man zuda drosme. Cilvēks sāk justies vecs un bezvērtīgs.”

Galū galā nodarbinātības dienests viņai ieteica paaugstināties par *Initiative 50* — projektu, kuru līdzfinansē Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds; tās mērķis ir palīdzēt vecākiem darbiniekiem sazināties ar darba devējiem, kuri novērtē viņu prasmes. 2008. gadā viņi lūdza Rosvītai nosūtīt savu CV uz *Licht ins Dunkel* (Gaisma tumsā), populāru labdarības organizāciju, kuras galvenā mītne ir Vīnē un kura sadarbojas ar Austrijas televīziju un slaveņībām, lai iegūtu ziedojumus ģimenēm, kam tie nepieciešami. Šī organizācija uzaicināja viņu uz interviju, un stundas laikā Rosvītai tika piedāvāts darbs.

Uzticība grāmatām

Rosvīta piedzima Grācā, Austrijā, taču sešu gadu vecumā pārcēlās uz Štutgarti Vācijā, kur viņa uzauga un studēja. Viņa ieguva kvalifikāciju bibliotēkzinātnēs, pēc tam apguva papildu prasmes ekonomikā un informācijas tehnoloģijās un pievērsās izdevējdarbībai.

“Es vienmēr esmu koncentrējusies uz savu karjeru. Man patīk grāmatas,” Rosvīta paskaidro, dzīvojamā istabā norādot uz grāmatu plauktiem — tie ir no grīdas līdz griestiem. “Dažās lielākajās izdevniecībās es ieņēmu galvenos amatus mārketinga jomā. Es strādāju 60 līdz 70 stundas nedēļā un daudz ceļoju, jo manos pienākumos ietilpa grāmatu tirgu un izdošanas pasākumu organizēšana. Šis darbs bija ļoti smags.”

Kad viņas pirmā laulība tika šķirta, Rosvīta 1993. gadā pārcēlās atpakaļ uz Austriju, kur viņa sastapa savu otro vīru Mihaēlu Estlu (*Michael Estl*). Rosvīta saprata, ka ir pienācis laiks pārmaiņām.

“Man ļoti patīk strādāt, un es esmu priecīga, ka pati varu nopelnīt savu algu, jo man patīk būt finansiāli neatkarīgai.”

“Mana pirmā laulība izjuka, jo es biju pārāk aizņemta darbā,” viņa atceras. “Es pārāk daudz laika pavadīju ārpus mājas, un tas bija nogurdinoši. Es negribēju, lai tas pats atkārtotos vēlreiz.”

Māja laukos

Rosvīta un Mihaēls apprecējās 2000. gadā. Viņi iegādājās māju Kēnigštetenes ciemā netālu no Austrijas galvaspilsētas Vīnes mežiem. Brokastojot savā terasē, viņi pāri dārzam var redzēt paugurainus pakalnus un spilgti dzeltenus rapša laukus. Mihaēls ir datorprogrammētājs un strādā mājās, izbaudot pāra milzīgo suņu Benija un Tedija, kā arī kaķu Mimijas un Peperas kompāniju.

Tobrīd Rosvītai bija nepieciešams elastīgs dzīvesveids, lai rūpētos par savu tēvu (ik pēc divām vai trim nedēļām viņa brauca uz Štutgarti, kur joprojām dzīvoja viņas vecāki) un vīramāti Vinē. Viņa atteicās no amata izdevējdarbībā un vēlējās pievērsties jaunam karjeras virzienam. Šķita, ka dārzs ir atbilde. “Man vienmēr ir patīkusi dārzkopība, taču man nebija ne mazākās nojausmas par augiem,” viņa saka. Rosvīta apmeklēja gadu ilgu apmācību daiļdārzniecībā un atrada darbu Vīnes mežu dabas parkā. Viņa bija atbildīga par pasākumu plānošanu un apmeklētāju grupu ekskursijām, kā arī grāmatvedību un administrāciju, taču šajā amatā viņa nepalika ilgi. “Es būtu gribējusi strādāt pastāvīgi, taču es biju pārāk veca.”

Rosvīta apgalvo, ka pirms aptuveni 10 gadiem sāka apzināties diskrimināciju vecuma dēļ. Viņasprāt, pie tā vainojama lielākā sociālās apdrošināšanas maksa, kas darbadevējiem jāmaksā par vecākiem darbiniekiem. “Spiediens ir liels, jo tirgū nav daudz darbavietu, tādēļ uzņēmumi piedāvā darbu lētākam darbaspēkam,” uzskata Rosvīta.

Finansiālā neatkarība

Tomēr *Initiative 50* ir sniegusi Rosvītai jaunu iespēju. Kopš 2008. gada februāra viņa strādā pilnas slodzes darbu organizācijā *Licht ins Dunkel*. Projekta ietvaros tiek apmaksāta darbinieku alga pirmajos trīs mēnešos, dodot darba devējiem papildu pamudinājumu pieņemt darbiniekus. Viņa atzīst, ka biroja administrēšana nav viņas “sapņu” darbs un tas varētu būt interesantāks. “Taču savā

vecumā es vairs nevēlos uzņemties šo atbildību,” viņa paskaidro. “Es vēlos dzīvi uztvert vienkāršāk. Situācija ir grūta, un es novērtēju iespēju atkal strādāt. Es neesmu tipiska mājsaimniece. Man ļoti patīk strādāt un man patīk pavadīt laiku kopā ar kolēģiem. Un es esmu priecīga, ka pati varu nopelnīt savu algu, jo man patīk būt finansiāli neatkarīgai.”

“Initiative 50 ir ļoti labs projekts, jo palīdz vecākiem cilvēkiem atrast piemērotu darbu, un tas nav viegli. Tagad man ir laiks dārzam, vīram un suņiem. Es vairs nevēlos stresu, kas man bija iepriekš. Projekts palīdzēja man sasniegt šo mērķi.”

Sabiedrības solidaritāte sniedz jaunu cerību

Cvetana Ivanova (Tsvetan Ivanov) dzīves filozofija ir ļoti vienkārša. “Palīdzot cits citam, mēs visi kļūsim spēcīgāki,” viņš saka. “Mans mērķis nav sasniegt pirmo vietu.”

25 gadus Cvetans strādāja minerālmēslojuma rūpnīcā Vracā, Bulgārijas ziemeļrietumos, kur viņš pārraudzīja drošības procedūras; 2000. gadā viņš varēja priekšlaicīgi pensionēties. Drīz vien Cvetans nolēma, ka vēlas aktīvi rīkoties, lai palīdzētu citiem cilvēkiem. Vraca ir gleznaina pilsēta, kas pazīstama ar iespaidīgām klintīm un alām. Taču daudzas jaunas ģimenes pārceļas citur, lai atrastu darbu, un dažreiz atstāj vecākus vai radniekus ar invaliditāti samērā izolētus.

2008. gadā Cvetans uzzināja par projektu “Pienācīgu dzīves apstākļu sasniegšana ar sociālo pakalpojumu palīdzību” (*Through Social Services, for Decent Living*), ko īsteno vietējā NVO Most (Tilts) un līdzfinansē Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds. Tā ietvaros pensionāri un bezdarbnieki tiek apmācīti, lai kļūtu par sociālo darbinieku palīgiem un ikdienā varētu palīdzēt 40 cilvēkiem, kas dzīvo savos mājokļos, taču nespēj paši tikt ar visu galā un viņiem nepieciešama ilgtermiņa palīdzība.

Pēc īsas apmācības, kurā tika iekļauta pirmā palīdzība, konsultēšana un ārkārtas situāciju risināšana, Cvetanam piedāvāja līgumu un uzticēja atbildību par diviem klientiem: 87 gadus veco Nikolu Kocevu (*Nicola Kotsev*) un Emīlu Ginevu (*Emil Ginev*) — bijušo arhitektu, kuram pēc automobiļa avārijas ir amputēta kāja. Cvetans viņus apmeklē katru dienu, palīdz iztīrīt mājokli un iepirkties. Viņiem var būt nepieciešama palīdzība, lai apmeklētu ārstu vai veiktu dažādus pienākumus, piemēram, samaksātu rēķinus par komunālajiem pakalpojumiem. Pusdienlaikā Cvetans sociālā diēnista ēdnīcā saņem viņu maltītes — šajā ēdnīcā katru dienu tiek sagatavotas 200–300 maltītes cilvēkiem, kuriem nepieciešama sociālā palīdzība. Dažreiz viņš kopā ar Nikolu ratiņkrēslā dodas pastaigā, dažreiz vienkārši pavada kopā ar viņu laiku.

Aizrautīgās mācības

Cvetans ir ļoti pieķēries saviem aprūpējamajiem. “Nikola ir dziļspriecīgs un modrs. Viņš jūtas daudz labāk, kad es ar viņu sarunājos,” saka Cvetans. “Pēc triekas viņam nepieciešami medikamenti. Taču visas maņas vēl darbojas, un viņš atsakās padoties.

“Ar šī projekta palīdzību es varu sniegt cilvēkiem cerību. Es redzu, ka viņi vēlas turpināt dzīvot un nepadodas.”

Visinteresantākais darba aspekts ir iespēja psiholoģiski novērtēt, kā cilvēki tiek galā ar grūtībām. Man patīk, ka es varu iemācīties ko jaunu, un jo vairāk es iemācos, jo vairāk es varu palīdzēt cilvēkiem. Es varu uzzināt, ko cilvēki domā par dažādiem jautājumiem, piemēram, novecošanu un pat nāvi.” Pirmo reizi Cvetans brīvprātīgi strādāja par sociālā darbinieka palīgu, piedaloties citā projektā, ko visā Bulgārijā īstenoja Apvienoto Nāciju Organizācija; Vracas reģionā šajā projektā tika iesaistīti 210 cilvēki.

Cvetans vienmēr ir bijis neatkarīgs domātājs ar plašu interešu klāstu. Ieguvis augstāko izglītību ķīmijas jomā, 15 gadus pēc universitātes beigšanas viņš strādāja celtniecībā un palīdzēja atjaunināt ikonas un sienas gleznojumus slavenajā Čerepiša (*Cherepish*) klosterī netālu no Vracas. Kādu brīdi viņš bija “atkarīgs” no Rubika kuba salikšanas — viņam vēl arvien ir daži no grūtākajiem variantiem. Kad Cvetans atklāja internetu, arī tas kļuva par aizraušanos. “Man vajadzēja piespiest sevi iziet ārā,” viņš atzīst. 2007. gadā viņš publicēja pirmo grāmatu, izklāstot savu filozofijas teoriju par dabas tetraelektiku.

Tajā atspoguļota Cvetana interese par visiem dzīvās pasaules aspektiem. Kad viņš strādā pie datora, viens vai divi no sešiem kaķiem, kurus viņš pieņēmis no ielas, saritinās viņa klēpī vai pieglaužas pie pleca. “Ja pret dzīvniekiem labi izturas, viņi sāk uzticēties — tāpat kā cilvēki,” Cvetans paskaidro. Vienkāršās dzīvojamās istabas, kas reizē ir arī guļamistaba, logu aizpilda telpaugi. Viņa personīgā bibliotēka piepilda visu dzīvokli, tajā, iespējams ir pat 6000 grāmatu par visdažādākajām tēmām. “Esmu tās visas izlasījis,” lepni apgalvo Cvetans. Viņš ir vietējās filozofijas biedrības biedrs un ir publicējis aptuveni 150 rakstus.

Abpusēja pieķeršanās

77 gadus vecā Velika Mamkova (*Velika Mamkova*) ir vēl viens cilvēks, kam palīdz iniciatīva “Pienācīgi dzīves apstākļi”. Viņa ir iesaistīta mājām, jo pēc operācijas un kājas lūzuma pārvietojas ar kruķiem. Velikas diviem dēliem ir savas ģimenes, un viņi ir pārcēlušies uz dzīvi citur — viens dēls strādā Itālijā. “Palīdzība ir ļoti svarīga. Ir lietas, kuras nevaru izdarīt pati, bet bez kurām nevaru iztikt,” viņa saka. “Ja rodas problēmas, es zinu, ka varu kādam piezvanīt 24 stundas dienā.” Viņai ir nepieciešama saziņa ar cilvēkiem, kāds, ar kuru varētu katru dienu parunāt, un Velika ir pieķērusies savai aprūpētājai Marikai Mitovai (*Maryika Mitova*).

Pieķeršanās ir abpusēja. “Viņa man ir tikpat kā māte,” atzīst Marika, kuras darba devējs arī ir projekts “Pienācīgi dzīves apstākļi”. Sociālo darbinieku palīgi strādā sešas stundas dienā, un viņu atalgojumu maksā no projekta budžeta. Taču Cvetans ir pensionārs, un viņam nav jāmaksā nodokļi, kā arī viņam ir pieejama bezmaksas veselības aprūpe, tādējādi tiek ietaupīti projekta līdzekļi. 10 sociālo darbinieku palīgiem ir jāpalīdz 10 pilna laika darbiniekiem, kurus algo vietējā pašvaldība.

Cvetana līgums ir noslēgts uz gadu — projekta darbības laiku. Viņš cer, ka tas tiks pagarināts, jo darba turpināšana viņam sagādātu prieku. “Ar šī projekta palīdzību es varu sniegt cilvēkiem cerību. Es redzu, ka viņi vēlas turpināt dzīvot un nepadodas. Dalība projektā man nodrošina papildu ienākumus, lai es varētu dzīvot pienācīgos apstākļos, un tādējādi es arī citiem varu palīdzēt dzīvot pienācīgi. Kopš es sāku sarunāties ar Nikolu, viņš ir cerību pilns un ir mēģinājis atkal staigāt. Tas viņu uzmundrina. Tādējādi šis projekts ir bijis noderīgs man, un es esmu palīdzējis arī Nikolam.”

Jaunas prasmes un kopības izjūta

Aldona Mikalauskiene (Aldona Mikalauskiene) piedzima nelielā ciematā netālu no Viļņas 20. gadsimta 30. gados, un viņa ir piedzīvojusi vairākus no lielākajiem Eiropas apvērsumiem, sākot no Otrā pasaules kara šausmām, grūtībām un sadursmēm Padomju Savienības laikā un beidzot ar Lietuvas neatkarības atgūšanu. Visā šajā laikā viņa ir saglabājusi stingru raksturu un pienākuma apziņu attiecībā pret līdzcilvēkiem.

“Šodien mums ir daudz jaunu tiesību,” viņa saka. “Tiesības vadīt uzņēmumus un pilnveidot sevi, kritizēt un brīvi runāt par mūsu valdību, taču mums ir pienākums izmantot savas tiesības un talantus, lai palīdzētu citiem. Mēs esam viena tauta, viena sabiedrība.”

Necils sākums...

Aldona ir dzimusi zemnieku ģimenē Ukmerģes lauku apvidū; viņa mācījās skolā, apprecējās, kļuva par atraitni, pēc tam atkal atsāka mācības, pārejo studentu vidū izceļoties ar savu vecumu. Tagad viņa ir kvalificēta grāmatvede un vada savu grāmatvedības uzņēmumu Lietuvas galvaspilsētā, apmāca un pieņem darbā jaunus cilvēkus, kā arī palīdz saviem klientiem gūt panākumus smagajos finansiālajos apstākļos. “Lielāko daļu savas karjeras esmu pavadījusi, strādājot ar nākamajiem profesionāļiem,” viņa saka. “Es piedāvāju prakses vietas un esmu apmācījusi vairākus veiksmīgus grāmatvežus.”

Viņai ir daudz klientu, un tie ir dažādi — sākot no ķīniešu restorāniem, automobiļu remontdarbnīcām, sieviešu un bērnu organizācijām un beidzot ar lieliem uzņēmumiem un ražotājiem. “Man patīk mans darbs un man ir īpaši patīkami redzēt, kā mans uzņēmums palīdz citiem gūt panākumus — neatkarīgi no tā, vai tie ir nelieli uzņēmumi, pakalpojumu sniedzēji vai korporācijas, kas iegulda līdzekļus mūsu ekonomikā,” Aldona saka. “Kādēļ gan lai es tagad apstātos? Es gan esmu sasniegusi cienījamu vecumu, taču es joprojām esmu aktīva un uzskatu, ka vēl joprojām varu palīdzēt sabiedrībai.”

Joprojām labā formā

“Darbs grāmatvedībā vienmēr ir saistīts ar skaitļiem,” paskaidro Aldona, “un tas nozīmē, ka nepieciešamas specializētas zināšanas un pareizie rīki.”

“Darbs grāmatvedībā vienmēr atgriežas pie skaitļiem, un tas nozīmē, ka nepieciešamas specializētas zināšanas un pareizie rīki.”

Unikāla IT apmācība vecākiem cilvēkiem, ko organizē vecāko iedzīvotāju grupa *LPS Bociai* un ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansē ES, palīdzēja Aldonai efektīvāk izmantot moderno informāciju tehnoloģijas savā uzņēmumā, uzlabot iemaņas un informēja viņu par jaunāko datoru aprīkojumu, programmām un tīkla pakalpojumiem.

“Lielu daļu dienas pavadu ārpus telpām,” viņa saka, “satiekoties ar klientiem, saņemot un piegādājot dokumentus un prezentācijas, kā arī pārdodot mūsu pakalpojumus topošajiem klientiem.” Pēc tam viņa atgriežas birojā, kur salīdzina un analizē rezultātus un attēlus.

“Kad sāku strādāt, mēs izmantojām senlaicīgās pavairošanas mašīnas, ziniet, tās ar lielo sviru, kuras, pagriežot uz leju, skan “trinkš”. Uzskatījām, ka tās ir diezgan ērtas. Ak, kā viss ir mainījies! Tagad ir pieejams tik daudz rīku un tehnoloģiju, kas var būt noderīgas grāmatvedībā.

“Apmeklējot datoru kursus, attīstīju jaunas prasmes un galu galā varēju veikt savu darbu daudz efektīvāk,” viņa saka. “Šīs lekcijas tiešām palīdzēja.”

Atgriešanās darbā

1949. gadā dzimušais **Georgs Mifsuds** (*George Mifsud*) savas dzīves laikā ir piedzīvojis krietni daudz pārmaiņu. Kā jauns vīrietis, uzauzot Maltā, viņš apguva metināšanu, galdniecību un citas iemaņas, kas nodrošināja labu sākumu profesionālajā dzīvē. Vēlāk viņš apguva taksidermiju, amatu, kurā aktīvi darbojās 20 gadus.

Tā kā Georgs ir arī ilggadējs mednieks un mūziķis, pateicoties savām dažādajām interesēm, viņš vienmēr atrodas ceļā, krustām šķērsām apceļojot dzimto arhipelāgu. Georgs neceļo nekur tālu, ārpus dzimtās Maltas viņš ir bijis tikai Itālijā un salīdzinoši tālajā Šveicē. “Šī ir maza valsts, taču te ir daudz, ko darīt. Mums, maltiešiem, nepatīk doties pārāk tālu. Šai vietai ir sena vēsture. Mums patīk rūpēties par savām salām un saglabāt to skaistumu,” viņš paskaidro.

Tas ir tieši tas, ar ko Georgs nodarbojas savā jaunajā amatā. Viņš ir ainavu iekārtotājs. “Esmu strādājis daudz un dažādus darbus,” viņš turpina. “Pirms tam vadīju bufeti tūristiem. To darīju 11 gadus. Pēc tam kad to slēdzām, nezinu, laikam biju noguris. Man vajadzēja atrast kaut ko, ko darīt. Biju bezdarbnieks.”

Kvalifikācijas celšanas kursi

Georgs televīzijā redzēja paziņojumu par jauno Eiropas Savienības finansējumu cilvēkiem, kas nestrādā, tāpēc viņš veica dažus tālruņa zvanus un reģistrējās Apmācības un nodarbinātības izpaušmju programmā (*Training and Employment Exposure Scheme — TEES*). *TEES*, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansē ES, palīdz cilvēkiem, kuri vecāki par 40 gadiem un vēlas atkal pievienoties darbaspēkam.

“Jaunībā esmu strādājis par metinātāju un elektriķi,” viņš saka, “lietas, kas man ir vienmēr patikušas, bet manas prasmes bija diezgan ierūsējušas. Pateicoties *TEES*, iekļuvu bezmaksas kvalifikācijas celšanasursos. Veicu santehniķa, galdnieka, metinātāja un elektriķa darbu. Tas bija ļoti interesanti, un es satiku daudz labu cilvēku. Apmācība ilga sešus pilnus mēnešus.”

Pēc veco prasmju uzlabošanas Georgam palīdzēja sazināties ar ainavu arhitektūras konsorciju, kas veic darbus Maltā, un tagad viņš atkal strādā pilnu darba laiku. Viņš strādā vīriešu komandā, kas pārvietojas pa Maltu, uzturot un labojot transporta sistēmas,

“Es strādāju ārpus telpām, un darbs man sagādā prieku. Pārvietojamies no viena valsts gala uz otru.”

piemēram, sadalošās līnijas uz autoceļiem, apgaismojuma un notekūdeņu sistēmas, vispārīgi runājot — uztur apkārtni tīru un kārtīgu.

“Es strādāju ārpus telpām, un darbs man sagādā prieku. Pārvietojamies no valsts vienas malas uz otru,” viņš lielās, atceroties, ka visa ES dalībvalsts platība ir nieka 316 kvadrātkilometri.

Vakaros Georgs spēlē ģitāru vietējā kantri roka grupā; tā ir vēl viena aizraušanās, ar ko viņš nodarbojies jau kopš agras jaunības. Georgs ir diezgan populārs, viņu atpazīst cilvēki ielās un izsmalcinātu viesnīcu vestibilos, un ar nelielu draugu palīdzību viņš ir pierādījis, ka arī cilvēks gados var padarīt pasauli labāku.

“Šī programma sniedza man iespēju paveikt kaut ko jaunu,” viņš saka. “Jūtos tā, it kā sāktu visu no sākuma, es atkal strādāju.”

Uzņēmējdarbība

Mentoringa virza transportlīdzekli uz gaisa spilvena uz pareizā ceļa

“Uzskatīju, ka tāda uzņēmuma izveide, kas piedāvā braucienus ar transportlīdzekli uz gaisa spilvena, ir ļoti laba ideja. Domāju, ka cilvēki steigsies mūs apmeklēt, taču tā nebija. Par laimi, mentoringa programma sniedza nepieciešamo atbalstu, jo ieguvu zināšanas tirgvedībā, un bez tās uzņēmums nepastāvētu.”

Pēteris Tarmets (*Peeter Tarmet*) dzīvo Saku, skaistā lauku apvidū netālu no Igaunijas galvaspilsētas Tallinas. Tagad viņš vada vienīgo brīvā laika izklaides transportlīdzekli uz gaisa spilvena valstī. 2007. gadā viņš nolēma, ka vairs nevēlas pavadīt dzīvi, izgatavojot mēbeles, jo ar to bija nodarbojies kopš universitātes beigšanas (pirms 8 gadiem). “Vēlējos darīt kaut ko jaunu. Pirms tam vienmēr strādāju viens, putekļiem pilnā telpā. Es bieži neredzēju dienasgaismu, un man bija nepieciešams svaigs gaiss,” viņš paskaidro. “Ja esi viens pats, visa atbildība gulstas uz tevi pašu, un ja saslīmsti, vairs nav uzņēmuma.”

Pēteram šī ideja radās, skatoties televīziju — *Discovery Channel*. “Tika rādīts mazs transportlīdzeklis uz gaisa spilvena, kas var pārvietoties gan pa sauszemi, gan ūdeni. Es nodomāju: “Šādas lietas Igaunijā nav.” Vēlējos paveikt kaut ko jaunu.”

Tā bija drosmīga rīcība. Pēteram un viņa sievai Birgitai ir divi mazi bērni, Kens (12) un Kendra (10). Tā kā katrs transportlīdzeklis uz gaisa spilvena maksā 16 000 eiro, lai tos iegādātos, viņiem bija jāņem aizdevums. “Līdz tam brīdim viss bija tikai sarunu līmenī, mēs ne ar ko neriskējām. Kad devāmies parakstīties par aizdevuma saņemšanu, tas bija lūzuma punkts. Bija jāpieņem lēmums, un mēs nevarējām atteikties.” Kopā ar savu biznesa partneri Kalmeru Kallasmā (*Kalmer Kallasmaa*) Pēters nopirka trīs mazus transportlīdzekļus, un trīs mēnešu laikā tie tika laisti darbā. Šī izklaide bija paredzēta gan tūristiem, gan vietējiem iedzīvotājiem.

Jautājumi un atbildes

Ceļš nebija viegls. “Cilvēki par mums nezināja,” paskaidro Pēters. “Ieviešot jaunas lietas, tas prasa laiku.” Viņš domāja, ka nepiesaistīja tik klientu, cik bija vēlējis. “Mēs domājām: ko darām nepareizi? Kāpēc tas nedarbojas? Bija daudz jautājumu.”

Lai atrastu atbildes, Pēters devās uz uzņēmuma *Enterprise Estonia* mentoringa programmu, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecī-

“Iespējams, esmu atklājis sevī jaunu cilvēku, kuram patīk sarunāties. Ar katru reizi prezentācijas kļūst arvien labākas.”

bu līdzfinansējusi Eiropas Savienība. Sākumā viņš vēlējās uzzināt vairāk par vadību, finanšu pārvaldību un tirgvedību. Satiekoties ar iespējamiem mentoriem, tie viņu pārliecināja, ka vissvarīgākā ir tirgvedība. “Kāda jēga būt labākam vadītājam vai pārvaldīt naudas līdzekļus, ja nevari neko pārdot?” viņš norāda.

Viņa izvēlētā mentore Kadi Elmeste ir tirgvedības speciāliste Pērnavā, un viņa parādīja Pēteram, kā veidot prezentācijas un izvēlēties pareizo noieta tirgu publicitātei. “Visi piedāvā reklamēšanu, bet tā nav lēta, un, ja tā nedarbojas, jūs zaudējat naudu,” viņš paskaidro. Drīzumā viņš noslēdza darījumu ar Igaunijas lielāko ceļojumu aģentūru *Estravel*.

“Šīs izglītības iegūšana bija ļoti noderīga, jo, izgatavojot mēbeles, man nebija nepieciešamas zināšanas pārdošanā vai tirgvedībā. Man bija vairāk pircēju nekā nepieciešams.” Pēters tiešām uzskata, ka ir atradis savu aicinājumu: klientu apmeklēšana, prezentāciju izgatavošana viņiem un jaunā uzņēmuma reklamēšana. “Vairs nestrādāju viens,” viņš apmierināti saka. “Tas man ir jaunums, un man šis darbs ļoti patīk. Iepazīstos ar cilvēkiem un varu ar tiem sazināties. Iespējams, esmu atklājis sevī jaunu cilvēku, kuram patīk sarunāties. Ar katru reizi prezentācijas kļūst arvien labākas.”

Paplašināšanās plāni

Partneri ir iecerējuši izveidot vietni starptautisku apmeklētāju piesaistīšanai, vēlāk viņi plāno piedāvāt pakalpojumus sešās valodās: igauņu, angļu, franču, vācu, krievu un somu. Aptuveni 25–35 % uzņēmumu pašlaik atrodas ārpus Igaunijas.

“Mums ir lieli nākotnes plāni,” viņš paziņo. Nākamais solis ir autobuss, kas aprīkots ar saunu un ēdināšanas pakalpojumiem. Esošajā atrašanās vietā jau ir iekļauta loka šaušanai paredzēta vieta un konferenču zāle. Mērķis ir nodrošināt visaptverošu piedāvājumu tā, lai dienas beigās apmeklētājiem ir pieejama silta vieta, kur atpūsties, baudīt saunu, kādu dzērienu vai ēdienu un pat tikt nogādātiem mājās.

“Vēlamies uzlabot savu pakalpojumu kvalitāti, sniegt klientiem komfortu, jo viņi atgriezīsies, ja jutīsies ērti,” paskaidro Pēters. Galu galā viņš cer izveidot pastāvīgu atrašanās vietu, kur tiks piedāvātas konferenču un ēdināšanas telpas, kā arī plašs brīvā laika akti-

vitāšu un izklaides iespēju klāsts. “Bez specializētajām zināšanām, kuras ieguvu mentoringa programmā,” viņš pārdomā, “domāju, ka neatrastos tur, kur esmu pašlaik.”

Ekoloģiskās enerģijas ražošana

No mazās 17. gadsimta kapelas Lagnesā, netālu no Čičesteras, kas atrodas Anglijas dienvidu krastā, paveras skats uz kalnu grēdām, plašām ganībām un tālumā esošu apvārsni. Pašlaik tajā ir izvietotas četras ērtas guļamistabas ar divguļamajām gultām un vannas istabām. Sandra Bārnsa-Kivuda (*Sandra Barnes-Keywood*) un viņas vīrs Čārlzs (*Charles*) ar mīlestību ir atjaunojuši bijušās drupas un padarījuši kapelu par galveno elementu gultasvietas un brokastu uzņēmumā, ko viņi izveidoja astoņus gadus atpakaļ.

Tobrīd viņi pat nenojauta, ka apmācību programma, ko ar Eiropas Sociālā fonda palīdzību līdzfinansējusi Eiropas Savienība, palīdzēs Sandrai kļūt par apbalvojumus ieguvušu celmlauzi lauku tūrismā un atzītu un ietekmīgu personu vidi aizsargājošas uzņēmējdarbības prakses reklamēšanā.

Sandra ir dzimusi Londonas rietumos. Tomēr viņai vienmēr ir patikusi dzīve laukos, un viņa apņēmas pārcelties uz Čičesteru. Šī Rietumsaseksas daļa ir plaši pazīstama kā vieta ar izcili skaistu dabu. Vējainais upes estuārs Pagamas ostā, kas ļoti patīk savvaļas putniem, un Sautdaunsa kalni ir iecienītākie galamērķi klejotājiem un dabas cienītājiem.

Ieguvusi augstākās izglītības diplomu (*Higher National Diploma — HND*) ar kvalifikāciju viesnīcu pārvaldībā un ēdināšanā, Sandra iegādājās nolaistu krogu un pārvērta to par restorānu. Tomēr pēc tam, kad pārim pirms 16 gadiem piedzima meita Džasmīna (*Jasmine*), ilgās darba stundas nevarēja apvienot ar bērna kopšanu, tāpēc viņi pārdeva restorānu. “Kad Džasmīnai bija aptuveni 8 gadi, es nolēmu, ka ļoti vēlos atgriezties viesmīlības biznesā,” atceras Sandra, un gultasvietas un brokastu mītne šķita elastīgs risinājums.

Interesants stāsts

Kā kvalificēta restorāna īpašniece viņa bija skeptiski noskaņota attiecībā uz turpmāku apmācību. Pēc lopu mutes un nagu sērgas uzliesmojuma Apvienotajā Karalistē daudziem maziem lauku uzņēmumiem klājās grūti. Ar ESF atbalstu uzņēmums *Tourism South East* izveidoja savu projektu Lauku sveiciens (*Rural Welcome*), un 2004. gadā Sandra reģistrējās. “Biju tiešām pārsteigta,” viņa atzīst. “Sapratu, ka mācīšanās process dzīvē vienmēr turpinās.” Viņa redzēja, ka, lai arī vadīja gultasvietas un brokastu uzņēmumu, ne-

“Šīs apmācības mainīja manu karjeru. Nekad neskatījos atpakaļ. Tagad man ir rīki, lai darītu to, ko vēlos, un justos pārliecināta.”

kaitējot videi, ideja neizplatījās viesu vidū un ka ekoloģisko ideju uzsveršana visu mainītu. “Man bija stāsts, ko stāstīt, bet neviens to nedzirdēja,” viņa saka.

Kursi sniedza Sandrai vajadzīgo atbalstu. Kad Džasmīna piedzima, viņas veselība bija diezgan slikta, Sandrai bija augsts asinsspiediens, un ķeizargrieziens tika veikts bez anestezējošiem līdzekļiem. Pēc tam trīs mēnešus viņa pavadīja slimnīcā, atgūstoties no pēctraumatiskā stresa, un ievērojami pieņēmas svarā. Tāpēc atgriešanās uzņēmējdarbībā bija izaicinājums. “Kļūstot par mammu, zaudēju pašapziņu,” viņa paskaidro. “Tomēr apmācības mainīja manu karjeru. Nekad neskatījos atpakaļ. Tagad man ir rīki, lai darītu to, ko vēlos, un justos pārliecināta. Vairs nejūtos kā mājsaimniece, kas atteikusies no darba. Darbs palīdzēja dzīvi ievirzīt atpakaļ pareizajā sliedēs.

“Mēs esam pilnīgi iesaistīti vides aizsardzībā,” turpina Sandra. “Uzskatām, ka lauku tūrisms ir filozofija, nevis produkts.” Viņa audzē augļus, ko ievietot viesu istabās vai no kā gatavot ievārījumu brokastīm. Viņa iegādājas bioloģisko produkciju no vietējām saimniecībām un pati izgatavo dabīgus tīrīšanas līdzekļus. Sandra iesaka viesiem neizniekot enerģiju vai ūdeni, samazinot dvieļu mazgāšanu par 43 %. Visi netīrie notekūdeņi tiek utilizēti dārza vajadzībām. Saules paneļi silda ūdeni, un gaismas caurules vada dienasgaismu vannas istabās, kurās nav logu.

Tāpat Sandra cenšas atlīdzināt vietējai kopienai, audzinot 16 gadus vecus jauniešus ar mācību grūtībām un apmācot vietējās universitātes studentus. Viņas Lauku tūrisma atmaksas projektā (*Green Tourism Payback Scheme*) ir savākta nauda velosipēdu stātvītiem Pangamas ostā un putnu pētnieku slēpņu labošanai. Čārlzs šobrīd apvieno kalēja amatu, kaļamā dzelzs mēbeļu un armatūras izgatavošanu, ar vides auditu, pārbaudot viesnīcas visā valstī.

Neatkarīgs pierādījums

Pateicoties Sandras darbam, viņa ir ieguvusi plašu atpazīstamību. Kapela *Old Chapel Forge* ir saņēmusi Lauku tūrisma uzņēmējdarbības projekta (*Green Tourism Business Scheme*), vadošās ilgtspējīgās tūrisma sertifikācijas programmas Apvienotajā Karalistē, zelta novērtējumu. “Tas man sniedza ticību, jo tiku neatkarīgi novērtēta. Kļuvu par uzņēmējdarbības čempioni Apvienotajā Karalistē, pa-

līdzot citiem iegūt akreditāciju. Tomēr sapratu, ka manis piedāvātais padoms ir novecojis, tāpēc sastādīju personīgu apmācības programmu.” Tagad ar uzņēmuma *Green Training Company* (<http://www.thegreentrainingcompany.co.uk/>) starpniecību viņa palīdz rajona pārvaldēm un tūristu organizācijām visā Lielbritānijā. Dažādu citu apbalvojumu vidū Sandra un Čārlzs 2006. gadā ieguva “*Green Apple*” balvu arhitektūrā par viņu videi draudzīgo kapeļas atjaunošanu, 2007. gadā — *Arun* balvu “Gada uzņēmums” un 2007.–2008. gadā — Saseksas ilgtspējīga uzņēmuma apbalvojumu.

Tagad Sandra ir aizrautīga apmācību aizstāve, kas ir apmeklējusi turpmākus kursus. Tiklošana ir tikai viena no priekšrocībām. “Gultasvietas un brokastu mītņu biznesā vari kļūt nošķirts,” viņa norāda. “Tāpēc ir jauki ceļot pa laukiem un sarunāties ar cilvēkiem. Var apmainīties ar padomiem.” Pagājušā gadā kapela *Old Chapel Forge* sasniedza 89 % vietu apgrozījumu, salīdzinot ar vidēji 54 % visā reģionā.

“Esmu piedzīvojusi ļoti daudz. Kad šeit uzsāku lauku tūrisma, vairākums cilvēku domāja, ka tas ir ļoti kaprīzs. Viņi domāja, ka brokastīs saņems tikai musli vai kaut ko tamlīdzīgu!” viņa smejas, piebilstot, ka tirgus pētījumi parāda, ka apmeklētāji patiesībā no ekoloģiskās izmitināšanas gaida augstākus vispusīgos standartus.

Viesi augstu novērtē Sandras filozofiju. Džons (*John*) un Jūnisa (*Eunice*) Jeitsi (*Yates*) no Gločesteras, Rietumanglijā, kapelu *Old Chapel Forge* atrada internetā. “Mēs domājām: “tie jau esam tikai mēs””, saka Jūnisa. “Mums nekā netrūkst.”

“Projekts Lauku sveiciens (*Rural Welcome*) bija ļoti veiksmīgs,” apstiprina Sju Gilla (*Sue Gill*) no uzņēmuma *Tourism South East*. Organizatori cerēja sasniegt 485 nelielus uzņēmumus, taču beigās skaits sasniedza 622. Vairāk nekā 350 dalībnieku pārgāja uz turpmāku apmācību. “Tas viņiem bija nepieciešams,” viņa secina.

Bites kā business

Pirms piedalīšanās apmācību kursā daudzsološu uzņēmumu īpašniekiem **Normunds Zeps** bija mehāniķis bez darba, kuram interese bija bites un garšoja medus. "Bites lido un vāc nektāru trīs kilometru rādiusā," viņš paskaidro. "Tām ir vajadzīga piemērota zeme, tīra vide, un par tām ir jārūpējas."

Normunds kopā ar sievu un diviem dēliem dzīvo nelielā dzīvoklī Kalupē, kas atrodas Latvijas laukos, bet ferma atrodas 76 km attālumā, vietā ar nosaukumu Grugules. "Tagad tur dzīvo mana māte," viņš saka. "Laikā, kad privatizēja vecos kolhozus, mana ģimene ieguva nedaudz zemes." Pēc Padomju Savienības sabrukšanas 1990.–1991. gadā Latvijā nolēma atkal ieviest mazās ģimeņu zemiņu saimniecības. Iepriekš valstij piederošie kolhozi tika dalīti nelielos zemes gabalos, un iedzīvotāji saņēma kredītus, ko varēja izmantot zemes iegādei.

Normunds absolvēja Višķu profesionālo vidusskolu kā lauksaimniecības mašīnu mehāniķis. "Katru dienu šeit ir jācinās" viņš saka, "un var būt tā, ka ir ļoti grūti atrast labu darbu pat, ja ir atbilstošā kvalifikācija. Galvenokārt uzturējos mājās un rūpējos par bērniem, kamēr sieva devās uz darbu. Tomēr man ļoti patika biškopība. Būtu to saucis par hobiju, bet tad nodomāju, ka to varētu attīstīt par biznesu."

Vairāk nekā hobijs

Rādot iniciatīvu, Normunds nolēma piedalīties projektā, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansē Eiropas Savienība. "Vēlējos mainīt situāciju," viņš saka. "Saprātu, ka man ir jāuzzina vairāk par uzņēmējdarbību. Šajā programmā tika piedāvāti bezmaksas apmācību kursi par nelielu uzņēmumu vadīšanu, tāpēc nolēmu pieteikties."

ESF atbalsta ģimenes ar bērniem, kuras vēlas uzsākt biznesu. Normunds dzīvo Daugavpils rajonā, kur joprojām ar grūtībām tiek pārvarētas padomju valdīšanas laiku sekas, tāpēc tika izveidots projekts, lai attīstītu prasmes uzņēmējdarbībā un pašnodarbinātības uzsākšanā. Kurša tēmu vidū bija pārliecinoša biznesa plāna izstrāde un ieviešana.

"Būtībā tas bija viss, kas jāzina par biznesa sākšanu," saka Normunds, "un viss bija bez maksas, pat mācību materiāli. Kad pabeidzu kursus, reģistrējos kā maza uzņēmuma īpašnieks un atgriezos darbā."

“Šodien dzīve sagādā grūtības, tā joprojām ir sarežģīta, bet mēs veiksmīgi mēģinām tajā kaut ko sasniegt. Kas attiecas uz mani, ir jāturpina virzīties uz priekšu.”

“Ceļos aptuveni sešos no rīta,” viņš saka, “iedzeru kafiju, kaut ko apēdu un pēc tam dodos pie savām bitēm, kas atrodas stundas brauciena attālumā ar mašīnu.” Normunds pārvietojas pa laukiem, šķērsojot dažas no skaistākajām ainavām Latvijas dienvidos. “Šis apgabals ir diezgan vēsturisks,” viņš saka. “Par šo zemi var stāstīt daudz stāstu.”

Normunds rūpējas par 28 bišu saimēm, veicot ierastu darbu kārtību, tostarp kopjot plašu teritoriju ap stropiem. “Kamēr bites guļ, pļauju zāli un vispārīgi pieskatu teritoriju. Šeit ierodos trīsreiz nedēļā. Pārējās divas dienas pavadu mājās ar dēliem.”

Aktivitāšu gūzma

Atšķirībā no medus ražotājiem Zepu fermā ar bišu stropiem strādā viens cilvēks. Normunds darbu sāk agri un strādā līdz vēlam vakaram. Viņš atjauno dažas īpašumā esošas vēsturiskas celtnes, kā arī sagatavo kokmateriālus jaunam akmens šķūņa jumtam. Tāpat paštaisītās siltumnīcās viņš audzē dārzeņus ģimenei un draugiem. Normunda sieva un bērni ierodas, lai palīdzētu, kad vien iespējams, bet viņš joprojām pārsvarā strādā viens.

“Mēs neizmantojam ķīmikālijas,” viņš lepojas. “Bites izmanto vairākas šajā apkārtnē pieejamas puķu sugas, dienas laikā un gadalaikiem mainoties pārvietojas no vienas uz citu. Mēs piegādājam ļoti dabīgu un veselīgu produktu.”

Ražojot tonnu augstākās kvalitātes medus gadā, Normunds sevi tagad uzskata par pilnvērtīgu biškopi, un viņš cītīgi strādā pie biznesa paplašināšanas. “Man vēl daudz kas jāpaveic, līdz varēšu saukt sevi par veiksmīgu uzņēmēju,” viņš atzīst. “Ģimenes apgādāšana joprojām sagādā grūtības, bet ES man ir nodrošinājusi labu sākumu.

“Neapšaubāmi, kad uzsāku biznesu, sapratu, cik ļoti noderīgi patiesībā bija apmācību kursi. Atklāti sakot, mana dzīve nevirzījās uz priekšu, un šī pieredze palīdzēja domāt praktiski. Šodien dzīve sagādā grūtības, tā joprojām ir sarežģīta, bet mēs veiksmīgi mēģinām tajā kaut ko sasniegt. Kas attiecas uz mani, ir jāturpina virzīties uz priekšu. Vai saņemtā apmācība mainīja manu dzīvi? Jā, tā mainīja mūsu visu dzīves.”

Drošība fermā

“Ferma ir lieliski piemērota vieta bērniem. Šeit ir gan mašīnas, gan dzīvnieki, tomēr šīs lietas simbolizē arī iespējamās briesmas.” Tā saka **Gaetāna Anselma** (*Gaetane Anselme*), kas kopā ar ģimeni Nevromontas ciemā Beļģijas laukos vada nelielu fermu.

1986. gadā Gaetāna apprecējās un nokļuva vīra fermā, kur ātri apguva lauku darbu īpašos paņēmienus. Strādājot kopā, Anselmu ģimene ražo svaigu pienu un olas, kā arī audzē cūkas. Tāpat viņi organizē mācību ekskursijas bērniem, piedāvājot iespēju uzzināt par dzīvi fermā, kā arī iesaistīties dzīvnieku kopšanā.

“Mums ir daudz dzīvnieku,” saka Gaetāna. “Mums ir gan vistas, pīles un zosis, gan arī govīs un cūkas... Bērniem tas patīk, un viņi daudz iemācās. Mēs parādām, kā darbojas ferma. Ir pieejamas arī izjādes ar zirgiem, un bērni var uzzināt par apkārtnes vēsturi, lauksaimniecības metodēm un lauku mantojumu. Tā ir bagāta pieredze, kas, mūsaprāt, palīdz viņiem izprast savu izcelsmi.”

Anselmu ģimene savā mācību fermā uzņem jebkāda vecuma bērnus. “Viņi ierodas no vietējās apkārtnes un no tālākām pilsētām, piemēram, Briseles, Antverpenes, kā arī no citām valstīm,” saka Gaetāna. “Esam strādājuši ar skolēniem un citām grupām, atsevišķiem cilvēkiem, bērniem ar īpašām vajadzībām un pat ar sākumskolu skolotājiem.”

Dzīvnieki ir neparedzami

Gaetāna saka, ka galvenā prioritāte, protams, ir nodrošināt, lai visi būtu drošībā, bet, katru dienu strādājot vienā un tajā pašā vidē, ir viegli piemirst par iespējamo risku. “Mūsu viesi var palikt tikai vienu dienu vai apmesties uz ilgāku laiku. Viesiem ir pieejamas dažādas mītnes. Pie mums var ierasties arī ģimenes. Kad šeit atrodas cilvēki, ir par daudz ko jādodomā, tostarp par tādām lietām, kas nav saistītas ar fermas vidi. Mums ir daudz darbarīku un mašīnu, un, lai gan dzīvnieki ir pieradināti, tie joprojām var būt neparedzami.

Gaetāna vēlējās būt pārliecināta, ka dara visu iespējamo, lai garantētu drošību bērniem, kas atrodas fermā. “Mēs visi pie fermas esam pieraduši,” viņa saka, “noteikti ir daudz iespējami bīstamu lietu, kuras nepamanīju vai par kurām nedomāju.” Tāpēc 2007. gadā viņa nolēma lūgt palīdzību. Programma *Preventagri*, ko ar Eiropas

“Manuprāt, šodien visiem ir drošāk: gan man un manai ģimenei, gan bērniem un citiem viesiem, kas pie mums ierodas.”

Sociālā fonda starpniecību līdzfinansējusi Eiropas Savienība, neprasot samaksu, nosūtīja inspektoru komandu, kas novērtētu apstākļus fermā un ieteiktu, kā vislabāk izvairīties no negadījumiem.

Riska noteikšana

Programmā *Preventagri* Eiropas Sociālais fonds nodrošina ieteikumus un apmācību, kas saistīta ar maksimālu darba drošības un veselības riska samazināšanu. Pēc pieprasījuma ierodas inspektoru komanda, kas apskata fermas aprīkojumu, pārbauda drošības problēmas un nosaka iespējamo risku. Viņi var informēt lauksaimniekus par pasākumiem, kas jāveic, lai novērstu negadījumus. Tāpat projekta ietvaros tiek piedāvātas ar drošību saistītas konferences un apmācību kursi.

“Inspektoru komanda šeit pavadīja visu dienu,” Gaetāna paskaidro. “Viņi tiešām izpētīja visu, pat lietas, par kurām es nebūtu iedomājusies, piemēram, vietas, kur glabājam darbarīkus, lauksaimniecības inventāru, spaiņus un pat rotaļlietas. Pārbaudīja arī to, vai paraugdemonstrējumiem izvēlamies pareizos dzīvniekus.”

Viņa stāsta, ka viena no bērnu iecienītākajām aktivitātēm ir mācīšanās slaukt govī. “Mūsu govīs mūs labi pazīst, un tās ir mierīgas, kad esam tuvumā, bet dažas var kļūt nervozas, ja ierodas svešinieki, īpaši mazi bērni. Inspektori pievērsa mūsu uzmanību šādam faktoram.”

“Jāsaka, ka šī iniciatīva palīdzēja mums nodrošināt labākos pakalpojumus un drošāko pieredzi mūsu mazajiem viesiem,” saka Gaetāna. “Jā, manuprāt, tas bija ļoti noderīgi. Pateicoties programmai, ir mainījies mūsu redzējums, un, manuprāt, šodien visiem ir drošāk: gan man un manai ģimenei, gan bērniem un citiem viesiem, kas pie mums ierodas.”

Būvniecības uzņēmumam ir nepieciešami noturīgi pamati

“Smagi strādāju, lai no nekā izveidotu savu uzņēmumu. Tomēr, kad gandrīz pazaudēju visu, sapratu, ka ir nepieciešamas lielas pārmaiņas,” saka **Hosē Salmerons Guindoss** (*José Salmerón Guindos*).

47 gadus vecais vīrietis vada vidēja izmēra metālapstrādes, celtniecības materiālu un pakalpojumu uzņēmumu *Grupo Salmerón*, kas ātri attīstās. Ēdot brokastis pie savas lauku villas peldbaseina, Hosē rada ļoti veiksmīga uzņēmēja iespaidu.

Tomēr viņa ceļš uz panākumiem nav bijis no vieglākajiem. Viņš uzauga mežonīgajā, skaistajā reģionā netālu no Sjerranevadas. Hosē ir sīkzemnieku dēls, un viņa dzīves sākums bija grūts. “Kad es biju bērns, viss, kas atradās mūsu šķīvjos vai mājā, bija no mūsu zemes vai dzīvniekiem,” viņš saka. “Tikai tad, kad biju 15 gadus vecs, mūsu mājā tika ierīkota elektrība.”

Lai gan viņa vecāki vēlējās, lai dēls nodarbojas ar zemkopību, Hosē padomā bija kas cits. “Redzēju, ka vecāki neattīstās. Vēlējos izmēģināt citu dzīves un naudas pelnīšanas veidu.” 14 gadu vecumā viņš pameta skolu, neiegūstot oficiālu kvalifikāciju. Tomēr pateicoties tam, ka Hosē bija strādīgs un varēja viegli pielāgoties, viņš izmēģināja dažādus darbus — zemkopībā, militārajā nozarē, celtniecībā, kā arī darbu ar dzīvniekiem. Galu galā Hosē atklāja, ka viņam padodas darbs ar metālu, un viņš iemācījās metināt.

1983. gadā, aizņemoties naudu no draugiem un radniekiem, viņš atvēra rūpnīcu, kurā tika izgatavotas automašīnu piekabes un armatūra. Sākotnēji viņš strādāja 20 m² lielā telpā un kopā ar sievu *Konsepsjonu* (*Concepción*) vadīja uzņēmumu. Tomēr sākumā progress bija nejaušs. “Mēs to nevadījām kā uzņēmumu. Godīgi sakot, mēs pat īsti nezinājām, kas ir uzņēmums,” atceras Hosē. “Bieži vien rīkojāmies uz labu laimi.” Uzņēmums ieņēma galveno lomu viņu dzīvē, jo viņi izvēlējās praktisku pieeju visām darbībām. “Kādreiz domāju, ka visu varu izdarīt pats,” viņš saka.

Pavērsiens

Tad pienāca krīze. Viņi zaudēja lielāko klientu, un uzņēmums atradās uz bankrota robežas. Tā kā Hosē uzņēmumā bija ieguldījis ļoti daudz no sevis, viņu pārņēma depresija. “Aptuveni pusotru gadu uzņēmuma darbība praktiski tika pārtraukta,” viņš saka.

“Esmu uzzinājis, ka svarīgākā uzņēmuma sastāvdaļa ir cilvēki. Ļoti lepojos ar izveidoto komandu.”

Viņš devās pie psihologa, un viss pamazām sāka atrisināties — gan personiski, gan profesionāli. Psihologs ieteica, ka apmācības var mainīt veidu, kādā Hosē vadīja uzņēmumu, kā arī samazināt spiedienu. Hosē pieteicās privāto uzņēmējiem paredzētiem kursiem, kurus ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansē Eiropas Savienība un vada *EOI* Uzņēmējdarbības augstskola. Kursos privāto uzņēmējiem tiek sniegti ieteikumi, un viņi tiek apmācīti, kā uzlabot uzņēmumu un paplašināt tirgu, ieviešot novatoriskus paņēmienus un uzlabotu tīklošanu.

Viņš bija aizrautīgs skolnieks. “Mans sākotnējais kurss bija 500 stundu ilgs. Šķiet, ka esmu izmantojis aptuveni 1000 stundu,” viņš smejas. “Uzmeklēju skolotājus pēc nodarbībām, lai uzdotu viņiem jautājumus.”

Apmācība mainīja veidu, kā viņš uztvēra uzņēmējdarbību. “Iemācījos, ka nepietiek ar to, ka proti kādu darbu, lai vadītu uzņēmumu. Tu vari būt labākais strādnieks, bet tas nenozīmē, ka būsi labākais direktors. Lai vadītu uzņēmumu, ir nepieciešama apmācība,” viņš saka. Lietas, ko Hosē apguva kurss, viņš pielietoja uzņēmumā un pārveidoja to, kā tas darbojas, piesaistot ekspertu komandu un jaunus paņēmienus. “Varēju pielietot to, ko biju iemācījies,” viņš saka. “Rezultāti bija redzami nekavējoties.”

Pārvērtības

Tagad uzņēmumā ir ieviesta dažādība, un tas ātri attīstās. Pēdējo 7–8 gadu laikā personāls ir divkāršojies līdz vairāk nekā 70 darbiniekiem, kas strādā pilnu slodzi. Kopš 2005. gada grupā ir ieviestas četras nodaļas: nodaļa, kas nodarbojas ar piekabju un dekoratīvu metāla izstrādājumu ražošanu; nekustamā īpašuma un īpašuma pārvaldīšanas nodaļa; nodaļa, kas nodarbojas ar apjomīgākiem tehniskiem projektiem, piemēram, tirdzniecības centru vai rūpnīcu karkasu ražošanu; un alumīnija priekšmetu (piemēram, garāžu durvju, rāmju un margu) izplatīšanas nodaļa.

Uzņēmuma ikgadējie ieņēmumi tagad sasniedz aptuveni desmit miljonus eiro, un nākamajos trīs gados ir plānots palielināt rūpnīcu divas reizes. Tomēr, viņš uzsver, ka nauda nav galvenā motivācija. “Mans galvenais mērķis ir darīt savu darbu labi, un es ceru, ka citi uzņēmumi var mācīties no manas pieredzes, kā arī izmantot manus paņēmienus.”

Pēc pozitīvās pieredzes Hosē ir aizrautīgs apmācību atbalstītājs, un apmācības ir kļuvušas par uzņēmuma būtību. Cita viņa prioritāte ir atbalstīt kopienu un reģionu, kur viņš pavadījis visu savu dzīvi. “Labprātāk darbā pieņemam vietējās apkārtnes cilvēkus. Ja viņi ir apguvuši pamata apmācības, viņi var uzzināt vairāk, atrodoties uzņēmumā, un tādējādi tikt iesaistīti darba procesā.”

“Esmu uzzinājis, ka svarīgākā uzņēmuma sastāvdaļa ir cilvēki. Ļoti lepojos ar izveidoto komandu. Kopā mēs esam gatavi nākotnei neatkarīgi no tā, kas tajā notiks,” viņš saka. “Esmu ieguvis to, par ko pat nevarēju sapņot. Sapņot par to nevarēju tāpēc, ka pat nezināju, ka kas tāds eksistē.”

Nākotnes veidošana laukos

Jau paaudzēm ilgi augļkopība ir Dambovitas apgabala (Rumānijas austrumos) lauku galvenais balsts. Reģiona ģeogrāfiskās īpašības (augšne, klimats un nokrišņu daudzums) ir lieliski piemēroti šādai lauksaimniecības nozarei. Tomēr ekonomiskie apstākļi nav īpaši labvēlīgi.

Daudzi apkārtnes jaunieši pamet lauku dzīvi un pārceļas uz pilsētām. **Florin Istrats (Florin Istrate)** ir vietējais, kas pretojas šai tendencei. Viņš lepojas ar reģionu, kurā ir dzīvojis visu dzīvi, un smagi strādā, lai uzlabotu dzīves apstākļus gan sev, gan citiem.

Kā nelielas augļkopības saimniecības īpašnieku dēļ viņš jau agrā bērnībā iemācījās, kā strādāt ar zemi. “**Jau paaudzēm ilgi augļkopība** ir vissvarīgākā nozare šajā apkārtne. Tas ir tikai dabiski, ka turpinu šo darbu,” saka 39 gadus vecais Florins. “**Šis ir viens no apgabaliem**, kuros augļkopība vēl tikai attīstās. Mēs ieviešam jaunas tehnoloģijas un vēlamies piedalīties attīstīšanā.”

Kad Florins pārņēma ģimenes saimniecību, viņš nopirka vairāk zemes un iestādīja vēl augļu kokus, pārsvarā ābeles un dažas bumbieres. “Pašlaik gadā ražojam aptuveni 70 tonnas ābolu,” viņš saka, piebilstot, ka nākotnē vēlas palielināt apjomu.

Tomēr ar šo saimniecību nav iespējams nodrošināt dzīvi viņam, viņa sievai un 10 gadus vecajam dēlam. Savas zināšanas un pieredzi šajā nozarē viņš izmantoja, lai kļūtu par lauksaimniecības apdrošināšanas konsultantu. “**Kad apdrošināšanas mākeri pārdod polises zemniekiem**, pārbaudu, vai viss ir pareizi,” viņš saka. “**Lai to paveiktu, ir nepieciešamas eksperta zināšanas lauksaimniecībā un vietējie sakari.**”

Iniciatīvas uzņemšanās

Florinam ir svarīga loma arī reģionālajās un valsts zemnieku apvienībās, viņš ir Rumānijas valsts lauksaimniecības produktu tirdzniecības federācijas **AGROSTAR** viceprezidents. Viņš ir iesaistījies daudzās aktivitātes, kas cenšas attīstīt reģionus un palīdzēt nelieliem lauksaimniekiem gūt pastāvīgus iztikas līdzekļus. “**Vēlos pārliecināt cilvēkus, ka nav jāpārceļas.** Pastāstu viņiem, kā attīstīt savu uzņēmumu,” viņš saka.

“Cenšos sapulcināt lauksaimniekus, kas pārdod vienu produkciju, lai tie darbojas kooperatīvi,” viņš turpina. “Šobrīd mūsu ražošana

“Šis ir viens no apgabaliem, kuros augļkopība vēl tikai attīstās. Mēs ieviešam jaunas tehnoloģijas un vēlamies piedalīties attīstīšanā.”

ir liela, bet mums nav piemērotu apstākļu augļu uzglabāšanai un iepakojšanai. Šo sfēru vēlos uzlabot.”

Pēdējos gados Florins ir apmeklējis citus Eiropas apgabalus. “Vadām projektu ar partneriem no Galīcijas, Spānijā,” viņš saka. “Esam redzējuši, kā viņi vada savus uzņēmumus, un organizējam apmācības, lai izplatītu šīs zināšanas.” Apskatītās tēmas ietver uzglabāšanu, iepakojšanu un vienošanos ar lielveikaliem. “Redzēju, ka mūsu dabas apstākļi, iespējams, ir labāki nekā Spānijā, bet nevaram tos izmantot. Mūsu infrastruktūrā ir problēmas, piemēram, ceļu tīkli,” viņš paskaidro.

Apmācības

2009. gada sākumā viņš kļuva par projekta, kurš paredzēts šī lauku apgabala attīstībai, reģionālo koordinātoru. Iniciatīvu līdzfinansē Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds, un tā kopienai nodrošina apmācību un izplata informāciju. Tās mērķis ir palīdzēt cilvēkiem palielināt ienākumus, kas gūti no zemkopības, un iesaistīties citās jomās.

“Projekts palīdz zemniekiem attīstīties — neaudzēt pārtiku tikai savām vajadzībām, bet gan pārdot ražu un iesaistīties uzņēmējdarbībā,” saka Florins. Trīs gadu laikā 750 zemnieki no četriem Rumānijas apgabaliem varēs piedalīties dažādās apmācībās.

Moduļu tēmas ir šādas:

- amatniecības attīstīšana;
- lauksaimniecības produktu pārvadāšana un izplatīšana;
- viesnīcu un lauku tūrisma attīstīšana;
- medniecības un zvejniecības attīstīšana;
- sociālās aprūpes pakalpojumu attīstīšana.

Florins uzskata, ka smagajam darbam būs panākumi. “Es ceru, ka pēc pieciem gadiem situācija šeit būs mainījusies,” viņš nobeigumā piebilst. “Mana misija ir palīdzēt pēc iespējas vairāk cilvēkiem, attīstīt apgabalu un tā infrastruktūru.”

Jaunas prasmes

Otra iespēja — jauna karjera

Marija Terēze Vella (Marie Therese Vella) lielāko dzīves daļu ir pavadījusi, audzinot savus divus bērnus; viņa dzīvo Iklīnā — samērā mūsdienīgā pilsētā Maltas vidienē. Kad bērni paaugās un sāka mācīties skolā, Marijai Terēzei bija vairāk laika, ko veltīt savām kaislībām, gleznošanai un fotografēšanai, taču viņa vēlējās strādāt un nopelnīt naudu. Tā kā vairāki gadi bija pavadīti mājās, viņa nezināja, ar ko lai sāk.

“Kad es biju jaunāka, es strādāju par asistenti notāra birojā,” viņa paskaidro, “taču tobrīd mana prioritāte bija ģimene, un es darbu pametu. Bērnu audzināšana ir brīnišķīga un svarīga pieredze. Man ir divi lieliski bērni — meita drīz pabeigs vidusskolu, bet dēls jau studē dizainu Mākslas un dizaina institūtā Mostā. Vecāku pienākumi ir patīkami, taču, bērniem pieaugot un kļūstot patstāvīgiem, es sāku just, ka man kaut kā pietrūkst. Es vēlējos izrauties no šīs dzīves un atgriezties darbā.”

Atkārtota iekļaušana

Mācību un nodarbinātības izpaušmju programma (*Training and Employment Exposure Scheme — TEES*), ko līdzfinansē Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds, piedāvāja apmācības bezdarbniekiem, kas vecāki par 40 gadiem. Apmācības sastāvēja no trim posmiem, un tajās tika iekļauta pamatprasmju attīstība, spēju un zināšanu pārbaude, dzīves prasmes, īpašas intensīvas nodarbinātības, kā arī tika piedāvāts darbs, lai šie cilvēki varētu iekļauties darba tirgū.

“Man šķiet, par *TEES* es uzzināju, skatoties televizoru,” saka Marija Terēze. “Bija liela kampaņa — plakāti ielās un reklāmas radio, par to stāstīja visā salā.”

TEES apmācībās bija iekļautas nodarbinātības, kuru mērķis bija dalībniekiem sniegt ieskatu savās personīgajās vajadzībās un motivācijā, lai viņi saprastu, kādēļ vēlas strādāt un ar ko vēlas nodarboties. “Apmācību laikā mums bija svarīga “atkārtotas integrācijas” koncepcija,” saka Marija Terēze. “Mums mācīja datorzinības, vadības prasmes un citus līdzīgus priekšmetus, taču darbs ar psihologiem lika domāt visvairāk. Es sapratu, ka atkal vēlos būt pasaules daļa, strādāt ar cilvēkiem un palīdzēt kādam.”

“Es sapratu, ka atkal vēlos būt pasaules daļa, strādāt ar cilvēkiem un palīdzēt kādam.”

Sloga sadale

TEES palīdzēja Marijai Terēzei atrast darba devēju. “Pēc diviem apmācību mēnešiem es sāku strādāt *Temi Zammit Foundation (TZF)*,” viņa paskaidro. “Viņi maksāja pusi no manas algas, otru pusi maksāja apmācību programma. Vēl pēc sešiem mēnešiem TZF mani pieņēma darbā kā pilntiesīgu darbinieci.”

Tagad, trīs gadus vēlāk, Marija Terēze vēl arvien strādā TZF — šobrīd jau kā vecākā vadītāja; viņa plāno un īsteno starptautiskus projektus, kas palīdz cilvēkiem un attīsta reģionu. Kāda projekta ietvaros jaunieši no Maltas un visas ES Venēcijā piedalījās “Eiropas Jauniešu parlamentā”.

“Man ārkārtīgi patīk mans darbs,” viņa saka. “Manuprāt, uzņēmumiem un organizācijām, kas vēlas pieņemt darbā tādus cilvēkus kā mani — vecākus par 40 gadiem —, noteikti ir priekšrocības. Mēs esam pieredzējuši un saprātīgi, un mums ir pilnām enerģijas.”

Pielāgošanās un atlidzība

Marija Terēze vēl arvien rūpējas par savu ģimeni, taču bērniem dažreiz ir jāpiekāpjas, jo viņu māte tagad strādā. “Es saviem bērniem vairs neesmu tik pieejama, taču viņi jau ir lieli, un es viņiem vairs neesmu tik ļoti vajadzīga. Turklāt viņi saprot, ka es strādāju arī viņu labā.”

“Savā darbā es satieku daudz cilvēku. Es sadarbojos ar starptautiskiem partneriem, katru nedēļu saskaros ar dažādiem projektiem, un man pat ir iespēja ceļot. Es nekad nebūtu domājusi, ka strādāšu šādu darbu, un tas nebūtu noticis bez TEES apmācību un Eiropas Sociālā fonda palīdzības.”

Risināt problēmas ir vienkāršāk, ja ir pieejams atbalsts

“Šis darbs man ir ideāli piemērots, jo man patīk strādāt vienatnē. Es zinu, kas man ir jādara, un neviens mani neizriko. Es vienmēr cenšos darbu padarīt pēc iespējas labāk, un, manuprāt, esmu ieguvis savu kolēģu atzinību.”

Andreass Apatzidis (Andreas Apatzidis) ir entuziasma un enerģijas pilns. Baudot jauko Kīpras klimatu, viņš stāsta par saviem pienākumiem ceptuvē un pārtikas mazumtirdzniecības uzņēmumā “Zorbas”, kur Andreass vada piegādes automobili. “Kad cilvēki lūdz manu palīdzību vai lūdz veikt papildu darbu, es viņiem neatsaku. Man ir labas attiecības arī ar mani priekšniekiem. Dažreiz es visu dienu pavadu viens, taču es padaru savu darbu un pēc tam dodos mājās; man tas patīk. Es nevarētu katru dienu visas dienas garumā strādāt kādā noteiktā vietā.”

Andreass ir veicis tālu ceļu. **1995. gadā viņš no savas dzimtās pilsētas — Salonikiem Grieķijā — pārcēlās uz Larnaku Kīprā.** Grieķijā viņš bija studējis grāmatvedību, pēc tam trīs gadus dienējis armijā. Pēc dienesta beigšanas viņam bija grūtības atrast piemērotu darbu — pat ar savu diplomu. **Tādēļ tad, kad viņš vietējā avīzē izlasīja, ka Kīprā nepieciešami brīvprātīgie dalībnieki bruņotajiem spēkiem, viņš parakstīja līgumu uz pieciem gadiem.**

Kīprā Andreass satika savu sievu Helēnu, un 1999. gadā viņi apprecējās. Helēnai jau bija divas meitas, Marija un Georgina; drīz vien piedzima arī Gianis, kuram tagad ir 9 gadi, un Andrea, kurai ir 4 gadi. Kad beidzās līgums ar armiju, Andreass sāka strādāt enerģētikas uzņēmumā. Taču tad, kad sešu cilvēku ģimenes vienīgais apgādnieks palika bez darba, dzīve kļuva grūtāka.

Atbildība par ģimeni

Andreasam zuda ticība sev. “Mana pašsajūta bija ļoti slikta,” viņš atzīst. “Es pat nevēlējos iet uz intervijām. Taču tad es uzzināju par programmu cilvēkiem ar grūtībām, ko atbalsta Eiropas Savienība. Es devos uz sociālās aprūpes dienestu un teicu, ka man ir nepieciešama palīdzība. Man vajadzēja uzturēt ģimeni.” 2006. gada jūlijā Andreass sāka dalību programmā “Arodapmācība un sociālās palīdzības saņēmēju nodarbinātības veicināšana” (*Vocational Training and Promotion of Public Assistance Recipients to Employment*), ko līdzfinansē Eiropas Sociālais fonds. “Tas ir vislabākais, ko esmu piedzīvojis,” viņš saka. “Mana dzīve pilnībā mainījās.”

“Pateicoties programmai, es kļuvu daudz mierīgāks. Man vairs nelikās, ka visi ir sazvērējušies pret mani vai aprunā mani. Es sajutos pieņemts sabiedrībā.”

Programma sastāvēja no divām daļām: divu nedēļu ilgās profesionālo un problēmu risināšanas prasmju apmācības un divu nedēļu ilgās informācijas tehnoloģiju apmācības Nikosijā. “Apmācību mērķis bija iepazīt sevi labāk un iemācīt risināt dažādas situācijas darbavietā. Tobrīd visa ģimene bija satraukta un nervoza. Pēc apmācībām es kļuvu daudz mierīgāks. Es iemācījos labāk uzvesties — es vairs nebiju dusmīgs. Man vairs nelikās, ka visi ir sazvērējušies pret mani vai aprunā mani. Es sajutos pieņemts sabiedrībā.”

Apmācības atgādināja atgriešanos skolas solā, un Andreasam vēl arvien ir mācību grāmatas. Pēc apmācībām programma viņam nodrošināja ienākumus un sociālie darbinieki palīdzēja pieteikties vakancēm. Pirmais darbs, ko viņam piedāvāja, bija pie rūpnīcas konveijera, un Andreass zināja, ka tas viņam nav piemērots. “Kad es pateicu, ka man šis darbs nepatīk, viņi neteica, ka man tas obligāti jāpieņem,” viņš pateicīgi piebilst. Visbeidzot 2007. gada maijā viņš sāka darbu *Zorbas* un kopš tā brīža nav skatījis atpakaļ. Andreass novērtē darba sniegto neatkarību un darbadevēju uzticību.

Pirmā gada laikā viņš turpināja saņemt finansiālu un morālu atbalstu. Sešus mēnešus programmas darbinieki un uzņēmuma personāla daļas darbinieki Andreasu regulāri apmeklēja, lai uzzinātu, kā viņam klājas un vai nav radušās problēmas. Gan viņš, gan darba devēji aizpildīja anketas par sasniegto progresu.

Saskarsme ar cilvēkiem

Šobrīd Andreass savus pienākumus zina ļoti labi. Katru dienu viņš ceļas pulksten 4 no rīta, ceļš līdz uzņēmumam ilgst desmit minūtes. Viņa pirmais uzdevums ir autofurgonā iekraut ratiņus ar ēdienu un piegādāt tos veikaliem, kas atrodas starp Larnaku un Nikosiju. Ap pulksten 8 viņš atgriežas rūpnīcā, lai dezinficētu transportlīdzekli un saņemtu papildu produktus un pēc tam turpinātu piegādi. Vēlāk viņš apmeklē tos pašus veikalus, lai saņemtu tukšos ratiņus, un vēlreiz atgriežas bāzē. Nikosijas satiksmes dēļ viņš reti kad atgriežas ātrāk par pusdienlaiku, savas oficiālās darbadienas beigām, taču Andreasu tas nesatrauc. Ja darba ir daudz, dažreiz viņš strādā ilgāk; Andreass saka, ka ģimenei noder samaksa par virsstundām. Viņš arī var strādāt svētdienā un darbdienā paņemt brīvdienu, tādējādi izvairoties no darbdienas satiksmes. Pildot darba pienākumus, viņš satiekas ar cilvēkiem, un viņam patīk parunāties ar veikalu pārdevējiem.

Andreasa darbadevēji novērtē gan viņa darbu, gan programmu, kas iesaistīja Andreasu darbā. “Tā ir ļoti laba programma, jo tai palīdz arī valdība,” saka *Zorbas* cilvēkresursu nodaļas vadītājs Zahariass Joannu (*Zacharias Joannou*). “Darbadevējiem nepieciešams pamudinājums, lai palīdzētu cilvēkiem.”

Mājās, ģimenes kompaktajā dzīvoklī otrajā stāvā, Andreass apskauj sievu un bērnus. Viņš pārbauda, vai Gianis, kuram patīk aizlavīties spēlēt futbolu ar draugiem, ir izpildījis mājasdarbus. “Kad Andreasam nebija darba, bija ļoti grūti,” atceras Helēna. “Apmācības ir palīdzējušas viņam sevi labāk iepazīt, un viņš ir mainījies. Viņam ir uzlabojusies pašsajūta. Dusmas ir dzīves daļa, taču tagad viņš zina, kā tās kontrolēt.”

“Mēs zinām, ka neesam vieni,” viņa piebilst. “Ir kāds, kas var palīdzēt, pat ja mums ir ģimenes problēmas, — kāds, ar ko aprunāties. Tagad mums klājas patiešām labi. Programma bija brīnums.”

Labs darbinieks saņem oficiālu atzinību

Žoltam Korcam (Zolt Korcz) patik strādāt. “Es esmu darbaholiķis,” viņš atzīst. Neatkarīgi no tā, vai viņš krāso dzīvokļa sienas košās krāsās, pieskata savus dēlus vai veic mājasdarbus, viņam ir jābūt kustībā. Kopš viņš 14 gadu vecumā pameta skolu, Žolts vienmēr ir smagi strādājis. Viņš nāk no lielas divpadsmitbērnu ģimenes Zalaegersegā, Ungārijā, un viņa vecākiem bija nepieciešami ienākumi, ko varēja nodrošināt Žolts un viņa trīs brāļi. “Mans tēvs nevarēja nopelnīt pietiekami daudz,” viņš paskaidro.

Žolts sāka darbu kā namdara mācekļis, pēc tam veica gadījumdarbus saistībā ar putnkopību un piensaimniecību. Pēc militārā dienesta pabeigšanas 1994. gadā viņš pievērsās būvniecībai — mūrēšanai un krāsošanai. “Esmu strādājis tik daudz darbu,” viņš saka. “Es darīju visu, kas bija pieejams.”

2003. gadā Žolts kopā ar savu dzīvesbiedri Aniko izveidoja ģimeni, un pēc gada piedzima viņu pirmais dēls Dāvids. Tad viņš sāka uztraukties par saviem ienākumiem. “Man nebija kvalifikācijas; lai gan es biju mūrnieks, samaksa nebija atbilstoša, un man nebija drošības sajūtas,” viņš paskaidro. Tā kā viņam nebija kvalifikācijas, samaksa bija divreiz mazāka nekā profesionāla strādnieka samaksa.

Atpakaļ skolā

Žolts regulāri apmeklēja vietējo nodarbinātības dienestu un meklēja jaunas darba iespējas. Tad viņš uzzināja par Ungārijas-Dānijas Pirmo ražošanas skolu fondu, kas pirms 15 gadiem bija nodibināts Zalaegersegā. Sākumā viņš noraidīja iespēju atkal mācīties, jo Žoltam šķita, ka viņš ir aizmirsis, kā ir jāmācās, taču Aniko pārliecināja viņu pieņemt izaicinājumu. 2006. gada jūnijā viņš sāka gadu ilgo pilna laika kursu, kas paredzēts jauniem bezdarbniekiem un cilvēkiem nelabvēlīgā sociālā situācijā; viņi iegūst profesionālu kvalifikāciju, kā arī apgūst sociālās un izglītības prasmes. Projekta ietvaros 36 dalībnieki tika apmācīti mūrnieka, kulināra un atslēdznieka arodā, projektu līdzfinansēja Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds. Atbilstoši projekta prasībām par sieviešu un romu tautības iedzīvotāju iesaistīšanu 30 % studentu bija romu tautības. 35 dalībnieki pabeidza apmācības, 31 no viņiem ieguva darbu.

Ir pārsteidzoši, bet Žolts izbaudīja katru mirkli. “Man tas patika, es nenokavēju nevienu dienu, un mans darbs bija labs. Es bieži vien strādāju ātrāk un labāk nekā mani kolēģi, jo man jau bija pieredze.

“Tagad es varu pierādīt, ka esmu kvalificēts mūrnieks, un es daudz strādāju. Es lepojos ar savu darbu, un sertifikāts rada atšķirību.”

Sociālo prasmju apgūšana arī bija noderīga. Skolotāji pievērsa uzmanību tieši man, un, ja man bija jautājumi, viņi uz tiem atbildēja. Viņi nekad neteica “nē”. Žolts bez grūtībām nokārtoja piecus gala pārbaudījumus, tostarp par veselību un drošību, kā arī tehniskajām prasmēm.

Dānijas modelis

Šo skolu 1993. gadā izveidoja ar Dānijas Izglītības ministrijas atbalstu. “Mēs nesaņemam valsts finansējumu, bet paļaujamies uz vietējiem partneriem un Eiropas Savienības atbalstu,” paskaidro projektu vadītājs Mātē Molnārs (*Máté Molnár*). Gadu gaitā skola ir palīdzējusi aptuveni 1500 jauniem cilvēkiem iegūt kvalifikāciju pieprasītās profesijās. “Arvien vairāk un vairāk jauniešiem nav pienācīgas izglītības, un mēs viņiem palīdzam apgūt prasmes, kas nepieciešamas sabiedrībā.”

Apmācību laikā skola pieņēma Žoltu darbā, un viņš saņēma minimālo algu. “Pretējā gadījumā tas nebūtu iespējams,” viņš atzīst. “Sākumā es domāju, ka man vajadzēs strādāt vairāk, lai samaksātu par apmācībām, taču es nekad to nevarētu atļauties, ja man būtu jāmaksā pašam.” Dalībnieki palīdzēja atjaunot ēkas ap bijušo sākumskolu, kuras telpās atrodas fonds; tās tagad būs jaunās klašu telpas.

Sezonas darbs

“Žolts ir izcils mūrnieks,” saka Mātē. “Viņa darbs ir ļoti labs. Taču būvniecības nozarē ziemā darbs apstājas, un darbadevēji atlaiž darbiniekus. Viņš ir šis pieejas upuris, un mēs vēlētos to pārtraukt. Ģimenēm bez finanšu līdzekļiem šī ir liela problēma.” Skola palīdz studentiem gan meklēt darbu, gan saņemt pabalstu.

Žolta dzīvesbiedre agrāk strādāja lielā restorānā par apkopēju un ēdiena piegādātāju, taču tagad viņa vēl ir dekrēta atvaļinājumā pēc otrā dēla — gadu vecā Ādama — piedzimšanas. “Nav viegli atrast bērnodārzu, jo nav pietiekami daudz vietu,” paskaidro Aniko, kura nāk no muzikālas romu ģimenes — viņas radnieki spēlē čigānu orķestri. Taču tā kā Žolts ir profesionāls darbinieks, viņa ģimene ieguva tiesības saņemt lielāku sociālo dzīvokli. Turklāt dzīvokli palīdzēja iegūt arī algas paaugstinājums.

Žolts saka, ka ir patiešām laimīgs. “Viss beidzās ļoti labi. Man vajadzēja kvalifikāciju, jo bez tās es nevarēju pierādīt, ka varu paveikt darbu. Tagad es varu pierādīt, ka esmu kvalificēts mūrnieks, un es daudz strādāju. Es lepojos ar savu darbu, es to mīlu, un sertifikāts rada atšķirību. Es nekad negarlaikojos, jo mēs strādājam dažādās vietās un darām dažādus darbus. Es vienmēr esmu strādājis — es nekad neesmu sēdējis mājās. Man patīk mana profesija, un es vienmēr esmu vēlējies iegūt kvalifikāciju, labāku darbu un lielāku algu. Es vēlos rūpēties par savu ģimeni. Viņi man ir pirmajā vietā.”

“Mēs bijām ļoti priecīgi, kad Žoltam piedāvāja šo iespēju,” apstiprina Aniko. “Fonda sūtītā vēstule bija kā brīnums — šis gadījums liecina, ka brīnumi notiek!”

leguldījums labā naktsmierā

“Es esmu ziņkārīgs. Man patīk strādāt. Tagad es katru dienu iemācos kaut ko jaunu — es mācos risināt problēmas. Tas mani apmierina,” smaidot saka **Daniels Deliss** (*Daniel Dellisse*). “Man ļoti paveicās — taču ir jābūt vēlmei strādāt.”

Kopš 1987. gada Daniels strādā uzņēmumā, kas ražo un eksportē būvniecības nozarei paredzētus polivinilhlorīda produktus; tas atrodas Rūselarē, Beļģijas ziemeļos. Ražošana notiek nepārtraukti, un 21 gadu viņš strādāja naktsmaiņā — sākumā kā iesaiņotājs, vēlāk kā tehniķis, kas pārraudzīja plastmasas veidņu presēšanu logu rāmjiem un durvīm. Taču pirms diviem gadiem nedabiskais dienas un nakts režīms kļuva jūtams, un Daniels vairs nevarēja tik viegli aizmigt.

Pārqualificēšanās programma, ko līdzfinansē Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds, palīdzēja Delisu mājāsaimniecībā atjaunot mieru.

“Man tā kļuva par lielu problēmu, un ārsts kā labāko risinājumu ieteica strādāt dienas laikā,” Daniels atceras. “Viņš man piedāvāja miega zāles, taču es nevēlējos lietot medikamentus.” Viņš nebija vienīgais miega traucējumu upuris — tie ietekmēja arī viņa ģimenes dzīvi. Sestdienās viņam vajadzēja atgūt piektdienas naktī zaudēto miegu, tādēļ viņš nevarēja izbaudīt nedēļas nogali kopā ar savu sievu Dinu vai nodarboties ar pāra aizraušanos — soļošanu un pārgājieniem.

Darba piedāvājumu trūkums

Daniels visu mūžu ir smagi strādājis. Kad viņam bija deviņi gadi, nomira Daniela tēvs; mātei vienai bija jāaudzina četri dēli. 14 gadu vecumā viņš pameta skolu, lai apgūtu namdara arodu. “Mums kaut ko vajadzēja likt galdā,” viņš paskaidro. Viņš veica dažādus darbus, tostarp kāda autoražotāja rūpnīcā strādāja pie konveijera, taču šis darbs viņam nemaz nepatika. 1979. gadā viņš apprecējās, bet drīz vien būvniecības uzņēmums, kurā viņš strādāja, bankrotēja, un Daniels palika bez darba.

“Atrast darbu bija ļoti grūti,” viņš atceras. Tādēļ tad, kad radās iespēja strādāt naktsmaiņā uzņēmumā *Deceuninck*, viņš ar prieku to pieņēma. “Tas bija vienīgais interesantais piedāvājums, un es uzreiz varēju sākt strādāt... Un mums bija nepieciešama nauda.”

“Man patīk strādāt. Tagad es katru dienu iemācos kaut ko jaunu — es mācos risināt problēmas. Tas mani apmierina.”

Nesen bija piedzimis viņu meita Sāra (*Sarah*), Dina varēja strādāt pēcpusdienās, Daniels no rīta varēja gulēt, un tādējādi varēja sadalīt laiku Sāras pieskatīšanai.

Kad Daniels kļuva vecāks, viņš pamanīja pārmaiņas. Ņemot vērā ārsta ieteikumu, viņš vērsās pie darbadevēja ar lūgumu mainīt darba grafiku. Taču viņam vajadzēja pierādīt, ka viņš var veikt citu darbu, kam nepieciešama jauna apmācība, jo darba iespējas citās uzņēmuma daļās bija ierobežotas. “Bija pagājuši vairāki gadi, kopš biju lietojis iekārtas, un tagad viss notiek automatizēti. Uzņēmums paziņoja, ka viņiem ir darbavieta, taču vispirms bija jāuzlabo prasmes.” *Deceuninck* iesaistīja viņu pārkvalificēšanās programmā “Izcila mācīšanās” (*Excellent Learning*), ko īsteno Flāmu valsts nodarbinātības dienests (*Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding — VDAB*). “Tas bija izaicinājums, taču bija patīkami atkal iepazīt iekārtu darbību,” saka Daniels.

Apmācības palīdzēja viņam iegūt amatu uzņēmuma izpētes un apmācību centrā. Daniels pārbauda PVC rāmjus, māca neatkarīgos apakšuzņēmējus presēt un piemērot logus un durvis, kā arī pēta jaunas metodes un materiālus. “Šajā darbā visu laiku ir jauninājumi. Uzņēmumam ir jāievieš jauninājumi, lai paplašinātos, un šī joma man vienmēr ir šķitusi interesanta. Man patīk mans darbs, un es vienmēr esmu centies uzlabot savas prasmes. Nav patīkami iet uz darbu piespiedu kārtā,” viņš norāda. Kopā ar citiem inženieriem, ierēdņiem un operatoriem viņš ir dalījies savās zināšanās ar apmeklētājiem no uzņēmuma filiālēm citās Eiropas valstīs.

Dzīves baudīšana

Daniela jaunais dienas režīms sākās 2008. gada janvārī. “Man vajadzēja piecus mēnešus, lai atkal sāktu labi gulēt,” viņš atceras. “Sākumā es modos pēc trim vai četrām stundām. Mana sieva teica man palikt gultā, taču es to nevarēju. Es cēlos augšā un skatījos televizoru, taču pēcpusdienā es biju ļoti noguris.” Tomēr jau jūnijā viņš spēja naktī gulēt sešas stundas. “Mana dzīve ir pilnībā mainījusies,” viņš paziņo. “Galu galā, nakts ir paredzēta gulēšanai.”

Daniela darba nedēļa ilgst 40 stundas, un piektdienu pēcpusdienās darbs beidzas agrāk. “Es varu pavadīt vairāk laika kopā ar sievu, un nedēļas nogales ir brīvas. Es vairāk izbaudu dzīvi.” Viņi ir pievienojušies soļošanas klubam un sestdienās un svētdienās

regulāri dodas 20 un 30 kilometrus garās pastaigās Flandrijā un Nīderlandē. Sešu mēnešu laikā kopš dienas darba sākšanas viņi ir veikuši 900 kilometrus; Daniela mērķis ir paveikt nepārtrauktu gājienienu 100 km garumā. Viņš ir atsvaidzinājis savas namdara prasmes, lai renovētu mājas telpas. Šķiet, ka vienam cilvēkam šo nodarbu būtu pietiekami, taču Daniels ir arī kaislīgs žubišu audzētājs. Viņš cenšas saviem putniņiem iemācīt vienkāršas melodijas un piedalās sacensībās — to uzvarētāji vienas stundas laikā var nodziedāt pat 800 dziesmas.

Lai gan Danielam katru mēnesi pienākas papildu brīvdiena, viņš to reti izmanto. “Man ir labi kolēģi, un nedēļa paiet tik ātri, ka man nav laika domāt par brīvdienām.”

Karjeras izaugsme

“Man patīk mans darbs,” saka **Biliana Filipova (Biliana Filipova)** no Dupnicas, Bulgārijā. “Es nepārtraukti pārvietojos, un katra diena ir citāda.”

Viņa ir lielas uzpildes staciju ķēdes reģionālā vadītāja, un 33 gadus vecā sieviete pavada daudz laika, ceļojot uz kādu no 19 uzpildes stacijām. Viņas pienākumos ietilpst staciju ikdienas darbības uzraudzīšana, t.i., personāla pārvaldība, aprīkojuma apkopes nodrošināšana, krājumu papildināšana, juridisko jautājumu risināšana, kā arī ārkārtas situāciju, piemēram, plūdu, risināšana.

Iepriekš viņa vadīja vienu staciju un 2008. gada martā ieguva paugstinājumu. “Atbildība ir lielāka,” viņa saka. “Taču es zināju, kādi pienākumi jāveic, jo jau iepriekš biju aizvietojusi reģionālo vadītāju.”

Viņa apraksta īpašības, kas nepieciešamas šajā darbā: “Es varu saglabāt mieru un ātri reaģēt — tas ir svarīgi. Man bieži vienlaicīgi ir jāveic vairāki darbi. Man jānosaka prioritātes un jābūt organizētai. Darbs ir atbildīgs. Man vienai ir jāpieņem lēmumi, un tie var dārgi maksāt.” Turklāt jāņem vērā drošības apsvērumi, viņa piebilst: “Piemēram, degvielas piegādes automobiļiem ir jāievēro pareizās procedūras. Pastāv potenciālas briesmas.”

Virziena maiņa

Biliana sākotnēji studēja rūpniecības celtniecību ar specializāciju apģērba ražošanas tehnoloģijās. Viņa pabeidza piecus gadus ilgās mācības un ieguva maģistra grādu; drīz piedzima viņas meitiņa Joanna. “Pēc tam es trīs gadus nestrādāju,” viņa saka. “Taču man drīz apnika visu laiku pavadīt mājās. Es esmu dinamiska persona, un man patīk ar kaut ko nodarboties. Es ātri kļūstu nemierīga.”

Viņa sāka strādāt tekstilrūpniecībā — darbā, kas saistīts ar viņas studijām. “Es rūpnīcās strādāju par tehnoloģi.” Taču pēc pusotru gadu ilga darba divos dažādos uzņēmumos viņa saprata, ka vēlas darīt ko citu. “Dažreiz nepieciešamas pilnīgas pārmaiņas, lai cilvēks būtu apmierināts. Lai es gūtu enerģiju, man bija nepieciešams jauns izaicinājums.”

Viņa uzzināja, ka ir iespēja strādāt *Petrol* — iepriekš valstij piederējušā uzņēmumā, kurš vēl joprojām ir viens no lielākajiem degvie-

“Apmācības man palīdzēja darba jomā, kā arī sniedza vispārīgas prasmes. Es esmu apmierināta ar to, ko uzņēmumā esmu sasniegusi.”

las uzpildes staciju tīkliem Bulgārijā. Viņai piedāvāja darbu administrācijā, taču viņa izvēlējās kasieres darbu. “Es nevēlējos uzreiz ieņemt vadošu amatu. Vēlējos sākt no zemāka līmeņa, jo es neko nezināju par šo uzņēmumu.”

Šai rīcībai bija panākumi. Viņa sāka strādāt 2002. gadā, un drīz vien saņēma paaugstinājumu. “Kasiera darbs man ļoti palīdzēja. Tagad es zinu šī darba pienākumus. Es zinu, ko vadītāji parasti nepamana.”

Apmācības jaunajam amatam

Viņa piedalījās vairākās intensīvās apmācībās, ko līdzfinansēja Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds. Apmācības sastāvēja no komandas veidošanas, lomu spēlēm, diskusijām un problēmu risināšanas uzdevumiem. Tie palīdzēja viņai attīstīt prasmes, kas nepieciešamas šim amatam neatkarīgi no tā, vai jāsaskaras ar cilvēkiem, jāpieņem lēmumi, jānosaka prioritātes vai jārisina problēmsituācijas.

“Apmācības man palīdzēja darba jomā, kā arī sniedza vispārīgas prasmes. Tās man lika padomāt par to, kā tiek risinātas noteiktas problēmas,” viņa saka. “Es esmu apmierināta ar to, ko uzņēmumā esmu sasniegusi. Es esmu saņēmusi paaugstinājumus. Daudz cilvēku pauduši atzinību par manu darbu, un es to novērtēju.”

Domājot par nākotni, Biliāna saka: “Es neesmu pārliecināta, ko tieši vēlos, taču es zinu, ka vēlos turpināt pilnveidot un attīstīt sevi. Vispirms man sevi jāpierāda šajā amatā.”

Mājas dzīve ir tikpat rosīga. Šobrīd viņa kopā ar vīru renovē ģimenes māju — tas ir ilgstošs projekts. “Mēs sākam renovāciju pirms pieciem gadiem,” viņa saka. Blakus vīra vecāku mājai pāris ir uzcēlis savu māju, taču darba vēl ir daudz. “Mēs esam uzbūvējuši otro stāvu, taču, pirms tur varēsim dzīvot, jāveic daudz darbu,” viņa saka un piebilst, ka pirms dažiem gadiem viņi visi trīs dzīvoja vienā istabā, kamēr notika remontdarbi.

Pārējais laiks pāriet, pieskatot Joannu, kurai tagad jau ir 10 gadi, un apmeklējot citus ģimenes locekļus. “Man ir divas jaunākas māsas un svainis. Mēs dzīvojam netālu cits no cita, un mums ir tuvas attiecības. Nedēļas nogalēs visas ģimenes tiek ar vecākiem.

Manas prioritātes ir mana ģimene un darbs. Es smagi strādāju, lai mēs būtu nodrošināti,” viņa saka.

Zināšanu atjaunošana

Peters Mellers (Peter Meller) un viņa sieva Olga iekārtojas savā jaunajā mājā Magdeburgā, Saksijā-Anhaltē, Vācijas austrumos, kur Peters nesen sāka strādāt par programmētāju nelielā inženieru uzņēmumā.

Dzimtajā Rumānijā viņš studēja inženiermehāniku un strādāja šajā jomā; taču 2008. gadā, kad viņš šajā uzņēmumā bija praksē, Peters šajā jomā nebija strādājis jau 15 gadus.

1990. visa viņa ģimene — vecāki, brālis, māsa, kā arī pirmā sieva un dēls — atgriezās pie savām saknēm Vācijā. “Mēs pārcēlāties finansiālu iemeslu dēļ. Tobrīd Rumānijā bija grūti nopelnīt iztiku. Mēs gribējām pamest valsti jau agrāk, taču tas nebija iespējams.” Situācija mainījās, kad sabruka komunistiskais režīms. “Tajā laikā pārcēlās visa mūsu ģimene un draugi,” saka 48 gadus vecais vīrs.

Lejupslīdes upuris

29 gadu vecumā ierodoties Bergišgladbahā, netālu no Ķelnes, viņš atrada inženiermehāniķa darbu nelielā uzņēmumā. Taču Vācijas tehnikas nozare tobrīd piedzīvoja lejupslīdi, un 1993. gadā viņš zaudēja darbu.

Tā kā cerības atrast citu darbu šajā jomā nebija lielas, viņš nolēma, ka pārkvalificēšanās varētu palīdzēt. Viņš apguva datorzinības. “Pirms tam es nebiju īpaši saskāries ar datoriem,” saka Peters.

Pēc tam viņš sāka izstrādāt apmācības, kurās tiek izmantoti datori, un strādāja kā ārštata darbinieks. “Tas pilnībā atšķīrās no mana iepriekšējā darba,” viņš saka. “Es strādāju nelielā uzņēmumā, kas izstrādāja apmācības lieliem uzņēmumiem, kuri vēlējās saviem darbiniekiem iemācīt pazīstamas programmatūras lietošanu.”

Viņš šo darbu veica pāris gadus, un pēc tam kopā ar četriem partneriem izveidoja savu uzņēmumu. Taču pēc laika pieprasījums sārūka, un viņš atkal pievērsās līgumdarbiem. Šādi viņš strādāja no 2001. līdz 2007. gadam, tomēr neregulārais darbs viņu neapmierināja. “Es varēju kādam projektam veltīt trīs mēnešus un pēc tam vairākus mēnešus sēdēt bez darba,” saka Peters. “Es šim darbam neredzēju nākotni.”

Tajā laikā Vācijas tehnikas nozarē sākās uzplaukums, un Peters ceļoja, ka tā varētu būt iespēja atgriezties pie vecās profesijas. Taču

“Iepriekš man bija daudz zināšanu un prasmju, taču es nezināju, kā citiem par tām pastāstīt. Varu pilnīgi droši apgalvot, ka apmācības mainīja manu dzīvi.”

tad, kad viņš pieteicās inženiermehāniķa darbam, nesen gūtas pieredzes trūkums kļuva par problēmu.

Zināšanu papildināšana

Apmācību programma, ko līdzfinansēja Eiropas Savienība un Eiropas Sociālais fonds, palīdzēja viņam atsvaidzināt un papildināt zināšanas un prasmes inženiermehānikas jomā. Šis kurss bija viens no 18 AQUA (*Akademikerinnen und Akademiker Qualifizieren sich für den Arbeitsmarkt* — Akadēmiķi kvalificējas darba tirgum) kursiem, ko organizēja visā valstī; katrs kurss bija veltīts noteiktai profesionālajai nozarei. Sadarbībā ar universitātēm šis kurss sniedza iespēju jau kvalificētiem cilvēkiem papildināt zināšanas un uzlabot darba iespējas.

Kurss, ko apmeklēja Peters, 10 semestrus ilgu augstākā līmeņa programmu ietilpināja 10 mēnešos. “Es bija pārsteigts, cik daudz es biju aizmirsis, taču es biju nedaudz atvieglots, jo cilvēki, kas ieguvuši izglītību nesen, arī to bija aizmirsuši,” viņš saka. Peters arī ieguva informāciju par jaunāko attīstību inženiermehānikas jomā, jo īpaši par datoru izmantošanu — viņa sākotnējo studiju laikā šis temats tikpat kā netika apskatīts.

Papildus akadēmiskajai apmācībai tika piedāvātas arī darba iegūšanai nepieciešamās praktiskās iemaņas, piemēram, sevis prezentēšana, ķermeņa valoda un saziņa, pieteikšanās darbam un sagatavošanās intervijām. Peters pamanīja lielas pārmaiņas savās personiskajās iemaņās. “Es varēju iet uz intervijām un atbildēt uz jautājumiem. Tagad es esmu daudz pašpārliecinātāks.”

Sarežģīts uzdevums

Peters varēja izmantot savas uzlabotās prasmes, trīs mēnešus esot praksē uzņēmumā, kur viņš tagad strādā. Uzņēmums specializējas kvalitātes nodrošināšanas procesu izveidē autobūves nozarē. “Es sapratu, ka jaunās zināšanas bija būtiskas. Man lūdza izpildīt ļoti sarežģītu programmēšanas uzdevumu. Viņi man iedeva uzdevumu, kas nebija steidzams; viņi uzskatīja, ka es nespēju to paveikt. Tā kā es tomēr ar to tiku galā, viņi bija pārsteigti.”

Kad 2008. gada oktobrī beidzās prakse, viņam piedāvāja pastāvīgu darbavietu. Tagad viņš strādā kā programmētājs inženierme-

hānikā; darbā tiek apvienotas viņa inženiera un programmētāja prasmes.

“Iepriekš man bija daudz zināšanu un prasmju, taču es nezināju, kā citiem par tām pastāstīt,” saka Peters. “Varu pilnīgi droši apgalvot, ka apmācības mainīja manu dzīvi. Tagad es jutos daudz drošāk un cerīgi raugos nākotnē.”

**Izglītība
un apmācība**

Tradīciju vērtība

Sibiu ir vēsturiska pilsēta Transilvānijā. Gadsimtu gaitā šim apgabalam pāri gājuši romieši, turki, huņņi un sakši, un to atstātais mantojums pievilina kultūras baudītājus gan no tuvienes, gan tālienes. Taču antropoloģi [Moniku Stroji \(Monica Stroe\)](#) ar šo apgabalu saista profesionāla interese.

“Es pētu Dienvidtransilvānijā atstāto sakšu mantojumu,” saka 24 gadus vecā pētniece. “Pirms sešiem mēnešiem es sāku savas doktorantūras studijas.”

Viņa pēta to, kā kultūras un tūrisma nozares izmanto apgabala bagātīgo un dažādo vēsturi un tradīcijas. “Sakšu apgabalus es izvēlējos personīgu iemeslu dēļ,” viņa saka. “Es piedzimu un uzaugu pilsētā, kuru dibināja sakši, tajā ir saglabāti daudzi viduslaiku aspekti. Taču es vienmēr esmu uzskatījusi, ka Sibiu savu mantojumu ir izmantojusi vislabāk.”

Precīzi restaurēts viduslaiku pilsētas centrs ir viena no Sibiu tradicionālajām apskates vietām. Pilsēta 2007. gadā bija Eiropas kultūras galvaspilsēta, un tajā notiek dažādi starptautiski atzīti pasākumi. Monikai šis bija ideāls brīdis, lai veiktu gadījuma izpēti. “Es vēlējos uzzināt, kā Sibiu attīstīja savu “zīmolu” un kā tas ietekmēja apkārtnes apgabalus.”

Viņas pētījums aptver plašu apgabalu Dienvidtransilvānijā. “Mani interesē lauku apgabali — tas, kādā veidā tie sevi reklamē kā kultūras objektus,” viņa saka. “Vēl viens svarīgs aspekts ir etniskais paradokss,” viņa turpina. “Pilsētas mērs ir vācietis, taču tikai 1,6 % apkārtnes iedzīvotāju ir vācu izcelsme — šis fenomens ir raksturīgs visam reģionam.”

Akadēmiskās izpētes laiks

Monika savas doktorantūras studijas sāka pēc tam, kad bija ieguvusi maģistra grādu nacionālisma un etnisko attiecību studijās Centrāleiropas universitātē Budapeštā. Pēc kvalifikācijas iegūšanas viņai bija skaidrs, ka vēlas turpināt studēt saistītas tēmas. “Manā maģistra darbā bija apskatīta etnisko grupu dinamika, reģionālās identitātes un konflikti,” viņa saka. “Tas man sniedza vairāk zināšanu par etnisko grupu atšķirībām. Mani interesē, kā ir veidotas identitātes.”

Tomēr, kad viņa atgriezās Bukarestē, kur bija studējusi iepriekš, akadēmiskās pētniecības iespēju bija maz un tās nebija pietieka-

“Šī stipendija man tiešām bija ļoti svarīga. Tā sniedza man iespēju palikt savā izvēlētajā jomā. Es nevarētu sākt doktorantūras studijas bez tās.”

mi atalgotas. Viņa apsvēra iespēju mainīt virzienu: “Es sāku prātot par pāriešanu tirgus izpētes jomā. Tas būtu kompromiss, taču turpināt studijas, kā izskatījās, finansiāli nebija iespējams.”

Kā palīdzība nāca stipendija, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība. “Šī stipendija man tiešām bija ļoti svarīga. Tā sniedza man iespēju palikt savā izvēlētajā jomā. Es nevarētu sākt doktorantūras studijas bez tās.”

Monika saņem ikmēneša stipendiju, ar ko trīs studiju gadus segt savas dzīvošanas izdevumus. Tā sniedz arī iespēju pavadīt astoņus mēnešus ārvalstu universitātēs visā Eiropas Savienībā un nodrošina piekļuvi bibliotēkām un materiāliem, kas ir būtiski Monikas darbā. “Šīs mobilitātes iespējas manā izpētē ir ļoti būtiskas,” viņa saka. “Tās sniedz man iespēju ceļot. Es varu piekļūt svarīgiem arhīviem un gūt plašāku perspektīvu.”

Kā daļu no programmas viņa rakstīs publikācijas akadēmiskiem žurnāliem un strādās ar profesoriem. “Tas dod man labu pieredzi un atbalstu, kas man ir nepieciešams, lai koncentrētos uz ilgtermiņa lauka izpēti.” Raugoties nākotnē, viņa saka: “Es ceru, ka doktorantūras studijas atvērs jaunas durvis. Vēlos uzlabot savas pētniecības iemaņas un nostiprināt savas teorētiskās zināšanas. Ideālā gadījumā es vēlētos vēlāk strādāt kopienu attīstības jomā. Bet tagad ir pats sākums, es koncentrējos uz savu izpēti,” viņa noslēdz.

Atbalsts radošai darbībai

“Mani vienmēr ir interesējušas radošas aktivitātes,” saka [Harri Hännpö \(Harri Haanpää\)](#) no Helsinkiem, Somijā. Viņa aizraušanās bija zīmēšana un fotografēšana, un viņš jau agri izlēma, ka vēlas strādāt radošā jomā. “Kad biju mazs, vēlējos kļūt par ilustratoru. Sākumā es zīmēju komiksus, bet tad ieinteresējos par citiem zīmēšanas veidiem.”

“Deviņu gadu vecumā es izlēmu, ka vienīgais veids, kā vēlos pelnīt iztiku, ir strādāt par komerciālo ilustratoru,” viņš piebilst.

Harri plānoja apgūt vietējā koledža piedāvāto komerciālās ilustrēšanas kursu. Tomēr, kad viņš beidza savas mācības skolā, šis kurss jau bija beidzies. “Pēc tam es mazliet mainīju virzienu,” viņš saka. Sasniedzis 15 gadu vecumu, viņš iestājās jūrskolā un pēc tam strādāja par šefpavāru uz komerciālajiem kuģiem.

Trīs gadus vēlāk viņš izlēma, ka dzīve jūrā nav domāta viņam un ka viņš vēlas atkal darīt kaut ko radošu. 1995. gadā viņš Voionmä koledžā uzsāka filmu studiju kursu. “Es aizrāvos ar fotografēšanu,” saka Harri. “Es fotografēju visu, kas kustējās.”

Praktiskā pieredze

Vēlāk viņš pārcēlās atpakaļ uz Helsinku apvidu un sāka strādāt Somijas mūzikas kanālam. “Es sāku strādāt bez pārtraukuma. Es darīju visu — apgaismošanu, kameras, kontroles,” viņš saka. Harri strādāja arī pie mūzikas klipu veidošanas un sāka darboties kā režisors. “Man tas tiešām patika, jo es vienmēr vēlējos uzzināt vairāk.”

Šīs pieredzes dēļ Harri Losandželosā ieguva amatu uzņēmumā *Hollywood Express*, televīzijas šovā par mūziku, filmām, populāro kultūru un slavenībām, un pirms atgriešanās Eiropā viņš pusotru gadu pavadīja Amerikas Savienotajās Valstīs. Harri uzsāka Eiropas maģistra studijas multimediju un audiovizuālās uzņēmējdarbības vadīšanā (*European Masters in Multimedia and Audiovisual Business Administration — EMMABA*), studējot Atēnās, Grieķijā, un vēlāk Lapzemē — atpakaļ Somijā. “Šajā programmā es iemācījos producēt un iepazīnos ar daudziem cilvēkiem no visas Eiropas.”

Pēc šī kursa beigšanas, 2000. gadā, viņš nodibināja pats savu producēšanas uzņēmumu *DreamMill*. “Mans mērķis vienmēr ir bijis nodibināt pašam savu uzņēmumu. Vienīgais jautājums bija — kad,”

“Esmu sapratis, ka zināšanu nekad nevar būt par daudz. Šī ir joma, kas ātri mainās, un man ir jāspēj sacensties ar jaunajiem absolventiem.”

viņš saka. Viņš režisē, producē un filmē televīzijas šovus, mūzikas videoklipus, komerciālās filmas un mobilās televīzijas raidījumus.

Pašam Harri sava uzņēmuma darba priekšrocības ir skaidras. “Man ļoti patīk radīt,” viņš saka. “Ja tu strādā pie kāda cita, tev ir sasietas rokas. Tas, ka man pieder savs uzņēmums, nozīmē, ka man ir vairāk brīvības darīt to, ko vēlos. Es vienmēr gribu strādāt kvalitatīvi. Es gribu skatīties labas kvalitātes televīziju. Ir labi par to saņemt naudu, bet tas nav galvenais.”

Pastāvīga attīstība

Harri ir aizrautīgs izglītošanās un mācību aizstāvis. “Esmu sapratis, ka zināšanu nekad nevar būt par daudz. Šī ir joma, kas ātri mainās, un man ir jāspēj sacensties ar jaunajiem absolventiem. Pieredzei šajā nozarē nav lielas nozīmes,” viņš saka.

No 2005. līdz 2006. gadam viņš apguva praktiskās apmācības kursu masu informācijas līdzekļu privātuzņēmējiem. *MEDA* kurss, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība, palīdzēja viņam attīstīt savas iemaņas un paplašināt uzņēmējdarbību. “Es vēlējos teorētiskāku viedokli,” saka Harri. “Tas bija par uzņēmuma vadīšanu un par to, kā producēt.” Līdz ar apmācību viņš ieguva jaunus kontaktus, kas viņa uzņēmumam pavēra plašākas iespējas. “Es ļoti daudz ieguvu no šī kursa. Es iemācījos no jauna neizgudrot ritēni un koncentrēties uz lietu vienkāršošanu,” viņš saka.

Harri darbībā šim kursam bija tieša nozīme. “Tas bija lieliski, jo es varēju nekavējoties izmantot dzīvē to, ko biju iemācījies, un apsvērt, kā tas varētu palīdzēt manā uzņēmējdarbībā.” Tagad viņš ar prieku turpina savas mācības, nākamais solis ir maģistra līmeņa akadēmiskais grāds. “Kādu dienu es vēlos kļūt par skolotāju un nodot savas zināšanas tālāk,” viņš piebilst.

Tomēr Harri galvenais mērķis joprojām ir skaidrs. “Mana motivācija ir vienkārša: vienmēr producēt arvien labāku darbu.”

Ārā no mežiem

Ir septembris laukos, Boelhes apvidū, mazā ciematā 40 km attālumā no Porto pilsētas Portugāles ziemeļos. Spīd saule, un **Marija Balbina** (*Maria Balbina*) nāk caur glīti sastādītu jauno koku rindām, pārbaudot stumbru stāvokli, šur un tur nogriežot pa kādam zaram.

Marija strādā savos mežos, kad neatrodas savā pilnas slodzes darbā, — viņa ir 18 apkaimes skolu grupas administrācijas vadītāja. “Es vienmēr esmu bijusi ļoti aktīva,” viņa saka. “Bērnībā es darbojos mūzikas, teātra, deju, baznīcas un sporta nodarbībās.”

Tagad 59 gadus vecās sievietes dienas kārtība ir aizpildīta ar ārpusdarba aktivitātēm: darbošanās vietējā politikā, bērnu metodiskā vadīšana, vietējās attīstības aģentūras vadīšana, skolu darbinieku reģionālās nodaļas padomes priekšsēdētājas amats un dalība vietējo mežu īpašnieku asociācijas komitejā — papildus rūpēm par diviem pieaugušajiem bērniem un vīru.

Tomēr meži un darbs ar zemi joprojām ir lolota nodarbošanās. Viņas vecākiem piederēja ferma, un viņi nodarbojās ar mežkopību — šo tradīciju Marija ar prieku turpina. Norādot uz auglīgajiem mežiem visapkārt, viņa saka: “Mani vecāki vienmēr mācīja mani cienīt un novērtēt dabu. Es uzaugu šajā vidē, tāpēc pilnībā identificējos ar laukiem.” Pēc skolas beigšanas viņa studēja ķīmisko tehnoloģiju Porto universitātē. Tomēr Marija atgriezās pirms studiju kursa pabeigšanas. “Tas nebija tas, ko es vēlējos darīt,” viņa saka. “Man pietrūka šīs vietas, tādēļ es atgriezos.”

Mantotā zeme

1973. gadā Marija vietējā skolā ieguva administratīvā darbinieka amatu un sāka strādāt pilnas slodzes darbu. “Mani vilināja darbs ar jauniešiem, bet es negribēju kļūt par skolotāju. Vēl viena priekšrocība bija tā, ka tas bija tuvu manam ciematam, maniem vecākiem un draugiem.”

Tomēr, kad 1984. gadā viņa mantoja vecāku zemi — aptuveni 18 hektārus lauksaimniecības zemes un tādu pašu mežu platību —, viņa konstatēja, ka to ir grūti apvienot ar pārējām aktivitātēm. Deviņus gadus zeme stāvēja neskarta. “Tas bija “gaidstāves” režīms. Es nezināju, kā ar to tikt galā,” viņa saka. “Man nebija laika, ko tai veltīt, un es nevarēju atrast nevienu citu, kas to darītu. Es nezināju, ko darīt šajā situācijā. Zeme aizauga.”

“Meži ir ilgtermiņa projekts. Ļoti svarīgi ir saglabāt tradīcijas. Es ceru tādu pašu interesi nodot arī saviem bērniem.”

Tomēr Marija bija apņēmusies to neatstāt novārtā. “Es kaunējos no stāvokļa, kādā biju nonākusi. Vēlējos kaut ko darīt, tāpēc sāku sazināties ar citiem mežu īpašniekiem, lai lūgtu padomu.” Līdz 1993. gadam reģiona mežu īpašnieki bija formāli izveidojuši asociāciju, un Marija bija viena no kopuzņēmuma dibinātājiem. “No grupas izveidošanas bija daudz ieguvumu,” viņa piebilst. “Un mēs uzzinājām, ka mežu attīstīšanai un vadībai bija pieejami Eiropas Savienības fondi.”

Īpašnieku apvienšanās

Šī asociācija palīdz īpašniekiem novērtēt mežu kvalitāti un to vērtību, sagatavot finansēšanas pieteikumus un īstenot kopējos projektus, kā arī nodrošina mežsaimniecību vadības apmācības. Tā palīdz arī apvienot īpašnieku zemes lielākos zemes gabalos, jo viņiem bieži vien pieder vairāki mazi īpašumi. “Mēs izveidojām apmaiņu starp dalībniekiem, lai viņi varētu savas zemes pārvaldīt kopā,” Marija saka. “Lielāki zemes gabali ir ienesīgāki, un tos ir vieglāk pārvaldīt un aizsargāt pret ugunsgrēkiem.”

Laikā no 1996. līdz 2008. gadam Marija apmeklēja vairākus ES līdzfinansētos kursus, apgūstot gan koku apciršanas un stādīšanas prasmes, gan arī zināšanas par meža ugunsgrēku novēršanu un kontroli un mežsaimniecības produktu tirdzniecību. Šie kursi sniedza viņai nepieciešamās zināšanas, lai pārņemtu savas zemes kontroli un atsāktu to pareizi pārvaldīt. Savstarpēji sadarbojoties, asociācijas dalībnieki ir saņēmuši piekļuvi ES fondiem, lai savā apgabalā sāktu projektus.

Marija pati ir no jauna apstādījusi savu zemi ar ienesīgām koku sugām un iztīrījusi mirušās audzes. “Meži ir ilgtermiņa projekts,” viņa saka. “Ļoti svarīgi ir saglabāt tradīcijas. Saikni ar zemi es mantoju no saviem vecākiem un ceru tādu pašu interesi nodot saviem bērniem.”

Karjera jaunievedumu jomā

Ciktāl vien viņš spēj sevi atcerēties, *Simoni Rosi (Simone Rossi)* vienmēr ir fascinējusas visas mehāniskās lietas. “Bērnībā mani vienmēr interesēja mašīnas, lidmašīnas un tehniskās lietas,” saka 30 gadus vecais vīrietis no Montekastello di Vibio, viduslaiku pilsētiņas, kas uzbūvēta uz vienas no Itālijas reģiona Umbrijas kalnu nogāzēm.

“Es vēlējos uzzināt vairāk par to, kā mašīnas patiesībā darbojas,” viņš turpina. Pēc vidusskolas pabeigšanas Simone izlēma studēt mašīnbūvi netālu esošajā Perudžas universitātē, un viņa interese kļuva vēl dziļāka. “Es nemācījos tikai tāpēc, lai noliktu eksāmenus. Es patiešām vēlējos uzzināt, kā lietas būtībā darbojas,” viņš saka. “Es sāku saskatīt, ka matemātika, fizika un ķīmija ir visa pamatā, un vēlējos uzzināt vairāk par šīm zinātnēm.”

Kad Simone 2005. gadā absolvēja universitāti, viņš zināja, ka vēlas veidot karjeru radniecīgā nozarē. Tomēr viņš konstatēja, ka ir grūti atrast piemērotu darbu. Kādu laiku Simone bija bezdarbnieks; tad pastrādāja apdrošināšanas sabiedrībā un dažos citos uzņēmumu administratīvos amatos. “Es zināju, ka negribu darīt tos darbus ilgstoši. Bet ir grūti atrast darbu mašīnbūves nozarē, it īpaši šajā reģionā,” viņš saka. “Inženieri ir pieprasīti, bet nevis tāpēc, lai nodarbotos ar mašīnbūvi.”

Stimuls darba devējiem

Kā palīdzība nāca pētniecības dotāciju programma, ko līdzfinansēja vietējais reģions un Eiropas Savienības Sociālais fonds. Šī programma piešķir bez darba esošiem pētniekiem dotācijas, lai viņi strādātu ar projektiem uzņēmumos vai pētniecības centros, gūstot pieredzi un uzlabojot savas darba izredzes. Iesaistītie uzņēmumi vai citas organizācijas no šādas izpētes saņem ieguvumus, ko tās, iespējams, nevarētu attaisnot komerciāli, un dotāciju perioda beigās šie uzņēmumi tiek stimulēti pētniekus pieņemt darbā.

Simonem šī programma bija izšķiroša, lai viņš atrastu pastāvīgu darbu, jo tā sniedza iespēju 18 mēnešus strādāt uzņēmumā, kur tagad viņš strādā pilnu slodzi — tehnoloģiju un jaunievedumu ražotājā *Angelantoni* (<http://www.angelantoni.it/>), kas atrodas tajā pašā reģionā.

“Šī programma man patiesi bija svarīga, jo tā palīdzēja man turpināt izpēti, patentēt savu produktu, gūt darba pieredzi un uzlabot

“Šī programma man patiesi bija svarīga, jo tā palīdzēja turpināt izpēti, patentēt savu produktu, gūt darba pieredzi un uzlabot savas nodarbinātības iespējas.”

savas nodarbinātības iespējas,” viņš saka. “Par dotācijām es uzzināju nejauši. Es pamanīju reklāmu, ka tiek meklēti pētnieki, bet sākumā es domāju, ka tas nav domāts man. Es domāju, ka dotācijas bija cilvēkiem, kas jau strādā universitātēs vai pētniecības centros. Bet man nebija ko zaudēt, tāpēc es pieteicos.”

Saules enerģija

Simone tika izvēlēts no daudziem kandidātiem, un viņam tika piešķirta šī dotācija. Tā atvēra durvis uz izpētes norīkojumu uzņēmumā, meklējot jauna veida maza apjoma “koncentrētās fotoelektriskās” sistēmas potenciālu, lai iegūtu enerģiju no saules, ģenerējot elektrību.

“Kad sāku šo izpēti, es neko daudz nezināju par fotoelektriskām lietām,” viņš saka, “bet tā ir ļoti aizraujoša joma, it īpaši pašlaik, kad arvien pieaug interese par atjaunojamās enerģijas veidiem.”

Fotoelektrisko sistēmu izstrāde 1980. gados tika sākta Amerikas Savienotajās Valstīs. “Bet šeit, Itālijā, neviens par tām daudz nezināja,” saka Simone. “Principā mēs sākām no nekā.” Sadarbojoties ar citiem Itālijas zinātniskās pētniecības institūtiem un universitātēm, viņš veiksmīgi izstrādāja sistēmu, kas darbojas ar zemākām izmaksām un lielāku efektivitāti, salīdzinot ar tradicionālajiem saules fotoelektriskajiem procesiem.

Sistēma koncentrē no saules iegūto enerģiju, izmantojot lēcu, un tad sadala starus dažādos frekvenču diapazonos. “Galvenā priekšrocība ir tāda, ka tās temperatūra ir daudz zemāka nekā citiem līdzīgiem risinājumiem. Baterijas nepārkarst, un tāpēc tā ir daudz efektīvāka,” viņš paskaidro. Uzņēmums ir patentējis viņa izgudrojumu, un 2008. gada rudenī Simonem tika piedāvāts patstāvīgs amats, lai turpinātu savu darbu.

“Kad sāku šo darbu, tas mazliet līdzinājās spēlei. Es mācījos par jaunu jomu un pētīju lietas,” viņš saka. “Kad lietojums tika patentēts, es biju sasniedzis rezultātu. Es biju ļoti lepnis.”

Viņš brīdina, ka joprojām “ir tikai pats sākums” un ka var paiet vairāki gadi, līdz pabeigts izstrādājums nonāks tirgū. “Tomēr es tiešām vēlos redzēt, kā tas tiks pabeigts. Ir lieliski būt kaut kā tāda priekšgalā.”

Mērķēt augstu

Provinciālā pilsēta Šauļi Lietuvas ziemeļos šķiet esam tālu no Eiropas sirds, pat tālu no pašas valsts galvaspilsētas Viļņas, bet [Neds Jurgaitis](#) (*Nedas Jurgaitis*), valodas pasniedzējs vietējā koledžā, ir apņēmies neatpalikt no pārējās pasaules.

“Mūsu apvidū notiek patiešām pozitīvas pārmaiņas,” viņš saka. “Mēs šeit esam tālu prom no notikumu centra, bet mums ir izcila skolu sistēma, lieliska koledža un daudz ļoti labu studentu. Nākotne izskatās gaiša.”

Neda patiesā aizraušanās ir salīdzinošā lingvistika. Pēc maģistra grāda iegūšanas par šo tēmu viņš sāka pasniegt stundas Šauļu koledžā, bet mazās pētniecības pieredzes dēļ viņa ieceres izcelties akadēmiskajā pasaulē likās tālas.

Tas mainījās, kad Neds apmeklēja īpašo mācību kursu sēriju, seminārus un darbseminārus, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība. Projekta *MOKOM (Developing scientific research competence* — Zinātniskās izpētes kompetences attīstīšana) mērķis bija apmācības, kvalifikācijas paaugstināšana un kvalifikācijas atjaunošana zinātniekiem un citiem pētniekiem, lai tās atbilstu šodienas tirgus vajadzībām. Neds uzzināja par šo programmu no kāda koledžas administratora, un viņš, kā arī daži viņa kolēģi-skolotāji, tika mudināti piedalīties.

Klūvējot pie Eiropas stiprajām pusēm

MOKOM kursu laikā no 2005. gada septembra līdz 2008. gada februārim Neds un viņa kolēģi tikās ar dažiem no Eiropas vislabākajiem un viskvalificētākajiem pētniekiem, zinātniekiem un universitāšu lektoriem.

Lekcijās bija ietverti tādi jautājumi kā “jauno IT rīku izpēte”, “komandas veidošana” un “izpētes rezultātu ziņošana”. Praktiskie darbi ietvēra jaunu pētniecības metodoloģiju izstrādi un modernu zinātnisko prezentāciju sagatavošanu.

Neds saka, ka viņš ir guvis svarīgu ieskatu savā darbā un salīdzinošās lingvistikas jomā. Šī pieredze viņam sniedza svaigu pārliecības un motivācijas dvesmu. “Piedaloties šajā programmā, es guvu vērtīgu pieredzi,” viņš saka. “Tai bija pozitīva ietekme uz manu lekciju pasniegšanas veidu un — vēl būtiskāk — uz veidu, kādā es domā-

“Šai programmai ir pozitīvs iespaids uz veidu, kā pasniedzu lekcijas, un — vēl būtiskāk — uz veidu, kādā es domāju par izglītību un pētniecību.”

ju par izglītību un pētniecību.” Nodrošinājies ar jaunu pašpārliecinātību, Neds saka, ka viņš labāk kā jebkad ir gatavs sacensties augsta līmeņa akadēmiķu pasaulē.

Jaunatklāta pārlicība

Tikai 28 gadus vecais Neds jau strādā par Šauļu koledžas starptautisko attiecību fakultātes vadītāju. Tagad viņš ir nolēmis doties vēl tālāk un plāno studēt doktorantūrā, cerot kļūt par pilntiesīgu profesoru. Nedam un viņa sievai ir maza meitiņa, par ko rūpēties, un viņi patiesi cer, ka labākais vēl ir priekšā.

“Es neteiktu, ka iepriekš man pilnīgi trūka pārlicības,” viņš saka. “Zināmā mērā es biju pārlicināts par sevi un savu nākotni, bet man trūka zināšanu un pieredzes, kas nepieciešama nākamā soļa speršanai, nākotnes realizēšanai. Kaut kā pietrūka. Tagad es redzu savu ceļu uz priekšu, un tajā ir jaunas durvis, kas atvērtas man un manai ģimenei.”

Rādīt turpmāko ceļu citiem

Mogenss Lausens (*Mogens Lausen*) ir komunikabla un patikama personība, bet ne vienmēr viņš ir bijis tāds. Šodien — talantīgs mūziķis un aktieris, bet skolā un personiskajā dzīvē viņam bija jāpārvar kautrība un biklums.

“Es augu mazā ciematā, Jitlandes ziemeļos,” viņš skaidro. “Es biju kluss bērns, un man bija grūtības izteikties, bet man vienmēr ir ļoti patikusi mūzika.”

Mogenss sākumā vēlējās studēt mūziku Orhūsas universitātē, bet mūzikas fakultātes tajā laikā visā valstī tika likvidētas. “Kļūt par profesionālu mūziķi vienmēr būtu cīņa,” viņš saka. “Teātris nozīmēja citus izaicinājumus, un es domāju, ka tas varētu būt domāts man, tāpēc izvēlējos iestāties un studēt drāmu.” Šis lēmums bija patiesi drosmīga rīcība kādam, kas cieš no hroniskas kautrības. Jebkurā gadījumā pilsētai Orhūsai bija būtiska loma viņa nākotnē.

“Šis ir aizraujošs un dzīvīgs kultūras centrs,” saka Mogenss. Orhūsa ir otra lielākā Dānijas pilsēta un galvenā Dānijas osta, pēdējos gados tā ir piedzīvojusi daudzus lielus publiskās renovācijas projektus, pārveidojot savu agrāk sadrupušo iekšpilsētu par lielisku vietējās kultūras un komercijas eksemplāru. Pilsētā ir vairāk nekā 300 000 iedzīvotāju, un neoficiāli Orhūsa pretendē uz “Jitlandes galvaspilsētas” titulu.

Pamatā ir vērtīga pieredze

“Pēc koledžas pabeigšanas es mazliet nodarbojos ar profesionālu teātra spēlēšanu,” saka Mogenss, “un mazliet pat ar režisēšanu. Darbā es ļoti daudz uzzināju par pašpārliecinātību, bet dzīve teātrī nav viegla, un man un manai sievai bija jāpārdzīvo grūti laiki.”

Mogenss saprata, ka ceļš uz priekšu ir sava uzņēmuma dibināšana. Viņš saskatīja sevī potenciālu palīdzēt cilvēkiem, veidojot pārlicību un pilnveidojot viņu “aktiermākslu dzīvē”. Strādājot teātrī, viņš bija izstrādājis pats savas treniņu metodes, izmantojot aktiera un mākslinieka zināšanas, lai atraisītu pārējos aktierus, rastu motivāciju un tīktu galā ar grūtām personiskajām problēmām. Viņš atklāja, ka šīs pašas metodes var izmantot, lai palīdzētu arī citiem cilvēkiem, bet viņam joprojām vajadzēja palīdzību savu ideju pārvešanai par dzīvotspējīgu karjeru.

“Šī pieredze palīdzēja man gūt skaidrāku priekšstatu par to, kur es vēlos doties un kā es vēlot tur nokļūt. Un tieši to es mācu citiem.”

“Man bija samērā skaidrs priekšstats par to, kur es vēlos doties,” saka Mogenss, “bet es mēģināju dibināt uzņēmumu bez jebkādas pieredzes. Tajā pašā laikā mana sieva meklēja atbalstu viņas vadītājai teātra grupai, un tas nozīmēja, ka mūsu finansiālā situācija nebija īpaši stabila. Es zināju, ka man nepieciešama īsta palīdzība, lai uzsāktu savu uzņēmējdarbību, un ka man ir jārikojas ātri.”

“Zinot, kas tu esi un kāpēc tu vēlies to, ko tu vēlies, var ietekmēt to, cik labi tev tas izdodas,” saka Mogenss. “To es iemācījos Eiropas Sociālā fonda kursu laikā. Šī pieredze palīdzēja man gūt skaidrāku priekšstatu par to, kur es vēlos doties un kā es vēlot tur nokļūt. Un tieši to es mācu citiem; līdz šim jau simtiem cilvēku esmu palīdzējis sasniegt progresu savā dzīvē un karjerā. Es to sauktu par panākumiem.”

Vairāk par noteikumiem un priekšrakstiem

Mogensam un viņa ģimenei kā palīdzība ieradās īpašs mācību kurss daudzsoļiem privātuzņēmējiem, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība. Šis kurss palīdzēja Mogensam “izkustināt savu uzņēmumu. “Es saņēmu ļoti vērtīgu informāciju par to, kā uzsākt darbību. Ir jāievēro ļoti daudzi administratīvie noteikumi, jāizlec cauri daudzām cilpām,” viņš saka.

Mācību kurss, ko Orhūsas universitātē organizēja uzņēmējdarbības centrs, ietvēra konkrētus padomus par komerciālo noteikumu un priekšrakstu izpēti, bet tas arī pieprasīja, lai dalībnieki izpētītu savas personiskās iemaņas, motivāciju un cerības. “Iepazīšanās ar “satiksmes noteikumiem” tiešām palīdzēja,” saka Mogenss. “Es nebūtu varējis uzsākt savu uzņēmējdarbību bez šīm zināšanām, turklāt es arī uzzināju vairāk par savām individuālajām priekšrocībām un trūkumiem, savu personību un savām kā neatkarīgā privātuzņēmēja iespējām.”

Panākumu virzienā

Šodien Mogenss Orhūsā vada pats savu uzņēmumu. Uzņēmums *Re-Act!* piedāvā treniņus un konsultācijas cilvēkiem, kas vēlas virzīties uz priekšu savā karjerā, attīstīt iemaņas, tikt galā ar uzņēmējdarbības problēmām un likvidēt personiskos dēmonus.

Mogenss darbu veic uzņēmumos un organizācijās pilsētas centrā un tās apkārtnē, un viņš vada arī apmācību sesijas savā mājas birojā. “Man ir visu veidu un visu izmēru klienti,” saka Mogenss. “Tie var būt cilvēki, indivīdi, kas vēlas kaut ko mainīt karjerā, uzņēmumi, kas apsver stratēģisko restrukturēšanos, vai organizācijas, kas iesaistītas grūtās pārrunās ar valsts vai citām iestādēm.” Tie visi, viņš saka, pārstāv cilvēkus ar dažādām personībām un rakstura iezīmēm, kam ir nepieciešams izteikties un saprasties, un mijiedarboties ar citiem cilvēkiem.

Sociālā integrācija

Pareizā ceļa atrašana

Ļubļanas universitātes studente **Jana Urbanija** (*Jana Urbanija*) ir entuziasma pilna, domājot par nākotni. 26 gadus vecā studente lasa par ģeotehnoloģijām un vēlas veidot karjeru ieguves rūpniecības jomā.

“Es vēlos kļūt par inženieri,” viņa saka. “Es vēlos darbu, kurā es varu strādāt ar lielajoma projektiem dažādās valstīs visā pasaulē.”

Tomēr viņas izraudzītais ceļš ne vienmēr ir bijis gluds, un pirms dažiem gadiem viņas nākotne neizskatījās tik gaiša. Blejsko eze-
ra tuvumā pavadītie pusaudža gadi bija vētrai. “Agrāk man bija daudz problēmu,” viņa saka. “Mans tēvs daudz dzēra, un mani ve-
cāki izšķīrās. Pirmoreiz es no mājām aizbēgu sešu gadu vecumā, un no 12 gadu vecuma man bija depresija.”

Viņai ļoti patika sports, bet bija jāatsakās no daudzām aktivitā-
tēm, jo radās problēmas ar ceļgaliem — tas palielināja viņas jau tā
pieaugošo atsvešinātības sajūtu. “Es nekur neiederējos, un mana
dzīve bija galīgi garām.” Meklējot vietu, kur viņa iederētos, sākās
eksperimenti ar narkotikām. “Tas sākās kā sociāla aizraušanās, bal-
lītēs un klubos, bet tad kļuva nopietnāk.” Viņa sāka lietot *ecstasy*
ikdienā un drīz pārgāja uz smagākām narkotikām. “Es lietoju līdz
pat piecām tabletēm dienā. Tad sāku lietot heroīnu, lai atnestu.”

Lai varētu apmaksāt savu strauji pieaugošo atkarību, viņa sāka zagt,
un Janas uzvedība atsvešināja viņu no draugiem. “Mēs bijām uz da-
žādām frekvencēm. Man viss bija vienalga. Skolā es kļuvu par vien-
tuļnieci un sāku meklēt draugus-narkomānus. Galu galā es pavadīju
vairāk laika bāros nekā skolā,” viņa saka. Iespējams, tas bija paredza-
mi — Jana nepabeidza pēdējo mācību gadu un tika izmesta no sko-
las. “Un es nonācu arvien lielākās nepatīkšanās ar policiju.”

Pārmaiņu sākšana

Neformālās izglītības programma, ko ar Eiropas Sociālā fonda
starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība, palīdzēja viņai sākt
mainīt savu dzīvi. Programmas “Projekti jauniešu apmācībai”
(*Project Learning for Young Adults — PLYA*) mērķis ir palīdzēt iekļūt
nodarbinātības tirgū jauniešiem, kas nav ieguvuši vispārējo izglīti-
bu. Tā darbojas ar mākslas un amatniecības, praktiskās apmācības,
patstāvīgas dzīves spēju, personiskās attīstības un konsultāciju
projektu starpniecību.

“Lekcijās viņi pret mani izturējās kā pret indivīdu. Tur bija laba gaisotne. Itin visi atbalstīja cits citu, nebija konkurences, un mēs varējām būt mēs paši.”

Janas gadījumā tā palīdzēja viņai kardināli mainīt dzīvi. “Tas bija tieši tas, kas man bija vajadzīgs. **Es sāku redzēt, ka varu dzīvot citādi.**” Viņa uzreiz pamanīja pozitīvu atšķirību, salīdzinot ar iepriekšējo izglītības pieredzi. “Skolā viņi izturas, it kā tu būtu numurs. Bet lekcijās viņi pret mani izturējās kā pret indivīdu. Visi cilvēki tur bija “vienā laivā”, viņi visi bija izstumti no ierastās sistēmas,” viņa saka. “Tāpēc tur bija laba gaisotne. **Itin visi atbalstīja cits citu, nebija konkurences, un mēs varējām būt mēs paši.**”

Viņa apmeklēja šo kursu vienu gadu. Lai gan viņa joprojām lietoja narkotikas, šajā laikā Jana sāka aptvert, ka vēlas to pārtraukt. “Es juku prātā,” viņa saka. “Man bija bail, ka nonāksu trako namā vai nomiršu.”

Viņa izlēma pievienoties slēgtai kopienai, lai atmestu narkotiku lietošanu un no jauna ievirzītu savu dzīvi uz pareizā ceļa. “Tas bija ļoti grūti,” viņa saka. Kopiena, ko organizēja Itālijas katoļu organizācija, bija strikta — nekādas televīzijas, minimāls kontakts ar ārpasauli, maz materiālā komforta un smaga fiziskā darba programma. “Tas bija sliktāk nekā armijā,” saka Jana.

Bet vēl grūtākas par fizisko darbu, saka Jana, bija personiskās pārmaiņas. “Tev ir jāpieņem tas, kāds tu esi, un tad jāstrādā, lai sevi pilnveidotu. Tev tiek dota atbildība, un rezultātā tu kļūsti par personību. Tu ieraugi savus trūkumus,” viņa skaidro. “Tā bija īsta elle, bet man ir labas atmiņas, jo kopiena ir tik tīra. Tā ir godīga, un tur izveidojas lieliskas draudzības. Ir arī skaisti brīži, jo dzīve tajā ir tik nevainojama.”

Gandrīz pēc trīs gadiem Jana jutās gatava atkal stāties pretī pasaulei. Viņa atgriezās mājās 2004. gadā. “Mani vecie draugi mani pieņēma, un tas ļoti palīdzēja. Es nekavējoties atsāku mācības. Vissliktākais [narkomānam] ir būt vientuļam un vienatnē.” Viņa no jauna kārtoja skolas eksāmenus un mācījās papildu kursus, lai iekļūtu universitātes kursā, kur tagad studē.

Kaut kas ir jādod pretī

Jana ir filozofiski noskaņota attiecībā uz pagātņi un apzinās, ka ir veiksmīgi tikusi no tās ārā. “Es esmu tiešām pateicīga par visu palīdzību, ko saņēmu, un pateicos cilvēkiem, kas man palīdzēja,” viņa saka. “Es saņēmu daudz, un es vēlos to atmaksāt.”

Centrā, kas domāts jauniešiem, kuriem ir problēmas ar narkotikām un alkoholu, viņa strādā naktsmaiņā, izmantojot savu pieredzi, lai palīdzētu citiem, kam pienākuši grūti laiki. Viņa pārrauga jauniešu uzturēšanos tajā un dod padomus, ja var.

“Es vēlētos nodibināt kopienu, līdzīgu tai, uz kuru braucu es, bet lai palīdzētu cilvēkiem, kas cieš no depresijas,” viņa saka. “Taču tas ir ilgtermiņa mērķis. Pašlaik es vienkārši izbaudu to, ko es daru, un ar cerībām skatos nākotnē.”

Jaunas iemaņas IT jomā — labākai nākotnei

“Kā jau daudzi cilvēki mūsdienās, es izmantoju datoru gan uzņēmējdarbībai, gan atpūtai. Zināšanas par to, kā iegūt no šīm tehnoloģijām vislabāko, nozīmē labāku dzīvi un daudzsoļāku nākotni.” Tā saka **Hristoss Giannakopoulos** (*Christos Giannakopoulos*), jauns vīrietis ar dzīvespriecīgu izskatu, daļēji pateicoties Eiropas Sociālajam fondam.

Hristoss zaudēja savus vecākus agrā bērnībā, un kopā ar vecāko brāli no Atēnām tika pārvests uz mazu bāreņu namu Halkidas pievārtē. Iestāde, kur viņš dzīvo joprojām, atrodas uz sena klostera zemes. Uzbūvētu akmeņainajā krastā, mazītiņo baznīcu ieskauj mazu ēku puduris, tostarp klases telpas un spēļlaukums, kā arī lielāka ēka, kur ierīkotas kopmītnes, liela virtuve un koplietošanas telpas aptuveni desmit bāreņiem.

Skarbu apstākļu pārvarēšana

“Apkaime bija gleznaina,” prāto Hristoss, vērojot rāmo Evijas līci, “bet augt bez mātes un tēva tik un tā ir grūti.” Un tomēr abiem zēniem izdevās atrast savu ceļu. Kad pienāca laiks, Hristoss devās prom, lai uzsāktu karadienestu.

Grieķijā pašlaik vīriešiem ir obligāts vispārējais karadienests, kurā 12 mēnešus ir jādienē visiem vīriešiem, kas vecāki par 18 gadiem. Kamēr Hristoss dienēja armijā, viņa komandieris ieteica reģistrēties bezmaksas informācijas tehnoloģiju apmācības kursam. Hristoss izmantoja šo iespēju. Šo kursu, kas mērķēts uz plašu sabiedrību, tostarp cilvēkiem no nelabvēlīgiem apstākļiem un bruņoto spēku dalībniekiem, ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību atbalstīja Eiropas Savienība.

Apmācībasprogrammas mērķis bija iemācīt pamatlietai, uzlabot studentu “digitālo kompetenci” un uzlabot viņu iespējas darba tirgū.

Projektu vadīja Ģenerālsekretariāta Grieķijas Eiropas Sociālā fonda darbību īstenošanas iestāde (*ESF Actions Implementation Authority*) Eiropas līdzekļu pārvaldei — Nodarbinātības un sociālās aizsardzības ministrija, darba programmas “Informācijas sabiedrība 2000–2006” (*Information Society 2000–2006*) ietvaros — Ekonomikas un finanšu ministrija.

Vadības organizēšanas dienests (VOD) ir bezpeļņas iestāde, tā ir iekļauta plašākā sabiedriskajā sektorā, kas palīdz valsts iestādēm

“Informācijas tehnoloģijas šodien visās jomās sniedz svarīgus darbarīkus, un piedalīšanās šajā mācību kursā pilnīgi noteikti man bija noderīga pieredze.”

efektīvi pārvaldīt ES finansētās programmas. VOD ir pakļauts Grieķijas ekonomikas un finanšu ministram.

Šīs IT lekcijas, kā Hristoss saka, palīdzēja viņam noslipēt savas iepriekš diezgan pieticīgās datorprasmes, iegūstot labāku izpratni par tekstapstrādes un izklājlapu lietojumprogrammu pamatiem un to, kā izmantot internetu.

Praktiskais pielietojums

Hristoss strādā ar datoru ikdienā, gan mājās, gan darbā. “Internetā var iegūt tik daudz ko,” viņš saka. “Es to izmantoju, lai sazinātos ar draugiem un lai saņemtu informāciju par visādām tēmām. Un es varu uzzināt par jaunajiem projektiem un pakalpojumiem, bet es lietoju datoru arī darbā.”

Viņam ir pilnas slodzes darbs tuvējā mājaimniecības piederumu veikalā. Daļu laika viņš pavada, palīdzot klientiem tirdzniecības zālē, turklāt viņš arī pārbauda pasūtījumus, kā arī atjaunina krājumu un inventāra datubāzes biroja datorā un veic piegādes, ja vēlas iziet ārā un ieelpot svaigu gaisu.

“Bezmaksas datoru kursi ļoti pārmainīja manu dzīvi,” viņš apstiprina. “Bez tiem es šodien nebūtu tur, kur esmu tagad.” Hristoss saka, ka citi studenti, kas apguva šo kursu kopā ar viņu, iegūto iemaņu dēļ arī ir paveikuši lielākas un labākas lietas.

Raugoties nākotnē

Hristoss savu pašreizējo darbu uzskata par svarīgu pakāpienu, kur viņš ir daudz iemācījies par pārvaldību un sekmīgu uzņēmuma vadīšanu. Viņš cer kādu dienu nodibināt pats savu uzņēmumu, iespējams, kopā ar brāli. “Mums patīk sanākt kopā un pamētāties ar idejām,” viņš saka. “Mēs prātojam varbūt atvērt kaut kādu kafejnīcu vai interneta bāru. Tas notiks drīzumā, kad būs īstais laiks.

“Es nāku no senas valsts, un mēs lepojamies ar savu vēsturi,” viņš piebilst. “Bet mums nav jādzīvo pagātnē; mēs varam arī raudzīties nākotnē. Informācijas tehnoloģijas šodien visās jomās sniedz svarīgus darbarīkus, un piedalīšanās šajā mācību kursā pilnīgi noteikti man bija noderīga pieredze.”

No ielas uz “mēles” modes skatē

“Es mīlu Boloņu, bet tā bija mans posts,” saka **Fiorela (Fiorella)**, pētot Itālijas pilsētas visā pasaulē slaveno laukumu *Piazza Maggiore*. “Un tomēr uz ielām ir tāda kā solidaritāte, ko nevar atrast nekur citur.”

Kopš viņa pusaudzes gados aizbēga no mājām, Fiorela ir dzīvojuši skarbu un notikumiem bagātu dzīvi. Vairākus gadus viņa pavadīja cietumā, pēc tam ilgi cīnījās ar depresiju. Divus gadus viņa dzīvoja vētraini, gulēja parkos un staciju uzgaidāmajās zālēs. Tagad, 50 gadu vecumā, viņas dzīve beidzot ir nokārtojusies. Fiorela mītnās savā dzīvoklī kopā ar rāmo vilku sugas jaukteni Albu, un viņai ir stabilas attiecības. Turklāt pilsētas centrā, kur Boloņas slavenajās pasāžās pastaigājas vietējie iedzīvotāji un tūristi, viņa vada eleganti dekorētu kvalitatīvu apģērbu veikalu *“Il Vestito”*. Veikals pieder *Piazza Grande* — vietējai organizācijai, kas dibināta 1993. gadā, lai atbalstītu bezpajumtniekus. Ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību iegūtais Eiropas Savienības atbalsts ļāva organizācijai *Piazza Grande* rīkot apģērbu šūšanas apmācības, kas Fiorelu ievadīja darba tirgū un atjaunoja viņas pašcieņu.

“*Piazza Grande* pieņēma mani un deva man vietu un laiku atkopties, un es izmantoju visas iespējas, ko viņi man piedāvāja,” viņa saka. “Man ir bijušas daudzas problēmas, bet es vienmēr esmu saglabājusi savu godu un vērtības. Būtībā es esmu strādniece.”

Izlaušanās brīvībā

Fiorela piedzima turīgā ģimenē, bet jau agri atteicās no savas izcelsmes. “Pēc manas piedzimšanas mātei radās audzējs. Viņa nomira, kad man bija 13 gadu. Tas bija grūti. Es būtu varējusi ēst no zelta paplātes, bet es vienmēr biju ilgojusies pēc brīvības. Es vēlējos dzīvot pati savu dzīvi. Mani vecāki dzīvoja grezni, un viņi vēlējās mani lutināt. Bet tajā laikā mani tas vienkārši neinteresēja.

“Ļoti svarīgi ir cienīt savu ģimeni,” Fiorela tagad uzskata. “Mani audzinot, viņi pieļāva kļūdas, bet tas notika tādēļ, ka viņiem bija problēmas. Un viņi bija pārāk bagāti.”

Fiorela aizbēga no mājām, lai apprecētos 16 gadu vecumā. “Tēvs aizlīdzēja man precēties, tāpēc mēs aizbraucām uz Romu, lai saņemtu atļauju no paša pāvesta,” viņa atceras. Bet nepagāja ne gads, un pāris izšķīrās. Drīz viņa iemīlējās atkal, šoreiz — Amerikas indiāni. Pēc nedēļas Fiorela atklāja, ka ir stāvoklī, bet viņš gāja bojā

“Piazza Grande pieņēma mani un deva man vietu un laiku atkopties, un es izmantoju visas iespējas, ko viņi man piedāvāja.”

lidošanas nelaimes gadījumā. Kad viņai bija aptuveni 18 gadu, piedzima dēls Mišels, kam tika konstatēta iedzimta sirds slimība, un viņš jau pēc sešiem mēnešiem slimnīcā nomira.

“Pēc dēla nāves viss pasliktinājās,” atzīst Fiorela. Vairākus nākamos gadus viņa apceļoja pasauli — Austrāliju, Brazīliju, Taizemi —, vienmēr izdzīvojot uz nozieguma robežas. Kad beidzot viņu noķēra, Fiorelai piesprieda ilgu cietumsodu.

Kad viņa tika brīvībā, viņa atjaunoja attiecības ar tēvu un sāka strādāt viņa restorānu biznesā par pavāri. Tad, kādā 1992. gada rītā, kad Fiorela nesa viņam rīta kafiju, viņa atrada tēvu mirušu. Viņam bija bijusi smaga sirdslēkme. Traģēdija viņu gremdēja arvien dziļākā depresijā. Lai arī vispirms Fiorela turpināja strādāt, “Es nedzīvoju realitātē,” viņa saka. Atsvešinājusies no citiem ģimenes locekļiem, viņa atsāka lietot narkotikas. “Heroinš, kokains, metadons... Es izmēģināju visu.” Iekritis parādos, viņa sāka zagt, lai paēstu un apmaksātu savu atkarību, līdz visbeidzot kļuva par bezpajumtnieci.

Palīdzība, kur tā ir nepieciešama

Pirmoreiz ar organizāciju *Piazza Grande* Fiorela saskārās 2002. gadā. Sākotnēji dibināta avīzes izdošanai, ar ko vākt līdzekļus bezpajumtniekiem, šī organizācija tagad ietver sociālos darbiniekus un “ielu advokātus” (*avvocati di strada*), kas dodas pilsētas ielās, lai sniegtu praktisku palīdzību (pārtiku, apģērbu un segas) un padomus. Šī organizācija nodrošina darbu arī kādiem 20 cilvēkiem, kas strādā tīrīšanas un dekorēšanas kooperatīvā *Fare Mondi*, velosipēdu darbnīcā un apģērbu noliktavā, kas vāc ziedojumus un izplata tos trūkcumcietējiem. Organizācija vada teātra grupu un ir paplašinājusi savu darbību, organizējot mācību aktivitātes, sniedzot vairāk darba iespēju pašiem nabadzīgākajiem un izstumtākajiem cilvēkiem Boloņā; daudzi no viņiem ir imigranti un romu izcelsmes ļaudis. “Mūsu mērķis ir sniegt ikvienam iespēju attīsties un darīt, ko viņš var,” saka organizatori.

“*Piazza Grande* darbinieki mani atrada parkā,” atceras Fiorela. “Patiesībā es neesmu cilvēks, kas var dzīvot uz ielas, tāpēc es nolēmu atstāt narkotiku lietošanu. Es to izdarīju viena pati. Es iemācījos cīnīties par sevi jau tad, kad biju mātes vēderā, un man ir spēcīgs raksturs — cietumā manu gaišo acu dēļ mani dēvēja par “ledu un ungu”. Esmu redzējusi pārāk daudz, tāpēc es uzbrūku

pati, vēl pirms kāds uzbrūk man. Esmu ciets rieksts, bet esmu arī emocionāla.”

Darba galvenā vērtība

Organizācija *Piazza Grande* piedāvāja to palīdzību, kas viņai bija nepieciešama. Pēc vairākiem slimnīcā pavadītiem mēnešiem ar nopietniem aknu un nieru darbības traucējumiem, kas varēja būt nāvējoši, viņa beidzot varēja saņemt pati savu pajumti. “Lai arī man joprojām bija problēmas, *Piazza Grande* sāka uzdot man darbus,” viņa turpina. 2004. gadā viņa apguva drēbju šūšanas pamatkursu. “Kad es biju maza, manas aukles bija šuvējas. Es mēdzu viņas vērot. Es vienmēr biju gribējusi pati darīt kaut ko tādu.” Otrajā apmācībā 2006. gadā viņa iemācījās atpazīt kvalitatīvus apģērbus un pārveidot tos par modernu apģērbu. Visbeidzot, 2007. gada novembrī, durvis vēra veikals “*Il Vestito*”. Fiorela un viņas palīdzē Mikaela Ugolini (*Micaela Ugolini*) ir atbildīgas par uzņēmuma finansālo vadību, pārdodamo preču atlasīšanu no apģērbu ziedojumiem, kā arī par veikala vadīšanu; viņām palīdz maza apmācītu šuvēju komanda, kas veic apģērbu pāršūšanu.

“Esmu apmierināta ar to, ko pašlaik daru — lai arī es varētu uzņemties mazliet vairāk. Bet organizācija *Piazza Grande* ir ieguldījusi manī, un es varu viņiem tikai pateikties,” atzīst Fiorela. Pirms kāda laika, pēc ilga izolācijas perioda, viņa atkal sāka sazināties ar saviem brāļiem un māsām, krustdēliem un krustmeitām.

Uz ielas viņa dzīvoja kopā ar bezpajumtnieku grupu, kas cienīja viens otru un ievēroja nerakstītu likumu, ka neviens nelīda cita darīšanās. “Bet es nekādā gadījumā tur neatgrieztos — noteikti nē!” viņa paziņo. “Man bija jātiek valjā no sava pašiznīcināšanās instinkta, nevis no cilvēkiem, ko pazinu. Ir svarīgi saglabāt pozitīvismu. Ja esi pozitīvs, vari palīdzēt arī citiem cilvēkiem, un es mēģinu un savā veidā sniedzu citiem izpalīdzīgu roku.”

Palīdzīga roka — iespēja laboties

Alans Makginlijs (*Allan McGinlay*) nav slikts cilvēks, bet viņam nācās piedzīvot grūtus laikus, augot skarabājās Glāzgovas ielās. Uzturoties šaubīgās aprindās, līdz 18 gadu vecumam viņš bija spējīgs pieļaut dažas kļūdas un bijis pieķerts aizdomīgās darbībās. Galu galā viņa dzīve sāka grozīties ap dzeršanu, nepatikšanu sagādāšanu vietējos krogos un ārdīšanos uz ielām. Laiks gāja, un viņš attapās, krītot reibinošā bezdarba, narkotiku un, visbeidzot, cietumsodu aplī.

Viņš tika ārā no cietuma, pagāja vēl daži gadi, un laimīga laulības dzīve sniedza kādu atelpu, Alans guva zināmu kārtības un piederības sajūtu, bet viņa nelaimes nebija beigušās. Neapmierinātība sākās, kad viņš zaudēja kārtējo darbu. Lejupvērstā spirāle šķita nesalaužama. Viņš zaudēja cerības un krita depresijā.

Šodien viņš saka: “Reizēm cilvēkiem dzīvē ir nepieciešama otra iespēja, un man paveicās šo otro iespēju saņemt”.

Gudriba nāk ar pieredzi

Alanam šo otro iespēju sniedza projekts *Life Coaching* (Dzīves skola), ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība. Projekta mērķis bija ievadīt bijušos cietumniekus izdevīgā nodarbinātībā. Mācekļiem, kas paši ir bijušie likumpārkāpēji, tika mācīts, kā sniegt padomus un konsultācijas citiem bijušajiem noziedzniekiem, kas pēc cietumsoda izciešanas atgriezās Glāzgovas ielās.

Šis projekts palīdzēja Alanam pārvarēt pašam savus dēmonus un apgriezta viņa dzīvi kājām gaisā. Pēc mācību pabeigšanas viņš iesaistījās grupā *Wise Group*, un tagad Alans strādā pilnu slodzi tās birojā, Skotijas pilsētā Višavā, palīdzot citiem bijušajiem likumpārkāpējiem.

Tagad Alans ir atpakaļ cietumā — bet šoreiz, lai palīdzētu citiem: tādiem pašiem cilvēkiem kā viņš, kas ir nolaidušies līdz cietajam dibenam un pieņēmuši sliktus lēmumus. Viņš tiek ar cietumniekiem, kurus drīz paredzēts atbrīvot no soda izciešanas vietas, un palīdz viņiem atgriezties dzīvē ārpus cietuma, atrast darbu un naktsmājas, nodibināt kontaktus ar dienestiem, saglabāt optimismu un koncentrēties uz nākotni.

Šis vienādranga atbalsta modelis, izmantojot bijušos cietumniekus, lai palīdzētu citiem bijušajiem cietumniekiem, tiek uzskatīts

“Reizēm cilvēkiem dzīvē ir nepieciešama otra iespēja, un man paveicās šo otro iespēju saņemt.”

par iedarbīgu veidu, kā radīt uzticību, stiprinot dienestu pakalpojumu lietotāju psihisko un emocionālo veselību, samazinot kaitējumus pašiem sev un noziegumu atkārtosanos.

Apmierinātība ar darbu

“Pie mums ienāk daži visai skarbi gadījumi,” Alans skaidro. “Mēs redzam jaunus cilvēkus, kas ir narkomāni, ir sliktā stāvoklī, bezcerīgi, pat pašnāvnieciski. Tas ir traģiski un var būt sirdi plosošī, bet tas dod mums milzīgu izpildīta darba apziņu un apmierinājumu, ja kādam no tiem bērniem mēs varam palīdzēt atgriezties, palīdzēt viņiem atrast dzīvesvietu un darbu.”

Apmierinātība un pašapziņa ir Alana jaunatklāto panākumu atslēga. Projekts *Life Coaching* (Dzīves skola), kā Alans saka, viņam un viņa ģimenei būtiski mainīja visu pasauli, un šodien viņš var godīgi teikt, ka ir laimīgs. “Ja nebūtu bijusi šī programma, mana dzīves spirāle būtu kļuvusi pilnīgi nekontrolējama. Programma palīdzēja man kļūt par cilvēku, par ko man bija jākļūst jau sen.”

Saziņa nedzirdīgajiem

Mario Greško (Mário Greško) ir kurlmēms jau no dzimšanas, un viņš bija vēl zīdāinis, kad māte atstāja viņu bāreņu namā Slovākijas laukos. Mario bija tikai seši gadi, kad viņš tika nogādāts nedzirdīgiem bērniem paredzētā skolā; ar to sākās viņa garais ceļš uz brīvību un pilnvērtīgu dzīvi.

“Es stāstu cilvēkiem, ka piedzimu divreiz,” viņš saka. “Otrā reize bija sešu gadu vecumā. Pirms tam man nebija skaidru domu. **Man** gandrīz nav atmiņu par to laiku, ir tikai neskaidri iespaidi. Es zinu, ka spēlējos ar citiem bērniem. Es varēju redzēt, ka viņu mutes kustējās, un es zināju, ka tas kaut ko nozīmēja, bet es biju apjucis un nesapratu, kas notiek. No tiem laikiem man nav saglabāties gandrīz nekas.”

Skarba sākuma pārvarēšana

Pārceļšanās uz īpašu skolu nozīmēja, ka Mario varēja mācīties un sākt veidot skaidras un noteiktas idejas. “Es iemācījos lietot zīmju valodu,” viņš saka, “un tas ir tas laiks, ar ko sākas manas atmiņas.” Mario iemācījās arī lasīt no lūpām, un lasīt un rakstīt. “Es sāku saprast, kas es esmu,” viņš saka, “kā es atšķiros, un es varēju cerēt uz kaut ko labāku.”

Kad pienāca laiks, viņš pārcēlās uz Bratislavu, kur sāka strādāt par drēbnieka mācekli. “Daļa no mācību programmas nedzirdīgo skolā bija amatu mācība,” Mario skaidro. “Es nodarbojos ar drēbju šūšanu, tāpēc bija tikai loģiski, ka meklēju darbu drēbniecības jomā. Tas bija sākums, bet tas nebija tas, ko es vēlējos darīt visu atlikušo dzīvi. Mans īstais sapnis bija strādāt automobiļu ražošanas nozarē. Vienkārši — man ļoti patīk mašīnas.”

Jauna cerība

Kāds draugs Mario pastāstīja par īpašu informācijas tehnoloģiju apmācības kursu nedzirdīgiem cilvēkiem, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība. Šis *Equal* programmas ietvaros pasniegtais kurss ietvēra informāciju par jauniem programmatūru rīkiem un tiešsaistes pakalpojumiem, kas paredzēti nedzirdīgiem cilvēkiem.

“Kurlmēmie cilvēki saskaras ar specifiskām problēmām, kas saistītas ar valodu,” saka *Equal* projekta koordinators Milans Ručkejs

“Zināšanas par to, kā lietot datoru un internetu, atvēra man visas durvis.”

(*Milan Ručkay*). “Tas nav tikai tulkojuma jautājums. Rakstītā valoda no zīmju valodas konceptuāli pilnīgi atšķiras. Lasīšana un rakstīšana ir simboliskas darbības: vārda burti atbilst skaņām, vārdi atbilst lietām, darbībām un jēdzieniem. Mēs redzam burtus un vārdus, un savā prātā mēs tos dzirdam. Bet kurlmēmie cilvēki nedzird vārdus.” Ručkejs saka, ka zīmju valodas lietošana vairāk ir kaut kā fiziska aprakstīšana ar rokām. “Tā ir valoda pati par sevi, ar īpašu sintaksi un gramatiku.”

Sava apmācību kursa laikā Mario mācījās par tiešsaistes pakalpojumiem, kas ir pieejami, lai palīdzētu nedzirdīgajiem, piemēram, lai labāk saprastu rakstīto informāciju. Visbeidzot Mario izlēma ieguldīt naudu un iegādāties klēpj datoru. “Tas bija vislabākais, ko jebkad esmu izdarījis,” viņš saka. “Zināšanas par to, kā lietot datoru un internetu, atvēra man visas durvis.”

Dzīve ātrā ritmā

Ieguvis jaunas iemaņas un jaunu pašapziņu, Mario sāka pieņemt darbiem tiešsaistē, un vienu viņš dabūja. Tagad viņš uzņēmumā *Brose* strādā par automobiļu montāžas līnijas operatoru. *Brose* ir automašīnu detaļu ražotājs ar ilggadēju pieredzi. Tā Bratislavas nodaļa ražo automobiļu durvju montāžas, kas paredzētas tikai dažus kilometrus attāļajai *Volkswagen* rūpnīcai.

Kā paskaidro darbaspēka vadītāja Ediltruda Makarova (*Ediltrúda Makarová*), Mario nav vienīgais kurlmēmais šajā *Brose* montāžas līnijā. “Mūsu uzņēmums piekopj atvērtu politiku attiecībā uz cilvēkiem invalīdiem. Pie mums strādā nedzirdīgi cilvēki, un pie mums strādā dzirdīgi cilvēki, kas labi prot lietot zīmju valodu un var palīdzēt ar tulkošanu, ja nepieciešams. Fakts ir tāds, ka Mario ir lieliska saziņas persona, gan izmantojot vārdus, gan bez tiem. Mums visiem izdodas saprasties. Viņš ir lielisks un ļoti motivēts darbinieks un neatšķiras no visiem citiem šajā objektā.”

Vērtējot pēc jebkuriem standartiem, par Mario var teikt, ka viņš ir pārvarējis neiedomājamus apstākļus, bet viņš nekavējas pagātnē. 30 gadu vecumā, ar labu darbu un konkurētspējīgu atalgojumu, viņš sev veido labāku dzīvi un labāku nākotni. Viņš saka, ka vēlētos pārcelties uz jaukāku dzīvokli, un meklē iespējamo laulības partneri. “Jāpiesakās tikai atbilstošām sievietēm!”

“Mana dzīve tiešām ir mainījusies,” viņš saka. “Mācīšanās par to, kā strādāt ar datoru, bija lieliska izvēle. Man prieks, ka bija iespēja to darīt.”

Pasmaidiet un sakiet “siers”!

Pasažieri, kas ierodas Zviedrijas dienvidu pilsētiņas Hesleholmas dzelzceļa stacijā, iet garām elegantam pārtikas preču veikalam, kura vitrīnās ir izlikts vilinošs sieru klāsts. *Anne-Lie's Ost & Delikatess*, liecina dzīvespriecīga izkārtne. Iekšpusē, sveicinot pircējus, plati smaida Anne Lī Tuvesona (*Anne-Lie Thuvesson*) un piedāvā viņiem izvēlēties no sava specializēto sieru, smalko tēju un kafiju, importēto eļļu, cepumu un šokolāžu klāsta.

Uzreiz redzams, ka šis veikals Annei Lī sagādā prieku un lepnumu. “Es pati to projektēju, mānai un draugiem mazliet piepalīdzot,” viņa paziņo. Melnbaltā šaha laukuma stila grīda, pulētie koka plaukti, krāsaino trauku rindas — viss liecina par perfekcionista aci estētisko detaļu ziņā.

Veikals ir ērti izvietots līdās dzīvoklim, kur Anne Lī dzīvo kopā ar savām divām meitām, 17 gadus veco Hannu un 16 gadus veco Amandu, un pelēko kaķi Frici. “Tā bija tirā veiksmē, ka to atradu. It kā tas būtu liktenis! Šis ir mans sapnis. Esmu ļoti apmierināta ar savu tagadējo dzīvi,” viņa saka.

52 gadus vecā šķirtene atvēra delikatešu veikaliņu 2008. gada jūlijā. Pēc piecu gadu bezdarba perioda, kas bija nepieciešams slimības dēļ, ciešot no “izdegšanas sindroma” un depresijas, tas bija drosmīgs solis. Un mums tas izdevās tādēļ, saka Anne Lī, ka bija veselības un rehabilitācijas projekts, kas izstrādāts bez darba esošām sievietēm, kas iepriekš ir strādājušas aprūpes dienestos, un šo projektu ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība.

Trīs apkalpošanas desmitgades

Anne Lī 16 gadu vecumā pameta skolu un gandrīz 30 dzīves gadus pavadīja kā psihiatriskās aprūpes darbiniece. Pirms pieņēma darbu Hesleholmas slimnīcas jaunajā demences pacientu nodaļā, viņa bija pieskatījusi ārstējamus alkoholiķus un šizofrēnijas pacientus. 1991. gadā viņa apprecējās, turpmākajos gados piedzima meitas Hanna un Amanda. Bet laulības dzīvē negāja tā, kā viņa bija cerējusi. Viņas vīrs bija nelīdzsvarots un agresīvs, stāsta Anne Lī. Viņa pārcēlās uz jaunu amatu netālajā pilsētiņā Bjērnumā (*Bjärnum*) un pēc sāpīgas un sarežģītas šķiršanās 1994. gadā nākamajos astoņus gadus veltīja darbam un savām meitām.

“Es tagad esmu tik laimīga. Es vēlos, kaut visiem būtu tādas pašas iespējas, kādas bija man.”

2002. gadā viņu pārņēma stress. Darbs mainās un konflikti ar vadītāju spriedzi tikai palielināja. “Tas bija pārāk daudz,” skaidro Anne Lī. Viņai sākās reiboņi un raudāšanas lēkmes, un viņa kļuva agresīva — kļiedza uz savām meitām. Anne Lī paņēma mēnesi ilgu atvaļinājumu, bet divas nedēļas pēc atgriešanās darbā slimības atvaļinājums bija jāņem atkal. “Divas dienas es nekāpu ārā no gultas, neko nedarīju. Zviedrijas ārsti to sauc par depresiju, bet man bija grūti pieņemt šo diagnozi — es biju strādājusi psihiatriskajā aprūpē gandrīz 30 gadus. Darbā es nesaņēmu nekādu atbalstu, bet tas nebija vienīgais iemesls. Manā dzīvē tas bija krīzes periods. Es biju ļoti slimā. Es nevarēju lasīt, piemēram, avīzi, un man bija jāatbalstās, kamēr mazgāju traukus. Es raudāju un raudāju un biju ļoti dusmīga. Pirmajā slimības atvaļinājuma gadā neko nedarīju: aizsūtīju meitenes uz skolu un tad gulēju.”

Par laimi, Anne Lī saņēma lielu atbalstu no savas ģimenes. Reizi divās nedēļās viņa apmeklēja padomnieku, un viņai izrakstīja antidepresantus. “Es negribēju lietot medikamentus,” viņa atzīst, “bet ārsts paskaidroja, ka manas smadzenes neražo tām nepieciešamo ķīmikāliju. Es joprojām lietoju mazas devas; veikala atvēršana bija saspīlēta.”

Piedāvājums, no kā viņa nevarēja atteikties

Un tad, pēc trim gadiem, pienāca vēstule, kas viņai piedāvāja vietu programmā “Ilgtspējīga veselība” (*Sustainable Health*). “Es galīgi nejutos, ka varētu tajā piedalīties,” atzīst Anne Lī. “Bet man bija sajūta, ka nedrīkstu to noraidīt, tāpēc piekritu.” Šī programma bija īpaši izstrādāta sievietēm – bijušajām aprūpes darbiniecēm, kas devušās ilgstošā slimības atvaļinājumā, sniedzot viņām pielāgotās iemaņas un zināšanas, kas nepieciešamas, lai atrastu jaunu lomu darba tirgū. Septiņas vietējās kopienas izvēlējās kandidātus no saviem bijušajiem sociālās un veselības aprūpes darbiniekiem.

“Mums iepriekš nebija noteikta plāna,” saka koordinators Pērs Larsons (*Per Larsson*). “Ar katru cilvēku mēs strādājām atsevišķi, uzzinot, ko viņš patiesībā vēlējas darīt. Esmu pārliecināts, ka tāpēc tas izdevās tik labi. Projekta gaitā mēs redzējām, ka tas ir tik labs, ka no projekta nevajadzētu izslēgt vīriešus, lai arī vairums cilvēku, kas dara šos darbus, ir sievietes.” No 2005. līdz 2007. gadam tas ir palīdzējis 200 cilvēkiem, kuri cieta no dažādām fiziskām un psiholoģiskām problēmām. “Mūsu sākotnējais, ambiciozais mērķis bija panākt, ka no jauna sāk strādāt vai mācīties 70 % projekta dalībnieku,” saka Pērs Larsons. “Mūsu pēdējais rādītājs bija 69 % — tas bija fantastiski. Pat ja veiksmīgs būtu tikai viena cilvēka gadījums,

tas būtu tā vērts! Tas pierāda, ka cilvēkiem ir iekšējs spēks, ja viņi saņem iespēju to attīstīt.”

Kopš tā laika Pērs ir uzsācis jaunu rehabilitācijas projektu. Un viena no tā dalībniekiem, Berita Eriksone (*Berith Eriksson*), tagad strādā Annes Lī delikatešu veikaliņā. Pirms pārkvalificēšanās viņa 23 gadus bija nostrādājusi veselības aprūpē. “Tas ir ļoti jauks veikals,” viņa piebilst. “Mēs esam bijušas labas draudzenes, tāpēc es ceru, ka man būs iespēja palikt.”

“Tas patiešām ir jautrs stāsts,” piebilst Pērs. “Annei Lī ir klājies labi, viņa ir uzsākusi savu uzņēmējdarbību, un tagad viņa palīdz kādam citam, kas nonācis tādā pašā situācijā.”

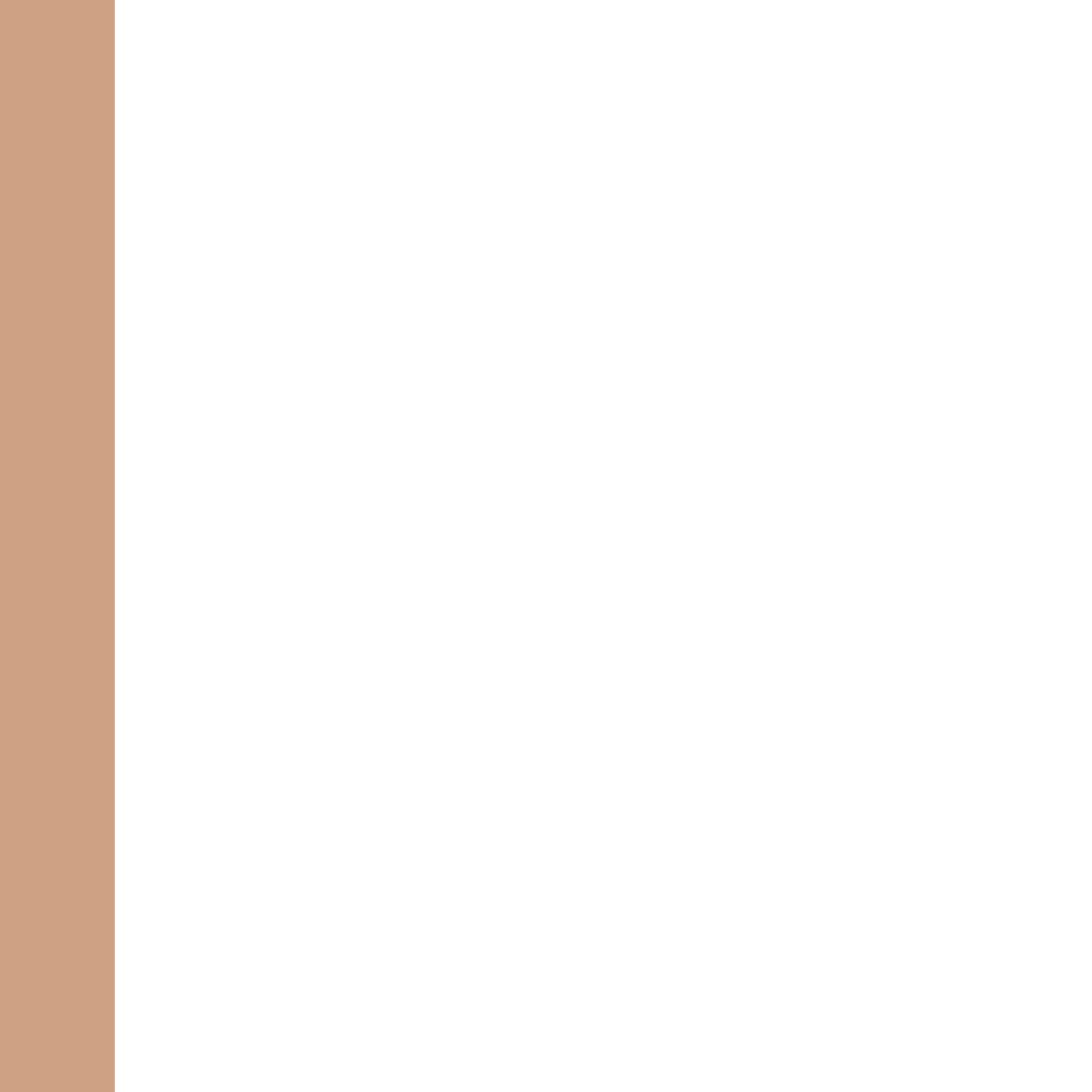
Laiks dziedē

Anne Lī ir pateicīga, ka viņai tika dots laiks atkal sakārtot savu dzīvi. “Ne visi to saprot,” viņa skaidro. “Ir tāda tendence cilvēkus steidzināt. Bet, pateicoties ES atbalstam, projektu vadītāji varēja nesteigties. Tāpēc es šodien esmu šeit un jūtos labi.” Grūtajos laikos viņai ļoti palīdzēja arī stiprā reliģiskā ticība. Viņa mēdza spēlēt ģitāru vietējā svētdienas skolā. “Es teicu Dievam, ka to visu lieku Viņa rokās. Un viss izdevās.”

Sākot ar ļoti maziem solīšiem — visu pa vienam — viņa izveidoja savu uzņēmējdarbības plānu. “Jau pirms saslimšanas es domāju par sieru,” pasmaida Anne Lī. “Šī ideja man ir jau ļoti ilgi.” Saņēmusi pusi kapitāla no organizācijas, kas atbalsta mazos uzņēmējus, viņa varēja nodrošināt papildu kredītu vietējā bankā. Vairāk nekā gadu viņa strādāja pilsētiņā Kristianstadē, citā siera veikalā, mācoties šo amatu no īpašnieka Toma Persona (*Tom Persson*). Viņš palīdzēja Annei Lī izveidot piegādātāju tīklu un nodibināt kontaktus.

Veikals jau strādā ar peļņu. “Nedēļās pirms Ziemassvētkiem šeit strādāja pieci cilvēki,” Anne Lī lepni saka. Vilcienu pasažieri apstājas, lai nopirktu gabaliņu siera ceļam vai aiznešanai mājās. “Man katru dienu ir jauni pircēji. Šis ir vienīgais delikatešu veikals pilsētiņā, un ir jābrauc tālu, lai kur citur atrastu līdzīgus produktus. Es vēlējos izveidot jauku vietu, kur pircēji justos gaidīti, un tāds nu tas ir.”

“Es tagad esmu tik laimīga, un man patīk būt par priekšnieci pašai sev,” saka Anne Lī. “Man ir daudz draugu, kas bijuši tādā pašā stāvoklī kā es. Es vēlos, kaut visiem būtu tādas pašas iespējas, kādas bija man. Šis projekts man ir palīdzējis tik daudz, un es vēlos, lai Zviedrijā visi uzzinātu par to vairāk.”

Cīņa pret diskrimināciju

Igaunijas integrācijas projekts paver durvis

“Šī mācību programma lika cilvēkiem domāt pašiem, nevis meklēt citus, kas viņiem palīdzētu,” saka Mesurme Pisareva (*Mesurme Pissareva*). “Tā mums neteica, ko darīt, bet lika mūs papētīt, kādā virzienā mēs vēlamies strādāt. Man nebija grūti mācīties, jo es vēlējos to visu zināt. Tagad es gribu iemācīties vairāk!”

Smalka un dinamiska, solīdi ģērbusies pie šuvējas šūtā bikškostīmā, Mesurme ir nekustamo īpašumu uzņēmuma *Ida-Virumaa Kinnisvara* rīkotājdirektore Igaunijas ziemeļdaļas pilsētā Jehvi. Bet pirms 2004. gada, kad viņa uzsāka dalību Igaunijas nepilsoņu integrēšanas mācību programmā, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība, viņas dzīve bija citāda. Viņa bija bezdarbniece, izolēta un vilusies.

Mesurme uzauga Padomju Savienībā, Dagestānā, kalnu pilsētiņā pie Kaspijas jūras, kur viņas ģimenei piederēja vīnogu audzētava. Viņa runāja vietējā valodā *lesgin*, kas izmanto kirilicas alfabētu un ietver gan krievu, gan turku valodas elementus.

Uz Igauniju viņa pārcēlās pirms divdesmit gadiem. Kad Baltijas valstis joprojām bija PSRS daļa, viņas vecākais brālis bija ieradies šajā valstī kā Padomju armijas karavīrs. Pēc militārā dienesta beigām viņš izlēma palikt un dzīvot šajā reģionā, sniedzot tobrīd 17 gadus vecajai Mesurmei iespēju pievienoties viņam un iet Jehvi pilsētas skolā. “Viņš teica, ka tā ir citāda civilizācija,” viņa atceras. “Sākumā es plānoju pēc izglītības iegūšanas atgriezties Dagestānā, bet tad iepazīnos ar savu vīru.”

Tā nu viņa atrada darbu Jehvi vietējā ķīmikāliju rūpnīcā, kur viņas vīrs — inženieris — tagad strādā par mašīnu tehnikas ražotāju. Viņa pieteicās vakara kursiem Tallinā, apguva mehāniku un būvniecību; Mesurmi nekavēja fakts, ka tajā laikā jaunai sievietei tā bija neparasta izvēle. Bet darbs bija grūts, ar garām, nogurdinošām maiņām, un pēc otrā un trešā dēla piedzimšanas viņa paņēma dzemdību atvaļinājumu un palika mājās viņus piešķatīt.

Pēc sešiem mājās ar bērniem nodzīvotiem gadiem viņa sāka justies arvien vairāk izslēgta un nepietiekami kvalificēta. “Tas bija finansiāli grūti, jo mums bija tikai vieni ienākumi, bet es nezināju, ko darīt, lai atgrieztos darba tirgū pēc tam, kad tik ilgi tajā nebiju piedalījusies.”

“Psiholoģiski šis projekts man iemācīja, ka varu izdarīt jebko. Vienalga, ko es gribu, — ja pacenšos, tas ir iespējams.”

Valodas problēma

Līdztekus pārliecības trūkumam viņas galvenā problēma bija saistīta ar valodu. Mesurme bija studējusi krievu valodā. Aptuveni viena ceturtdaļa Igaunijas iedzīvotāju ir krievu izcelsmes, un Jehvi pilsētā, kas atrodas pie robežas, ir daudz krievvalodīgo. Skolā Dagestānā viņa šajā valodā saņēma labas atzīmes, bet, nokļuvusi starp cilvēkiem, kam tā ir dzimtā valoda, Mesurme saprata, ka ne tuvu nerunāja tekoši, turklāt igauņu valodu viņa nezināja nemaz. “Ja nerunā vietējā valodā, komunicēt ir daudz grūtāk, bet, jo vairāk valodu zini, jo atvērtāka tev ir pasaule,” viņa uzskata.

Vietējais nodarbinātības birojs viņu nosūtīja uz Eiropas Sociālā fonda līdzfinansētu projektu, ko vadīja apmācību centrs “Ontika”. Tas piedāvāja ne tikai iespēju apgūt valodu, bet arī iepazīt Igaunijas vēsturi un kultūru, kā arī sociālās iemaņas, piemēram, CV rakstīšanu, pieteikšanos darbā un intervēšanas metodes. Diskusiju, video prezentāciju un ekskursiju dēļ, kā arī ar speciālistu — sākot no juristiem un beidzot ar psihologiem — palīdzību Mesurme pamazām atguva savu pašapziņu.

Aptuveni pēc trīs mēnešiem viņa atrada darbu grāmatu veikalā, kur viņa vēlāk tika paaugstināta par vadītāju. “Mans mērķis bija iegūt iemaņas, lai dotos tālāk,” Mesurme saka, tāpēc viņa uzsāka papildu kursus, lai uzlabotu savas spējas, un pārgāja strādāt nekustamo īpašumu biznesā. Kad viņas igauņu valoda būs nevalnojama, viņa plāno pieteikties jurisprudences studijām Tartu vai Tallinas universitātē. “Man šķiet, ka nepieciešams vairāk zināšanu,” viņa ar entuziasmu paziņo.

Jehvi ļoti atšķiras no Dagestānas. Lai arī Mesurme ilgojas pēc labā vīna no tēva vīna dārziem, viņa atklāj, ka Igaunijā ir iemācījusies dzert kafiju. Tagad viņas ikdienas darbs sākas ar klusu kafijas tasi virtuvē pēc tam, kad trīs puīši, 15 gadus vecais Vladimirs, 8 gadus vecais Jevgēņijs un septiņgadīgais Renats, ir devušies uz skolu. Viņa sāk darbu tuvumā esošajā birojā pulksten 10 no rīta, un kā uzņēmuma vadītājai viņas uzdevumos ietilpst administratīvo darbu veikšana ar datoru, sazināšanās ar klientiem un viņu izvadāšana pa savos reģistros esošajām mājām un dzīvokļiem. Viņas pienākumi neaprobežojas ar īpašumu pārdošanu. Kivieli pilsētā, 30 kilometru attālumā no Jehvi, piemēram, viņas aģentūra strādā ar būvfirmiti, kas tradicionālo ķieģeļu dzīvokļu bloku pārveido par 44 dzīvokļiem un telpām cilvēkiem, kas Kivieli ierodas, lai strādātu plaukstošajā apgērbi rūpniecībā.

Bez bailēm par nākotni

Mesurme baidījās, ka tad, kad viņa pametīs darbu, viņa nekad neatradīs citu. Bet šis projekts to mainīja. Tas iemācīja viņai raudzīties uz priekšu, nebaidoties no nākotnes. Kad viņa ieradās Jehvi, viņa pazina tikai brāli, bet tagad viņai ir plašs draugu loks.

Vissvarīgākais, ko viņa ieguva, bija pašpārliecinātība. “Psiholoģiski šis projekts man iemācīja, ka varu izdarīt jebko — ka neesmu viegli manipulējama. Vienalga, ko es gribu, — ja pacenšos, tas ir iespējams. Man bija nepieciešams grūdiens, lai izkļūtu no situācijas, kurā biju nokļuvusi, un projektā mums pateica: “Jūs varat to izdarīt!” Es zināju, ka pēc tam atradīšu darbu, jo tas deva mums pašapziņu.”

“Ja vēlies kaut ko sasniegt, ir ļoti jācenšas,” apstiprina projekta koordinatore Eha Korkusa (*Eha Korkus*). “Mesurme ir viens no labākajiem piemēriem. Tā bija lielisku cilvēku grupa. Mums pateica: ja darbu atradīs 30 % dalībnieku, tas būs labs rezultāts, bet beigās integrēti tika 60 %. Rezultāti bija negaidīti, un mēs par to ļoti priecājamies. Tagad mēs rīkojam jaunu projektu, jo darba vietas gaida cilvēkus.”

Eha arī uzskata, ka pasniedzēji ieguva tikpat daudz, cik studenti. “Ne visiem igauņiem patīk krievi,” viņa paskaidro. “Mums bija jāmainās — ne visi to var izdarīt.”

Iekļaušanās darbaspēka rindās

Kamerūnā dzimušais Sērdžs Mbami (*Serge Mbami*) 2001. gadā pārcēlās uz Īriju. “Mājās dzīve ir smaga, un ir grūti pienācīgi dzīvot,” viņš saka. “Es meklēju labākas dzīves iespējas.”

Tomēr vispirms viņš konstatēja, ka nevar atrast darbu. “Man bija grūti atrast darbu,” saka 38 gadus vecais vīrietis. “Tas bija sarūgtinoši. Es strādāju brīvprātīgo darbu, mācot bērnus, bet man par to nemaksāja.” Lai nopelnītu iztiku sev un savam mazajam dēlam Raienam, Sērdžs bija atkarīgs no valsts pabalsta. “Es vēlējos darīt vairāk,” viņš saka. “Es izlēmu, ka man jāmācās, lai uzlabotu savas iespējas.”

2003. gadā viņš sāka studēt Īrijas Iepirkumu un materiālu pārvaldības institūtā (*Irish Institute of Purchasing and Materials Management*), lai iegūtu diplomu loģistikā un piegādes ķēdes pārvaldībā. “Man bija zināma pieredze šajā jomā, un es zināju, ka tas bija tāda veida darbs, kas man derēja,” viņš saka. “Man piemīt spējas veikt vairākus uzdevumu vienlaikus, es protu valodas un labi strādāju saspringtos apstākļos.”

Trīsgadīgajā kursā ietilpa loģistika, noliktavu izmantošana, apgādes un piegādes ķēdes vadība. Tomēr arī pēc studiju beigšanas viņam joprojām bija grūti atrast darbu. “Pat ar diplomu kabatā es nevarēju atrast darbu, jo man nebija atbilstošas darba pieredzes. Īrijā tas ir ļoti svarīgi.”

Darba norīkojums

Tad viņš uzzināja par FÁS (Īrijas valsts apmācības un nodarbinātības iestāde) stažēšanos piegādes ķēdes loģistikas administrēšanā. “Tas bija tieši tas, ko es meklēju,” saka Sērdžs. Šis kurss, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība, sastāvēja no 22 nedēļu ilgām mācībām klasē, kam sekoja darba norīkojums uzņēmumos.

Sērdžs saņēma atzītu profesionālo kvalifikāciju — 6. līmeņa FETAC sertifikātu piegādes ķēdes loģistikā — un, vēl svarīgāk, veica 16 nedēļu darbu DCC meitasuzņēmumā *SerCom Solutions*, kas Limerikā specializējas vispasaules integrētā elektronikas, telekomunikāciju un ilglietojamo preču apgādē, loģistikā, glabāšanā un izplatīšanā. Šis uzņēmums darbojas kā globāls resursu sagādes un piegādes ķēdes vadības (*Sourcing and Supply Chain Management — SCM*)

“Es varu sūtīt uz mājām naudu, un tas viņiem ļoti palīdz. Es jūtos drošāk un varu atpūsties, neuztraucoties par to, ko nesīs nākotne.”

partneris daudzām pasaulē vadošajām tehnoloģijas un telekomunikāciju firmām, kā arī izplatītājiem un mazumtirgotājiem.

Pēc mācību pabeigšanas Sērdžs saņēma piedāvājumu pastāvīgi strādāt šajā uzņēmumā. “Norīkojumā biju sācis dažus projektus, ieviešot jaunu līgumu ar ASV uzņēmumu, kas vēlējās ienākt Īrijā un Eiropā. Uzņēmums piedāvāja man amatu, lai es turpinātu šo darbu.”

Tagad viņa darbs ietver visus loģistikas aspektus no licencēšanas līdz transportēšanai, ražošanai, glabāšanai noliktavās un līdz piegādei lietotājam. “Es gūstu visas pasaules mēroga pieredzi,” viņš skaidro. “Es slēdzu darījumus ar klientiem no Eiropas, Tuvo un Vidējo Austrumu un Āfrikas valstīm. Man tiešām patīk strādāt šajā uzņēmumā. Ir lieliski strādāt komandā.”

Sērdžs saka, ka pastāvīga darba atrašana ir ieviesusi milzīgas pārmaiņas, lielā mērā uzlabojot dzīves kvalitāti. Pieaugusi drošība nozīmē, ka viņam nav jāuztraucas par dēla apgādāšanu un ka viņš var palīdzēt ģimenei, kas joprojām dzīvo Kamerūnā. “Es varu sūtīt uz mājām naudu, un tas viņiem ļoti palīdz. Es jūtos drošāk un varu atpūsties, neuztraucoties par to, ko nesīs nākotne,” viņš piebilst.

“Tagad es baudu dzīvi Īrijā. Tā ir ļoti jauka valsts,” viņš uzsver. “Īri ir ļoti izklaidējoši ļaudis. Nav iespējams sēdēt līdzās iram un neaprunāties. Lai gan — ir ļoti lietains,” viņš smejas.

Brīvajā laikā viņam patīk dzīvot veselīgi, apmeklēt sporta zāli un skriet. “Man ļoti patīk skatīties futbolu,” viņš saka, “esmu liels komandas *Arsenal* atbalstītājs.” Tomēr, Sērdžs saka, viņš netaisās dusēt uz lauriem un turpinās studēt uzņēmējdarbību. “Es vienmēr gribu sasniegt vairāk. Es vēlos, lai dēls ar mani lepotos.”

Ceļš uz augstāko sabiedrību

“Man ļoti patik mans darbs, jo tas sniedz stabilitāti un iespējas mācīties kaut ko jaunu,” saka Amparo [Navaha Maldonado \(Amparo Navaha Maldonado\)](#) no Seviļas, Spānijā.

Sarunājoties viņas darba vietas — augstas klases viesnīcas — vestibilā, 30 gadus vecā sieviete šķiet pozitīva un apmierināta. Tomēr nemaz ne tik sen viņa atradās citādā situācijā. Kad viņa pēc obligātās izglītības iegūšanas un bez kvalifikācijas pameta skolu, vienīgais darbs, ko varēja atrast, bija nepastāvīgs darbs, tīrot birojus. “Mana dzīve bija iestigusī bedrē,” viņa saka. “Man nebija nekā stabila — tikai tīrīšanas darbi laiku pa laikam. Es varēju dabūt divu mēnešu līgumu vienā vai dažu dienu darbu citā vietā, bet bija ilgi periodi, kad es biju bez darba.”

Amparo auga lielā romu izcelsmes ģimenē. Viņas vecāki pelnīja iztiku, ceļojot no tirgus uz tirgu, pārdodot augļus — šāda dzīve, kā viņa redzēja, bija grūta, bez lielas noteiktības. Tikai pirms kādiem pieciem gadiem, kad viņai un viņas vīram, Huanam Manuelam Galego (*Juan Manuel Gallego*), piedzima pirmais bērns Marko, viņa sāka aptvert, ka pašas ģimenei vēlas vairāk drošības. “Es gribēju darīt kaut ko citu un mainīt savu situāciju,” viņa saka, “es vēlējos karjeru un spēt uzturēt pati sevi un savus bērnus.”

Jaunajai ģimenei nebija stabila ienākumu, un viņi dzīvoja viņas vecāku mājās, kopā ar Amparo četriem brāļiem — ļoti šauros apstākļos. “Tas bija grūti. Es dzīvoju pie saviem vecākiem, man bija vīrs un mazs bērns,” viņa saka, “nebija nekādas privātās dzīves, un tas tiešām padarīja mūsu attiecības saspringtas.”

Pielāgots atbalsts

Palīdzība ieradās, kad viņa uzzināja par *ACCEDER* mācību kursu, kas tiek piedāvāts ar vietējā nodarbinātības centra starpniecību. Šī kurss, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība, mērķis bija cīnīties pret romu kopienu diskrimināciju un palīdzēt indivīdiem saņemt apmācību un izglītību, kas viņiem ir nepieciešama pastāvīga darba iegūšanai. Tas darbojās kopš 2000. gada, un kursa pirmajos sešos gados vairāk nekā 30 000 indivīdu tas palīdzēja noslēgt darba līgumus visā Spānijā.

Šis kurss ar elastīgām mācību programmām sniedz cilvēkiem iespēju iegūt iemaņus un pieredzi, kas viņiem nepieciešama, lai

“Mana dzīve ir ārkārtīgi mainījusies, jo tagad es esmu štata darbinieks. Es varēju saņemt hipotekāro kredītu.”

gūtu darba iespējas. Kursi apvieno praksi un teorijas daļu, un tie ir īpaši pielāgoti indivīdu vajadzībām. Amparo mācījās par istabeni un uzsāka darba praksi Sevīljas viesnīcā. “Šis kurss sniedza man papildu kvalifikāciju, kas palīdzēja dabūt darbu,” viņa saka.

Bet, vēl svarīgāk, viņa turpina, mācības palielināja viņas pašapziņu un pārliecību par sevi. “Es redzēju, ka man ir vairāk izvēles iespēju. Tās atvēra daudzas durvis.”

Darbs uzraudzībā

2004. gadā, drīz pēc kursa pabeigšanas, viņa saņēma viesnīcas istabenes darbu ar stabilu līgumu. Pēc četriem gadiem Amparo pārgāja strādāt vienā no lielākajām pilsētas viesnīcām, kur viņai ir pastāvīgs darba līgums un kur viņa ir paaugstināta uzraugošā amatā.

Tagad viņa ir mazas istabeņu grupas vadītāja, veido darba grafikus un nodrošina, lai darbs noritētu atbilstoši standartiem. Amparo saka, ka viena no lietām, kas viņai savā darbā patīk visvairāk, ir kolēģes, ar ko jāstrādā kopā: “Ir lieliski strādāt kā daļai no speciālistu komandas.”

Personiskā ziņā viņas amata stabilitāte viesnīcā ir ļāvusi jaunajam pārim nopirkt pašiem savu māju. Šis veiksmīgais pavērsiens ir nācis tieši laikā, jo 2008. gada sākumā ģimenei piedrošās jaunākā atvase — mazulis Adrians. “Mana dzīve ir ārkārtīgi mainījusies, jo tagad es esmu štata darbinieks. Es varēju saņemt hipotekāro kredītu,” saka Amparo. “Tagad mums ir pašiem sava māja un mašīna, un es jūtos finansiāli droši.”

Stāvot uz savām kājām

Kad **Abširs Abukars** (*Abshir Abukar*) sāka strādāt vienā no lielākajiem dārza centriem Zviedrijā, viņš neko daudz nezināja par augiem un darbarīkiem, un viņam pat bija alerģija pret ziedputekšņiem. Taču Abširs mācījās ātri, un nu viņa amats ir mainījies — darbs tagad ietver krājumu pārvaldību, palīdzēšanu klientiem un strādāšanu komandā. Faktiski tam ir bijusi liela loma 25 gadus vecā jaunieša dzīvē.

Abširam bija 17 gadu, kad viņa ģimene 2002. gadā no Etiopijas pārcēlās uz Zviedrijas pilsētu Malmi. Kā jau sabiedrisks un dzīvīgs cilvēks, viņš vēlējās pilnībā iesaistīties savas jaunās valsts dzīvē. Tomēr sākumā tas bija grūti. “Tas bija īsts kultūras šoks,” viņš saka. “Itin viss bija citāds, nekā es biju iedomājies, un es jutos kā izstumtais. Ļoti daudzas lietas bija mulsinošas.”

Vispirms viņš apmeklēja valodu skolu, lai iemācītos zviedru valodu, un viņa tēvs — skolotājs, kas bija pārcēlies uz Zviedriju piecus gadus agrāk par pārējo ģimeni, — vēlējās, lai dēls turpinātu savas mācības. “Bet es to nevēlējos. Man būtu jāsāk mācīties no paša sākuma,” saka Abširs. “Tas mūsu attiecībās radīja spriedzi.” Šo spriedzi tikai palielināja kultūru sadursme starp viņa ģimenes strikto musulmaņu izcelsmi un liberālāku sabiedrību, par kuras locekli Abširs centās kļūt.

Viņš vēlējās būt neatkarīgs un stāvēt pats uz savām kājām. “Bet es nezināju, kā atrast darbu vai jebko tamlīdzīgu,” viņš saka. Viņš pieņēma dažus gadījuma tīrīšanas darbus un strādāja par aprūpes palīgu bērniem invalīdiem. “To es darīju uz pusslodzi divarpus gadus, bet nepelnīju pietiekami daudz naudas,” viņš atceras.

Tā kā viņam nebija pastāvīga darba, viņš nevarēja atļauties pamest vecāku mājas un sākt dzīvot atsevišķi. “Mani joprojām uzturēja vecāki.” Dzīvojot kopā ar 10 jaunākiem brāļiem un māsām, māja bija ļauzu pilna. “Tajā laikā man bija arī draudzene, un es vēlējos vairāk vietas,” viņš saka. Vienu brīdi viņš pat meklēja glābiņu, gulot mātes veikala trauku skapī.

Vērtīgu iemaņu apgūšana

Viņa dzīvi mainīt palīdzēja jauniešiem paredzētā programma “Jauna pilsēta” (*New City*). Projektu vada vietējā kopienas organizācija *Drömmarnas Hus* un ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību

“Tas bija īsts kultūras šoks. Itin viss bija citāds, nekā es biju iedomājies, un es jutos kā izstumtais. Ļoti daudzas lietas bija mulsinošas.”

to līdzfinansē Eiropas Savienība; šis projekts sniedz padomus, apmācību, kultūras un personiskās attīstības aktivitātes cilvēkiem, kas nav pilnībā integrējušies sabiedrībā.

Ar šīs programmas starpniecību Abširs saņēma apmācību darbam un apguva patstāvīgas dzīves spējas, kā arī uzzināja par sevis pasniegšanu. Turklāt viņš ieguva darba prakses norīkojumu dārza centrā, kas vēlāk pārauga pastāvīga darba piedāvājumā. “Man tiešām patīk mans darbs,” viņš saka. “It īpaši palīdzēšana klientiem un darbs komandā.”

Pašam sava dzīvesvieta

Abširs varēja iegūt pats savu dzīvokli un tagad ir iemācījies būt neatkarīgāks. “Šī kursa dēļ manā dzīvē daudz kas ir mainījies,” viņš saka. “Man ir pašam sava dzīvesvieta. Es dabūju arī autovadītāja apliecību, un man pieder pašam sava mašīna.” Ārpus darba laika viņam ir aktīva sabiedriskā dzīve. Abšira aizraušanās ir sports un dejošana; viņš regulāri spēlē futbolu un līdz trīs reizēm nedēļā mācās dejojot salsu.

Abširs tagad ir apmierināts ar savu dzīvi. “Un manas attiecības ar vecākiem ir ļoti uzlabojušās. Pat tēvs ir priecīgs.” Drošība, ko viņš ieguva līdz ar pastāvīgu darbu, nozīmē, ka Abširs var plānot savu nākotni. Viņš ar draudzeni Šanku plāno nākamgad apprecēties. “Un es vēlos nodibināt ģimeni. Tādu lielu,” viņš paziņo.

Zināšanas rada iespējas

Vēl meitene būdama, *Khadidža Madždubi (Khadija Majdoubi)* sapņoja par savas salonfrizētavas atvēršanu. Kādu laiku viņa īstenoja šos sapņus dzimtajā Marokā, bet, kad pārcēlās uz Nīderlandi, traģēdija sagrieza viņas dzīvi kājām gaisā. Kad viņa bija stāvoklī un gaidīja dviņu piedzimšanu, nomira vīrs. Šoks bija milzīgs, un mažuli piedzima priekšlaicīgi. Nākamos dažus gadus viņa pavadīja kā māmiņa uz pilnu slodzi un pieskatot savu draugu bērnus.

Tā kā viņai bija jārūpējās par ģimeni un joprojām jāpiemērojas dzīvei jaunajā valstī, Khadidžai nācās paļauties uz valsts pabalstu. Tā kā viņa tikai nedaudz prata holandiešu valodu, bija grūti atrast pat vienkāršu darbu, kur nu vēl uzsākt savu uzņēmējdarbību.

Ceļš uz atgriešanos

“Nav viegli audzināt bērnus vienai pašai,” saka Khadidža. “Šķita, ka katra diena bija tik pārpildīta un ka man nebija laika nekam citam. Pirmkārt jau darba atrašana bija liela problēma.”

Savā vietējā sociālo pakalpojumu birojā Khadidža uzzināja par bezmaksas apmācības kursiem sievietēm bezdarbniecēm, ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansē Eiropas Savienība. “Šis kurss man palīdzēja realizēt manu sapni, sākot ar manu valodas zināšanu uzlabošanu,” viņa skaidro. “Tas bija tik svarīgi, un tas man palīdzēja justies pārliecinātākai par sevi.”

VONK ir darba un izglītības centrs sievietēm, kuras dzīvo Amsterdamas rajonā Zēburgā. Šī programma palīdz sievietēm neatkarīgi no viņu izglītības līmeņa, pieredzes un izcelsmes. Tā sniedz informāciju un ieteikumus un palīdz viņām atrast darbu, saņemt apmācību un iegūt sociālos pabalstus. Šī programma sniedz integrēšanās un labklājības atbalstu. VONK sadarbojas arī ar citām Holandes un vietējām aģentūrām, ar sieviešu organizācijām un sociālo pakalpojumu iestādēm.

Labā pašajūta

Viens no šķēršļiem, ko sievietēm pēc ilgstošiem bezdarba periodiem ir visgrūtāk pārvarēt, ir pārliecības trūkums. Tāpēc apmācības kurss ietver sesijas, kas īpaši mērķētas uz pašcieņas un pašpārliecinātības veidošanu.

“Es biju strādājusi par frizieri jau agrāk, kad dzīvoju Marokā. Bet es nekad nebiju domājusi, ka varēšu to darīt šeit un ka varēšu atvērt pati savu salonu.”

“Es iemācījos labāk komunicēt,” saka Khadidža, “un es labāk sapratu, kā viss notiek, kad dibini savu uzņēmumu. Pirmais, ko man vajadzēja izdarīt, — bija jāatrod darbs. Es biju kļuvusi atkarīga no citiem. Man bija atkal jānostājas uz savām kājām.”

VONK darbinieki pavadīja Khadidžu viņas darba meklējumos, un ar draugu un ģimenes atbalstu un pamudinājumiem viņa beidzot atrada darbu vietējā frizētavā. “Sākumā satiktie cilvēki izturējās negribīgi,” viņa skaidro. “Es neesmu vietējā un neizskatos tāpat kā citi, un es nevarēju izteikties tā, kā būtu gribējusi. VONK cilvēki man palīdzēja aizkavēt durvju aizciršanos.”

“Es nekad nebiju domājusi, ka varēšu to darīt”

Kad Khadidža beidzot tika pie darba, viņa varēja ietaupīt nedaudz naudas. Visbeidzot viņai izdevās sakrāt pietiekami daudz, lai īstenotu savu bērnības sapni. 2009. gada aprīlī Khadidža Amsterdamā netālu no savām mājām atvēra salonfrizētavu. “Es biju strādājusi par frizieri jau agrāk,” viņa skaidro, “kad dzīvoju Marokā. Tas ir tas, ko man patīk darīt un kas man padodas. Bet es nekad nebiju domājusi, ka varēšu to darīt šeit un ka varēšu atvērt pati savu salonu.”

Khadidža saka, ka VONK apmācību kurss un individuālā palīdzība viņai palīdzēja atrast sevi un tas mainīja viņas pašas un viņas bērnu dzīvi uz labo pusi. “Es tiešām priecājos, ka apguvu šo kursu,” viņa saka. “Tas ir iemesls, kāpēc šodien esmu te.”

Dažādības spēks

Dzimusi Eslingenē, Štutgartes tuvumā, Kornēlija Šulthaisa (*Cornelia Schultheiss*) studēja lingvistiku un uzsāka darbu pie pasaulē vadošā automobiļu ražotāja Berlīnē. Vispirms Kornēlija strādāja par tulkotāju un izcēlās, uzņēmumā ierosinot un izstrādājot pati savu specializēto pakalpojumu, kas nodrošināja unikālu “starpkultūru” apmācību un palīdzēja darbiniekiem no visas pasaules strādāt vienoti.

“Eiropa ir tik daudzu cilvēku un kultūru krustceļi,” viņa saka. “Tas ir iespēju avots, bet vienlaicīgi arī izaicinājums.” Strādājot lielā un daudzveidīgā uzņēmumā, Kornēlija saprata, ka komandas darbu veido daudz kas vairāk par vienkārši pavēļu pildīšanu. “Cilvēkiem no dažādām valstīm un kultūrām ir dažādas paražas un cerības, un ne vienmēr viņi saprot viens otru, pat ja runā vienā valodā.”

Diemžēl uzņēmums, kur viņa strādāja, piedzīvoja kardinālas pārmaiņas, un 2007. gadā pārstrukturēšana piespieda Kornēliju izvēlēties — saglabāt savu darbu vai palikt savā mīļākajā pilsētā. Viņa izvēlējās Berlīni, kur kopā ar partneri bija dzīvojusi 15 gadus.

“Tas bija grūts lēmums,” viņa saka. “Darba pamešana nozīmēja jaunās karjeras sākšanu, bija jāatrod, ko darīt.” Viņa izlēma mēģināt sākt pati savu uzņēmējdarbību kā starpkultūru treneris un skolotājs, tomēr, lai arī viņa redzēja savu profesionālo iemaņu tirgu, viņa nezināja, kā to izmantot, viņai nebija pieredzes sava uzņēmuma dibināšanā.

Konkrēts padoms

Projekts “Privātpersonu uzņēmējdarbība II” (*Human Venture II*), ko ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību līdzfinansēja Eiropas Savienība, sniedza Kornēlijai svarīgu ieskatu par to, kas nepieciešams uzņēmējdarbības sākšanā, kā arī konkrētus padomus par komerclikumiem un noteikumiem.

Šīs programmas, kas ilga no 2006. gada augusta līdz 2008. gada septembrim, mērķis bija uzlabot dalībnieku iespējas sākt savu uzņēmējdarbību, un tā ietvēra grupu diskusijas, praktiskās nodarbības un apmācību sesijas. Aktivitātes bija par dažādām tēmām saistībā ar uzņēmuma veidošanu, palīdzot Kornēlijai sagatavot pašai savu darba uzsākšanu. “Es saņēmu daudz informācijas par tēmām, ko nepārzināju,” viņa saka. “Tā es varēju izvairīties no daudzām ie-

“Manās starpkultūru praktiskajās nodarbībās uzsvars tiek likts uz veiksmīgas un uzticamas gaisotnes veidošanu, kur tiek pārvarētas dažādās tradīcijas un komunikācijas stili.”

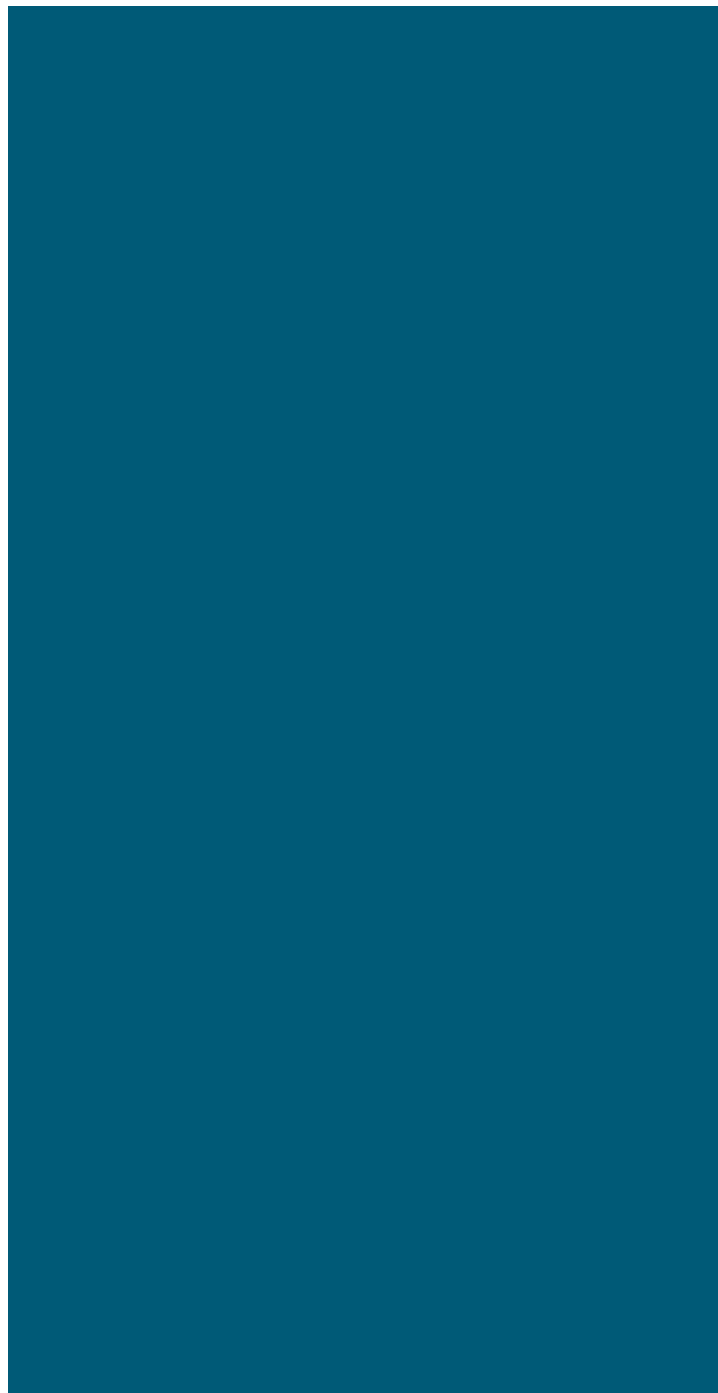
spējamām kļūmēm. Turklāt es arī vienkārši izbaudīju šo pieredzi un iespēju veidot kontaktu tīklu ar citiem dalībniekiem.”

Šodien Kornēlija vada veiksmīgas konsultācijas, sniedzot specializētas instrukcijas dažādās etniskās un kulturālās izcelsmes cilvēkiem, palīdzot viņiem sadarboties, dalīties pieredzē un savstarpēji labāk saprasties. “Līdz minimumam samazinās zaudējumi, kas rodas “starpkultūru domstarpību” dēļ,” viņa saka. “Komandas apvienojas un var strādāt efektīvāk.”

Kornēlijas klientu vidū ir gan atsevišķi cilvēki, gan grupas, kas strādā vai dzīvo daudz nacionālā vidē: cilvēki no tādām valstīm kā Indija, Krievija, Japāna, Vācija un daudzām citām vietām.

“Manās starpkultūru praktiskajās nodarbībās, apmācībās un treniņu sesijās uzsvars tiek likts uz veiksmīgas un uzticamas gaisotnes veidošanu, kur tiek pārvarētas dažādās tradīcijas, komunikācijas stili un tā tālāk un var veidoties sadarbība,” viņa skaidro. Reizēm Kornēlija strādā birojā, turpat līdzās savam dzīvoklim Berlīnes vēsturiskajā centrā. Citreiz viņa pakalpojumus sniedz klienta telpās, Berlīnē, Vācijā, visā Eiropā un visā pasaulē.

“Neko no visa tā es nebūtu varējusi sasniegt, ja nebūtu saņēmusi palīdzību,” viņa saka. “Apmācība, ko saņēmu ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību, man iemācīja, kā sagatavoties un strādāt neatkarīgi, un šī procesa gaitā es daudz ko iemācījos pati par sevi. Tā bija lieliska pieredze.”

Alfabētiskais tēmu rādītājs

A	
Ainavu uzturēšana	62–63
Aizsardzība un drošība	38–39, 48–50, 52–53, 58–59, 72–73, 84–85
Aklums	42–43
Aktiermāksla	104–105
Algas	12–13, 38–39, 48–50, 58–59, 80–81, 84–85
Alkoholisms	48–50, 108–109, 114–115, 118–119
Amerikas Savienotās Valstis	96–97
Amsterdama (Nīderlande)	130–131
Antropoloģija	94–95
Apbalvojumi	68–69
Apdrošināšana	76–77
Apmācības	10–11, 14–15, 16–17, 34–35, 38–39, 40–41, 42–43, 44–45, 46–47, 48–50, 52–53, 54–55, 56–57, 62–63, 68–69, 70–71, 74–75, 76–77, 80–81, 82–83, 84–85, 86–87, 88–89, 90–91, 96–97, 104–105, 110–111, 112–113, 114–115, 116–117, 122–123, 124–125, 126–127, 128–129, 132–133
Aprūpe mājās — veci cilvēki	58–59
Apvienotā Karaliste	68–69, 114–115
Arhitektūra	68–69
Armijas pakalpojumi	82–83, 84–85, 110–111, 122–123
Attālināts darbs	32–33
Augļkopība	76–77
Austrija	26–27, 56–57
Automašīnas, automašīnu ražošana	30–31, 54–55, 86–87, 90–91, 100–101, 116–117, 132–133
Autovadišana	12–13, 30–31, 40–41, 44–45, 52–53, 82–83, 128–129
Ā	
Āfrika	128–129, 130–131
Āzija	16–17
B	
Beļģija	72–73, 86–87
Berlīne (Vācija)	132–133
Bērni	14–15, 24–25, 26–27, 32–33, 34–35, 38–39, 40–41, 48–50, 52–53, 66–67, 68–69, 70–71, 72–73, 80–81, 82–83, 84–85, 86–87, 88–89, 98–99, 118–119, 122–123, 124–125, 126–127, 130–131
Bērnu aprūpe	26–27, 32–33, 86–87, 84–85
Bezdarbs	38–39, 40–41, 44–45, 52–53, 56–57, 62–63, 70–71, 82–83, 86–87, 90–91, 114–115, 118–119, 122–123, 126–127, 130–131

Bezmiegs	86–87
Bezpajumtniecība	112–113
Bibliotēkas un grāmatnīcas	42–43, 54–55, 56–57, 94–95, 122–123
Bioloģiski audzēta pārtika, abpusēji izdevīga tirdzniecība	18–19, 68–69, 70–71
Biškopība	70–71
Boloņa (Itālija)	112–113
Braila raksts	42–43
Bratislava (Slovākija)	34–35, 116–117
Bukareste (Rumānija)	94–95
Bulgārija	58–59, 88–89
Būvniecība un celtniecība	62–63, 68–69, 74–75, 86–87, 84–85, 122–123
C	
Ceļošana	56–57, 80–81, 94–95, 96–97, 112–113, 132–133
Ciemi	12–13, 56–57, 72–73, 98–99
Cietums	112–113, 114–115
CV, darba pieteikumi	38–39, 54–55, 56–57, 90–91, 122–123, 130–131
Č	
Čehija	18–19, 54–55
Čičestera (Anglija)	68–69
D	
Dānija	52–53, 104–105
Darba norīkojums	12–13, 80–81, 90–91, 100–101, 124–125, 128–129
Darba un dzīves līdzsvars	26–27, 32–33, 34–35, 56–57, 86–87
Darbaudzināšana	44–45, 66–67, 68–69, 118–119
Darbs birojā	32–33, 56–57, 60–61
Dārzkopība	10–11, 12–13, 40–41, 48–50, 56–57, 128–129
Datorprasmes	30–31, 32–33, 38–39, 42–43, 54–55, 56–57, 58–59, 60–61, 80–81, 90–91, 102–103, 110–111, 116–117
Degvielas izplatīšana	88–89
Depresija	14–15, 44–45, 46–47, 58–59, 74–75, 108–109, 112–113, 114–115, 118–119
Dienas aprūpe	24–25, 26–27, 58–59
Diskriminācija	56–57, 122–123, 126–127, 130–131
Dotācijas	94–95, 100–101
Drošības nozare	38–39
Dublina (Īrija)	14–15

Dusmu savaldīšana	82–83
Dzemdības	130–131
Dzemdību atvaļinājums	34–35
Dzimumu vienlīdzība	24–25, 26–27, 28–29, 30–31, 32–33, 34–35, 130–131
E	
Elastīgs darbs	24–25, 26–27, 32–33, 68–69, 70–71, 82–83
Elektrības	62–63
Ēšanas traucējumi	48–50
Etniskās minoritātes	12–13, 46–47, 94–95, 84–85, 122–123, 124–125, 126–127, 128–129, 130–131
Ē	
Ēdināšana	18–19, 28–29, 40–41, 68–69, 82–83, 84–85
F	
Filmas	96–97
Finanses un administrācija	18–19, 20–21, 30–31, 56–57, 60–61, 66–67, 98–99, 104–105, 110–111, 112–113, 118–119, 122–123, 124–125
Fiziskā sagatavotība un labsajūta	14–15, 18–19, 20–21, 28–29, 46–47, 86–87, 118–119
Flandrija (Beļģija)	86–87
Floristika	10–11
Francija	10–11, 20–21
Frizēšana	130–131
G	
Gados vecāki darbinieki	46–47, 52–53, 54–55, 56–57, 58–59, 60–61, 62–63, 80–81, 98–99
Galdniecība	62–63, 66–67, 86–87, 84–85
Garīgā veselība	44–45, 48–50, 118–119
Gdaņska/Gdiņa (Polija)	38–39
Grieķija	48–50, 110–111
Grūtības mācībās	12–13, 44–45
Ģ	
Ģimenei draudzīgas aktivitātes	24–25, 26–27, 32–33, 40–41, 68–69, 72–73
Ģimenes uzņēmumi	28–29, 52–53, 68–69, 72–73, 74–75, 76–77, 98–99
Ģimeņu izjukšana, smagi zaudējumi	10–11, 24–25, 48–50, 52–53, 56–57, 86–87, 108–109, 110–111, 112–113, 116–117, 118–119, 130–131
H	
Helsinki (Somija)	96–97
Hesleholma (Zviedrija)	118–119

I		
leguves rūpniecība		108–109
Igaunija		66–67, 122–123
Imports un eksports		16–17, 124–125
Inovācija	28–29, 30–31, 60–61, 66–67, 68–69, 74–75, 76–77, 100–101	
Invaliditāte	38–39, 40–41, 42–43, 46–47, 52–53, 58–59, 116–117	
Investīcijas un nodokļi		30–31, 66–67, 118–119
Inženierzinātnes	74–75, 88–89, 90–91, 100–101, 108–109, 122–123	
Itālija		100–101, 112–113
Izdevējdarbība		56–57, 58–59, 94–95
Izglītība	12–13, 26–27, 44–45, 56–57, 72–73, 94–95, 100–101, 102–103, 104–105, 108–109, 122–123, 128–129	
Izpēte un izstrāde		26–27, 86–87, 94–95, 100–101, 102–103
Ī		
Īrija		14–15, 124–125
J		
Jaunas prasmes	10–11, 12–13, 14–15, 20–21, 38–39, 40–41, 54–55, 56–57, 60–61, 62–63, 80–81, 82–83, 86–87, 88–89, 90–91, 98–99, 110–111, 112–113, 116–117, 122–123, 124–125, 126–127, 128–129, 130–131, 132–133	
Jaunieši	10–11, 12–13, 14–15, 16–17, 18–19, 20–21, 30–31, 42–43, 44–45, 94–95, 108–109, 128–129	
K		
Kipra		24–25, 82–83
Klermonferāna (Francija)		20–21
Konsultēšana, dzīves skola	58–59, 80–81, 82–83, 104–105, 114–115, 118–119, 122–123, 130–131, 132–133	
Kooperatīvi		48–50, 76–77, 112–113
Korfu (Grieķija)		48–50
Kuģu būvētavas		38–39
Kurlums		40–41, 116–117
Ķ		
Ķīmikālijas		58–59, 70–71, 98–99, 122–123
L		
Labklājības pabalsti	14–15, 38–39, 52–53, 58–59, 84–85, 124–125, 130–131	
Larnaka (Kipra)		82–83
Latvija		42–43, 70–71
Lauksaimniecība	44–45, 70–71, 72–73, 76–77, 84–85, 98–99	

Lauksaimniecība	44–45, 70–71, 72–73, 76–77, 98–99
Lauku kopienas	24–25, 28–29, 44–45, 76–77, 68–69, 70–71, 72–73, 74–75, 94–95, 98–99
Lietuva	60–61, 102–103
Limerika (Īrija)	124–125
Līdzekļu vākšana (labdarībai)	56–57
Loģistika	54–55, 76–77, 124–125
Lopkopība	44–45, 70–71, 72–73
Luksemburga	12–13, 46–47
L	
Ļubļana (Slovēnija)	108–109
M	
Maiņu darbs	52–53, 82–83, 86–87
Malme (Zviedrija)	128–129
Malta	62–63, 80–81
Masu informācijas līdzekļi un komunikācija	30–31, 54–55, 56–57, 62–63, 66–67, 96–97, 102–103
Mazumtirdzniecība	10–11 20–21, 82–83, 88–89, 110–111, 112–113, 118–119, 128–129
Mācību ferma	72–73
Mācīšana	14–15, 26–27, 34–35, 72–73, 102–103, 104–105, 124–125, 128–129
Magdeburga (Vācija)	90–91
Mājdzīvnieki	10–11, 46–47, 56–57, 58–59, 86–87, 112–113, 118–119,
Mākslas un amatniecība	10–11, 28–29, 34–35, 58–59, 80–81, 94–95, 96–97
Metināšana un metālrūpniecība	54–55, 62–63, 74–75
Mežsaimniecība	98–99
Migrācija	12–13, 46–47, 90–91, 122–123, 124–125, 128–129, 130–131
Mode un drēbniecība	18–19, 116–117, 112–113
Muguras sāpes	46–47, 52–53
Multikulturālisms	12–13, 122–123, 132–133
Mūrēšana	84–85
Mūzika	42–43, 48–50, 62–63, 84–85, 96–97, 104–105, 118–119
Mūžizglītība	10–11, 54–55, 56–57, 68–69, 84–85, 98–99, 102–103
N	
Nabadzība	14–15, 38–39, 48–50, 82–83, 84–85, 112–113, 126–127
Narkotikas	48–50, 108–109, 112–113, 114–115
Nekustamais īpašums	74–75, 122–123
Nelaiemes gadījumi un slimības	38–39, 40–41, 42–43, 44–45, 46–47, 48–50, 52–53, 58–59, 68–69, 112–113, 118–119

Nīderlande	32–33, 130–131
Noziegums	108–109, 112–113, 114–115
O	
Olborga (Dānija)	52–53
Orhūsa (Dānija)	104–105
P	
Padomju Savienība	122–123
Papildu izglītība, koledža	10–11, 70–71, 84–85, 96–97, 102–103, 108–109, 124–125
Parādi	48–50, 112–113
Pārvaldība	54–55, 56–57, 66–67, 74–75, 80–81, 88–89, 122–123
Pasts un telekomunikācijas	46–47, 124–125
Pašapziņa	34–35, 44–45, 52–53, 54–55, 68–69, 82–83, 90–91, 102–103, 104–105, 114–115, 116–117, 122–123, 126–127, 130–131
Pašnodarbinātība, konsultācijas	16–17, 90–91, 96–97, 132–133
Pensionēšanās	46–47, 52–53, 58–59
Pilsētas	10–11, 14–15, 16–17, 20–21, 26–27, 30–31, 34–35, 38–39, 42–43, 46–47, 52–53, 56–57, 60–61, 66–67, 82–83, 104–105, 112–113, 114–115, 116–117, 126–127, 130–131, 132–133
Polija	30–31, 38–39
Porto (Portugāle)	16–17
Portugāle	16–17, 98–99
Poznaņa (Polija)	30–31
Privātuzņēmēji, MVU	16–17, 18–19, 20–21, 28–29, 30–31, 34–35, 60–61, 66–67, 68–69, 70–71, 72–73, 74–75, 76–77, 96–97, 104–105, 118–119, 130–131, 132–133
Pusaudžu grūtniecība	14–15, 48–50, 112–113
R	
Ražošana	16–17, 40–41, 54–55, 74–75, 86–87, 88–89, 90–91, 100–101, 116–117
Rehabilitācija	48–50, 108–109, 112–113, 118–119
Reimsa (Francija)	10–11
Reklamēšana un veicināšana	30–31, 66–67, 68–69, 80–81
Reliģiskā ticība	118–119, 128–129
Rīga (Latvija)	42–43
Romi	84–85, 126–127
Rumānija	76–77, 94–95
S	
Santehniķa darbs	62–63
Saules enerģija	100–101

Seksarda (Ungārija)	40–41
Sevilja (Spānija)	126–127
Skola	10–11, 12–13, 40–41, 44–45, 72–73, 98–99, 108–109, 128–129
Skola, īpašā	12–13, 40–41, 42–43, 116–117
Skotija	114–115
Slovākija	34–35, 116–117
Slovēnija	44–45, 108–109
Sociālā integrācija	40–41, 42–43, 48–50, 58–59, 80–81, 84–85, 108–109, 110–111, 112–113, 114–115, 116–117, 118–119, 122–123, 124–125, 126–127, 128–129, 130–131
Sociālie darbinieki, palīgi	48–50, 58–59, 82–83, 112–113, 128–129
Somija	28–29, 96–97
Spānija	74–75, 126–127
Sports	14–15, 20–21, 66–67
Starptautiskā apmaiņa	16–17, 76–77, 80–81, 86–87, 94–95, 124–125, 132–133
Stress, izdegšana	24–25, 38–39, 82–83, 118–119
Š	
Štatu samazināšana	54–55, 90–91, 132–133
T	
Tallina (Igaunija)	66–67
Teātris	104–105
Tehnoloģija	76–77, 88–89, 100–101, 110–111, 124–125
Tekstilpreces	16–17, 34–35, 54–55, 88–89
Terapeitiskā ārstēšana	38–39, 40–41, 46–47, 48–50, 86–87, 112–113, 118–119
Tiešsaistes pakalpojumi	30–31, 116–117
Tiklošana	68–69, 74–75, 132–133
Tirgvedība	16–17, 20–21, 56–57, 66–67, 68–69, 98–99
Tīrīšana	12–13, 24–25, 46–47, 126–127, 128–129
Transportlīdzekļi uz gaisa spilvena	66–67
Transports	30–31, 52–53, 88–89
Tūrisms un atpūta	14–15, 20–21, 28–29, 30–31, 66–67, 68–69, 72–73, 76–77, 94–95
U	
Umbrija (Itālija)	100–101
Ungārija	40–41, 84–85

Universitāte	16–17, 26–27, 42–43, 54–55, 56–57, 58–59, 60–61, 66–67, 88–89, 90–91, 94–95, 98–99, 100–101, 102–103, 104–105, 108–109
Uzņēmējdarbības plāni	18–19, 20–21, 30–31, 70–71, 118–119
Uzskaitē un grāmatvedība	60–61, 82–83, 88–89
Ū	
Ūdens pārvaldība	32–33
V	
Vācija	90–91, 132–133
Valodas	12–13, 40–41, 46–47, 66–67, 102–103, 116–117, 122–123, 128–129, 130–131, 132–133
Valonija (Beļģija)	72–73
Vardarbība darbā	52–53
Vardarbība ģimenē	48–50, 118–119
Veci cilvēki	24–25, 56–57, 58–59
Vecvecāki	24–25, 40–41, 52–53, 126–127
Veselības aprūpe	24–25, 46–47, 52–53, 58–59, 118–119
Vide	20–21, 28–29, 56–57, 58–59, 62–63, 68–69, 70–71, 72–73, 98–99
Videospēles	12–13
Vientuļie vecāki	14–15, 118–119, 130–131
Viesnīcas, gultasvietas un brokastu mītnes	28–29, 68–69, 126–127
Vietējā politika	98–99
Vietējās varas iestādes	12–13, 118–119
Viļņa (Lietuva)	60–61
Vīne	26–27, 56–57
Vraca (Bulgārija)	58–59
Y	
Zalaegersega, Ungārija	84–85
Zaļā uzņēmējdarbība, tūrisms	20–21, 68–69
Zinātne	102–103
Zviedrija	118–119, 128–129
Ž	
Žurnālistika	30–31

Projektu saraksts ieguldījumiem cilvēkos

Jaunieši

Francija (*Audrey Libres*)

Nosaukums: *Ecole de la deuxième chance*

Periods: 2002.–2009. gads

Budžets: EUR 1 027 208

Dalībnieki: 650–700 gadā

Luksemburga (*Bruno de Almeida Aveiro*)

Nosaukums: *Liewenshaff project (Päerd's Atelier asbl)*

Periods: trīsgadīgs kurss

Budžets: EUR 256 578,57

Dalībnieki: 40

Timekļa vietne: <http://www.liewenshaff.lu/>

Īrija (*Sheena Matthews*)

Nosaukums: *Spoirt Teic Local Training Initiative course*

Periods: 2000.–2008. gads

Budžets: EUR 2,6 miljoni

Dalībnieki: 232

Timekļa vietne: http://sports.southdublin.ie/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=114

Portugāle (*Bruno Teixeira*)

Nosaukums: *Inov Contacto*

Periods: šī programma, agrāk dēvēta par *Contacto@lcep*, ir spēkā kopš 1997. gada. Kopš 2005. gada tās nosaukums ir *InovContacto*

Budžets: vidēji ir EUR 25 000/ stažēšanās — viss ir iekļauts, arī celtniecības un darba izmaksas

Dalībnieki: katrā izdevumā ir citāds dalībnieku skaits, vidējais skaits ir

aptuveni 145 stažēšanās gadā

Timekļa vietne: <http://live.networkcontacto.com/pt/Paginas/default.aspx>

Čehija (*Radmila Petroušková*)

Nosaukums: *Beginning entrepreneurs support centre*

Periods: 2006. gada novembris–2008. gada augusts

Budžets: CZK 5 104 670,00

Dalībnieki: 165

Timekļa vietne: www.cepac.cz

Francija (*Yann Lelièvre*)

Nosaukums: *Escape from home — Espace Info Jeunes*

Periods: 2002. gads

Budžets: EUR 60 000 (gada budžets)

Timekļa vietne: www.espaceinfojeunes.net

Sieviešu un vīriešu līdztiesība

Kipra (*Koulla Aggelou*)

Nosaukums: *Never Home Alone (iekļauts projektā "Expansion and Improvement of Care Services for the children, the Elderly, the Disabled and Other Dependants", Measure 1.4.1 of the Single Programming Document, Objective 3 "Human Resource", no struktūrfondu plānošanas perioda no 2004. līdz 2006. gadam, kas sākās 2005. gadā)*

Periods: 2007. gada janvāris–2008. gada novembris

Budžets: 2007. gadā EUR 76 896; 2008. gadā EUR 70 500 (janvāris–novembris)

Dalībnieki: 15

Timekļa vietne: http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws.nsf/dmlunion_en/dmlunion_en?OpenDocument

Austrija (*Stephan Wittich*)

Nosaukums: *Children's Office of the Vienna Universities*

Periods: 2002. gada decembris–2005. gada decembris

Budžets: ES ieguldījums: EUR 142 065; kopējais budžets: EUR 308 838,76

Dalībnieki: 634

Timekļa vietne: <http://kinder.univie.ac.at/>

Somija (*Riikka-Leena Lappalainen*)

Nosaukums: *Reaktioketju — Pohjois-Savon naisryttäjät kehittymisen voimavarana (Ķēdes reakcija — sievietes privātuzņēmējas ziemeļu Savo kā attīstības resursi)*

Periods: 2004. gada novembris–2008. gada februāris

Kopējais budžets: EUR 1 489 200

Dalībnieki: 456

Polija (*Beata Szozda*)

Nosaukums: *An idea to start a new business 2 — Promotion of academic entrepreneurship in Wielkopolska*

Periods: 2007. gada marts–2007. gada jūnijs

Nīderlande (*Gerard Jansen*)

Nosaukums: *E-papa project*

Periods: 2006. gada aprīlis–2007. gada septembris

Budžets: EUR 127 206

Dalībnieki: 66

Timekļa vietne: <http://www.ewerkforum.nl/>

Slovākija (*Katarína Vargová*)

Nosaukums: *SPD Objective 3 — Information and Supporting Centre of Employment*

Periods: 2007. gada septembris–2008. gada decembris

Budžets: EUR 161 352

Dalībnieki: cilvēku skaits, kas piedalījās aktivitātēs, — 203, cilvēku skaits, kas pabeidza kursus un apmācības, — 178

Timekļa vietne: www.zzvp.sk

Mazaizsargāti cilvēki

Griekija (*Georgia Chrisikopoulou*)

Nosaukums: *New Horizons (Psychargos programme: project for all around Greece co-funded by ESF (period 2001–2010))*

Periods: 2007.–2009. gads

Budžets: EUR 350 000

Dalībnieki: 50

Timekļa vietne:

<http://www.ygeia-pronoia.gr>

Polija (*Andrzej Lubowiecki*)

Nosaukums: *Disabled workers on the open labour market (Fundacja Gospodarcza)*

Periods: 2005. gada oktobris–2006. gada decembris

Budžets: PLN 103 323 (EUR 23 552)

Dalībnieki: 30

Timekļa vietne:

www.Fundacijagospodarcza.pl

Ungārija (*Éva Gyulai*)

Nosaukums: *LIFT Likeliness — Integration — Full employment — Training (Blue Bird Foundation)*

Periods: 2006. gada jūnijs–2008. gada februāris

Budžets: EUR 446 000

Dalībnieki: 36 jaunieši ar invaliditāti

Timekļa vietne: <http://www.kek-madar.hu>,

<http://www.izleloetterem.hu>

Latvija (*Sarmīte Gromska*)

Nosaukums: *“The provision of diversity of Library services in Braille as a precondition for the integration of blind and visually impaired people in society and competition on the labour market.”*

Periods: 2005. gada jūlijs–2005. gada septembris

Budžets: LVL 16 222

Dalībnieki: bibliotēkas lietotāji (neredzīgi cilvēki) — 155, bibliotēkas darbinieki no Braila rakstības nodaļas bibliotēkā — 5, neredzīgo skolas skolnieki — 15

Timekļa vietne:

<http://www.neredzigobiblioteka.lv/eng/about.php>

Slovēnija (*Andrej Lovrencec*)

Projekta nosaukums: *On-the-job training*

Periods: no 2007. līdz 2008. gadam (darbojas kopš 2004. gada)

Budžets: ESF finansējums:

EUR 2 877 275,20; kopējais finansējums:

EUR 3 836 367,01

Dalībnieki: 2007. gadā — 694;

2008. gadā — 2226

Timekļa vietne: <http://www.mddsz.gov.si/>,

<http://www.euskladi.si/>

Luksemburga (*Otilia Marques*)

Nosaukums: *Action de reinsercion des lombalgiques et action de*

prevention par une formation adequate (final phase)

Periods: 2007. gada janvāris–2007. gada decembris

Budžets: EUR 431 899

Dalībnieki: 425

Timekļa vietne:

<http://www.stm.lu/home.html>

Gados vecāki darbinieki

Dānija (*Jane Grøne*)

Nosaukums: *Job Competence Project*

Periods: 2007. gada augusts–2008. aprīlis

Budžets: EUR 5 641 000

Dalībnieki: 116 (51 sievietē, 65 vīrieši) —

līdz 2008. gada jūlijam, 54 no tiem ir

veiksmīgi atraduši darbu

Timekļa vietne:

<http://www.amunordjylland.dk/front.do>

Čehijas Republika (*Milan Nedbal*)

Nosaukums: *Life long learning centre*

Periods: 2005. gada septembris–2007. gada augusts

Budžets: EUR 75 475

Dalībnieki: bija plānoti 625 dalībnieki (623 dalībnieki kursu pabeidza, bet 2 dalībnieki darbu atrada kursu laikā)

Timekļa vietne: www.knihkm.cz

Austrija (*Roswitha Kerbel*)

Nosaukums: *Initiative 50 — Beschäftigungsinitiative für ältere Arbeitnehmer (Nodarbinātības iniciatīva gados vecākiem darbiniekiem)*

Periods: 2002. gada decembris–2005. gada decembris

Budžets: EUR 6 000 000

Dalībnieki: apkalpoti 1200 cilvēki, 650 tranzīta strādnieki

Timekļa vietne: www.initiative50.or.at

Bulgārija (*Tsvetan Ivanov*)

Nosaukums: *Through Social Services, for Decent Living*

Periods: 2008. gada augusts–2009. jūlijs

Budžets: BGN 92 522 (EUR 47 300)

Dalībnieki: 20 strādnieki, 40 saņēmēji

Lietuva (*Aldona Mikalauskiene*)

Nosaukums: *Computer literacy training for members of LPS ‘Bociai’*

Periods: 2006. gada jūnijs–2008. jūlijs

Budžets: EUR 2 396 157

Dalībnieki: 1720

Malta (George Mifsud)

Nosaukums: *Training and Employment Exposure Scheme*

Periods: no 2004. līdz 2006. gadam (viens gads — sešu mēnešu apmācība un sešu mēnešu darba prakse)

Budžets: EUR 3 642 543

Dalībnieki: 460

Timekļa vietne: <http://www.etc.gov.mt/>

Uzņēmējdarbība**Igaunija (Peeter Tarmet)**

Nosaukums: *Mentoring Programme*

Periods: 2007. gada decembris–2008. gada novembris

Budžets: 2008: EEK 1 125 000

Dalībnieki: 2008: 40 darbaudzinātāji un 53 audzināmie

Timekļa vietne: www.eas.ee/; www.holjukid.ee

Apvienotā Karaliste

(*Sandra Barnes-Keywood*)

Nosaukums: *Rural Welcome*

Periods: 2004. gada februāris–2008. gada aprīlis

Budžets: GBP 334 000

Dalībnieki: 786 personas no 622 uzņēmumiem

Timekļa vietne: www.tourismtrainingsoutheast.com

Latvija (Normunds Zeps)

Nosaukums: *Support to families with children for business and self-employment start up in Daugavpils District*

Periods: 2006. gada septembris–2007. gada oktobris

Budžets: LVL 22 317,53

Dalībnieki: 30

Timekļa vietne: www.daugavpils.partneribas.lv

Beļģija (Gaetane Anselme)

Nosaukums: *Preventagri formation*

Periods: 2003–2008

Budžets: 2007: EUR 187 597

Dalībnieki: aptuveni 70

Timekļa vietne: www.preventagri.be

Spānija (José Salmerón Guindos)

Nosaukums: *CRECE Company creation and consolidation programme*

Periods: 2000–2006

Budžets: EUR 65 miljoni

Dalībnieki: 18 300

Timekļa vietne: <http://www.eoi.es/nw/publica/crece.asp>

Rumānija (Florin Istrate)

Nosaukums: *Dinamizare Rurală prin Angajare Sustenibilă (DR-ES) (Lauku attīstība, izmantojot ilgtspējīgu nodarbinātību)*

Periods: 2008. gada novembris–2011. gada oktobris (36 mēneši)

Budžets: RON 16 408 535,00

Dalībnieki: 750 cilvēki (350 vīrieši un 400 sievietes)

Timekļa vietne: <http://dr-es.eu>

Jaunas prasmes**Malta (Marie Therese Vella)**

Nosaukums: *Training and Employment Exposure Scheme*

Periods: no 2004. līdz 2006. gadam (viens gads — sešu mēnešu apmācība un sešu mēnešu darba prakse)

Budžets: EUR 3 642 543

Dalībnieki: 460

Timekļa vietne: <http://www.etc.gov.mt/>

Kipra (Andreas Apatzidis)

Nosaukums: *Vocational Training and Promotion of Public Assistance recipients to Employment*

Periods: 2005–2008; struktūrfondu plānošanas periods: 2004–2006

Budžets: EUR 900 000

Dalībnieki: sociālās palīdzības saņēmēji, privātā sektora darba devēji

Timekļa vietne: http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws13.nsf/dmltheproject_en/dmltheproject_en?OpenDocument

Ungārija (Zsolt Korcz)

Nosaukums: *A Way Out of the Disadvantaged Situation (pirmais Ungārijas–Dānijas ražošanas skolu fonds)*

Periods: 2006. gada jūnijs–2007. jūnijs

Budžets: HUF 106 miljoni (EUR 373 000)

Dalībnieki: 36

Beļģija (Daniel Dellisse)

Nosaukums: *Excellent Learning*

Periods: 2008–2009

Budžets: EUR 1 000 000

Dalībnieki: 700

Timekļa vietne: www.deceuninck.com

Bulgārija (Biliana Filipova)

Nosaukums: *Training of employed — investment in company development*

Periods: 2008–2009 (13 mēneši)

Budžets: BGN 232 223 (EUR 118 734)

Dalībnieki: 254

Timekļa vietne: <http://www.petrol.bg/news.php?id=241>;

http://www.az.government.bg/internal.asp?CatID=28&WA=Efunds/OPHRD/AP2101/Menu_AP2101.htm

Vācija (Peter Meller)

Nosaukums: *AQUA (Akademikerinnen und Akademiker Qualifizieren sich für den Arbeitsmarkt)*

Periods: 2006–2010

Budžets: EUR 13 000 000

Dalībnieki: 715

Timekļa vietne: www.obs-ev.de/AQUA

Izglītība un apmācība**Rumānija (Monica Stroe)**

Nosaukums: *PhD scholarships in support of research: competitiveness, quality and cooperation in the EUR open higher education space (ESF grant awarded to The National School of Political and Administrative Studies in Bucharest (SNSPA))*

Periods: 2008. gada oktobris–2011. gada septembris

Budžets: RON 4 215 105

Dalībnieki: 40 doktorantūras studenti

Somija (Harri Haanpää)

Nosaukums: *MEDA–project (entrepreneurship in media field)*

Periods: 2005. gada maijs–2007. gada decembris

Budžets: EUR 597 470

Dalībnieki: 64

Portugāle (Maria Balbina Soares Melo Rocha)

Nosaukums: *Plano de Formaêço da Forestis — Plano de Formaêço para a Gestêo Sustentada*

Periods: 2004. gada maijs–2007. gada decembris

Budžets: EUR 737 175,35

Dalībnieki: 865

Timekļa vietne:

<http://www.forestis.pt/default.aspx>

Itālija (Simone Rossi)

Nosaukums: *Bando Assegni di Ricerca finalizzato al miglioramento delle risorse umane nel settore della ricerca e dello sviluppo tecnologico POR Umbria Ob.3 2000–2006*

Periods: vispārējā shēma sākās 2007. gada februārī un beidzās 2008. gada oktobrī (projekts bija iepļānots pirms 2006. gada un tika apmaksāts ar 2000.–2006. gada ESF līdzekļiem)

Budžets: EUR 1 825 503,99

Dalībnieki: 214

Timekļa vietne:

www.ilpontesuldistretto.it

Lietuva (Nedas Jurgaitis)

Nosaukums: *MOKOM*

Periods: 2005. gada marts–2008. gada februāris

Budžets: LTL 1 506 411

Dalībnieki: 610

Dānija (Mogens Lausen)

Nosaukums: *Entrepreneurship course*

Periods: 2004. gada pavasaris

Budžets: DKK 50 000

Dalībnieki: 28

Timekļa vietne: www.cfe.au.dk

Sociālā integrācija**Slovēnija (Jana Urbanija)**

Nosaukums: *Project learning for young adults — PLYA*

Periods: 2004–2006

Budžets: kopējais budžets: EUR 270 000; ESF līdzfinansējums: EUR 195 000

Dalībnieki: 400

Timekļa vietne: <http://www.euskladi.si/>;
<http://www.mss.gov.si/>

Griekija (Christos Giannakopoulos)

Nosaukums: *Training in basic ICT skills (cycle I)*

Periods: 2003. gada jūnijs–2003. gada decembris

Budžets: kopējais finansējums:

EUR 18 152 216,32; ESF ieguldījums: EUR 13 614 162,20

Dalībnieki: 20 000 (18 000 sociāli neaizsargātās grupas; 2000 kareivji)

Timekļa vietne: www.esfhellas.gr;

www.eye-ekt.gr

Itālija (Fiorella)

Nosaukums: *Servizio itinerante inserimento donna (SIID I/II)*

Periods: 2005. gada aprīlis–2006. gada septembris; 2006. gada oktobris–2007. gada decembris

Budžets: EUR 239 500; EUR 236 000

Dalībnieki: 283/±500

Timekļa vietne: <http://www.siid2.it/>

Apvienotā Karaliste (Allan McGinlay)

Nosaukums: *Life Coaching Project*

Periods: 2006. gada janvāris–2007. gada marts

Budžets: kopējās projekta izmaksas

GBP 413 140, no kurām GBP 178 499 tika saņemtas no Eiropas Sociālā fonda

Dalībnieki: kopā 44 dalībnieki, no kuriem 25 saņēma Eiropas Sociālā fonda atbalstu

Timekļa vietne: <http://www.thewisegroup.co.uk/content/default.asp>

Slovākija (Mário Greško)

Nosaukums: *EQUAL — Centre of social rehabilitation and information services for people with hearing disabilities*

Periods: 2005. gada marts–2008. jūlijs

Budžets: EUR 199 163,52

Dalībnieki: dalībnieku skaits (plānotais/reālais): cilvēku skaits, kas piedalījās aktivitātēs — 30/71; apmācītu darbinieku skaits sabiedriskajos un citos nodarbinātības pakalpojumos — 15/26; cilvēku skaits, kas tika iesaistīti projektos grupu apmācības jomā cilvēkiem ar invaliditāti — 80/97

Timekļa vietne: www.sppn.sk

Zviedrija (Anne-Lie Thuvesson)

Nosaukums: *Sustainable Health*

Periods: 2005. gada marts–2007. gada jūnijs

Budžets: SEK 18 851 000 (EUR 1 709 991)

Dalībnieki: 200

Timekļa vietne:

<http://www.anneliesost.com/3.html>

Cīņa pret diskrimināciju**Igaunija (Messurme Pissareva)**

Nosaukums: *The integration of non-Estonians into the labour market*

Periods: 2004. gada septembris–

2005. gada decembris

Budžets: EEK 3 360 089 (ESF: 2 517 146)

Dalībnieki: 242 nepilsoņi, vecumā 16–63

Timekļa vietne: www.sm.ee/esf2004

Īrija (Serge Mbami)

Nosaukums: *Supply Chain Logistics Administrator traineeship*

Periods: 2007

Budžets: kursa budžets bija EUR 129 025, no kuriem pabalstu veidā studentiem izmaksāja kopā EUR 116 242

Dalībnieki: 16 dalībnieki, no kuriem 14 atrada darbu saistībā ar loģistiku pēc kursu beigšanas

Timekļa vietne: www.fas.ie

Spānija (Amparo Navaja Maldonado)

Nosaukums: *ACCEDER: Fight discrimination against the Roma community*

Periods: 2000–2007 (1. fāze) un 2008–2013 (2. fāze)

Budžets: 2000–2006: EUR 57 miljoni;

2008–2013: EUR 41 miljons

Dalībnieki: 40 743 (līdz 2007. gadam)

Timekļa vietne:

<http://www.gitanos.org/acceder>

Zviedrija (Abshir Mohamed Abukar)

Nosaukums: *UP New City*

Periods: no 2005. līdz 2007. gadam (atsākās no 2008. līdz 2010. gadam un tagad to sauc par projektu *New City*)

Budžets: EUR 2,5 miljoni

Dalībnieki: aptuveni 2000

Timekļa vietne:

www.drommarnashus.se/newcity

Nīderlande (Khadija Majdoubi)

Nosaukums: *VONK*

Periods: 2005. gada novembris–2007. gada decembris

Budžets: EUR 382 438

Dalībnieki: aptuveni 1000 sievietes

Timekļa vietne:

<http://www.vonkzeeburg.nl/>

Vācija (Cornelia Schultheiss)

Nosaukums: *Human Venture II (projektu sagatavoja un veica uzņēmējdarbības veicināšanas aģentūra (gründungsservice) Berlīnes Tehniskajā Universitātē (TU Berlin)).*

Periods: 2006–2008

Budžets: EUR 611 000

Dalībnieki: 313

Timekļa vietne:

www.gruendung.tu-berlin.de

Eiropas Komisija

LABAS PĀRMAIŅAS DZĪVĒ — ES iegulda cilvēkos ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs

2009 — 146 lpp. — 24 x 24 cm

ISBN 978-92-79-12680-2

doi:10.2767/26895

Ko Eiropas Savienība sniedz saviem pilsoņiem? Vienu no atbildēm uz šo jautājumu sniedz Eiropas Sociālais fonds (ESF) — katru gadu tas iegulda aptuveni 10 miljonus cilvēku no visām 27 dalībvalstīm. Šajā grāmatā ir apkopoti stāsti par 54 personām (par divām personām no katras dalībvalsts), kas izmantoja ESF finansēto iniciatīvu piedāvātās iespējas. Intervijās ir pievērsta uzmanība visu ES valstu sievietēm un vīriešiem dažādās vecuma grupās, no pusaudžiem līdz pensionāriem, pilsētu un lauku iedzīvotājiem.

Šī publikācija drukātā veidā ir pieejama visās ES oficiālajās valodās

Kā saņemt ES izdevumus

Maksas izdevumi:

- iepērkoties *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
 - grāmatnīcās, norādot nosaukumu, izdevēju un/vai ISBN numuru;
 - tieši sazinoties ar vienu no mūsu pārdošanas punktiem.
- Informāciju saziņai varat iegūt šādā interneta adresē:
<http://bookshop.europa.eu> vai sūtot faksu uz +352 2929-42758.

Bezmaksas izdevumi:

- izmantojot *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
 - Eiropas Komisijas pārstāvniecībās un delegācijās.
- Informāciju saziņai varat iegūt šādā interneta adresē:
<http://ec.europa.eu> vai sūtot faksu uz +352 2929-42758.

Vai jūs interesē Eiropas Komisijas Nodarbinātības, sociālo lietu un iespēju vienlīdzības ģenerāldirektorāta **publikācijas**?

Ja interesē, jūs tās varat lejupielādēt vai abonēt bez maksas vietnē

<http://ec.europa.eu/social/publications>

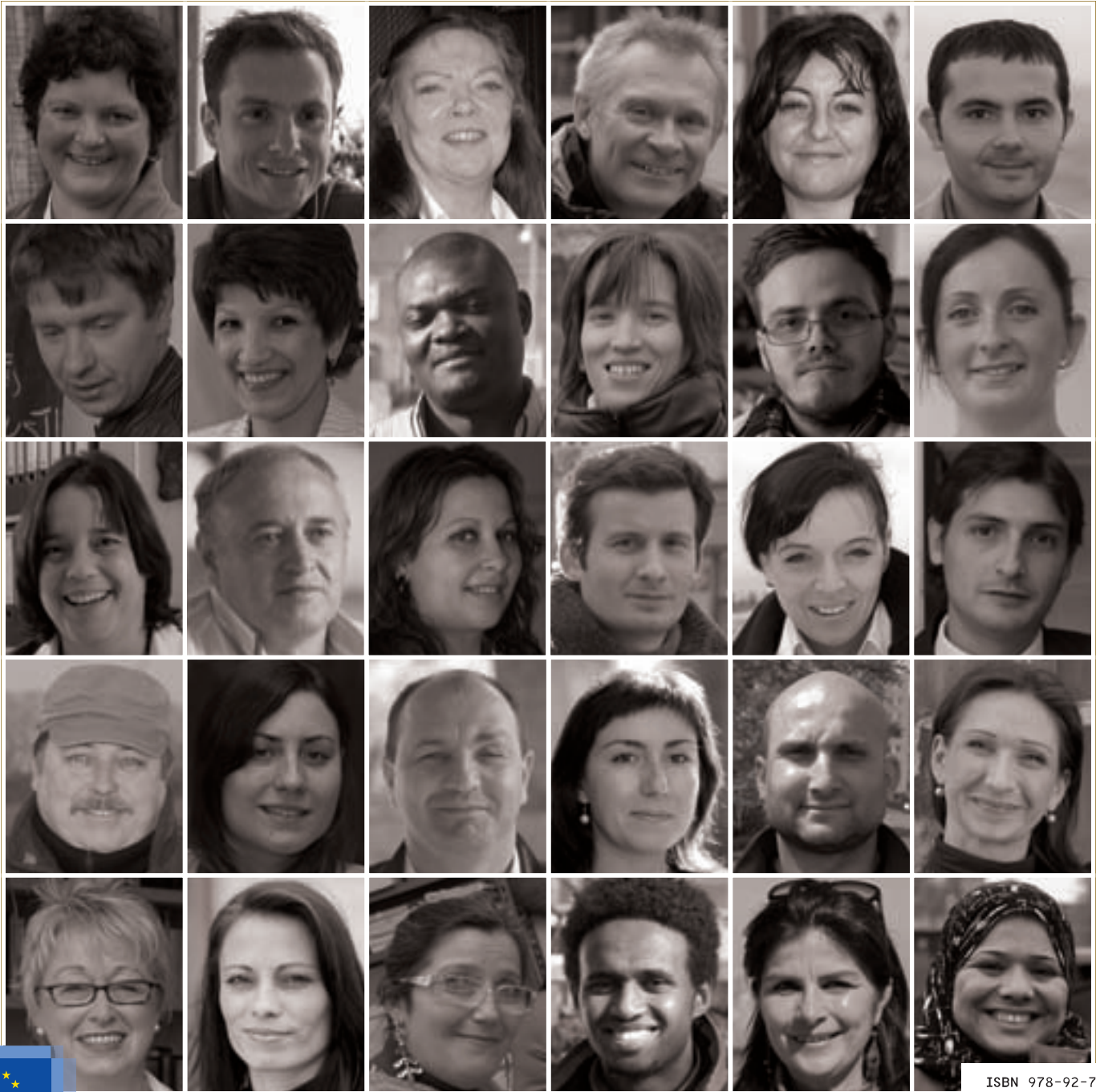
Aicinām jūs reģistrēties vietnē

<http://ec.europa.eu/social/e-newsletter>

lai saņemtu Eiropas Komisijas *Sociālās Eiropas bezmaksas e-biļetenu*.

Plašāku informāciju par Eiropas Sociālo fondu skatiet vietnē

<http://ec.europa.eu/esf>

Publikāciju birojs

ISBN 978-92-79-12680-2
9 789279 126802